

I

SERILE LA MIRCESCÎ

Perdelele-s lăsate și lampele aprinse;
In sobă arde focul, tovarăș mîngăios,
Și cadrele-aurite ce de păreți sînt prinse
Sub palidă lumină apar misterios.

Afară plouă, ninge! afară-î vijelie,
Și crivățul aleargă pe câmpul înnegrit;
Ear eă, retras în pace, aștept din cer să vie
O zină drăgălașă cu glasul aurit

Pe jilțu-mî, lângă masă, avînd condeîu 'n mână,
Cînd scriu o trofă dulce, pe care-o prind din sbor,
Cînd ochîu-mî întîlnește ș'admira o cadîină
Ce 'n cadrul ei se 'ntinde alene pe covor.

Frumoasă, albă, jună, cu formele rotunde,
Cu pulpa mărmurie, cu sinul, dulce val,
Ea pare Zea Venus cînd a eșit din unde
Ca să arate lumei frumosul ideal.

Alăturate apare un câmp de aspră luptă,
Pătât cu sînge negru, acoperit cu morți.
Un june 'n floarea vieții stringînd o spadă ruptă
Țîntesce ochii vesteși pe-a vecîniciei porți.

Apoi a mea privire prin casă rătăcindă
Cu jale se opresce pe un oraș tăcut,
Veneția, regină ce 'n mare se ogîndă
Făr' a videà pe frunte-i splendoarea din trecut.

O lacrimă. . . Dar eată plutind pe-a mării spume
O sprintenă corvetă, un rapide-Alcyon;
Și eată colo 'n ceruri pribegile din lume,
Cucoarele în șiruri sburînd spre orizon.

O ! farmec, dulce farmec a vieții călătoare,
 Profundă nostalgie de lin, albastru cer !
 Dor gingaș de lumină, amor de dulce soare,
 Voi mă răpiți când vine în țeară asprul ger !

Afară ninge, ninge, și apriga furtună
 Prin neagra 'ntunecime răspânde reci flori,
 Ear eă visez de plaiuri pe care alba lună
 Revars'un val de aur ce curge pintre flori.

Ved insule frumoase și mări necunoscute,
 Și splendide orașe și lacuri de smarald,
 Și cete de sêlbateci prin codri deșî perdute
 Și zine ce se scaldă în faptul șilei cald.

Prin fumul țigaretei ce sboară în spirale
 Ved eroi prinși la luptă pe câmpul de onor,
 Și 'n taînice saraiuri minuni orientale
 Ce 'n suflete deșteaptă dulci visuri de amor.

Apoi închipuirea își stringe-a sa aripă ;
 Tablourile toate se șterg, dispar încet,
 Și miî de suvenire mă 'ncungîură 'ntr'o clipă
 In fața unui taînic și drăgălaș portret.

Atunci inima-mă sboară la răul vieții mele,
La timpul mult ferice în care-am suferit,
Ș'atunci păduri și lacuri, și mări și flori și stele
Intoană pentru mine un imn nemărginit.

Așa 'n singurătate, pe când afară ninge,
Gândirea mea se primblă pe mândri curcubeî,
Păn' ce se stinge focul, și lampa 'n glob se stinge
Și saltă cățelușu-mă de pe genunchii mei.

Mircescî, 1867.

II

SFÎRȘIT DE TOAMNĂ

Oaspeții caselor noastre, cocomșirci și rîndunele
Părăsit-au a lor cuiburi și-au fugit de ȝile rele ;
Cârdurile de cucoare, înșirându-se 'n lung sbor,
Pribegit-au urmărite de al nostru jalnic dor.

Vesela verde câmpie acu-î tristă, vesteȝită ;
Lunca, bătută de brumă, acum pare ruginită ;
Frunzele-î cad, sbor în aer, și de crengi se deslipesc
Ca frumoasele iluzii dintr'un suflet omenesc.

Din tus-patru părți a lumii se ridică 'nalt pe ceruri,
Ca balauri din poveste, nourii negri plini de geruri.
Soarele iubit s'ascunde, iar pe sub grozaviu nori
Trece-un cârd de corbi ernatici prin văzduh croncănitori.

Țiua scade; earna vine, vine pe crivăț călare!
Vintul șueră prin hornuri respândind înfiorare.
Boii rag, caii rîncează, câinii latră la un loc,
Omul, trist, cade pe gânduri și s'apropie de foc.

Mircesci, 1867.

III

E A R N A

Din văzduh cumplita earnă cerne norii de zăpadă,
Lungî troene călătoare adunate 'n cer grămadă;
Fulgiî sbor, plutesc în aer ca un roi de fluturi albi,
Respândind fiorî de gheață pe ai țerii umeri dalbi.

Țiua ninge, noaptea ninge, dimineața ninge eară!
Cu o zale argintie se îmbracă mîndra țeară;
Soarele rotund și palid se prevede pîntre nori
Ca un vis de tinerețe pîntre anii trecători.

Tot e alb pe câmp, pe dealuri, împregiur, în depărtare
Ca fantasme albe plopîi înșirați se perd în zare,
Și pe 'ntinderea pustie, fără urme fără drum,
Se vîd satele perdute sub clăbucii albi de fum.

Dar ninsoarea încetează, norii fug, doritul soare
Strălucesce și dismeardă oceanul de ninsoare.
Eat'o sanie ușoară care trece peste văi. . .
In văzduh voios resună clinchete de zurgalăi.

IV

G E R U L

Gerul aspru și sălbatic stringe 'n brațe cu jălire
Neagra luncă de pe vale care zace 'n amortire;
El ca pe-o mireasă moartă o 'ncunună despre zori
Cu 'n vël alb de promoroacă și cu țurțuri lucitori.

Gerul vine de la munte, la fereastră se opresce,
Și, privind la focul vesel care 'n sobe strălucesce,
El depune flori de earnă pe cristalul înghețat,
Crini și roze de zăpadă ce cu drag le-a sărutat,

Gerul face cu-o suflare pod de gheață între maluri,
Pune streșinelor casei o ghirlandă de cristaluri,
Ear pe fețe de copile înfloresce trandafiri
Să ne-aducă viū aminte de-ale veriī înfloriri.

Gerul dă aripī de vultur cailor în spumegare,
Ce se 'ntrec pe câmpul luciū, scoțēnd aburi lungi pe nare.
O! tu, gerule năprasnic, vin' îndeamnă calul meū
Să mă poarte ca săgeata unde el scie și eū!

V

V I S C O L U L

Crivățul din Mează-noapte vîjie prin vijelie,
Spulberând zăpada 'n ceruri de pe deal, de pe câmpie.
Valuri albe trec în zare, se așează 'n lung troean
Ca nisipurile dese din pustiul african.

Viscolul frămîntă lumea!.. Lupii suri es după pradă,
Alergând, urlând în urmă-î prin potopul de zăpadă.
Turmele tremură; corbiî sbor vîrtej, răpiți de vînt,
Și răchițele se 'ndoe lovindu-se de pămînt.

Sberăt, raġet, Ńipet, vaet miř de ġlasurř spăřmăntate
Se ridică de prin codriř, de pe dealurř, de prin sate,
Și 'ndeparte se aude un nechez resunător. . .
Noaptea cade, lupiř urlă. . . Vai de cal și călător !

Fericit acel ce noaptea rătăcit řn viscolire
Stă, aude 'n câmp lătrare și zăresce cu uřmire
O căsuță drăġălașă cu ferestrele lucind,
Unde dulcea ospeție řl řntřmpină zimbind!

VI

S A N I A

Di cu soare, ger cu stele!.. Haï, iubită, la primblare
; Caii mușc'a lor zăbale, surugiul e călare;
Săniuța, cuib de earnă, e cam strimță pentru doi...
Tu zimbesci?.. Zimbirea-ți țice că e bună pentru noi.

Caii scutură prin aer sunătoarele lor salbe
Răpind sania ușoară care lasă urme albe.
Surugiul chiucesce; caii sboară ca doi zmei
Prin o pulbere de raze, prin un nour de scânteî.

Pe câmpia înălbită, netedă, strălucitoare
Se ved insule de codri, s'aud câni la vânătoare,
Ear în lunca pudruită cu mănunt mărgăritar
Salt'o veveriță mică pe o creangă de stejar.

Acum trecem prin poene, acum trecem prin zăvoae;
Crengile-aninate 'n cale ning stelute și se 'ndoe.
Eat'o gingașe mlădiță cu șirag de măștișori...
Tu o rupi?... Ea te stropesce cu fulgi albi recoritori.

VII

MEZUL ERNEI

În păduri trăsesc stejarii ! E un ger amar, cumplit !
Stelele par înghețate, cerul pare oțelit,
Ear zăpada cristalină pe câmpii strălucitoare
Pare-un lan de diamanturi ce scârție sub picioare.

Fumuri albe se ridică în văzduhul scânteios
Ca înaltele coloane unui templu măiestos,
Și pe ele se așază bolta cerului senină
Unde luna își aprinde farul tăinic de lumină.

O! tablou maret, fantastic! . . . Mii de stele argintii
In nemarginitul templu ard ca vecinice faclii.
Munții sînt a lui altare, codrii organe sonore
Unde crivețul pătrunde scoțînd note 'ngrozitoare.

Totul e în neclintire, fără vîeață, fără glas;
Nici un sbor în atmosferă, pe zăpadă nici un pas;
Dar ce vîd? . . . în raza lunei o fantasmă se arată . . .
E un lup ce se alungă după prada-î spăimîntată!

VIII

LA GURA SOBEI

Așezat la gura sobei noaptea pe când viscolesce,
Privesc focul, scump tovarăș, care vesel pâlpăesce,
Și prin flacăra albastră vreascurilor de alună
Ved trecând în sbor fantastic a poveștilor minuni.

Eat'o pasere măeastră prinsă 'n luptă cu 'n balaur ;
Eată cerbă cu stele 'n frunte cariî trec pe punți de aur ;
Eată cai ce fug ca gândul ; eată zmei înaripați
Care-ascund în marî palaturi mîndre fete de 'mpărați.

Eată pajuri năsdărvane, care vin din neagra lume,
Aducând pe lumea albă. Feți-frumoși cu falnic nume;
Eată 'n lacul cel de lapte toate zinele din raiu...
Nu departe stă Pepelea tupilat în flori de maiu.

Dar pe mine ce m'atrage, dar pe mine ce mă 'ncântă
E Ileana Cosinzeana! în cosiță floarea-î cântă.
Până 'n Țiuă staă pe gânduri și la ea privesc uimit,
Că-mi aduce viū aminte de-o minune ce-am iubit!

IX

B R A D U L

Sus pe culme bradul verde
Sub zăpada albicioasă
Pintre negură se perde
Ca o fantasmă geroasă,

Și privesce cu 'ntristare
Cum se primblă prin răstoace
Earna pe un urs călare,
Earna cu șapte cojoace.

El se scutură și ȋice:

«In zădar tu, vrăjitoare,
«Aducă viforul pe-aice,
«Aducă ȋile fără soare.

«In zădar îngheă pămîntul,
«Uciă florile și stupiă,
«Și trimiă moartea cu vîntul,
«Și trimiă foamea cu lupiă.

«In zădar a ta suflare
«Apa 'n rîuri o încheagă,
«Șterge urina pe cărare,
«Și de mine țurțuri leagă.

«In zădar aducă cu tine
«Corbul negru și prădalnic,
«Și din codriă cu jivine
«Facă se easă urlet jalnic.

«In zădar, urgie crudă,
«Lungescă noaptea 'ntunecoasă
«Și, riănd de-a lumeă trudă,
«Scurteă ȋiua luminoasă.

«In zădar îmi pui povară
«De zăpadă și de gheață.
«Fie eamnă, fie vară,
«Eu păstrez a mea verdeață!

X

SFÎRȘITUL ERNEI

S'a dus zăpada albă de pe întinsul țerii,
S'aă dus dălele Babei și nopțile vegherii.
Câmpia scoate aburi; pe umedul pământ
Se 'ntind cărări uscate de-al primăverii vânt.

Lumina e mai caldă și 'n inimă pătrunde;
Prin rîpi adânci zăpada de soare se ascunde.
Piraele umflate curg ăute șopotind
Și mugurii pe creangă se vîd îmbobocind.

O Doamne! eat'un flutur ce prin văzduh se perde!
In câmpul veșted eată un fir de earbă verde
Pe care 'ncet se urcă un galbin gândăcel
Și sub a lui povară il pleacă 'ncetinel.

Un fir de earbă verde, o rază 'ncălđitoare,
Un gândăcel, un flutur, un clopoșel în floare,
După o earnă lungă ș'un dor nemărginit
Aprind un soare dulce în sufletul uimit!

XI

OASPEȚII PRIMĂVERII

În fund, pe cer albastru, în zarea depărtată,
La resărit, sub soare, un negru punct s'arată!
E cocostîrcul tăinic în lume călător,
Al primăverei dulce iubit prevestitor.

El vine, se înalță, în ceruri line sboară,
Și, rapide ca gândul, la cuibu-î se coboară;
Ear copilașii veseli, cu peptul desgolit,
Aleargă, sar în cale-î și-î dic: Bine-aî sosit!

In aer ciocârlia, pe casă rândunele,
Pe crengile pădurii un roi de păsărele
Cu-o lungă ciripire la soare se 'ncăldesc
Și pe de-asupra bălții nagâții se 'nvîrtesc.

Ah! eată primăvara cu sinu-i de verdeață!
In lume-i veselie, amor, sperare, vîeață,
Și cerul și pămîntul preschimbă sărutări
Prin raze aurite și vesele cântări!

XII

CUCOARELE

Din cea zare luminoasă vine-un lung şir de cucoare,
Aducând pe-aripă întinse calde raze de la soare;
Eată-le de-asupra noastră, eată le colo sub nor,
In văzduh călăuzite de-un pilot, bătrân cocor.

Ele vin din fundul lumiî, de prin clime înfocate,
De la India Brahmină, unde fearele 'ncruntate,
Pardoşî, tigri, şerpî giganticî staû în jugli tupilaşî,
Pândind noaptea elefanşî cu lungî trombe înarmaşî.

Fericite călătoare! sburând ăute pe sub ceruri,
Aă văđut în răpėgăune ale Africeă misteruri,
Lacul Căad și munăă Luniă cu Pustiu 'ngrozitor,
Nilul alb căruă se 'nchină un cumplit negru popor.

Călătoare scumpe mie! . . Aă lăsat în a lor cale
Asia cu-a sale riuri, Cașemirul cu-a sa vale,
Aă lăsat chăar Ceylanul, mândra insulă din raiă,
Și revin cu fericire pe al țeriă dulce plaiă!

XIII

N O A P T E A

Noaptea-î dulce 'n primăvară, liniștită, răcoroasă
Ca 'ntr'un suflet cu durere o gândire mângăioasă.
Ici, colo, cerul dispare sub mari insule de nori
Scuturând din a lui poale lungi și răpiți meteori.

Pe un deal în depărtare un foc taînlic strălucesce
Ca un ochi roș de bălaur care-adoarme și clipește.
Sînt păstorî în șezătoare, sau vr'o ceată de voînici?
E vr'o tabără de carre, sau un rond de tricolici?

Cătră munți prin întuneric un lung buciùm se aude.
El aminte suvenirul celor timpuri negre, crude,
Când din culme 'n culme noaptea buciùmele resună
Și la lupte sângeroase pe Români îi deștepta.

Acum însă vîeața-î lină; țeara doarme 'n nepăsare!
Când și când un câne latră la o umbră ce-î apare,
Și 'ntr'o baltă miî de broasce în lung hor orăcăesc,
Holbind ochiî cu țintire la luceafărul ceresc!

D I M I N E A Ț A

Zorî de çiuă se revarsă peste vesela natură,
Prevestind un soare dulce cu lumină și căldură.
In curînd și el apare pe-orizonul aurit,
Sorbînd roûa dimineții de pe câmpul înverdit.

El se 'nalță de trei suliți pe cereasca mândră scară
Și cu raze vii sărută june flori de primăvară,
Deditei și viorele, brebenei și toporași
Ce răsbat prin frunzi uscate și s'arată drăgălași.

Muncitorii pe-a lor prispe dreg uneltele de muncă.
Păserelele-și dreg glasul prin hugeagul de sub luncă.
In grădină, în câmp, pe dealuri, prin poene și prin vii
Ard movilă buruenoase scoțând fumuri cenușii.

Caii sburdă prin ceairuri; turma sbeară la pășune;
Mieii sprinteni pe colnice fug grămadă 'n răpigăune,
Și o blândă copiliță, torcând lână din fuor,
Pasce bobocei de aur lâng'un limpede isvor.

TUNETUL

Pe lanul lung și verde cu grâul resărit
 O umbră călătoare se 'ntinde 'ncet și trece,
 Precum un rîu de munte, când gheața s'a topit,
 Se varsă peste maluri, câmpiile să 'nece.

E umbra unor nourî albii, ușori, mănunți,
 Ce lunecă sub soare, clădind un lanț de munți.
 Ei vin în mezul zilei c'un surd și tăinic sunet
 Și, ca semnal de vîeață, aprind în cer un tunet.

Văzduhul bubuesce!.. Pământul desmorțit
Cu miș și miș de glasuri semnalului răspunde,
Și de asprimea ernei simțindu-se ferit,
De-o nouă 'ntinerire ferice se pătrunde.

La răsărit urare! urare la apus!
Un cârd de vulturî agerî, rotindu-se pe sus,
Se 'nalță ca s'asculte mult vesela fanfară
Ce buciună prin nourî frumoasa primăvară.

XVI

F L O R I I L E

Eată ȝile 'ncălditoare
După aspre vijeli!
Vin Floriile cu soare
Și soarele cu Flori!.

Primăvara 'ncântătoare.
Scoate earba pe câmp!.
Vin Floriile cu soare
Și soarele cu Flori!.

Lumea-î toată 'n serbătoare,
Ceru-î plin de cîocârlii.
Vin Floriile cu soare
Şi soarele cu Florii.

Pecat, deŭ, de cine moare,
Şi ferice de cei vii!
Vin Floriile cu soare
Şi soarele cu Florii.

Copiliŭă, nu vreî oare,
Nu vreî cu mine sŭ vii,
Cînd Floriile-s cu soare
Şi soarele cu Florii?

Să culegem la rŭcoare
Viorele albăstrii?
Haî! Floriile-s cu soare
Şi soarele cu Florii.

Eŭ ŭi-oîŭ da de orî-ce floare
Miî de sărutări şi miî.
Haî! Floriile-s cu soare
Şi soarele cu Florii.

Ear tu, dulce zimbitoare,
Te-î face că te mănîi...
Haî! Floriile-s cu soare
Şi soarele cu Floriî.

XVII

P A S C E L E

De Pasci în satul vesel căsuțele 'nălbite
Lucesc sub a lor maldurî de trestii aurite,
Pe care cocomstîrcii, înfipți într'un picior,
Daū gâtul peste aripî tocând din cîocul lor.

Un scrîncîob măi la vale pe lângă el adună
Flăcăi și fete mîndre ce rîd cu voie bună;
Și 'n sunet de vioare, de cobze și de naiū
Se 'ntoarce hora lină, călcând pe verde plaiū.

Bătrâni cu fețe stinse, Români cu fețe dalbe,
Românce cu ochi negri și cu ștergare albe
Pe earba resărită fac praznic la un loc,
Ear pe 'mpregiur copiii se prind la luptă 'n joc.

Și scrânciobul se 'ntoarce purtând în legănare
Părechî îmbrățișate cu dulce înfocare,
Ochiri scînteitoare și gingașe zîmbiri
Ce viū răspând în aer electrice luciri.

XVIII

PLUGURILE

Noroc bun!.. Pe câmpul neted es Româniî cu-a lor pluguri!
Boi plăvanî în câte șese trag, se opintesc în juguri.
Brațul gol apasă 'n coarne; ferul tae brazde lungi
Ce se înșiră 'n bătătură ca lucioase negre dungă.

Treptat câmpul se umbresce sub a brazdelor desime;
El resună 'n mare sgomot de voioasa argățime,
Ear pe lanul ce în soare se svîntează fumegând
Cocostîrcii cu largi pasuri calcă rar și meditând.

Acum soarele-î l'ameađi; la pămînt omul se 'ntinde:
Cârd de fete și neveste de la sat aduc merinde;
Plugul zace'n lán pe coaste, ear un mândru flăcăoaș
Mână boii la isvoare și îi pasce la imaș.

Sfântă muncă de la țeară, isvor sacru de rodire,
Tu legi omul cu pămîntul în o dulce înfrățire!..
Dar lumina amurgesce, și plugarii cătră sat
Haulind pe lângă juguri se întorc de la arat.

XIX

SĂMĂNĂTORII

Semănătorii harnici cu sacul sub suoară
Pășesc în lungul brazdeii pe fragetul pământ;
Pe culme, pe vâlcele se sue și coboară
Svîrlind în a lor cale semința după vînt.

—«O mie!» ȋdice unul menind cu veselie.

—«Noroc și roadă bună!» adaoge un alt.

«Ca vrabia de toamnă rotund spicul să fie!

«Ca trestia cea naltă să fie paîul nalt!

«Din zori și până 'n noapte tot grâul să resară;
«In el să se ascundă porumbii osteniți,
«Și când flăcăi și fete vor secera la vară
«In valuri mari de aur să 'noate rătăciți!»

Sămănătorii veseli spre fund înaintează,
De-a curmezișul brazdei boroanele pornesc.
Și grapele spinoase de-aproape le urmează,
Ingroapă 'ncet semința și câmpul netedesc.

R O D I C A

Purtând cofiță cu apă rece
Pe aî seî umeri albî, rotunđori,
Juna Rodică voîoasă trece
Pe lângă junii sĕmănătorî.

Eî cu grăbire îî sar în cale
Đicĕnd: «Rodică, floare de crin,
«In plin să-ŭi meargă vrerile tale
«Precum tu, dragă, ne eî cu plin!

«S'ajungî mireasă, s'ajungî crăiasă!
«Calea să-ți fie numai cu flori,
«Și casa casă, și masa masă
«Și sinul leagăn de pruncușorî!»

Cu grâu de aur eî o presoară,
Apoi cofița întreagă-o beu.
Copila rîde și 'n cale-î sboară,
Scuturînd grâul din perul seî.

LUNCA DIN MIRCESCÎ

Bate vînt de primăvară și pe muguri îi deschide;
Vîntul bate, frunza crește, și voioasă lunca rîde.
Sub verdeața drăgălașă dispar crengile pe rînd
Și sub crengile umbroase mîerla sare șuerînd.

O ! minune, farmec dulce ! O ! putere creatoare !
În orî care ți pe lume ese cîte-o nouă floare,
Ș'un nou glas de armonie completează imnul sfînt
Ce se 'nalță către ceruri de pe veselul pămînt.

Tot ce simte şi viează, feară, pasere saă plântă
In căldura primăverii nasce, saltă, sboară, cântă.
Omul îşi îndreaptă pasul cătră desul stejăriş,
Unde umbra cu lumina se alungă sub frunziş.

El se duce după visuri; inima lui cresce plină
De o sacră melodie, melancolică, divină,
De o taînică vibraie, de-un avînt inspirător,
Ce-î aduc în pept suspinuri şi'n ochi lacrimi de amor.

Este timpul re'nvierii, este timpul re'noirei
Ş'a sperării zimbitoare, ş'a plăcerei, ş'a iubirei.
Paserea-şi gătesce cuibul, floarea mîndrele-î colorî,
Câmpul via sa verdeaţă, lanul scumpele-î comori.

Sus paingul pe un frasin, urzind pânza-î diafană,
Cu-al sėu fir de-argint subţire face-o punte-aeriană,
Ear în leagăn de mătasă gangurul misterios
Cu privighetoarea dulce se îngână-armonios.

Jos pe la tulpini, la umbră, fluturi, flori sburătoare
Se 'ndrăgesc în părechere pe sîn alb de lacrimioare,
Şi, ca roiă de petre scumpe, gândăcei smălţuiţi
Strălucesc, vie comoară, pe sub erburî tăinuţi.

O pătrunđătoare șoaptă umple lunca, se ridică.
Ascultați!... stejarul mare grăesce cu earba mică,
Vulturul cu ciocârlia, soarele cu albul nor,
Fluturul cu plânta, riul cu limpedele isvor.

Și stejarul ȃice erbei : Mult ești vie și gingașă !
Fluturașul ȃice floarei : Mult ești mie drăgălașă !
Vulturul uimit ascultă ciocârlia ciripind ;
Rîu, isvoare, nourî, raze se împreună iubind.

Luncă, luncă, dragă luncă ! raiu frumos al țeriî mele,
Mândră 'n soare, dulce 'n umbră, taînică la foc de stele !
Ca grădinele Armidei ai un farmec răpitor
Și Siretul te încinge cu-al său braț dismierdător.

Umbra ta recoritoare, adormindă, parfumată,
Stă aproape de lumină, prin poene tupilată.
Ca o nimfă pânditoare de sub arbori înfloriți,
Ea la sînul ei atrage călătorii fericiți.

Și-î încântă, și-î îmbată, și-î aduce la uîtare
Prin o magică plăcere de parfum și de cîntare,
Căci în tine, luncă dragă, tot ce are suflet, graiû,
Tot șoptesce de iubire în frumoasa lună Maiû !

MALUL SIRETULUI

Aburii ușori a nopții ca fantasme se ridică
Și, plutind de-asupra lunci, pîntre ramuri se despică.
Rîul luciî se 'ncovoae sub copaci ca un balaur
Ce în raza dimineții mișcă solzii lui de aur.

Eû mă duc în faptul Țilei. mă așez pe malu-î verde
Și privesc cum apa curge și la cotituri se perde,
Cum se schimbă 'n vălurile pe prundișul lunecos,
Cum adoarme la bulboace, săpînd malul năsipos.

Când o salcie pletoasă lin pe baltă se coboară,
Când o mreană saltă 'n aer după o viespe sprintioară,
Când selbaticile rațe se abat din sborul lor,
Bătând apa 'ntunecată de un nour trecător.

Și gândirea mea furată se tot duce 'ncet la vale
Cu cel rău care 'n veci curge, fără a se opri din cale.
Lunca 'n gîuru-mî clocotesce; o șopîrlă de smarald
Cată țintă, lung la mine, părăsind năsipul cald.

XXIII

FLORÎ DE NUFĂR

Prin trestia din baltă ce 'n aer se mlădie
Resună 'n dimineată o taînic'armonie.
Sînt zîne ce se scaldă în fragedele zorî?
Nu-s zîne dar copile, a zînelor surorî.

Verginile în apă intrat-aũ cu sfeală
Ş'acum se joacă vesel în dulcea-î recoreală,
Şoptind, privind în undă albastrul cer senin,
Umplând cu florî de nufăr cămeşa de la sin.

O rază aurie prin stuhul des pătrunde
Și gingaș luminează în cuibul ce le-ascunde
Comori de tinerețe, comori de fericiri,
Incântătoare forme de albe năluciri.

Priviți! cetatea verde se mișcă, se deschide.
O mândră copiliță apare, ese, rîde
Și lunecă. . . de-odată, rotunzi și albiori
Apar la foc de soare doi nufări plutitori.

XXIV

CONCERTUL IN LUNCA

In poeana tăinuită, unde sbor luciri de lună,
Floarea oaspeților Luncii cu grăbire se adună
Ca s'asculte-o cântăreață revenită 'n primăvară
Din streinătatea neagră unde-î vîieța mult amară.

Roiu de flacări ușurele. Lucioli scânteitoare
Trec în aer, staî lipite de *luminărele* 'n floare,
Respîndind prin crengi, prin tufe, o văpae albăstrie
Ce măresce 'n mezul nopții dalba luncii feerie.

Eată vin pe rînd, păreche, și pētrund cole 'n poeană
Bujorelul falnic, rumen, cu nălțuța *odoleană*,
Frățiori și *romănițe* ce se-ațin voios la drumuri,
Clopoței și *măzerele* îmbătate de parfumuri.

Eată frageda *sulcină*, *stelișoare*, *blânde nalbe*,
Urmărind pe *busuțocul* iubit de sinuri albe;
Dediței și *garofițe* pârguite 'n foc de soare;
Toporaș ce se închină gingașelor *Lăcrimțoare*.

Vine *cimbrul* de la câmpuri cu *fetica* de la vie,
Nufărul din baltă vine întristat fără soție,
Și cât el apare galbin, oacheșele *vioarele*
Se retrag de el departe, rîdînd vesel între ele.

În poeană mai vin încă elegante floricele,
Unele 'n *conduri* *Doamnei* și 'n *rochiță* de *ronduncle*,
Altele purtând în frunte, înșirate pe o rază,
Picături de rouă vie care 'n umbră scânteiază.

Ele merg, s'adună 'n grupe, se feresc de buruene
Și privesc sosind prin aer sburător cu mândre pene,
Dumbrăvencî, ganguri de aur ce aū cuiburi de mătasă,
Ciocârlii, oaspeți de soare, rondunele-oaspeți de casă,

Mierle vii șuerătoare, cucul plin de îngânfare,
Gaița ce imitează orî-ce sunete bizare,
Stigleți, presuri, macalendri ce prin tufe se alungă
Și duioase turturele cu dor lung, cu jale lungă.

Eată vin și gândăceii în hlamide smălțuite;
Eată grieri, eată fluturi cu-aripioare pudruite,
Și culbeci ce-arată coarne și-și duc casa pe spinare...
La ivirea lor poeana clocotesc 'n hohot mare.

Eată 'n urmă și albine aducând în gură miere...
Sburătorii gustă'n grabă suc dulc cu plăcere,
Apoi sorb limpedea rouă din a florilor potire,
Șoptind florilor în taînă blânde șoapte de iubire.

Dar, tăcere!.. Sus pe-un frasin freamăt în văzduh s'aude!..
Toți remân în așteptare. Cântăreața 'ncet prelude.
Vîntul tace, frunza deasă stă în aer neclintită...
Sub o pânză de lumină lunca pare adormită.

În a nopții liniștire o divină melodie
Ca suflarea unui geniū pintre crengi alin adie
Și tot crește mai sonoră, mai plăcută, mai frumoasă,
Pân' ce umple 'ntreaga luncă de-o vibra-re-armonioasă.

Gânditoare și tăcută luna 'n cale-î se opresce.
Sufletul cu voluptate în estaz adânc plutesce,
I se pare că aude prin a raiului cântare
Pe-ale îngerilor harpe lunecând mărgăritare.

E privighetoarea dulce care spune în uimire
Taînele inimei sale, visul ei de fericire...
Lumea 'ntreagă stă pătrunsă de-al ei cântic fără nume...
Macul singur, roș la față, doarme dus pe ceea lume!

VÎNĂTORUL

Vînătorul pleacă grabnic la a zorilor ivire,
Și pe soare, falnic oaspe, îl salută cu iubire.
Lumea veselă tresare, miî de glasuri sunătoare
Celebrează însoțirea naturei cu mândrul soare.

Valuri limpede de aer, ca o mare nevădută,
Trec alin pe fața lumii și din treacăt o sărută.
Pe câmpia rourată pasul lasă urmă verde
Ce 'n curînd sub raza caldă se usucă și se perde.

Vînătorul soarbe 'n cale-î recoreala dimineții,
Admirând jocul luminiî pe splendoarele verdeții,
Admirând în umbra caldă florile de prin poene,
Și pârae cristaline, și vultanî cu mîndre pene.

Pe colnic, în zarea lunciî, un plop mare se ridică
Cu-a lui frunză argintie făcând umbră pe vâlcică.
Vînătorul la tulpină-î cade 'n visurî iubitoare...
Două veveriți pe o creangă rîd de arma-î lucitoare.

P U N T E A

Soapta nopții se aude suspinând încetișor;
Arborii prin întuneric dau un freamăt sunător,
Și de o dată Aurora se ivesce radioasă
Ca un ochi ce se deschide sub o geană luminoasă.

Dulce, veselă, rozie, scumpă ca un vis iubit
Ea-și ȋea sborul peste lume de la mândrul resărit,
Și 'ntâlnește 'n a sa cale o copilă cosinzeană
Ce-ȋ scăldată în năvalnic și 'n sîn poartă odoleană.

S'a oprit copila tristă pe o punte de stejar,
Plânsu-î lin pe sîn îi cade ca un scump mărgăritar ;
Ear pâriul de la maluri, smulgând floare după floare,
Le depune cu șoptire lângă albele-î picioare.

«De ce plângi?... îi dice-o rază pe-a ei frunte strălucind.
«Tu ești jună, ești menită să trăesci, să mori iubind ;
«Pentru tine-orî ce durere trebuie ca să se curme...
«Nourî sunt ce nu fac umbră și durerî ce nu las'urme».

XXVII

BALTA

Aerul e viu și proaspăt!.. el trezesce și învie
Peptul, inima și ochii, peste cari lin adie.
Balta 'n aburii se ascunde sub un vël misterios,
Așteptând vołosul soare ca pe-un mire luminos.

Ceru 'n zare se roșesce; miș de vrăbii deșteptate
Ciripesc și se alungă pe cirești netrierate.
Balta vesel clocotesce de-un concert asurđitor,
Și din ochiuri se înalță cărd de rațe ca un nor.

Pintre stuhul ce se mișcă eat'o luntre vînătoare!
Șerpii lungi se 'ncolăcează sub a nufărilor floare;
Rațele prin moșunoe după trestii se ascund,
Și pe sus nagâții țipă, lișițele dau în fund.

Respândind fiorî de moarte luntrea cea de arme plină
Când la umbră se dosesce, când s'arată la lumină;
Ear pe mal în liniștire un bătlan, pășind încet,
Dice: «Nu-i peirea lumii... vînătorul e poet!»

XXVIII

F Â N T Â N A

Pe cărarea înflorită care duce la fântână
In ștergar și în cătrintă merge-o sprintenă română;
Ea la briu-î poartă furcă și la sîn un pruncușor
Cu gurița lui lipită de al laptelui isvor.

Nevăstuica trece rome torcând lâna din fuioare
Și sucind fusul vîrtelnic ce-o atinge la picioare.
Păsărelele 'mpregîuru-î sbor voioase și cîntînd,
Ea zimbesce și tot merge, pruncușoru-î sărutînd.

Eat' ajunge la fântână ș'acolo se întâlnește
C'un drumeț din lumea 'ntreagă care lung la ea privesce,
Apoi cumpăna o pleacă, apoi scoate la lumină
Și vecineî sale 'ntinde o cofiță albă plină.

Româncuța mulțumesc, suflă 'ncet peste cofiță
Și cu apa ne 'ncepută udă rumena-î guriță;
Ear drumețul după dînsa bea, fugarul își adapă,
Și se jură că pe lume nu-î așa de dulce apă.

SE CER IȘUL

Ciocârlia ciripie, fălșăind din aripioare,
Pe o scară de lumină se coboară de sub soare.
Aerul e 'n neclintire, el devine arđător;
Prepelița cântă 'n grăe, grierul cântă 'n mohor.

In cel lan cu spicuri nalte aű intrat secerătorii,
Pe când eră încă umed de resuflul aurorii.
Toți, privindu-i de departe, par' că 'noată 'n galbin riű,
Fetele fără ștergare și flăcăii fără briű.

Secerea, craiū nou de moarte, mereū taie, spicul cade.
Prepelița își ȳea puii și se duce ; lanul scade.
Ear în urmă holda mândră, resturnată prin bucăți,
Se ridică 'n snopī de aur, se clădesce 'n jumătăți.

Maī departe, lucrând ȳute, un flăcăū ș'o fată mare
De tot snopul își dau gingaș o furișă sărutare,
Când o pasere măiastră, peste lan trecând ușor,
ȳice: «Dulce-a maī fi pânea de la snopurile lor!»

XXX

C O S I T U L

Faptul Țilei se aprinde pe a dealurilor frunte,
Ș'un rîu falnic de lumină se revarsă peste munte.
Earba coaptă strălucesce, ea se clatină la vînt,
Ș'a ei umbră lin se mișcă în dungă negre pe pămînt.

Eată vin cosașii veseli, se pun rînd. Sub a lor coasă
Cîmpul ras rămîne verde ca o apă luminoasă.
Unii brazdele răstoarnă, în căpiți alții le-adună,
Le clădesc apoi în stoguri și cu stuh le încunună.

Maî devalé 'n cea dumbravă cu poeana tăînuită,
Unde umbra pare verde şi de florî 'mbălsămită,
Coasele sub teaca udă zinghenesc resunător.
Din căpiţă în căpiţă Dumbrăveanca saltă 'n sbor.

Un flăcău, cosind de-o parte lâng'o tufă de sulcină,
Vede earbă încâlcită, frântă pe la rădăcină.
«Ce să fie?.. Cuib de feară?.. O! minune!» dice el,
Şi, zimbind, se pleacă iute de culege... un cercel!

XXXI

P O R T R E T

DEDICAT DOAMNEI X... Y... Z...

Superbă, măiestoasă, te simți că ești regină,
Căci fruntea-ți se înalță când lumea se înclină,
Și imnul omenirei, un imn de adorare,
Ajunge pân' la tine în slabă suspinare.

Ai ochi ca doi luceferi din aspra mează noapte,
Ce 'ngheață de departe a inimilor șoapte.
Privirea ta măreață de-abia se rătăcesce
Pe turma 'ngenunchiată ce 'n taină te slăvesce.

Chiar soarele ferbinte, de-ar vrea cu fericire
Să-și schimbe nemurirea pe o viață de iubire,
Ar stinge-a sale raze pe inima-ți de gheață,
Și lumea trist'ar zace sub o eternă ceață.

Nici o mândrie mare nu 'ntrece-a ta mândrire!
Nici spada nu întrece cumpăna-ți nesimțire!
Nici marmura cioplită albimea ta nu 'ntrece...
Ca luna 'n mezul ernei frumoasă ești și... rece!

XXXII

P O R T R E T

DEDICAT PRINCESEI NATALIA GHICA

Plăcută, simțitoare, în toate grațioasă,
Ești dulce ca seninul de zi primăvăroasă,
Și ochiul ce oglindă cu drag fința ta,
Nimic în astă lume nu-l poate întristă.

Tot sufletul ferice s'apropie de tine,
Ca de-o sperare vie, ca de un ceresc bine,
Și nu vrea să mai sboare, simțind că a găsit
În sufletul tău gingaș un frățior iubit.

Ai farmecul puternic ce-aprinde 'n omenire
 Avîntul de mari fapte, dorinți de nemurire.
 Tu poți să dai c'un zimbet, c'un singur sărutat,
 O patrie iubită la tristul exilat.

Orî cine te zăresce e mulțămît de vîeată,
 Că-ți rîde veselia ș'amorul dulce 'n față.
 Ești cea mai drăgălașă minune cu ochi vii,
 Ești cea mai adorată... și numai tu n'o sciî!

XXXIII

PE COASTELE CALABREI

Pe coastele Calabrei vaporu 'naintează
In unda luminoasă ce noaptea fosforează;
El tae-o brazdă lungă pe-al mării plaiu senin,
Si luna, vas de aur, plutesce 'n ceruri lin.

In dreapta, pe 'ntuneric, se 'nalț'un negru munte,
Vulcanul bătrîn Etna cu lava stinsă 'n frunte;
Sehastru ce cunoasce al globului mister,
El pare că din sînu-î asvîrle stele 'n cer.

In stînga e Carybda selbatică, stîncie,
Din zare se întinde o punte argintie,
Pe care se îndreaptă vaporul legănat,
Ce calcă orizontul cu stele semănat.

Dorm valurile mării sub atmosfera caldă,
In baie azurie Sicilia se scaldă;
Și 'n umbră călătorul, țintind ochii spre mal,
Aspiră al Siracusei parfum oriental.

XXXIV

LINDA RAÎA

— — —

Pe zidul din Alhambra lucește 'n răsărit
Un kîosc în filigrană de marmură-aurie,
Cu stâlpi și arabescuri de jur împodobit,
Prin care se 'ntrevede nălțimea azurie.

Acolo se arată, când ziua-î spre apus,
Frumoasa Linda Raia, regina de Grenada;
Și Maurii din Vega se jură că pe sus
Se primblă o hurie lucindă ca zăpadă.

Minune admirată de Mauri și Creștini,
Ea vine 'n kïosc a-lene, privesce prin zebrele,
Și-î place să arunce a rodiei rubini
Pe care-î prind în spațiu voioase păsărele.

Dar eată că șiragul de alb mărgăritar
Alunecă pe brațu-î și cade 'n fund de-vale.
Don Pedro de Castilîa, trecând, îl ăea în dar.
Zimbesce la regină și pasă mîndru 'n cale !

CALEA ROBILOR

Pe cerul 'nalt lucește un rîu albiu de stele
Ce curge spre Moldova din taînical noean;
Ca flotă luminoasă, luceferii prin ele
Cutrieră în umbră cerescul Ocean.

Din când în când desprinsă din bolta cea profundă
O stea albastră cade și 'n spațiu s'acufundă,
Trăgând pe plaful negru o brazdă argintie,
Ce 'n clipă-î trecătoare ca vîeața 'n vecinicie !

Sub cerul fără margini, spre mîndrul Răsărit,
Se întinde 'n umbra nopții un câmp nemărginit,
Pustiū și trist ca golul ce lasă 'n urma lor
In inimă iubitoare iubiții cari mor.

Și rîul cel de stele e călăuzul tăinic
Ce duce la Moldova pe rătăcitul căinic;
Și câmpul e Bugeacul cu orizonuri mari
Bătut de oameni searbeci ce fug de la Tătari.

XXXVI

& BUCHET

CALUL FAVORIT A D-REI MARIA DOCAN

În poveștile frumoase ce se spun la ședătoare,
Sunt cai ageri, iuți ca gândul și cu darul de cuvânt,
Unul galbin ca porumbul aurit la foc de soare,
Altul negru ca păcatul... amândoi copii de vânt !

Ei întrec în răpegiune rondunica spăriată :
Peste nouri, peste mare duc vitejii Feți-frumoși.
Ochii lor aruncă fulgeri cariî fearele săgeată,
Și copita lor ucide mari balauri fioroși.

Maî sînt cai traşi prin verigă şi cu mintea nădrăvană,
Mândri ca o nălucire şi ca fluturi de uşorî.
Eî, când poartă 'n lumea albă pe Ileana Cosinzană,
Fără ca să le îndoae, calcă gingaşele florî.

Eû credeam pe Vînteş, Graur, că-s închipuirî visate
In geroase noptî de earnă lângă focul de stejar;
Am vechîut însă cu ochîi în a mea vecinătate
Cal maî mîndru decît visul, alb ca un mîrgăritar.

Şoîmul tēū, Miţică dragă, poart'o zale ninsorie,
Ce lucesce de departe sub seninul luminos.
Tu-l iubeşti, el o cunoasce; e frumos, el înc'o scie,
Şi ca lebăda pe apă se alintă graţios.

Când te vede, el te-admiră; când te-aude, el nechează
Şi te cheamă, şi îi place să-l desmierdî încetinel,
Glasul tēū îl îmblîndeşte, mâna ta îl încordează;
El trăeşte pentru tine şi tu, dragă, pentru el.

Amîndoi aveţi un suflet, sburînd vesel pe câmpie,
Dulce, falnică păreche! tabloû viû, încântător!
El pe tine te 'mprumută cu'n avînt de bărbăţie,
Tu îl împrumuţi pe dînsul cu-al tēū farmec răpitor.

Și orî-cine vă zăresce, ȃdice 'n sine cu-admirare :

«Așa cal, așa copilă!... Ea frumoasă, el frumos !

«Pare dulcea primăvară lin plimbată 'n legănare

«Pe un snop de crinî ce sboară pe sub soarele voîos.»

XXXVII

MANDARINUL

Mandarinu 'n haîne scumpe de mătasă vișinie,
Cu frumoase florî de aur și cu nasturî de opal,
Peste coada-î de păr negru poart'o vînată chitie
Care 'n vîrf e 'mpodobită c'un bumb galbin de cristal.

Fericit, el locuesce un măreț palat de vară
Plin de monstri albi de fildeș și de jadurî prețioși.
Marî lanterne transparente de o formă mult bizară
Răspînd noaptea raze blânde pe bălaurî fioroși.

O deschisă galerie, unde-a soarelui lumină
Se strecoară 'n arabescuri prin pereții finii de lac,
Prelungesce colonada-î pe-o fantastică grădină
Ce mirează flori de Lotus în oglinda unui lac.

Ochiul vesel întâlnește, pe colnice 'nverșitoare,
Turnuri nalte și pagode unde cântă vechiul bonz,
Și auzul se resimte de vibrări asurșitoare,
De resunetul metalic al Tam-Tamului de bronz.

Eat'o joncă aurită pe albastrul apeî line,
Cu vîntreli de rogojină și cu vîsle de sandal.
In lăuntru rîde visul fericirilor divine.
Mandarina cu ochi galeși și cu sînul virginal.

Ea 'n grădină se coboară și 'n palat apoi dispare,
Pe nisip călcînd a-lene cu-ale ei picioare mici.
Nor de fluturi zboară 'n cale-î și cu-a lor aripî se pare
C'ar voi s'o mai oprească pîntre arborii pitici.

Ea se duce 'n galerie s'o desmîerde Mandarinul!..
Grațioasă, pînditoare sub cortelu-î de atlas,
Il invită cu ochirea, cu surîsul, cu suspinul,
Ca să guste voluptatea amorosului estaz.

Dar el stă în trîndăvie pe-un dragon de porcelană.
La minunile frumoase ce-î zîmbesc, nesimțitor,
Soarbe ceaîul aromatic din o tasă diafană
Și cu drag se uită 'n aer la un smeû sbîrnăitor.

XXXVIII

PASTEL CHINEZ

DEDICAT D-lui I. A. G.

Pe-un canal îngust ce curge ca un șarpe cristalin
Se înșiră chiroscuri albe cu lac luciu smălțuite.
Tot ce-î nobil, avut, mare și puternic la Pechin
In răcoarea lor plăcută duce zile fericite.

Pe sub nalte coperișuri care 'n margini s'albesc,
Galerii cu mari lanterne și cu sprintene coloane
Aū comori de plante rare ce la umbră înfloresc
Și'n ghirlande parfumate se revarsă pe balcoane.

Papagalii verzi, roși și galbeni, iubitori de desmădări,
Prin zebrele aurite sbor chemați de glasuri dalbe,
Și pe buze rumeoare, cuib voios de sărutări,
Ei culeg zimbiri divine, ei culeg migdale albe.

Apoi veseli, cu-a lor pradă, se pun hoții sburători
Când pe mândre paravane de mătasă diafană,
Când pe crengi, când pe basinuri de albastră porcelană,
Unde viu se joacă 'n față pesci cu solzii lucitori.

Ș'o momiță strîmbătoare, sărind iute 'n urma lor
De pe umerii de fildeș unui deș grotesc de China,
Cade 'n șahul de pe masă și restoarnă pe covor
Doi nebuni peste un Rege și un turn peste Regina...

Pe canal trei poduri strimte ca trei arcuri se întind;
A lor margini ciselate în șiraguri de inele
Poartă zmei cu ochi fantastici cari noaptea se aprind,
Și catarguri poleite cu lungi flamuri ușurele.

Ear în fund, peste desimea de pagode azurii,
Ca un bloc de porcelană, falnic, sprinten se ridică
Un turn nalt cu șapte rînduri și cu șapte galerii,
Unde ard în casolete flori de plantă-aromatică.

Pe un pod pășesce a-lene fiica unui Mandarin,
Sub cortelul de crep galbin care-l pleacă despre soare,
Ferind pelița-î de aur și rotundu-î pept de crin,
Și gurița-î cu benghiu negru ca un gândăcel pe-o floare.

Umbra ei pe fața apei, de pe pod ușor plutind,
Cu-o mișcare voluptoasă trece lin și se opresce
Pe o joncă unde șade un om tânăr pescuind...
El tresare, naltă ochii și cu dragoste zîmbesce.

Ear colo 'n vecinătate, sus în turn, ca un hurez,
Un bătrîn, pândind cu ochiul, taîna dulce o surprinde...
El desemnă 'ncet tabloul pe hârtie de orez,
Și se pare că hârtia sub peniță-î se aprinde!

XXXIX

BĂRĂGANUL

DEDICAT MĂRIEI SALE DOMNITORULUI

Pe cea câmpie lungă a cărei tristă zare
Sub cer, în fund, departe, misterios dispăre,
Nici casă, nici pădure, nici rîu rëcoritor,
Nimic nu 'nveselesce pe bietul călător.

Pustietatea goală sub arșița de soare
În patru părți a lumei se 'ntinde 'ngrozitoare
Cu earba-î mohorîță, cu negrul ei pămînt,
Cu-a sale mari vîrtejuri de colb ce sboară 'n vînt.

De miî de anî în sînu-î dormind, zace ascunsă
Singurătatea mută, sterilă, nepătrunsă,
Ce-adoarme 'n focul veriî l'al grierilor hor
Şi earna se deşteaptă sub crivêţ în fior.

Acolo floarea nasce şi moare 'n primăvară,
Acolo pîere umbra în dîilele de vară,
Şi toamna-î tără roadă, ş'a erniî vijeliî
Cutrieră cu sgomot pustiele câmpii.

Pe cea savană 'ntinsă şi cu sêlbatic nume,
Lung Ocean de iarbă, necunoscut în lume,
O cumpănă se 'nalţă aproape de un puţ,
Şi 'n orizon se 'ndoe ca gâtul unui struţ.

Un car cu bivoli negri a stat lângă fântână.
Vr'o doî români în soare ş'o sprintenă română
Incungîură ceaunul ce ferbe fumegos
Pe foc, şi mai departe un căne roade-un os.

Pe car un copilandru privesce 'n depărtare..
Zadarnic ochi-î sboară din zare 'n altă zare!
Nici casă, nici pădure, nici rîu rëcoritor,
Nimic nu se arată pe câmpul de mohor !

Din vreme 'n vreme numai lungi şiruri de cocoare
Sub bolta albăstrie sbor tăinic călătoare,
Şi vulturî mari, prădalnici, cu gheare înarmaţi
S'adună, lăsând puii pe vîrfuri de Carpaţi.

Ah! dulce, glorioasă şi mult strălucitoare
Va fi cea şi de viaţă când, pe sub mândrul soare,
Trecînd în răpegiune un zmeu cu-aripî de foc,
Goni-va trista moarte ce zace 'n acest loc!

Mult vesel va fi câmpul, când vecinica-î tăcere
Mormîntu-şi va deschide la glasul de 'nviere
Ce scoate zmeul falnic din gura lui de fer,
Vestind răpirea nouă a focului din cer!

VALUL LUI TRAIAN

Pe câmpia Dunăreană, care fuge 'n depărtare,
Unde ochii se afundă dintr'o zare 'n altă zare.
Ca pe sînul fără margini și pustiū de Ocean,
Unind două orizonuri, iată valul lui Traian !

El se 'ntinde ca o brazdă ce pe urma-î colosală
A săpat, în primul secul, o triremă ideală,
Saū ca frânghia destinsă a giganticului arc
Ce-l purtă, luptând cu Roma, Decebal, falnic monarc.

O! miragiū sublim, fantastic!.. Prin o pulbere de aur
Gândul meu răpit în spațiū ca pe aripī de balaur
Intrevede legioane deșteptate din mormînt
Călcând, val de năvălire, peste valul de pămînt.

Torent lung de umbre-antice, 'în lumînă el apare,
Strălucind sub arme scumpe, sub hlamide consulare,
Și trezind cu al său vuet de ostași învingători
Earba câmpului și codrii munților apărători.

Eată 'n frunte *Sagitarii* și *Velitii*, limbī străine,
Înarmați cu proasce, scuturi și cu șapte *javeline*,
Ferentarii ce, ca dînșii, aū pe capetele lor
Prie de feare 'ngrozitoare și *calige* la picior.

Apoi Galii bravī și veselī ce glumesc pe *Celtiberii*,
Și Romaniī în cohorte urmăriți de *Cavalerii*,
Ce se 'mpart în dece *turme*, purtând coiful de oțel
Cu o *cristă* de lungī pene care filfăe pe el.

Legioanele conduse pe a Daciei câmpie
De *tribuni* și de *centurii* înarmați cu vergi de vie,
Sînt urmate de trofee, de sclavi mulți, de șefii Daci
Și de cară marī cu aur ce-s mănate de *saraci*.

I

MAREA MEDITERANA

I

Intindere-albăstrie,
Nemărginit safir,
O! mare, scumpă mie,
Eu vecinic te admir!

Ești vastă, triumfală,
Te mîscă măreț la vînt
Ca mantie regală
Lipită de pămînt,

Și vîntul care suflă
Adoarme pe-al teŭ sin
Ce saltă, se resuflă
Și nasce flori de crin.

Și luna, zină dulce,
Cînd aerul e cald,
Îi place să se culce
In cuibu-ți de smarald.

Tu ești atrăgătoare
Ca visul început
Și nu-î leagăn sub soare
Ca tine de plăcut.

Nimic nu poate 'n lume
S'absoarbă gîndul meu
Ca tăina fără nume
Ascunsă 'n sinul teŭ.

Nici un spectacul mare
Nu poate-a mă 'ncânta
Ca neagra-ți tulburare,
Său liniștirea ta...

Când fața-î ta senină,
Chiar cerul înălțat
Spre tine se înclină
Să-ți dea un sărutat.

Când plău-ți clocotesc
In munți spumegători,
Văzduhul se 'negresce
Pătruns de reci fiori,

Și lumea spăimântată
De cruntele-ți mogiri,
Tresare cufundată
In triste presimțiri ;

Ear sufletu-mă în sboru-î
S'avîntă fericit
Și scaldă vesel doru-î
In sinu-ți resvrătit.

II

Scumpă Mediterană !
Lac limpede și lin !
Oglindă diafană
A cerului senin !

Mă-e drag pe-a tale maluri
Visând să viețuesc
Și, dus pe-a tale valuri,
Plutind să rătăcesc.

Mă-e drag să ved la soare,
In orizon albind,
Corăbii călătoare
Ca paseri pribegind.

Atunci se 'naripează
Ne-împăcatu-mi dor
Și tăinic le urmează
Sburând pe calea lor.

Atunci, frumoasă Mare,
Al teă farmec iubit
M'atrage 'n depărtare
Cu glasu-î îmblândit,

Și lin, pe nesimțite,
Cu gândul vizitez
Acele lumă dorite
La care-ades visez:

Atlantica fîroasă
Cu-a sale mari furtună
Și Asia frumoasă
Ș'a Indiei minuni.

Atunci pe lângă mine
Aud un freamăt blând
De strofe dulci, divine,
Ce mă uimesc pe rînd.

Și sufletu-mă s'aprinde
Ca vesel vînător,
Cercînd de a le prinde
Din veselul lor sbor

III

Feerică plăcere,
Poetic, dulce traiu!
Cerească re'nviere
Intr'al magiei raiu!

Ferice care poate,
Lăsînd a lumei mal,
Cu geniul să 'noate
Prin naltul ideal!...

Eă simt un ceresc bine,
Când pot să ăic voăos
L'a stelelor lumine
Un imn armonios.

Prin sferile 'nstelate
Pătrund și vėd uămit
Fiinăele-adorate
Ce trist m'aă părăsit.

Și-mă pare că spre mine
Un ânger alb și sânt
Zimbind pășesce, vine,
De-mă ăice ca să cânt...

Ah! în a mea junie
Necontenit cântam;
De dulce armonie
Ferice mă 'mbėtam.

Cântat-am mântuirea
Poporuluă strivit;
Cântat-am fericirea,
Ăubind, de-a fi ăubit.

Cântat-am, plin de vîeață,
Al vîeții dar plăcut
Și gloria măreață
Mărețuluî trecut...

Acum junia-î dusă
În sin la Dumneđeû !
Steluța mea-î apusă
Din orizonul meû !...

Dar când, o ! scumpă Mare,
În cale-mî te zăresc,
Tresar, inviîu și-mî pare
Că ear întineresc,
Ș'atuncî, din amortîre
Trezindu-mă încet,
Simțesc cu fericire
Că sunt încă poet !

II

TÎNĚRA CREOLĂ

I

In balconul de pe mare
Rita, gingaș adormind,
Printre gene 'n depărtare
Vede luna resărind.

Ochiș galeș ea deschide
Spre a cerului senin
Și ferice blând suride
La al luneș zimbet lin.

Marea 'n spume scântează,
Cerul e strălucitor,
Ear prin stele acordează
Îngerii harpele lor,

Și copila serafie,
Zărind sus pe frații seî,
Cânt'o dulce melodie,
Dulce ca sufletul eî.

Ceru-î ȑice: «Vină, vină
«Intre stele, fiica mea,
«Pentru fruntea ta divină
«Să-ȑi alegi o mândră stea.»

Marea-î ȑice: «Vină 'n zare
«Să te-adorm pe-al meî talaz
«Și s'anin mărgăritare
«Pe-aî teî umeri de atlaz.»

Eată Rita se gătesce
Ca să sboare 'n orizon,
Dar, uîmită, se opresce
Și se pleacă pe balcon.

Sub balcon în mez de noapte,
Sub balcon lângă isvor,
Sub balcon cu blânde șoapte
Suspina blândul amor!

II

Rita, jună călătoare,
Cu ochi vii răpiți din soare
Și cu glasul argintiū,
Ride, vesel resfătată,
Privind numai câte-odată
Orizonul albăstriū.

Buza ei trandafirie
Ca garoafa ce invie,
Respândind dulce parfum,
Se deschide zimbitoare
Desvelind albe comoare
Prin al țigaretei fum.

Un mic flutur din grădină
Ușor vine de s'anină
Pe-al ei negru păr și fin;
O suflare de pe mare
Vine și cu-o desmierdare
Recoresce albu-i sin.

Rita, leneșă Creolă,
Cu o mândră-aureolă
Se 'ncunună grațios;
Ea își pune florî de laur,
Cere cupa sa de aur
Apoi cânt'armonios:

«Salte valurile mării!
«Eă în lumea desfătării
«Trec ca paserea sburând.
«Sufle vîntul, cerul cadă,
«Eă mă daă iubirei pradă
«Și-mî trec ȝilele cântând.

«Sunt frumoasă, sunt iubită,
«Și mă leagă fericită
«Pe-a juniei val senin.
«Vivat! soarta e divină,
«Când de spume-î cupa plină
«Și de-amor sufletul plin!»

III

STROFE SCRISE PE UN PĂRETE

Suflat-a vîntul morții pe dulcea-mă primăvară
Și floarea vîetei mele curînd s'a vestejit!
Durerea e mai crudă și jalea mai amară,
Cînd simți că mori departe de tot ce ai iubit!

Incet, încet simțirea în mine amorțesce.
Un negru nor de-asupra-mă tot vine și ear trece.
Se tulbur'a mea minte, suflarea mea slăbesce,
Pe inimă-mă se pune o greutate rece.

O ! suvenir al țerii ! cerească mângăere !
Alungă 'n depărtare cumplitul negru nor,
Să ^xved lumina earăși, să simt reînviere,
Să cânt iubita țeară, apoi voios să mor !

Insula Prinkipo, 1845.

IV

IMN RELIGIOS LUÎ STEFAN-CEL-MARE

CÂNTAT LA SERBAREA JUNIMEI ACADEMICE ROMÂNE,
DATĂ ÎN MEMORIA ACESTUI DOMN LA MĂNĂSTIREA PUTNA,
ÎN ¹⁵/₂₇ AUGUST 1871.

Etern, A-tot-puternic, o! Creator sublim,
Tu, ce dai lumii vîeață și omului cuvînt,
În tine crede, speră întreaga Românie...
Glorie ție 'n ceruri, glorie pe pămînt!

Sub ochii tăi în lume lungi valuri de-omenire
Pe marea vecinicieî dispar ca nori în vînt,
Și 'n clipa lor de vîeață trecînd strigă 'n uîmire:
Glorie ție 'n ceruri, glorie pe pămînt!

Tu din sămînța mică înalți stejarul mare,
Tu junelor popoare dai un măreț avînt,
Tu 'n inimile noastre ai sacre, vii altare.
Glorie ție 'n ceruri, glorie pe pămînt!

În tine-î viitorul, trecutul și prezentul!
Te ducî la nemurire pe tăinicul mormînt
Și numele-ți cu stele luminează firmamentul.
Glorie ție 'n ceruri, glorie pe pămînt!

Etern, A-tot-puternic, o! Creator sublim,
Tu care ții la dreapta pe Ștefan, erou sfînt,
Fă 'n lume să străluce iubită-î Romînimă...
Glorie ție 'n ceruri, glorie pe pămînt!

IMN LUI ȘTEFAN-CEL-MARE

CÂNTAT LA SERBAREA JUNIMEI ACADEMICE,
DATA ÎN MEMORIA ACESTUI DOMN LA MÂNĂȘTIREA PUTNA
ÎN 15/27 AUGUST 1871.

La poalele Carpaților
Sub vechiul tău mormint,
Dormi, erou al Românilor,
O! Ștefan, erou sfânt!
Ca sentinele falnice
Carpații te păzesc
Și de sublima-ți glorie
Cu seculi șoptesc

Când tremuraș popoarele
Sub apriș păgân
Tu le-apără cu brașele
Viteșilor Român.
Cu drag privindu-ș patria
Și moartea cu dispreș,
Măreș în sînul luptelor
Și 'n pace-aș fost măreș.

În cer apune soarele
Stingând razele lui,
Dar într'a noastre suflete
În veci tu nu apui!
Prin negura trecutului
O! soare 'nvingător,
Lumină cu raze splendide
Present și viitor.

În timpul viteșilor,
Cuprins de-un sacru dor
Visai Unirea Daciei
Cu-o turmă ș'un păstor.
O! mare umbr'eroică,
Privesce visul tău:
Uniți sîntem în cugete,
Uniți în Dumnezeu.

In poalele Carpaților
La vechiul tău mormânt
Toți în genuchi, o! Ștefane,
Depunem jurământ:
«Un gând s'avem în numele
«Românului popor,
«Aprinși de amorul gloriei
«Ș'al patriei amor!»

VI

GLAS DIN STELE

LA MOARTEA PRINCESEI MARIA.

În jalea care te cuprinde,
In doliu-ți amar,
Când noaptea candelă aprinde
Pe-al cerului altar,
O! mamă scumpă, ți-ad'aminte
Cum îți ceream cu rugăminte
Să-mi dai stelutele din cer
Clipinde prin eter.

Ades pe când eram cu tine,
Culcată pe-al tău sin,
Priviam acele focuri line
Din spațiul senin.
Steluță vie ca și ele,
In nostalgia mea de stele
Simțiam un dor nemărginit
De sbor, de pribegit.

Sburat-am din brațele tale
C'un zimbet virginal,
Lăsând pe-a vecinicieii cale
O rază de opal,
Lăsând pe marmur'al meu nume,
Și 'n inimă lacrimă, și în lume
Ca un parfum de trandafir,
Un dulce suvenir.

O! dragi părinți, iubită țară,
Voi cariî mă jăliți
Gândiți-vă că 'n primăvară,
Când pomiî-s înfloriți,
Cerul atrage și repune
De pre pământ orî-ce minune:
Arom de flori, dulcî armonii
Și fluturi și copii!

Tot ce-î frumos, tot ce inspiră
Un farmec răpitor
A se 'nălța la cer aspiră,
In raiu încântător.
Îubire, geniū, inocență
S'adună lângă Providență
Ca razele care cu drag
In soare se retrag.

O! mamă, înger de iubire,
Rămasă pe pămînt!
Indreaptă sus a ta privire
La stele unde sînt;
Aici cu horul blând de îngerî
A mamelor duioase plîngerî
Compun un imn dumnezeesc
Părintelui ceresc.

Ear eū în zorî și 'n mez de noapte
Dispar misterios
Și vin cu iubitoare șoapte
Să te îngân duios.
In raiu domnesce-eternul bine;
Dar raiul meu e lângă tine
Și lângă tine, scump odor,
Ferice mă cobor.

Copilul ce se stinge 'n floare
E mistic curcubeu,
Ce leagă strîns pămînt cu soare
Și om cu Dumnezeu.
Ah ! fericirea mea e mare,
Căci am acum spre adorare
Un Dumnezeu în cerul sfînt
Și altul pe pămînt!

VII

IERI ȘI ASTĂZI

Îeri pământul era verde,
Aăzi pământul e 'nălbit,
Și prin negură se perde
Soarele îngălbenit.

Îeri căldură, aăzi zăpadă,
Și din codrii pudruți
Es în grabă după pradă
Uli și urși flămânzi.

Îeri voïoasa cïocârlie
Sburà 'n soare ciripind;
Ađi pe veșteda câmpie
S'aud corbiï croncăind.

Îeri natura 'n tinerețã
Erà dulce la privit;
Ađi urîta bătrînețã
Peste frunte-ï s'a lătit!

Ce durere vie, cruntă,
Șters-aũ mândrele-ï colorï
Ș'a făcut a fi cărunțã
Din amurgul până 'n zorï?

O natură! ca și tine
Omul verde și 'nflorit
Intr'o clipă vai! devine
O ruină de jălit,

Dar el nicï că măi zăresce
După timpul de ninsorï
Primăvara ce zimbesce
Intre soare și 'ntre florï!

VIII

AMICULUI A. DONICI

Eu ce sînt un biet morar
Fără nici un pic de carte,
Mă 'nchin ție de departe,
Măi vestite fabular,
Și-ți trimit voios din moară
Un poclon ne-așteptat,
Chiar o fabulă ușoară
Care ați am măcinat.
Cerne-o bine tu pe dinsa,
Și de vreî să-mî faci pe plac,
Alege făina 'ntr'însa
De fă lumî un colac.

IX

MOARA DE VÎNT

FABULĂ

DEDICATĂ LUÎ A. DONICÎ

Pe-un deal oare-care
Cu renume sfînt
Făceà zgomot mare
O moară de vînt;
Dar băta morișcă,
Deși-aveà un pic
De porumb și hrișcă,
Nu lucrà nimic,
Ci 'n văzduh pornită
Se 'nvîrtià mereu;

Păreà că-î vrăjită
De duhul cel rău!
— «Ce mai vijelie,
(Cugetă ades)
«Trebue să fie
«De vale, pe șes,
«Când eă în furtună
«Mă lupt și vuesc
«Și ca o nebună
«In loc mă 'nvîrtesc!»
Insă pe câmpie
Liniște eră.
Earba cea verdie
Nici se clătină,
Și la foc de soare
Bietul muncitor
Stropiă cu sudoare
Micul sėu ogor.
— «Ce de mai făină
«O fi măcinând!»
Dise o găină
La moară sburând.
--- «Te 'nșelî sorioară!
(Spune-un șoim din munți)
«Vînt e mult la moară,
«Da-î lipsesc grăunți!»

X

LUPUL ȘI MOMIȚA

FABULĂ

Un lupoîu cu plete sure,
Intâlnind într'o pădure
O momiță mititică,
Sprintenică, frumușică,
Se opri, se neteși,
Glasul dulce-și îmblânși,
Și, cu drag la ea privind,
Îi grăi așa, zimbînd :
— «Ce păcat, o! momițică,
«Să trăesci tu singurică!
«Nu-î mai bine
«Tu cu mine

«Să te prindă tovarășie
«De traiu bun cu veselie?»
— «Nu... mă tem!» Răspunse 'ndată
Momița alintată;
Și sări cu răpegiune
Sus pe-o creangă de alune.
— «Ah! de ce să-ți fie frică,
«Dragă, dragă momiță?»
«Eă sînt lup civilizat,
«Și mî-e cugetul curat
«Ca un mîel nevinovat...»
— «Cum e bun de ospetat?»
— «Aleî sorioară dragă,
«Nu e timp acum de șagă,
«Căci de cînd eă te-am zărit,
«Chîiar de-un farmec sînt răpît,
«Și mă jur pe orî ce-î vrea
«Să-ți dau toat'inima mea!»
— «Mă tem cîeă să te ascult,
«Căci în lume de demult
«Este-o vorbă cam cîudată
«Insă plină de-adevăr:
«Lupul schimbă al seă pîr,
«Dar năravul nicî odată!»

.

XI

X BUCOVINA

Dulce Bucovină,
Veselă grădină
Cu pomî roditori
Şi mândri feciori!
Cuib de păserele
Albe, sprintinele,
Care 'n ochii lor
Aū foc răpitor.

Tu ce ești o floare
Cădută din soare
Cu trei alte flori,
A tale surorî!
Ele cătră tine
Privesc cu suspine
Și tu le zimbesci
Cu zimbirî ceresci.

Dulce Bucovină!
Vîntul ce înclină
Cu aripa lui
Earba câmpului
Nasce prin șoptire
Scumpa amintire
De-un trecut frumos,
Mare, glorios.

Fii în veci voioasă
Pre cât ești frumoasă!
Fie traîul tău
După gândul meu!
Ah! cine te vede
Chîiar în raiu se crede,
Cine-î trecător
Te plînge cu dor!

XII

VISUL FERICE

ROMANȚA

De este-un vis amorul, un vis amăgitor,
Ferice de acela ce doarme ne 'ncetat
Și 'n visuri drăgălașe plutind ca pe un nor
Trăesce 'n nălucire, de lume depărtat!

Pe-a tale scumpe brațe, pe sinul tău frumos,
Când sînt legănat dulce, și 'n ochii tei privesc,
Ah! lumea-î pentru mine un raîu armonios
Și-amorul îmi apare un vis dumnezeesc!

De-î vis acea simțire, încântător mister,
Ce-aprinde 'n doue inimă același foc iubit,
Tu fîcă a luminei sosită de la cer,
Ah! vină de visează pe sinu-mă fericit!

1866.

XIII

CÂNTIC SICILIAN

La Palermo 'n Monreale
Sînt pădurî de portocale,
Ce s'acoper viû cu florî
Intr'un an de doue orî.

Jos cad florile. pe drumurî,
Ear plăcutele parfumurî
Sbor pe vînt în depărtări
Peste văi şi peste mări.

Contadina 'n Monreale
Svîrle vesel portocale
In voiosul contadin,
Care-î svîrle florî în sin.

Ş'amîndoi junî, plinî de vîeaţă,
Pintre arborî, pe verdeaţă,
Rîd şi cânt'armonios
Şi dispar misterios...

Călătorî pe mări, pe drumurî,
Imbêtaţi de dulcî parfumurî
Merg voios în calea lor
Făcând visurî de amor.

Zan-Zanetă, fulg de soare,
Adevăr să fie oare
Că tu ai, cole, sub salbe
Doue portocale albe?

Parte dreaptă: una mie,
Zan-Zanetă, una ţie!
Şi-ţi mai dau în Monreale
Treî pădurî de portocale.

XIV

S E R E N A D Ă

Zu din cer venită-aice
Ca să faci lumea ferice,
Dă-mă o și din viața ta,
Dă-mă o și dumnezească
Sufletul să-mă fericească
Și eu sufletul ți-oîu da.

Fie 'n lume rău sau bine,
Lumea 'ntreagă pentru mine
Stă cuprinsă 'n umbra ta.
Dă-mi o ȕi dumnezească
Sufletul să-mi ferească
Și eă sufletul ȕi-oă da.

Tu dai văeaă cu-o zimbire,
Moarte cu-a ta nesimăire,
Răul cu iăbirea ta.
Dă-mi o ȕi dumnezească
Sufletul să-mi ferească
Și eă sufletul ȕi-oă da.

CĂDEREA RINULUI

Măreț, adînc și luciū călătorește Rinul
Prin munți cu fruntea albă, prin văi cu luncī frumoase
Nepăsător gigantic de timpurī furtunoase,
El curge 'n liniștire, nesocotind Destinul !

Ca un balaur verde ce mișc'a sale nodurī
Trecut-aū prin orașe cu mîndre catedrale,
Prin sate care poartă stigmaturī feodale,
Pe lângă vechī castelurī, pe sub boltite podurī.

Și vecinic el vădută sermana omenire
Luptându-se cu moartea în vîceta-î trecătoare.
Vădută cădënd tronurî și dispărënd popoare
Ce se credeaũ eterne pe culmea de mărire.

«O! lume schimbătoare! O! tristă vanitate!
«Se darmă munțî, cetatea se darmă, omul pîere!
«Eũ singur, martur pacînic de a globuluî mistere,
«Curg mândru 'n nepăsare cu-o lină maîestate!

«Nîmic nu mē opresce în calea-mî triumfală,
«Și timpul adormit-aũ de seculî lângă mine!
Astfel voîos și falnic șoptesce Rinu 'n sine,
Dar eată sub picîoare-î prăpastia 'nfernală!

El cade!... Din nălțime în fund se prăbușesce
C'un muget lung, selbatic, grozav, resunător.
Din stîncî în stîncî el saltă sdrobot; se risipesce
Precum o 'mpărăție de glorios popor.

Frumoasa-î limpeđime în clipă turburată
Se schimbă 'n largî troene de spume argintîi
Ce valmeș se restoarnă cu-o furie turbată,
Formând o avalanșă de cataracte mîi.

Și valuri peste valuri s'asvîrl spumegătoare,
 Se sparg țîșnind în aer, și ferb scoțînd scînteî,
 Și pulberea de apă, alin plutind la soare,
 Se 'ncinge, ca o nimfă, cu brîu de curcubeî.

O aspră clocotire, o cruntă detunare
 Anunță catastrofa și 'nsuflă reci fiori.
 Ear munții de zăpadă treziți în depărtare,
 Privind acea cădere, își pun un vîl de nori...

Sublim, sublim spectacol! Bătrînul fluviu pare
 C'a să dispară vecinic în haos sgomotos;
 Dar Rinul e puternic! dar Rinul nu dispare,
 El a umplut abisul și trece măiestos!

Luându-și cursul pacînic, din nou se 'ndreaptă Rinul
 Prin sate și orașe, prin munți și văi frumoase
 Nepăsător gigantic de timpuri furtunoase,
 El pasă cu mîndrie, căci a învins Destinul!

.

Așa și tu, la culme, o! Francie iubită,
 Avut-ai o 'ncercare de moarte!.. dar măreață;
 Trecut-ai peste ripa de dușinari pregătită
 Pe-un pod imens de aur pășind spre-o nouă vîeață.

O lume 'nfiorată de soarta-ți mult fatală
Cređu 'n a ta peire!.. dar tu, ca Rinul mare,
Urmeđi, victimă sacră și demnă de-admirare,
Menirea ta sublimă și providențială.

Neuhausen, 1873.

XVI

VÎNĂTORI ȘI VÎNĂTOARE

Pe geana câmpului albiu
Se vede-un codru mare
Lucind sub soarele gălbui,
Ș'un sat pierdut în zare.

Resună codrul de 'mpușcări,
De chiote voioase,
De urlete și de lătrări
Pe culmele rîpoase,

Căci e vînatul cel domnesc
La urși cu negre blane,
La lupi ce 'n fugă clănțnesc,
La vulpele codane...

Sub crengile ce se întind
De țurțuri încărcate
Hațtașii mare foc aprind
Cu vreascuri înghețate.

Și vînătorii osteniți
S'așează 'n gîur grămadă,
Unii pe trunchi, alții lungiți
Pe perne de zăpadă.

Și toți pe Domnul fericesc
De mândra-î vînătoare,
Căci a ucis un cerb codresc
Și patru căprioare.

Ear colo 'n satul depărtat,
Intr'o căsuță mică,
Lângă horn toarce ne 'ncetat
O sprintenă fetică,

Și dice-așa în gândul ei:
«De-aș vrea, într'o clipală
«Cum v'aș vîna cu ochii mei,
«O! vînători de fală!

«Și cum v'aș face chiar pe drum
«Cărrile-a vă perde,
«Ș'a vă jură că voi acum
«Vînați în codru verde!»

XVII

SOARELE, VÎNTUL ȘI GERUL

Trei călători fantastici cutrieră pământul :
Soarele splendid, gerul îngrozitor și vîntul.

Unul dă vîeață, altul dă moarte, apărînd ;
Al treile mîngîe cu aripa-î, sburînd.

Ei întîlnesc o fată, voioasă căprioară
Ca soarele de vie, ca vîntul de ușoară.

Și-î dic: «Copilă dragă, alege din noi trei,
«De vrei să fii mireasă, pe care tu îl vrei!»

Românca le răspunde cu-o veselă zimbire:
«Sînt sprintenă ca vîntul, pe dînsu-l vreî de mire!»

— «Cum? eă, lumina lumei! pe mine m'ai respins?
«Am să-mi resbun la vară cu focul meu nestins.

— «Cum? ȃice gerul aspru, m'ai depărtat pe mine?
«Am să îngheț la iarnă și inima din tine.»

— «Nu-mi pasă, mândre soare, de focu-ți arȃtor
«Cât mî-a suflă în față un vînt rȃcoritor.

«Nici de-al tȃu frig nu-mi pasă, o! gerule de gheață,
«Cât vîntu 'n mezul erniî nu mî-a suflă în față.»

XVIII

SCRÂNCIOBUL

In scrânciobul din culme se dau flăcăi și fete,
Copile, flori de aur, voinică cu negre plete.
— «Îubito, ȃice unul, pe față 'ngălbinesci,
«Și ochii tăi în zare cu dor îi aȃintesci?»

— «O! dar, privesc, iubite, colo în depărtare
«La cele dealuri nalte, la cea câmpie mare,
«Cum se 'nvîrtesc de iute și cum se limpedesc
«Unind a lor verdeață albastrului ceresc!»

— «Privirea ta, iubito, se 'ndreaptă cătră soare?»

— «Dar; urmăresc cu ochii cei vulturî și cucoare
«Cum se întrec cu noriî, cum se 'nvîrtesc în sbor
«Sub cerul ce se 'ntoarce rotiș de-asupra lor.»

— «In ochiî tăi, iubito, o flacăra s'aprinde?»

— «Dar; simt că al meu suflet aripele-și întinde...
«Eû sbor... ah! sbor.. » De-odată copila sare 'n vînt,
Și vrînd la cer să sboare, ea cade în mormînt!

XIX

V Î N T U L

Vîntul e copil sburdalnic fără milă, nici muștrare,
Care 'mpinge 'n rea furtună toate vasele pe mare,
Și, ca lupul după turme, se alungă după nori,
Și doboară stejari falnici și desfoae blânde flori.

Vîntul fură o scântee și 'n cirești el o aruncă,
Privind cum se perde rodul unui an întreg de muncă,
Apoi merge la copile ce culeg laur de in
Și rîdînd le despletescă dismișcînd albul lor sin.

În tus-patru părți a lumei turbat vîntul se tot duce,
Ca păgânul pe mormînturi resturnând creștina cruce,
Și de-a morților blăstemuri alungat fuge nebun
Pintre tufe 'nțepătoare și nuele de alun.

Ear când el se 'ntoarce în codri, mama lui ce-l tot bocesce
Dile 'ntregi îl scaldă 'n lapte și de răni îl lecuesce...
«Nu mai plînge, măicuță! ȕice el, așa cum sînt,
«Când sărut ochii lor veseli, se dau fetele în vînt!»

XX

STELELE

Pe a cerului câmpie cu flori lucii sămănată
Noaptea vine pe furiș
Și cu-o secere de aur de la lună 'mprumutată
Face-un stelnic seceriș.

Ear când soarele apare, vede cerul gol de stele
Și întreabă întristat:
— «Unde-s ochii de lumină, unde sînt fiicele mele,
«Pe ce plaiū s'aū exilat!»

— «Mulți ochi mândri de pin ceruri strălucesc pe-a mele
Luă, păunul a respuns; [pene!]
«Dar luceferii se află la Românce pe sub gene,
«Unde noaptea s'aă ascuns.»

De-atunci fete și neveste se feresc, se tem de soare
Și cobor genele lor,
Căci ades le fură ochii ș'a lor inimă iubitoare
Soarele înșelător.

DOUE SUFLETE

Doue suflete amice de copile pămîntene
Se'ntîlnesc în steaua lunii, se privesc duos prin gene,
Apoi stău într'o uîmire, una alteia zimbînd,
Și 'mpreună își ieu sborul, prin senin călătorînd.

— «Tu ești, dulce surioară? Ți-e una cu mirare,
«Tu, regina frumuseții, tu, altar de închinare!
«Pe pămînt de-abia în floare, cum se face de-aî murit?»
Ceea-laltă, vîrsînd lacrimă, îi răspunde: «Am iubit!»

— «Aî iubit!.. ai trecut raîul!.. ai simţit în primăvară
«Acea flacăra cerească dulce mult şi mult amară!
«Aî iubit!.. şi tu din viaţă ai putut, ai vrut să sbori!..
«Unde, unde-ţi sînt remase virginalele comori?»

— «Am lăsat glasul meu dulce unei dulci privighitoare;
«Ochiî, murelor din codri; părul, falnicului soare;
«Sinul unui crin vĕratic; gura, unui trandafir,
«Şi pămîntului în jale al meu gingaş suvenir!»

OMUL SINGURATIC

Călărețul tînăr, singur pe-astă lume,
Își îndeamnă calul inundat de spume.
Ei de mult pe cale pasă rătăcind!
Calul suflă, omul cântă haulind:

«Trec prin luncă, lunca-mă ține :
«Singur tu ce cați pe-aice?
«Vestea-mă spuse c'aî găsit
«Sorioră de iubit.

«Unde-ți este sorioara
«Ca să-î farmec inimioara
«Cu parfumuri și cântări,
«Cu-ale umbrei desfătări?»

Călărețu 'n sinul luncei umbritoare
Simte-o mângăere dulce-alinătoare,
Dar curînd el trece câmpul de mohor.
Calul geme, omul cântă plin de dor:

«Trec pe câmp, câmpia-mă ȋdice:
«Singur tu ce cați pe-aice?
«Pentru scumpul tău odor
«Am întins verde covor,
«Și-am pus floare lângă floare
«Pentru albele-î picioare,
«Și-am pus rouă dulce 'n floră
«Pentru blîndi-î ochișori.»

Călărețu 'n zare trist se adîncesce,
Și pustiul lumei împregîuru-î cresce.
Paseri cobitoare trec sub cer sburînd,
Calul cade, omul cântă suspinînd:

«Ast-fel lumea 'ntreagă-mă dăce :
«Singur tu ce cați pe-aice ?
«Vieața fuge ! nu jălesc
«Singurel să pătimesc ?
«Doue aripă sorioare
«Se înalță pân' la soare,
«Doue inimă merg în sbor
«Pân' la raiu încântător !»

Călărețul jalnic e perdut în noapte
Pintre reci morminte cu fîroase șoapte.
O fantasmă albă trece lunecând,
Calul moare ! omul aude dăcând :

«Nemernic este omul ce n'a 'ntălnit pe cale
«O gingașă păreche în cursul vieții sale !
«Pe inima lui seacă, ruină părăsită,
«Paingănul urzesce o pânză încălcită
«Prin care nu resbate nici o simțire bună...
«Ca racla ce-î deșartă, lăuntru ei răsună !

Călărețul plînge, se înfiorează,
Glasul cel din umbră lănced, trist, urmează :

«In groapa ce-l ascunde e mort de doue ori
«Acel ce-î dat uitărei de-ai lumei trecători!
«În viață a fost singur și singur după viață,
«Perdut pe vecinicie în umbra ce-l îngheață.
«Ah! el va fi, când morții eși-vor din mormînt,
«Străin pe ceea lume, străin ca pe pămînt!»

Tristul singuratic moare 'n jale-amară.
Lângă el suspină buhna solitară,
Ear fantasma albă pere șovăind
Prin albastre flăcări care sbor lucind.

MĂRGĂRINTA DIN MUNCCEL

Mama pentru-a ei copil are scumpe dismărdări,
Are inimă cu ochi, are ochi cu sărutări.
Plânsul lui e plânsul ei; or ce-l doare pe ea doare,
Ea trăesce pentru el; când el moare și ea moare!

Mărgărinta din Muncel născu mândru pruncușor
Ce murì pe sinul ei legănat cu mare dor.
Ea îl duse la mormînt, lângă inima-î de gheață
Legănându-l ne 'ncetat ca și când ar fi în vîceață.

Apoî merse la bordeiū de pustiū amar cuprins.
Leagănul erà deşert, soarele 'n cer era stins!
Apoî puse a strigà pe câmpii şi ȕi şi noapte:
«Vină, dragă copilaş, vin' la mama să sugī lapte!..»

Mama fără de copil nu măi are dismierdări,
N'are inimă cu ochī, n'are ochī cu sărutări!...
A doua ȕi, despre zori, pe-un mormînt ea fu găsită,
Peptul gol, trupul recit, ȕiȕa-ī de mormînt lipită!

XXIV

X STEFAN VODĂ ȘI CODRUL

BALADA

Stefan Vodă rătăcit
Intră 'n codru înfrunzit,
Codru-î dice: «Domn viteaz !
«Ce-ți curg lacrimă pe obraz ?»
— «Ah ! îmi plâng ostașii mei
«Morți, luptând ca niște zmei !»
Codrul dice : «Dragul meu,
«Incetează plânsul tău,
«Căci din brații mei trufași
«Face-ți-oîu voinici ostași

«Ca să scapi băta moșie
«De păgâni și de urgie.»
— «Fă!» răspunde mult voios
Domnul mândru inimos.

Codrul puse a vui,
Brații a-și însufleți,
Pe stejari a mi-i trezi.
Ear copaci mari și mici
Se făceau ostași voinici,
Și spre Domn înaintau
Și din gură cuvîntau:
«Să trăesci, Măria ta!
«Ha! la luptă, ha! Stefane;
«Du-ne 'n oardele dușmanel!»

Stefan Vodă înveseliă
Și la luptă purcedeă
Peste munte și muncel
Cu tot codrul după el.
Vai de Ungurul semeț
Ce luptă c'un brăduleț!
Vai de Leah, vai de Tătar
Ce luptă cu un stejar!

XXV

STEFAN ȘI DUNĂREA

BAIADĂ

— «**D**unăre! ce plângi tu oare?»
— «Plâng o floare de sub soare
«Ce din sinu-mă a răpit
«Stefan Vodă cel cumplit!»

.
Pe cel țerm bătut de valuri,
Sus pe zare, sus pe maluri,
Sînt trei cete de oșteni,
Turci, Tătari și Moldoveni.

Una-î ceata Hanului,
Una-î a Sultanului,
Una-î a Stefanului!
Ear în câmpul cel turcesc
Miî de săbiî zinghenesc;
Ear în câmpul tătăresc
Miî de arce săgețesc;
Ear în cel moldovenesc
Doî luceferî strălucesc:
Stefan Vodă cel frumos
Ș'o copilă, chip duîos.

Fata plânge, fata ȝice:
— «Lasă-mă să fug de-aice,
«O! Stefane, scumpul meu!»
Domnul ȝice: «Nu! nu vreî,
«Nu pre sfîntul Dumneȝeî!
«Că-mî ești dulce la privit
«Și mai dulce la iubit,
«Ca lumina soarelui
«La lupta viteazului.»
— «De-ȝi sînt dragă, de-s frumoasă,
«Îea-mă, Doamne, orî mă lasă.»
— «Ba! de-a fi să lupt pe dată
«Chîar cu Dunărea turbată,

«Nu te las nici chiar de-un pas,
«Nici chiar morții nu te las.»
— «Apoi dar rămâi cu bine,
«Că tu n'ai parte de mine!»
Fata ȋdice și s'aruncă
Ȋute 'n Dunărea adâncă!

Valurile clocotesc,
Pe copilă-o 'nvăluiesc
Ș'o asvîrl din val în val
Depărtând-o de la mal.

Turciȋ staȋ încremenȋȋ,
Moldoveniȋ împetriȋȋ
Și Tătariȋ înlemnȋȋ.
Staȋ și uliȋ în sburare,
Staȋ și caiȋ 'n alergare,
Stă și soarele 'n mirare;

Căci de-odată ce se vede?
Cine 'n valuri se răpede?
Domnul Stefan cel vestit,
Domnul cel nebiruit!

El s'asvîrle nebunesce
Și înoată voînicesce.
Taie-o brazdă, taie nouă,
Taie Dunărea în două.
Și pe fată mî-o ajunge
Și la pept cu foc o strînge
Și se 'ntoarce fericit
Sus pe malul înflorit.

XXVI

PUNGULIȚA

DEDICATĂ UNUI SGÂRCIT

« O ! punguliță dalbă
« Cu dragoste 'mpletită
« De-o mână mică, albă
« Și mie mult iubită !

« Minune dragălașă '
« Ce 'ncânți a mea privire !
« Tu care-ai fost părtașă
« La taînica-î gândire.

«Fii un isvor de bine
«Sermanilor din lume,
«Ca toți să se închine
«La dulcele ei nume.

«Fii, pungă adorată,
«O amintire vie
«De ziua neuitată,
«Când te-a trimis Ea mie!»

Așa dicea 'n estazu-î
Un tîner cu iubire,
Și lacrimi pe obrazu-î
Curgeau de fericire;

Dar corbul cel prădalnic,
Tîmpit de bătrîneță
Rosti: «Nebun și jalnic
«E omu 'n tinereță!

«Și mintea-î e cădută
«In grea și tristă boală!
«Sermanul el sărută
«O punguliță... goală!»

XXVII

PE ALBUMUL PRINCESEI AGLAE ROSETTI

DORUL MAMEI

Sburat-aî între îngerî
O! copilaş iubit,
Şi m'aî lăsat în plângerî
Cu dor nemărginit.

De-atuncî în florî, în stele,
In tot ce-î luminos,
Prin lacrimile mele
Văd chipul tău frumos.

De-atunci pe lângă mine
Te simt ades sburând,
Și doru-mă după tine
Aleargă suspinând.

Tu rătăcesci prin lume
Câtând neîncetat
Iubirea unei mume
Ș'un dulce sărutat.

Ca tine 'n rătăcire,
De când eu te-am pierdut,
Te-aștept cu-a mea iubire
Ca să te mai sărut.

Ah! sbori, ah! fugi, ah! vină
De lângă Dumnezeu,
Cu-a ta zimbire lină
Să 'mpaci sufletul meu,

Căci m'ai lăsat în plângeră
Cu sufletul cernit,
Sburând tu pintre îngeră,
O! copilaș iubit!

XXVIII

PE ALBUMUL DOMNIȘOAREI MARIA DOCAN

Mițulică, dulce floare,
Vaî de mine! ce am aflat?
O albină-otrăvitoare
De guriță te-a mușcat?

Și cu boală dureroasă
Tu, drăguță, te-ai luptat,
Și din fața ta voioasă
Rozele s'aû scuturat?

Ard'o focul de albină
Ce vędându-te-a gāndit,
Că se află 'ntr'o grădină
Și de tine s'a lipit!

Dar n'ai grijă, Măriucă!
Viespea crudă va perî,
Ear tu lâng'a ta māmucă
Lesne vei reînflori.

Primăvara nu-î departe
Cu plăcutele-î comorî;
In curînd a să ai parte
De-ale tale dulci surorî.

Pe-a ta față zimbitoare,
Pe sub ochi-ți drăgălași
Resări-vor lăcrimioare
Și voioși trandafirași.

Ear de vreî să n'ai mahnire
Și să scapi de orî ce chin,
Te lipesce cu iubire
De-al māmucă dulce sin;

Căci în lume prunc și floare
Aă un înger protector:
Floricelele aă soare,
Prunciă aă mame cu dor!

PE ALBUMUL DOMNIȘOAREI A. JORA

Eră în tristă singurătate
Privind omătul căzut din nori.
Earna cu-a sale mâni înghețate
Lipă de geamuri albele-î florî;
Și eă în timpul cel de ninsoare
Sub cerul negru, plin de furtună,
Visam la paseri veselitoare,
L'a primăverei scumpe minuni.
Visam l'acele țeri depărtate,
Pe unde fost-am eă călător,

Țermuri frumoase și neuitate
De poezie și de amor.
Un dulce oaspe veni atunci,
Un dulce, gingaș, frumos portret
Trimis de tine ca să-mi arunce
Flori de lumină, flori de poet.
El îmi aduse a ta gândire,
Dorul tău june și virginal,
Care-mi șoptiră cu 'ndușire
De-al poeziei plai ideal.
Atunci natura încântătoare
Undi pe buze-ți blânde zimbiri,
Și 'n ochi-ți veselă un dulce soare,
Și pe-a ta față vii trandafiri.
Ea e, ferice și 'n admirare,
Gândind la tine, am ȝis cu dor :
«O ! tinereȝă ! cine te are,
«Are un farmec învingător !»

XXX

PE ALBUMUL DOMNIȘOARELOR FLORESCU

Într'o ȃi veselitoare
Voĩ, plăcute surioare,
De la raiũ v'aȃi coborît.
La fereasta-mĩ luminoasă,
Florĩ din lumea graȃioasă,
Zimbind dulce v'aȃi ivit.

Eram trist, în suferire,
Dar la dulcea-vă privire
S'aû şters orî ce negri norî.
O! minunî a primăvereî!
Prin voî chîar spiniî durereî
Se acopere cu florî.

Bucurescî, 1868, Iunie.

XXXI

PE ALBUMUL D-NEI Z.

Sînt oare de jale fără mărginire,
Când sufletul simte dor de pribegire

Ș'ar vrea ca să treacă de-al lumei hotar,
Scuturând din aripă al vieții amar.

Dar sînt și pe lume oare fericite
Atât de frumoase și 'ndumnețeite,

Cât îngerii însuși din cer se cobor
Și dau pentru ele nemurirea lor.

Tu, a țerii mele fiică mult iubită,
Mamă cu durere, inimă cernită!

Ah! din a mea țeară de ce vrei să sbori
Ca floarea din câmpuri, ca roua din flori?

Sciū bine că cerul te 'ndeamnă în taină
S'anini pe-ai tăi umeri albastra lui haină.

Sciū că suveniru-î dulce și senin
Nasce-ades în peptu-ți un amar suspin,

Căci el te îngână și ziua și noapte
Cu-ademeniri scumpe, cu duioase șoapte,

Și-ți arată 'n stele, ca să sbori la ei,
Doi copilași gingași, doi albi îngereși...

Cerul n'are milă!... el în veci răpesc
Tot ce 'n vîetea noastră ne înveselesce,

Visuri, tinerețe, flori și copilași,
Aî inimei noastre oaspeți drăgălași.

Astfel te atrage acum și pe tine
Spre a sale plăuri cu ceresci lumine,

Unde se înalță tot ce pre pămînt
E mai scump, mai gingaș, mai frumos, mai sfînt!...

Dar cînd te atinge negrul vînt de jale
N'auđi tot odată glasul țerii tale,

Acel glas cu lacrimă ce-ți ȝice uîmit :
«Fîica mea aleasă, o! suflet iubit!

«Patria cerească este o minune
«Ce ochiî răpesce și mintea repune

«Prin a sale raîuri pline de 'ncântări
«Unde copilașiî rîd în dismierdări.

«Nu e destul însă că î-ai dat doi îngerî?...
«Ah! n'ascultă glasul noptilor de plîngerî;

«Căci și eu am răuri, și eu te iubesc,
«Și eu pentru tine vreă să înfloresc;

«Tu să fii în sinu-mă atât de ferică,
«Dor să nu-ți măi vie de-a sbură de-aice.»

1856.

PE ALBUMUL UNEI COPILITE PARISIANE

Copiliță albă! este 'n lume-o țeară
Dulce și frumoasă ca o primăvară.

Acolo sînt paseri, acolo sînt flori
Și copii ca tine dulci, mîngăitori.

Dar acuma floarea zace la pămînt!
Pasărea sburat-a ș'a perit în vînt,

Și văzduhul geme de un lung suspin,
Și copilul plânge pe al mamei sin,

Căci un dușman aprig, o cumplită feară
A trecut hotarul ș'a intrat în țeară!..

Tu, copilă albă, suflet îngeresc!
Pentru noi te roagă Domnului ceresc,

Și sermana țeară de-a fi ear ferice,
Inimile noastre pentru tine-or dice:

«Pe-ale vieței unde să plutescă ușor
«Ca o floare vie pe un lin isvor.

«Steaua fericirei pe-a ta frunte albă
«Să reverse raze împletite în salbă!»

XXXIII

X PE ALBUMUL D-rei X.

Tu ce de mine mult departe
Dorescî, nerăbdătoare,
Să scrii pe-a ta frumoasă carte:
O strofă 'ncântătoare,

Ființă albă, serafie,
Copilă grațioasă!
Am pentru tine-o poezie
Ca tine de frumoasă;

Dar ca s'o scriu aş vrea o pană
Din aripa-ţi divină,
Ş'o rază vie, diafană
Din alba ta lumină.

Cu acea rază mult iubită
Mă-aş face-un dulce soare
Ce'n vîeaţa mea re'tinerită
Ar arde cu splendoare.

Cu pana ta din aripioară
Aş scrie că tu eşti
O Mărioară-Florioară
Din lumile ceresci...

Prin armonii duioase aş spune
La roze şi la stele
Că eşti o gingaşă minune
Mai scumpă decât ele.

Şi închinat la al tău nume
Al tău poet ferice
Prin visuri dulci în altă lume
S'ar înălţa d'aice.

M'aş duce 'n sferele senine
Lipit de sinul tău,
Şi te-aş purta voios cu mine
In veci pe sinul meu,

Şi de amor şi de plăcere,
De-a noastre desfătări,
Aş anima acele sfere
Cu falnice cântări!..

Dar ce dic? Unde mă răpesc
Avântul poeziei?
In care plaiuri rătăcesc
Aripa fantaziei?

Uit că tu eşti în primăvară,
Pe ţermuri înflorite,
Ear eu plecat sînt cătră seară
Pe câmpuri vesteşite!

Tu cânti în razele de soare,
In a juniei horuri;
Eu cânt în umbra 'ntristătoare
In valea cea de doruri;

Tu ȕic  : «Ferice-  de-a fi jun 
 «Frumoasă  i  ubit ,
«Purt nd pe frunte o cunun 
 «Cu roze împletită !»

E  ȕic, privind cu 'ndu oare
 La fa a ta divină :
«Ah ! trist e omu 'n pribegire
 «C nd lumea-  de flor  plină !

«Trist e de ertul ce se 'ntinde
 «Pe sub amurgul v e ii,
«C nd ve i cum soarele s'aprinde
 «In faptul tinere ii !

«Amar e de-a privi în zare
 «Un sbor de năluciri
«Ce fuge, fuge 'n depărtare
 «Cu taînice zimbiri  :

«Fantasme albe, de  ubire,
 «Care dispar 'n v nt,
«L s ndu-ne în părăsire
 «Pleca i pe un morm nt !»

XXXIV

STROFE DESPĂRECHiate

I

În pulberea dusă de vînturi
Sub pașii nostri călători,
Câtă-î luată de pe flori
Și câtă, vai! de pe mormînturi!
Voî ce purtați cupa la gură,
Ah! deșertați cupa deplin...
A morților cenușă sură
Presară-ades dulcele vin!

II

Inger cădut înfîpt-ai piciorul tău în tină,
Mișcând din vreme 'n vreme aripele 'n lumină.
Putea-vei scăpa oare din glodul ce te-a prins?
Vai! chiar pe-a ta aripă noroiful s'a întins!

III

Privind fără 'ncetare prostia omenească,
De lung urît cuprinsă, Eternitatea cascade!

IV

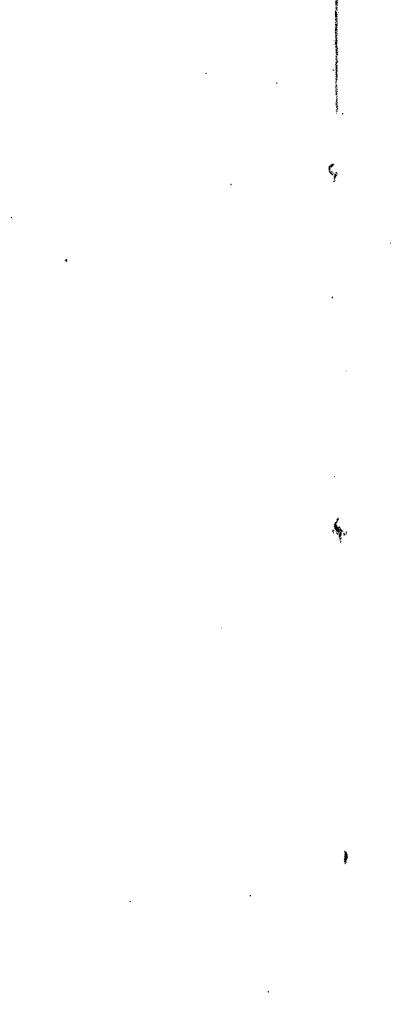
Din crinul palid ce cade, moare,
Alt crin resare viu pre pămînt.
Tu, copiliță, ai murit floare
Ș'aî sburat, înger, de pe mormînt.

V

Când ochiul se deschide în faptul dimineții,
Cu razele luminii unesce pe-ale vieții,
Și cerul și pămîntul în el se întîlnesc
Și'n dulce oglindire voios se înfrățesc.

VI

Te-ai dus în raîl cu dulci lumine,
Dar nu ești moartă tu pentru mine!

N O T E

P A S T E L U R Î

VI. Sania. (Pag. 15).

Eat'o gingașe mlădiță cu șirag de mărțișori... (Pag. 16).

Numele de mărțișori este dat crengilor de lozie îmbobocită cu muguri argintii. Români le culeg și le anină în casele lor ca un semn iubit de primăvară, în ziua de Florii.

VIII. La gura sobei. (Pag. 19).

Omer a compus *Iliada* și *Odisea* din tradiții și poate chiar din fragmente de poeme populare. Ariosto a scris fantastica epopee *Orlando* de pe legendele cavaleresci răspândite în Italia și ilustrate prin imaginația poporului iubitor de minuni.

Poporul dar este izvorul celor mai poetice creații, celor mai nepritoare opere; și poeții mari, cari apar ca nisce rare meteori, nu sînt decît revelatorii măestri a poeziei popoarelor concentrată în sinul lor.

Poveștile noastre represintă o comoară atât de bogată în iscodiri ingenioase, în imagini feerice, în florii de grațioasă poezie, că de s'ar nasce în România un nou Ariosto, el ar compune un poem de aceeași valoare neprețuită ca poemul lui *Orlando*.

În ele găsim o limbă armonioasă și perioade întregi versificate, în cât lesne s'ar putea crede că poveștile ar fi poeme antice prozaite cu timpul. În ele aflăm producerile unui geniu fecund și original, precum: Feți-frumoși cu părul de aur, fete de împărași atât de frumoase că par a fi rupte din soare, cai năsdrașanși ce zboară în naltul cerului, șerpî cu solzii de aur cariî au cuișburî pline de petre scumpe, cerbî cariî duc între coarne leagăn de zine, paseri măestre cu graii omenesc, pajuri ce locuiesc în fundul pămîntului, în lumea neagră, mere de aur cari se prefac în palaturi împărătesci, furci de argint cari torc singure, poduri de oșel, copaci cu poame de rubin și de smarald, etc., etc.

În ele mai întîlnim ființi fantastice cari ne-au spărieat în copilăria noastră: Balauri, zmei, urieși ca Sfarmă-peatră și ca Strîmbă-lemnne, câni cu dinți de crișă... etc. În ele mai găsim zeii Păgânismului sub figurî de sfinte creștine: sfînta Mercure, sfînta Joe, sfînta Vinere, și pe mult frumoasa Ileana Cosinzana, imaginea cea mai grațioasă ce a eșit din inima poporului român.

Și dacă vom studiă poveștile noastre cu luare aminte, dacă le vom compară cu unele perioade din poemul *Orlando*, vom descoperi în cuprinsul lor diverse tablouri, scene și chiar eroi și eroine cari figurează sub alte denumiri în opera lui Ariosto.

X. Sfirșitul ernei. (Pag. 24).

S'au dus ȱilele Babei și nopțile vegherii.

Românul caracterisează sub forme poetice său glumețe toate variațiile timpului. Astfel îi place a numi ȱilele Babei, ȱilele cele dintîi a lunei lui Mart (*Giboulées de Mars*), preținȱend că ele sînt nesuferite, ca o babă care se ceartă neconȱenit, și plînge, se bocescce și nu lasă pe nime în pace. Însî adevărata denumire de ȱilele Babei e basată pe sərbătoarea Dochiei (baba Dochia), ce cade la începutul lui

Mart. Acele zile sînt urmate de zilele cocostîrcului, a mîeilor, a cîo cârliei, a rundunelor, etc., care prevestesc reîntoarcerea în țară a paserilor pribegite de cu toamnă, și epoca nasterii mîeilor.

XIII. Noaptea. (Pag. 30).

E vr'o tabără de care saū un rond de tricolici?

Tricolici fac parte din lumea fantastică a strigoilor, a moroilor, a vircolacilor (vircolici), a sburătorilor, etc. care apar în basmele și în superstițiile populare.

XX. Rodica. (Pag. 45).

A eși cu plin dinaintea unui călător saū muncitor este un semn de bun augur. (Tradiție populară).

XXIV. Concertul în luncă. (Pag. 54).

Luminărele 'n floare sînt florile numite: Luminărica Domnului.

XXVI. Puntea. (Pag. 60).

Ce-i scăldată în năvalnic și 'n sin poartă odoleană.

Fetele de la ȣeară își fac scăldătoare de năvalnic (Pteris) și poartă pe ele flori de odoleană (valeriana), pentru ca să devie mai atrăgătoare.

XXXIV. Linda Raia. (Pag. 76).

Fîca celui de pe umă rege arab, Boabdil, care a stăpănit Gre-nada.

Și Maurii din Vega...

Vega e câmpia mănoasă ce se întinde sub zidurile Grenadei.

XXXV. Calea Robilor. (Pag. 78).

Românii dau nume de Calea robilor acelei aglomerări de stele, care formează pe fața cerului un soi de rîu luminos... (*voie lactée*). Pe timpul năvălirii Tătarilor, robii cari s' scăpau din mâinile lor se întorceau la Moldova, luându-se pe direcția aceluia fenomen ceresc.

XXXVI. Buchet. (Pag. 80).

Vînteș, Graur.

Nume de cai din povești.

XXXVII. Mandarinul. (Pag. 83).

Care'n vîrf e'mpodobită c'un bumb galbin de cristal.

Bumbii de cristal, prin diversele lor colorii, desemnă rangurile Mandarinilor. Coloarea galbenă e cea mai distinsă.

Plin de monstri albi de fildeș și de jaduri prețioși.

Jadul e o piatră foarte scumpă și aprețuită de Chinezii.

Turnuri nalte și pagode unde cântă vechiul bonz.

Bonz e preot chinez.

De resunetul metalic al Tam-tamului de bronz.

Instrument de metal în formă rotundă, care produce un sunet prelungit când e lovit, și care servă la ceremoniile religioase.

Eat'o joncă aurită pe albastrul apei line.

Joncă e corabie chineză de o formă bizară.

C'ar voi s'o mai oprească pîntre arborii pitici.

Una din cele mai straniî fantasiî a Chinezilor consistă a reduce toî arborii la proporîi de copăceî pitici, în grădinile lor.

XL. Valul lui Traian. (Pag. 92).

La început Romanii nu se serviau decăt de *lintres* (luntre) formate din copaci scobiî; în urmă ei se dedară la navigaîe, și avură vase de răsboiî, numite: *naves longae, bireme, trireme, etc.*, cari toate purtau nume înscrise pe *proră*, erau mișcate de vîsle și de suflarea vîntului în *vela* (veluri), și aveau un lest de nisip, *saburra* (savură).

Armata romană eră compusă de legioane; fie-care din aceste cuprindea 10 *cohorte* sau șase-10 de *centurii*, în total 6000 de ostași. De toată legioana erau lipiî 300 cavaleri divisaî în 10 scadroane numite *turma*, ear fiecare scadron în 10 *decurii*.

O legioană se compunea de 10 soiuri de fantasinî: *hastati, principes* și *triarii*; ear cu timpul se mai adăogî un al patrule corp format de *velati, sagitari* și *ferentari*, cari fiind ușor înarmaî, luptau afară din ranguri. Cel mai mulî erau străini și fiecare soldat avea șapte *javeline* (lânci) de aruncat în dușmanî.

Armele Romanilor erau: *javelina, arcul, scutul, coiful, zalea (lorica), caliga*, un soi de încălțăminte ținuită, care acoperă piciorul drept. Oastea se găsea sub comanda tribunilor și a centuriilor, cari purtau vergi de vie ca semne de rangul și atribuîile lor. După centurii veniau alî șefi numiî *optiones* și *signiferi*, purtători de stindarde. Comanda supremă aparînea *Consulului*, care își alegea locotenenîi săi generali (*legati*).

Generalul purtă o mantă, *paludamentul* său *chlamys*, roșie cu o bordură purpurie. Ofițerii și soldații purtau în timp de război o haină numită *sagum*, soi de mantă deschisă; ear *toga* era haina lor în timp de pace.

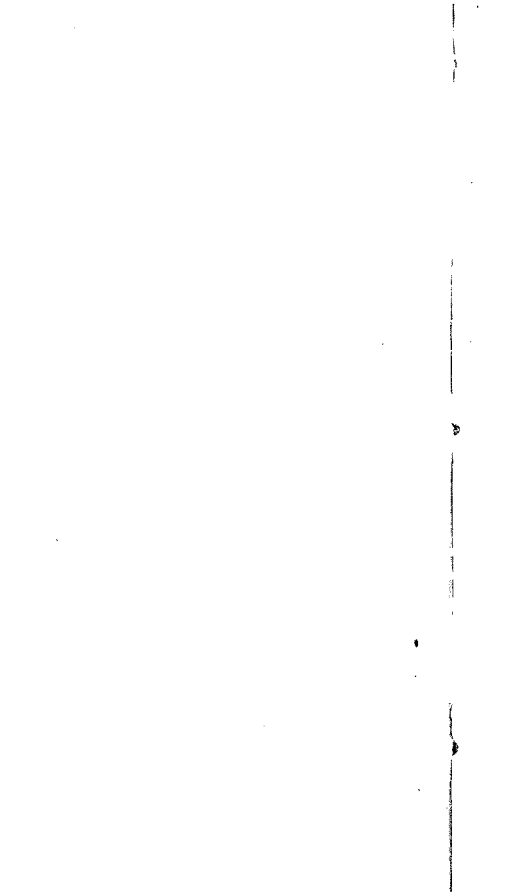
V A R I A

IX. Moara de vint. (Pag. 122).

Cu renume sfînt.

Dealul Mitropoliei din București, unde e Camera Deputaților.

LEGENDE

I

D U M B R A V A R O Ş I E

POEM ISTORIC

(1497)

DEDICAT AMICULUI MEU C. NEGRE

I

VISUL LUÎ ALBERT

Albert, craiul Lehieî, făcut aŭ un vis mare,
Un vis de năvălire, de 'nvingeri glorioase !
El se vĕdŭ puternic, pe-un armăsar călare,
Infiorând cu spada-î popoare numeroase.

Din Mează-zi ferbinte în recea Mează-noapte,
Din Resăritul mândru l'Apusul lucitor
El auĭ prin visu-î miî, miî de miî de şoapte
Crescând în sgomot falnic, gigantic, imnător,

Un uragan de glasuri ce clocotea prin lume
Purtând, nălțând cu fală un nume... al său nume!

Albert, craiul Lehieî, trufaș, semeț, ușor,
Adimenit, se crede stăpân pe viitor,
Ș'aruncă ochi de pradă pe țările vecine :
«Care din ele, țice, mă-ar cuveni mai bine?»
El stă puțin pe gânduri, apoi cu mare glas :
«Moldova este pragul întâiului meu pas!
«In țeara acea mică, neîncetat lovită
«De dușmanî fără număr și 'n veci nebiruită,
«In care toți bărbații sînt zmei ce s'aû luptat
«Cu Leahul, cu Maghiarul, cu Turcul încruntat,
«Și unde pe sub earbă câmpiile frumoase
«Ascund troene albe de-a dușmanilor oase,
«Un Domn viteaz, un Stefan, adună de mulți ani
«O glorie ce-î demnă de-aî lumei suveranî.

«Voiû merge la Moldova, la Stefan drept voiû merge
«Și luciul de pe frunte-î cu spada mea voiû șterge,
«Ear lumea îngrozită, privind spre Resărit,
«Vedeà-va 'n loc de soare al meu chip strălucit!»

Aû țis, și 'n nerăbdare-î pe lângă el în grabă
Adun'a lui armată deprinsă la omor,
Urdie numeroasă de feare ce se 'ntreabă :
«Spre care orizonuri săltă-vom noi în sbor?

«In care parte-î hoitul promis l'a noastre ghîare
«Să-l rupem într'o clipă, să-l roadem, înghițim?
«In care țeri: teütone, române sau maghiare
«Vrea Albert, Craiul nostru, pustiul să-l lățim?»

Așa dicea cu fală a lui Albert oștime
In cete adunată pe câmpul din Dombrova.
Când prin văzduh de-odată, o gură din mulțime
Rosti cu glas de taur sêlbatic: la Moldova!
Ura! strigă Lehimea întocmai ca un tunet,
Și văi și munți și codri răspunseră 'n rêsunset
Ura!.. și 'n dor de sânge armata crunt aprinsă
Ca un șioi de toamnă pe drumuri se întinsă
Cu tunuri largi și grele, cu flinte lungi, cu spade,
Ce viu luciau la șolduri și 'n teacă zingheniaă,
Cu armăsari sburdalnici ce vesel necheziau,
Mergând toți, cai și oameni, să calce și să prade.

In fruntea lor magnații mândri, bătrîni și tineri:
Toporski veteranul ce poartă barbă albă,
Incungîurat de neamuri: feciori, nepoți și gineri,
Formându-î o vitează și glorioasă salbă.

Grodeck, dis *falcă-tare*, ce 'n gândul lui se jură
Atați Români să darne câți are dinți în gură.

Zciusko neîmpăcatul cu brațe lungi și tari
Care 'n Bugeac ucis-au trei sute de Tătari.

Bîela cel nalt, subțire ca trestia de baltă,
Ce 'n lupte sângeroase ca dînsa se mlădie
Cu sabia-î turcească tăind în carne vie,
Pe când fugaru-î sprinten nechează, mușcă, saltă.

Gorow și Zablotowski, amici jurați pe moarte
Să 'mpartă soarta bună, să 'nvingă rele soarte,
Și care în trei rënduri scăpat-au din robie
Prin degetele morții trecând cu vitejie.
Ei sbor pe doi cai gemeni, rîdînd în hohot mare
Cu alți ca dînșii tineri, baroni, comți Palatini:
Glence din Pocuția, Zbalos Litfan, ce are
Un cărd pletos de zimbri în codri de arini.
Gavril de Moravița, frații Grotov, Huminski,
Mardela Veneticul, Tecelski și Pruhuinski,
Iarmeric Mazovitul și Kozjatic Ucranel,
Ce cresce cai selbatici și-î prinde cu arcanul.

Ei merg, bătînd din pîntenii!... Sburdalnica lor ceată
Străluce de departe în haîne poleite:
Dulămii cu flori de aur la pept împodobite
Și 'ncinse cu pastale de peatră nestimată;
Cîapce purtând un vultur și pene la mijloc,
Incălțăminte roșii de pele de Maroc,
Și frîe țintuite, și argintate șele,
Și armorii cusute pe colțuri de harșele.

Ei merg jucându-și caii, și vesel între ei
Vorbînd de cai, de lupte, de-amor și de femei,

Tot ce-î mai scump în lume și dă un farmec vîetei
Pe timpul mult ferice și viu al tinereții.

Ei merg precum ar merge la simplă vînătoare
Glumind în nepăsare de moartea ce-aŭ să 'nfrunte,
Urmași de steaguri multe, urmând în foc de soare
Pe Hatmanî, capî de oaste, cu Regele 'n frunte...

Și ast-fel în Moldova ei dau cu toți năvală!
Dar, când trecu hotarul, al Regelui cal tare
Se poticni... O buhnă țipă în ziua mare
Și moartea-și găti coasa în acea zi fatală!

II

ȚEARA ÎN PICÎTOARE

Ce vuet lung de cară, ce tropot surd de vite,
Ce freamăt de suspinuri, de glasuri nădușite
S'aud în sînul nopții prin neagra 'ntunecime
Și cătră munți se 'ndreaptă l'a codrilor desime?
Din când în când sub nourî, trecând ca o săgeată,
Clipesce o lumină, și ca prin vis arată
Betrâni cu fruntea goală plecată spre pămînt,
Femei cu prunci în brațe și pletele în vînt,
Copile spăimântate mănând turme de oi
Și flăcăoași în fugă mănând cîrduri de boi.

Pe jos, pe cai, în grabă toți părăsindu-și satul,
Fugind cu vaet, lacrimi, căci i-au ajuns păcatul.
Se duc pribegi și paliți să cate-adăpostiri
În fund de codri 'n peșteri, în sin de mănăstiri.

Dar unde sînt bărbaii, voinicii, junii, tarii,
Să-și apere părinții, nevestele și pruncii?
Când suflă grea furtună pe ramurile luncii
Ș'o sgudue ș'o darmă, ah! unde sînt stejarii?
Stejarii sînt la locul lor, față cu furtuna!

Acum de dece zile și dece nopți într'una
Din munți și pân' la Nistru, pe culme și pe dealuri
Lungă buciume resună dând tainice semnaluri;
Și călărași din fugă, prin sate, prin orașe
Craînesc: «Săriți cu toți pe Lîftele trufase!
«Viteazul Stefan Vodă vă cheamă 'n vitejie.
«Cine-î mișel să fugă, cine-î Român să vie!»
Toți au răspuns: «trăească Moldova!» și s'au dus.

Pe loc tot omul verde ce poartă capul sus
Și-au sărutat odorii, și-au ascuțit toporul,
Și-au prins din câmp fugarul ce-î sprinten ca o ciută,
Apoi, făcându-și cruce, dicând un: Doamne-ajută!
Ca șoimul de la cuibu-î voios și-au luat sborul.

Astfel din țeara 'ntreagă plec cete înmiite
Cu arce, barde, coase și ghioage țintuite;

Purtând căciulă de oae, mintene 'n flori cusute
Și barbe neatinse, al bărbăției semn.
Ei merg de-a drept prin codri, pe lungi cărări perdute,
Călări pe șele goale cu scările de lemn,
Și trec în sbor prin arbori ca demoni de urgie,
Și umbra scânteiază de-a ochilor mânie.

Tot ast-fel și boerii, stăpânii de moșii,
Incungiturați de gloate, din casele lor pleacă
Privind cu mulțămire sburdalnicii lor fi
Cum sciū să-și poarte caii, și 'n fugă să se 'ntreacă.
Soții, surori și mame suspină 'n urma lor ;
Dar ei alerg ferice la câmpul de omor.

Coman de la Comana, un urieș de munte
Ce intră prin bîrloage și prinde urșii vii,
Aduce după dînsul mulți vînători de frunte
Născuți pe plaiuri nalte, trăiți în vijelii.

Balaur de la Galu, Cîolpan din Pipirig,
Rîd și de frigul morții cum rîd de-al ernei frig
Și mulți cobor din munte ca lava din vulcan,
De soțul lui Balaur, de soțul lui Cîolpan.

Velcea, bastard lui Șerpe, ca șerpele pe apă
Alunecă prin dușmani și mult cumplit îi mușcă.
În luptă, când i-e sete, cu sânge se adapă
Și drept potir el are o țevie de pușcă.
El vine din Hîrtoape cu Purice-Movilă
Și cu Roman-Pribeagul ce nu mai sciū de milă.

Scheeanul și Mircescul, vecinî de pe Siret,
Învingători de Unguri, s'aû prins cu jurămînt
Nicî chear sub brațul morții să nu dea îndărăt
Pân' n'or intră cu Leahul pe-al Leahului pămînt,
Și Zimbrul de la Schee și Zimbrul din Mircescî
Se duc să ȳea în coarne pe vulturii Leșescî.

Bătrînul Matei Cârjă are 'mpregiurul lui
Cincî sute de năprasnicî ce vin despre Vaslui,
Toți Racoveni!... ear Cârjă, om înțelept și harnic,
E 'n floare când se simte călare pe Șargan.
Glumeț, îi place-a ȳice lui Negrea, viteaz darnic:
«Am să mă fac, nepoate, din Cârjă buzdugan!»
Negrea zîbind, răspunde: «Aî cărja bătrîneții
«La sfaturî, ear în luptă aî brațul tinereții.»
(Și, ajungând cu toții la Racova de vale,
O cruce luminoasă li se arată 'n cale.

Așa, cu mic, cu mare, apărătorii țerii,
Eșiți ca frunza 'n codri la vîntul primăverii,
Din văi adâncî se urcă, din piscuri se cobor,
Trec rîpile în salturi, trec rîurile 'n not
Ș'aleargă 'n neodihnă, voîniciî, cât ce pot
La glasul țerii scumpe ce-î cheamă 'n ajutor.
Merg uniî cu grăbire spre codrii Bucovinei
Ș'acolo se adună la strimtele potici,
Pîndind, ca vînătorii mișcările jivinei,
Și tot rugînd: «Fă Doamne, să treacă pe aici!»

Merg alții la Suceava să facă pe Albert
A perde oaste multă și mult timp în deșert ;
Ear alții la Cotnarul iubit și podgoriū
Pe unde staū cu oastea, Bogdan, domnescul fiū,
Tăut cu mintea coaptă, Costea cu ochiū semeț,
Și Trotușan și Boldur cu suflet îndrăsneț,
Și unde Stefan Vodă înfipt-au steagul său
Strigând la cer : «Ajută-mă, o ! Sfinte Dumneđeū !»

III

TABĂRA LEȘEASCĂ

Pe-o culme prelungită ard miș și miș de focuri
Ca stele semănate în numeroase locuri.
Se pare că tot cerul cădut e pre pământ
Și c'aū rămas în urmă-ī un haos, un mormînt,
Atâta întristare, ș'atâta 'ntunecime
Imprăștie pe boltă-ī a norilor desime.

Un sgomot lung se 'nalță din culmea luminată
Unindu-se în aer cu tunete ceresci.
E sgomotul orgieī!.. ear zarea depărtată
Roșesce 'n foc de codri și sate românesce.

Aici beții și danțuri și chiote voioase,
In fund suspinuri, vaet și plângerî dureroase !
Aici de poște rele sînt ochii toți aprinși,
Acolo curge sânge, acolo-s ochii stinși,
Căci astăzi celebrează Lehimea 'n serbătoare
Victoria dorită a zilei viitoare !

Ostașii pretutindenî formați în dese grupe
Frig boi întregi, rup cărnuri ca lupii flămânziți,
Destupă lungi antale, beu lacom fără cupe,
Se ceartă, rîd în hohot și urlă răgușiți.
Ca dînșii, câni de lagăr la praznic luând parte,
Schelălăesc selbatic, rod oasele de-oparte
In mijlocul orgiei turbate ce tot crește ;
Ear printre câni și oameni pe earbă staū căđute
Femei, prada orgiei, cu mințile perdute...

Și însă vîntul nopții prin lagăr vijîesce
Ș'un glas din umbra neagră la toți strigă de-a rîndul :
«Orbî ! orbî ! la masa morții voi vĕ mâncați comăndul !»

Magnații junî, sub corturi, pe perne de mătasă
Deșartă cupe pline cu vin de la Cotnar,
Căntănd cu fericire : «De viața rea nu-mî pasă !
«Iubita-mî e pe brațe, în viață nu-î amar !»

Și fie-care strînge la peptu-î cu 'nfocare
O fîcă de-a Podoliî frumoasă și bălae,
Cu buze pârguite la foc de sărutare,
Și ochi ce 'noată-albastri în galeșă văpae.
Și fie-care simte că mintea-î se desfrînă,
Avînd lîng'a sa gură o gură voluptoasă,
Și 'n brațe-î o copilă ce rîde amoroasă,
Ș'un sîn rotund ce saltă vioiū sub a sa mână.
Ferice mult ferice de dinșir!.. fața rîde,
Inima sboară, raîul în cale-î se deschide.

Și însă vîntul nopții prin cîrturi vijîesce,
De tunete cumplite vîzduhul clocotesc
Ș'un glas perdut în umbră tot strigă ne 'ncetat :
«Orbî! orbî! moartea v'așteaptă c'un ultim sărutat!»

Cortul regal e splendid! Duzinî de candelabre
Revars'a lor lumină pe-o masă ce se 'ntinde
Sub table încărcate de scule și merinde
Și sticle largi cu vinuri Spaniole și Calabre.
In mijloc stă 'n iveală un cerb de patru ani
Incins pe-a sale laturi cu șiruri de fazanî,
Și doue piramide de fructe mai alese,
In Asia 'nflorită crescute și culese.

Albert în fruntea mesei lucește ca un soare
Incungîurat de oaspeți în haine de splendoare.
La dreapta-î, al său frate mai june, Sigismund
Apare 'ntr'o dulamă de roș postav de Lund.
La stîng'al Cameniței episcop vechiū, Lonzinski,
Ș'alătore cu dînșii se vîd: Sbignew Tenczynski,
Cu Herbor Lucasievitz, Padlowski Castelanul
Radomieî, și Creslaū Roza, numit Decanul,
Și graf Ioan de Tiffen, magisterul Prusiei,
Care-aū adus la luptă cincî sute de Cruciați,
Și falnicii Toporski, vechi neaoși de-aî Lehieî,
Și alți de frunte nobili, din cei mai însemnați.
Toți gustă din merinde, deșartă largi pahare
În sunetul metalic de vesele fanfare;
Și sângele prin vine se scurge mai ferbînte,
Ș'avîntul crește 'n suflet și nebunia 'n minte...
Cînd regele ridică o cupă de vin plină
Și glasul său puternic acest toast închină:
«Eū Albert, Domnul vostru și al Lehieî Rege,
«Intrat-am în Moldova ca leū învingător!
«Mîni este ziua luptei... Nimic nu s'a alege
«De Stefan al Moldovei și de al său popor.
«Cum beū această cupă, așa mîndra Lehie
«Să 'nghită-această țeară! Așa să fie!»

«Fie!»

«Vivat! Ura! trăească Albert mult glorios!»
Răspund meseniî aprigi c'un răcnet sgomotos

Și lagărul resună în lungă depărtare...

Dar eată că la ușă un om străin apare
Cu peptul gol, cu părul în vînt, cu ochiul focos;
El spre Albert țintesce privirea-î rătăcită,
Face doi pași și strigă: «Deșartă-ți cupa gîos,
«Albert! de soarte rele ți-e cupa otrăvită.»

Toți se reped c'un urlet și mîna pe el pun.
«Lăsați-l, ȳice craul; e Sropski cel nebun!»
Și ear înalță cupa, rîdînd de-o așa larmă...
Dar cupa lîngă buze-î în mîna lui se sfarmă,
Ș'un trăsnet lung de-o-dată în ceruri bubuesce,
Și 'n cortul plin de umbră furtuna năvălesce,
Și masa se restoarnă, și cortul se urducă...
Ear pe câmpii, sub fulgeri, aleargă o nălucă.

IV

TABĂRA ROMÂNĂ

O tinăreă pădure de ulmî și de stejari
Ascunde-oastea română prin junii sîi tufari.
Misterul și tăcerea în sinul ei domnesc,
Dar marginile sale sunt palid luminate
De flacărele triste ce pîlpăe în sate
Și veselele focuri din lagărul Leșesc.

Prin arbori și prin ramuri, din vîrfuri pîn' în poale
Din când în când lucește oțel de săbiî goale
Și ochi de lei, de vultur, de leoparđi sêlbaticî,
Ce ard sub vêlul nopții ca nisce roși jăratice,
Căci ei s'ațint cu jale și se opresc cu ură
Din zarea 'nflăcărată pe lagărul vecin,
Și tot Românul 'n suflet pe sufletu-î se jură
Cu-al dușmanilor sânge să stingă-al țerii chin.
Dor crunt de rês bunare! greu, aspru jurămint
Ce sapă 'n întuneric un larg, profund mormînt!

Ici, colo, prin poene stau pîlcuri de oșteni:
Arcași de la Soroca, năprasnici Orheienî,
Aprođi, copii din casă, curtenî și lefecî,
Toți oameni tari de vină și oțeliți în foc,
Deprinși a-și trăi trăul în timpî de voinicî
Ș'a da mîna cu moartea făr' a mișcă din loc.
Ei poartă pe-a lor frunte, pe brațele lor groase
Și 'n pepturi brazde multe, hieroglifice sfînte
Cu paloșul săpate, ce spun ș'aduc aminte
De lupte urieșe, de fapte glorioase!
Și 'n vîeață-î fie-care și-aŭ cîștigat un nume.
O falnică poreclă, un titlu de strămoș:
Mihul, Păun de codru, Balaur, Alimoș,
Ursul și Pală-dalbă, Grozan și Sparge-lume!
Eroi de vechi balade ce s'aŭ păstrat în minți
Trecând în moștenire la fii de la părinți.

Lungiți pe mușchiul verde și domolind fugarii
Ce sburdă pe 'ntuneric și desfrunțesc tufarii,
Voinicii buni de luptă și bucuroși de glumă,
Astfel grăesc:

— «Grozane! ce-o fi Țiua de mână?»

— «O fi la uniă mumă, o fi la alții cîmă,

«Amară pentru Litfe, și dulce la Români.»

— «Amin! să dea Domnul!»

— «Va da, mări Pală-dalbă!

«Ș'o fi precum la Baia, n'o fi ca 'n Valea-albă!

«Unde-am vădut pe Ursul gonit de șese Turci.»

— «Gonitu-m'au pe mine, dar i-am urcat în furci!»

— «Va fi precum la Scheie, unde-ați vădut în silă

«Maghiari schimbați în iepuri, ș'un Purice 'n Movilă.

«Va fi precum la Lipneț cu dumbrăvioara verde,

«La Racova pe unde și ați Turcul se perde,

«La Grumăzesci, pe maluri, unde Cazacul Jură

«Pe mine, chiar pe mine m'au încrestat la gură!»

— «Te-au încrestat păgânul, dar când el vru de viu

«In not să treacă Nistrul, o păți rău, fătate,

«Căci de pe mal în fugă tu i-ai sărit pe spate

«Și l-ai trimis sub Nistru să-și cate un secru.»

— «Bine-i făcuși, Grozane! E scris în cele sfinte:

«Chiar apele să fie vrăjmașilor morminte!»

— «Așa e țeara noastră!.. e bună pentru vii,

«Și pentru morți e bună.»

— «De-aceea 'n astă țeară

«Vecinii dau năvală cu sutele de miî.
«Urând vîeța la dînșii, le place-aici să peară!»
—«Le place dar, Păune, și noi le facem placul.
«Ei cred c'aici e raîul, ș'aici găsesc pe dracul.»
—«Și cum să nu-l găsească urdiile nebune,
«Când Stefan e 'n picîoare, când versul lui ne spune:

Stefan, Stefan Domn cel Mare
Seamăn pe lume nu are
Decât numai mândrul Soare!

Din Suceava când el sare,
Pune peptul la hotare
Ca un zid de apărare!

Brațul lui fără 'nctare
Bate ordele Tătare,
Bate cetele Maghiare,

Bate Leși din fuga mare,
Bate Turci pe zmei călare
Și-î scutesce de 'ngropare!

Lumea 'ntreagă stă 'n mirare!
Țeara-î mică, țeara-î tare
Și vrăjmașul spor nu are!

— «Trăească Stefan Vodă!... Mulți dușmani vin la noi,
«Dar cât vin de năprasnici, puțin fug înapoi.»
— «Păcatul lor îi mână, sërmaniî, ca pe-o turmă,
«Și moartea le stă 'n cale, și moartea le stă 'n urmă.»
— «De-aceea la Moldova veđi floare lângă floare.
«E ingrășat pămîntul cu sânge.»

— «Așa-e, frățioare :
«Dar cresc bujoriî mândri din sânge de Român
«Și pălămida neagră din sânge de păgân!»

Sub cerul ce s'aprinde și 'n clipă ear se stinge
Vărsând pe a lor fețe luminî fulgerătoare,
Așa grăesc bărbațiî ce somnul nu-î atinge
În așteptarea vie a ȕilei viitoare.

Și poalele păduriî sunt palid luminate
De flacărele roșii ce pâlpe în sate,
Și 'n tabăra vecină orgia cea nebună
Ca marea depărtată vuesce sub furtună;
Îar în frunziș Româniî topoarele-și descântă
Și caii lor desmeardă, și 'n umbră vesel cîntă :

«Sunt Român cu patru mână,
«Și am leacuri de păgânî :
«De Tătari am o săgeată,
«De Turci pala mea cea lată,
«De Litfeni un buzdugan
«Și de Unguri un arcan!»

V

STEFAN CEL MARE

În mijlocul pădurii este-o poeană lungă
Și largă, ce foesce de oameni ca un roi. .
La capetu-î din dreapta se prelungește o strungă,
Prin care ostășimea curge ca un șioi. .
Ea intră în poeană și se așează 'n rînduri,
Privind la o colibă de ramuri de stejor,
În care-o umbră mare de om plecat sub gânduri
Stă pe genunchi, se 'nchină în față c'un altar.

De-o-dată o lumină fantastic izbucnesce
Din țepe nalți mesteacănî cu fruntea 'nflăcărată.
Coliba se deschide, umbra se scoală, crește
Și splendid măiestoasă la oaste se arată!

Un lung fior pătrunde mulțimea 'n admirare.

Toți dic: «E Stefan! Stefan!»

Dar! Stefan e cel Mare!

Îată-l cărunt, dar încă bărbat între bărbați

Ca muntele Ceahlăul prin munții din Carpați!

El întrunește 'n sine o triplă măiestate:

Acea care-o dau aniî la consciinți curate,

Acea care resfrînge a tronului splendoare,

Ș'acea întipărită de faîma 'nvingătoare.

Timpul î-a pus coroană de-argint, țeara de aur,

Și gloria măreață î-a pus cununî de laur.

Pe falnicii săi umeri, cu aniî, sunt clădite

Neperitoare sarcinî de fapte strălucite.

Dar, anî și fapte, Stefan nu simte-a lor povară,

Căci dragostea moșiei, ca dalba primăvară,

În sinu-î înflorește și îl întineresce

Pentru salvarea țării, când țeara pătimesce.

Eroî plin de lumină, el e menit în lume

Pe seculul ce-l vede să sape al său nume

Și să răspândă raze pe seculi viitori,

Precum un soare splendid ce sparge deși nori.

Ființă de-o natură gigantică, divină,

El e de-acei la cariî istoria se 'nchină,

De-acei cariî prin lume, sub pașii lor, cât merg,

Las' urme urieșe ce 'n veci nu se măi șterg,

A cărora legendă departe mult se 'ntinde

Și 'nchipuirea lumei fantastic o aprinde.

Măreț, în a sa umbră un timp întreg dispare,
Căci Dumneșeu pe frunte-i aș scris: *Tu vei fi mare!*

În mijlocul poenei el se înaintează,
Se urcă pe-o movilă și astfel cuvintează :

«Românî din toată țeară! Boerî, vechî Căpitanî,
«Și voi, feciorî de oaste!.. Sunt patru-șeci de anî,
«Moldova, la *Dreptate*, pe soarta ei stăpână,
«Mi-aș pus pe cap coroana și buzduganu 'n mână.
«Prin cel A-tot-puternic ce apele încheagă
«Păstrat-am până astăzi coroana mea întreagă
«Și buzduganul teafăr, de și pe mulți dușmanî
«I-aș doborât, lovindu-î, în patru-șeci de anî!
«Dușmanî din fundul lumei, păgânî, dușmanî vecinî,
«Și, cine-ar putea crede!.. chîar dușmanî frați, creștinî!
«Trufași cu toți, sêlbaticî, lacomî, viclenî și orbî,
«Care 'mpregiurul țerii, precum un cârd de corbî,
«Sta gata s'o sfîșie... dar n'aș vrut Dumneșeu,
«N'aș vrut Moldova, țeară vitează, n'am vrut eu!..

«Pe Radu, Aron Petru, și Țepeluș hainul
«Î-am frînt!.. Maniac Tătarul și Matias Corvinul
«Î-am frînt!.. chîar pe sultanul Mehmet-Fatih l-am frînt!
«Ș'alți mulți cariî perit-aș ca pulberea în vînt.

«Voi îi cunoașteți bine vitejii mei oșteni,
«Voi, pardoși de la Lipneț, vultanî din Răsboeni,
«Zimbrii fioroși din codrii Racoviî, aprigi zmei
«Din Socî, din Catlabuga, din Bața, de la Schei.

«Apărători a Crucei, voi îi cunoașteți bine,
«Căci pentru-a lor risipă ați răsboit cu mine
«Prin șesuri, munți și codri, pe earnă, toamnă, vară,
«Făcând din peptul vostru un zid, hotar de țeară,
«Roșind cu-a vostru sânge ferbinte, plin de vîeață,
«Siretul, Prutul, Nistrul și Dunărea măreață;
«Stînd vecinic în picîoare, în veci neodihniți,
«De arma, sora voastră, în veci nedeslipiți,
«Fără copii, soție, o! dragii mei vultanî,
«Și 'n luptă, tot în luptă, de patru-șeci de ani!

«Ș'acum, când armăsarii Osmanului mărit
«Aruncă largi nechezuri din mîndrul Răsărit,
«Când Mohamed pe ceruri și-aû asvîrlit hamgerul
«Ce, ca o semi-lună, cutreeră tot cerul;
«Când noi oprim cu peptul furtuna păgânească
«Ferind de-a sale valuri amvona creștinească;
«Acum când toți Creștinii, Regi, Domnitori, popoare,
«Ar fi, ca frați de cruce, să 'mpartă-același soare;
«Priviți!.. Pe cerul negru se 'ntinde-un roș de sânge,
«Din depărtare suflă un vînt ce geme, plînge
«Și spune că în zare ard sate și orașe;
«Că feare fără nume ucid copii în fașe,

«Că țeara e 'n nevoe, că mor Români sub chinuri,
«Că fete mor sub silă, că prunci mor în sinuri!..

«Și cine oare face această făr'-de-lege?
«Un Domn vecin, prietin, un Domn Creștin; un Rege!
«Albert, Craiul Lehieș!.

«Albert, de cap ușor,
«Făcut-aū un vis mare de Rege 'nvingător,
«Dar n'are el, sërmanul, așa de largă mână,
«Să poată 'n ea cuprinde o patrie română!
«Nicī aū ajuns Moldova de rîsul mișeliei,
«Ca s'o răpească 'n gheare-ī un vultur de-a Lehieș!

«Cât va fi 'n cer o cruce ș'un Stefan pe pămînt
«Nime nu va deschide Moldovei un mormînt!
«Cât vor călcă dușmanii în țeara de Români,
«Ei robī vor fi în țeară, dar vecinic nu stăpîni!
«Decât Moldova 'n lanțuri mai bine ștearsă fie!
«Decât o vîeață moartă, mai bine o moarte vie!

«Români din toată țeara, Boeri, vechi Căpitanī,
«Voi toți ai mei tovarăși de patru-șeci de ani!
«Cînd Albert ne menesce robie, rele soarte,
«Răspundeți, ce se cade lui Albert?...»

—«Moarte, moarte!»

Strigă poeana ; « *Moarte !* » pădurea clocotesc,
Ș'un soare roș în ceruri de-odată se ivesce.
— « Fie ! le ȋice Stefan, fie cum cereți voi...
« La arme ! și pe moarte ! tot cerul e cu noi ! »

VI

A S A L T U L

Gonise vîntul nopții furtunele ceresci,
Lăsând acuma rîndul furtunei omenesci,
Și soarele 'n splendoare din neguri resărise,
Părea că vrea s'admire pe-acel ce se fălise
« *Că lumea îngrozită, privind spre Resărit,*
« *Vedea-va 'n loc de soare al său chip strălucit !* »

El primblă ochi de aur pe tabăra Leșească
Superbă!.. împregîuru-î avînd ca s'o 'ntărească
Un lung ocol de cară legate strîns cu lanțuri,
Ocol armat cu tunuri și 'ncungîurat cu șanțuri.

Armata e 'n picioare ! Puternica armată
Cu a sale lungi scadroane în larg cîadrat formată
Ocupă după șanțuri al taberei cîmp nalt,
Stînd gata să respingă Romîniî din asalt.

Mii, mii de lînci cu flamuri se vîd filfăitoare,
Că trestiiile dese din bălți, cînd suflă vîntul.

În aer sbor nechezuri, comăndî resunătoare,
Și caii 'n ne-astîmpăr frămîntă 'n loc pămîntul.

Ear Albert, mândrul Rege, în mijloc pe-o 'nălțime
Privescî cu 'ngâmfare frumoasa lui oștîme.
Călare pe-un cal sprinten din stepele Ucrane,
El are lângă dînsul un grup strălucitor
De Palatîni, de Hatmanî sleiți pe caii lor,
Și steagul înainte-î cu semne suverane.

La dreapta, sub pădure, romăna oaste-apare
În pîlcuri și în cete pe cîmp orînduită,
Și fie-care ceată de luptă pregătită
C'un tun cu șapte țevîi purtat pe roți ușoare.
Hotnogî numiți de Ștefan comandă Călărășii,
Aproșii, Lefecii, Curtenii și Arcașii.

Ear Ștefan stă pe-o culme cu-o ceată ce nu-l lasă,
De-a țeriî boerime și de copii din casă.
Sub dînsul are Domnul un smeû, un Moldovan,
În stînga lui pe Boldur, în dreapta pe Bogdan,
În mîna-î buzduganul domnesc care 'n răsboae
Ca brațul care-l poartă în veci nu se îndoae,
Și pe de-asupra-î steagul, amenințînd furtuna,
Cu Bourul, cu steaua, cu soarele și luna.
Precum doi nori pe ceruri stau fața 'ntunecoși
Și merg unul spre altul, dînd fulgeri luminoși,

Armatele dușmane, crunt-amenințătoare
Respând din ochi, din arme, luciri fulgerătoare.
Și Litfii și Româniî privesc în nerăbdare
Unii la Rege, alții la Domn, și fiecare,
Dorind, pândind semnalul războiului...

De-o dată

Stefan ridică steagul dând semn l'a lui armată.
Ura!.. trei pâlcuri dese de cei mai buni arcași
Plecând, pe câmp se 'nșiră în grupe de hărtași.
Voiniciî merg în fugă spre lagăr, îndrăsneți,
Din arcele lor nalte trăgând miî de săgeți
Ce vijie 'n desimea scadroanelor Leșesci
Și prind resad de moarte în pepturi omenesci.

Dar tunurile-ascunse în lagăr, după care
S'aprint, scoțând pe gură mortală detunare,
Și mulți dintre arcașiî departe 'naintați
Cad morți, scăldați în sânge, de glonțuri fulgerați.
Tovarășiî lor grabnic atunci se întrunesc,
Daî semne de 'ngrozire, la fugă se gătesc,
Cercând s'atrage Leșiî din tabără afară.

Dar Leahul nu î urmează, cercarea le î zadară!

— «Veți Litfa! țice Boldur, stă 'nchisă la ocol.

«Nu vrea, nu îndrăznesce să easă 'n câmp, la gol.»

— «Vom merge noi la dinșiî! Românul Domn răspunde,

«In taberi lăntuite scim noi cum se pătrunde.

«Tu, Boldur mare Hatman, și tu Coste-paharnic,

«Precum se cade voue, îmi place a fi darnic

«Făcându-vă cu mine părtași la Ți de fală.
«In dușmanii Moldovei acu s' ntrați năvală,
«Cum intră leu 'n turme și paloșul în coaste!»

Pe loc semeții Coste și Boldur, capi de oaste
S'aū dus, s'aū pus în fruntea Românilor, strigând:
«La foc, copii!» și grabnic plecat-aū alergând.

Vuesce aprig câmpul și armele resună,
Și tunurile crunte ca tunete detună.

O grindină de glonțuri grozav-ucigătoare
In cetele române duc moarte 'ngrozitoare;
Dar ele, ne 'ngrozite, făr' a 'ncetă de loc,
Pășesc tot înainte sub viscolul de foc.

Mulți le remăn în urmă, rupți, morți, căduți pe brânci!
Ei sbor ș'ajung în număr la șanțurile-adânci.
«Năval cu toți în lagăr, năval! oastea răcnesce,
«Din cer ne vede Domnul, și Stefan ne privesce!»

Și toți s'aruncă 'n șanțuri, dau unii peste alți,
Ceî micî, ușorî, în grabă s'acață de ceî nalți,
Le sar pe umeri sprinten, ca tigri se isbesc,
Cu unghile de malurî se prind, se opintesc,
Se urcă prinși de lanțuri, de a tunurilor buze
Și printre miî de săbiî și miî de archebuze
Ce-î taie și-î restoarnă în șanțuri, fărâmați,
Ei pun picioru 'n lagăr. puternicii bărbați!

Zadarnic Ceremișii, dosiți pe după care,
Indreaptă groase tunurî, le 'ncarcă, le dau foc,

Românii, de-ai lor dușmanî deprinși a-și bate joc.
Intr'înșii dau isbire cu-o aprigă turbare,
Îi pun sub coasa morții, în tabără-î resping,
Și grabnic, cară, tunuri, în șanțuri le împing,
Și fac podișuri late cu trupuri sângeroase,
Ce mor în vaet jalnic și 'n chinuri dureroase.

Atunce Craiul ȋice: «O! frate Sigismund!
«Zărescî tu Moldovenii în lagăr, colo 'n fund?»
—«Dar! Sigismund răspunde; zăresc o beată turmă.
«Nici unul însă teafăr nu-și va călcă pe urmă!»
—«Nici unul viū, nici unul!» ȋic Leșii împregiur
Și Herbor Lucasiewitz, viteaz cu pėrul sur,
Se duce se avînte armata cea crăească
Și cu Românii aprigî în pept să se lovească.

.
Ca nisce mari balauri cu lungi coarne-ascuțite,
Scadroanele în sgomot de tropot sunător
Se mișcă, saltă 'n copce; apoi luându-și sbor,
Cu lancele plecate la fugă-s răpețite.
Dar Costea și cu Boldur, tovarăși de isbândă,
Ținēnd în friu avîntul Romănilor semeți,
Le strigă: «Stați aice! toți după căi, la pândă,
«Să trageți țintă 'n Litfe o ploae de săgeți!»

Și cum veniaū grămadă scadroanele sonoare,
Descalecă arcași, gătesc arcele lor,

Trag, strunele vibrează, sunând sbărnăitoare,
Mii de săgeți trec iute sub soare ca un nor
Și intră prin scadroane cu-o aspră vîjiire,
Ducând cu ele groază, durere și peire.

Intregi șiruri de oameni din fugă săgetați,
Se pleacă morți pe coame, cad grabnic resturnați,
Mulți cai zac lângă dinșii și mulți, atinși la nări,
Fug, tîrînd cadavre cu un picior în scări.
Dar Herbor Lucasiewitz răcnesc: «înainte!»
Și lungile scadroane 'nainte merg grămadă,
Pân' ce topor cu lance, și buzdugan cu spadă
S'ating în zinghenire sub soarele ferbinte.

Atunce mândrul soare, ce spre apus plecase,
Oprit în a sa cale, vedu cu ochii roși
Un furnicar de moarte ce aprig se 'ndeștase,
Un iad grozav de demoni, sêlbatici, fioroși,
Sărind, urlând ca feare, mușcându-se scrășnind,
Rupênd, lovind orbesce, dând moarte și murind!

Românii în scadroane intrau ca 'ntr'o pădure,
Clădind movili de leșuri sub sdravênul topor.
Și coasa ne-obosită, și harnica secure
Sburau abătênd caii sub călăreții lor.
Ear ulii din Soroca, și sgriptorii din Vrancea
Cu lancea cângiuită în gloată pătrundeau
Și resturnaū cu cangea, și străpungeau cu lancea,
Și trupurile moarte cu trupuri le ascundeau.

Dar și Lehimea cruntă făcea pârte grozave
 In cetele române trecând ca prin troean.
 Bravi, ne 'mpăcați, teribili, sub armele lor brave
 Curgea o dîră lungă de sânge pămîntean.

De-odată prin oștime o veste aŭ trecut:
 «Herbor sub buzduganul lui Boldur aŭ cădută!»
 — «Herbor e mort!» Staŭ Leșii pătrunși, încremențiți,
 Scot șoapte îngrozite, prin ranguri reslețiți,
 Perd cumpătul, perd capul, svîrl armele 'n văzduh,
 Daŭ dosul, și fug iute, goniți de-al spaîmei duh.

Ear Craiul trist, cu palma lovindu-se pe frunte,
 Suspină: «O! Toporski, o! veteran cărunte!»
 «Privesce, fug mișei! fug toți, fug mic și mare!»
 «De-acum în tine singur e singura-mă sperare!»

VII

L U P T A

Toporski veteranul cu-o ceată mai aleasă
 Lui Albert se închină și pleacă la răsboi.
 Pe loc bătrînul Cârjă în cale-î vrînd să easă,
 De lângă Stefan pleacă cu bunî viteji de soi.
 Ei vin călări în grabă, aprinși de resbunare,
 S'apropie; ear Cârjă, sburînd în fuga mare,

În fața lui Toporski s'opresce ș'ast-fel ȝice :

«Toporski! din doî unul, e scris să peară-aice !
«Orî tu, orî eû ; sus pala, și vin' la luptă dreaptă !»
— «Cârjă ! răspunde Leahul, ai minte înțeleaptă,
«Dar inimă nebună. Eû te cunosc pe tine :
«Ești leû năprasnic, însă și tu mă sciî pe mine,
«Căci în mai multe rîndurî luptat-am înainte,
«Pe când aveam braț verde și inimă ferbinte.
«Nici tu, vechiul meû dușman, nu m'ai învins pe mine,
«Nici eû n'am avut parte să te înving pe tine.
«Ce dar n'am putut face în focul tinereții
«Putea-vom face oare sub earna bătrîneții?
«O! Cârjă! barbe albe purtăm acum noi doî,
«Și lupta, draga luptă, nu mai e pentru noi.
«Privescel alții, tinerî, staû împregiurul meû,
«Demni adversari acelor de pe 'mpregiurul teû.
«A lor acum e rîndul, frate. Noi, veteraniî,
«Șoîmî învechiți, de-oparte să stăm privind șoîmanî.
«Vin' colea lângă mine, și nu fii dușman mie,
«Căci vîrsta între oameniî stinge-orî-ce dușmăniel»
— Răspunde-atuncea Cârjă : «Toporski, ai dreptate,
«Ades e rece peptul și inima tot batel»
Apoi, mărindu-și glasul, el strigă la ai seî :
«La luptă, voi șoîmanî, la luptă fețiî meî!»
— «La luptă!» strigă însuși Toporski 'n mare glas,
Și amîndoî bătrîniî de-oparte s'au retras.

Pe loc ambele cete aprins electrisate
Scot paloșele 'n soare c'un freamăt de oțel.
Ochirile prin aer se 'ntîmpină 'ncruntate,
Căci fie-care-alege un dușman pentru el.

Plecând apoi cu toții strîng friele, dau pintenî,
In sprintene desghinuri își saltă caii sprintenî,
Și sbor pe-aripe urei, cu-avîntul de năluca,
Și intră ceată 'n ceată și 'n luptă se apucă.

Pămîntul ropotesce sub tropot de copite,
Văzduhul strălucesce de arme ascuțite,
Ear paloșele albe ciocnindu-se 'n loviri
Dau foc, dau moarte cruntă, dau aspre zingheniri.

In clipă cad sub ele, străpunșî, scăldați în sânge,
Iarmeric Mazovitul ce 'n două părți se frînge,
Și Buhtea parcalabul cu-o largă brazdă 'n pept,
Și tînerul Cozjatic lipsit de brațul drept.

Grodek, ȕis *falcă-tare*, în crudul său avînt,
Precum un vîier de codru, se 'naintă prin gloată
Și sabia 'mpregîuru-î făcea o largă roată
Ce se 'nvîrtîa la soare și șuera în vînt.
Cădeaî victime multe sub arma ce sbură!
Și Grodek în turbare pe rînd le număra,
Călcînd tot înainte pe victimele sale.
Cînd eată, din mulțime apare drept în cale

Balaur de la Galu ce poartă ușurel
O ghîoagă monstruoasă cu dinții de oțel.
Grodek răpede spada-î în peptul lui Balaur!
Sângele curge!.. peptul greu muge ca un taur,
Dar ghîoaga se abate!... sub crunta-î lovitură
Sbor crierii lui Grodek și dinții toți din gură;
Ear Leahul, cladă moartă, greu cade pe pămînt
Ne'ndeplinind în vîeață grozavu-î jurămînt.

Coman de la Comana cu Velcea, șerpe îute,
Privesc din depărtare cum vine și cum saltă
Un cal de soiū ogarnic deprins a vîna ciute
C'un voinicel subțire ca trestia de baltă.

— «Cine să fie oare cel căpitan frumos?»

— «E Bîela, pîr de aur, cu mijloc mlădios.»

— «Vănat de soiū e, frate?»

— «E puiū de Palatin!»

— «Aține-te dar, Velceo.»

— «Comane, mă ațin.»

Și amîndoî la pîndă se pun în a lui cale,
Coman cu brațe goale, și Velcea cu o coasă.

Veniă fugaru 'n salturi sburlind coama-î pletoasă;
Veniă voîosul Bîela pe câmpul cel de jale
Și pala-î când de-o parte, când ear de altă parte,
Tăind în carne vie, făcea ochiuri deșarte.

De-odată Velcea sare, sub cal se ghemuesce,
Și calu 'mpuns la glezne din fugă poticnesce
Turtind sub el pe Velcea; iar mândru-î căpitan
Il svîrle peste capu-î în peptul lui Coman.
— «Bine veniși la mine!» îi ȋdice urieșul,
Și'n brațele-î de schijă, rîdînd grozav îl strînge,
Cât peptul îi sdrobesce și oasele îi frînge,
Apoi între cadavre, pe câmp, aruncă leșul...

Gorow și Zablotowski combat de-la-olaltă
Cu Stroe Vlad, Hotnogul, și cu Șoltuzul Daltă.
Umăr de umăr, coastă de coastă, om și cal
Se strîng, se prind cu ură în cleștet infernal,
Voind a se absoarbe de pe a lunei față
Cu partea lor de soare, cu partea lor de vîceață.
Și sîngele din pepturi, din frunți, mereu se scurge
Și pe sub cai de-alungul el gîlgăe și curge.
Crâncenă luptă! Moartea de-asupra se arată,
Face un semn, alege, și cleștetul de-odată
La semnu-î se desprinde, lăsând pe câmp să cadă
Gorow și Zablotowski, amici, a morței pradă!
Ear caii lor ca dinșii nedespărțiți, cu dor,
Se duc nebuni prin lagăr, chemând stăpânii lor.

Glence din Pocuția sub Udrea se doboară.
Udrea e prins de Czîusko, dar singur se omoară,

Strigând în desperare: «Ahl dece morți măi bine
«Decât o vîeață lungă și țile cu rușine!»
Corbacî râtează capul baronului Huminski,
Ciolpan apucă 'n brațe-î pe junele Tenczynski
Și merge de-l depune luî Stefan, la picioare,
Apoi se 'ntoarce îute la nouă vînătoare.

Zbaloș pe-un cal de câmpuri, Negrea pe-un cal de munte
Se întîlnesc cu ochii ș'aleargă să se 'nfrunte.
Isbindu-se 'n mulțime cu-avînt spăimîntător
Crunt se lovesc din fugă cu paloșele lor,
Lovire fulgerîndă și Leahului fatală!
El cade jos!.. în mîna-î se frînge a sa pală,
Dar Negrea, viteaz darnic, îi dice: «Frate Zbaloș,
«Pe-un om cădut nu-mî place să cadă al meu paloș.
«Te scoală, mergi în pace cu țile de la mine.
«Ar fi păcat să peară un bun viteaz ca tine!»

A țis, calu-șî întoarce și 'n gloată se răpede,
Lăsînd în urmă-î Leahul; ear Cîrjă, care-l vede,
Îi strigă de departe: «Anî mulți, Negreo, nepoate!
«Brațul ce nu dă moarte când poate, multe poate!»

Și glăsuind, el vede a luî Toporski ceată
Ciuntită risipită, și 'n tabără-alungată,
Fugînd cum fuge spaîma lipsită de rușine...
Și simte mîndrul Cîrjă o mare vîlfă 'n sine.

Ear caînicul Toporski cu fruntea oboșită,
Șoptesce vîrsînd lacrimi: «O! soartă mult cumplită!
«Eă, tare-odinioară, vechiă arbor a Lehieî,
«Perdut-am frunzi și ramuri sub vîntul vijeliei!
«Eată-mă 'nvins!... O! Cîrjă, de-acum sînt robul tău!»
— «Rob, tu ? nu mî-ar erta-o prea sîntul Dumneșeu!
«Cînd un popor de oameni se 'nchină ție, mie,
«Un tu, ș'un eă, Toporski, nu cade în robie!»

Așă grăesce Cîrjă, bătrînul înțelept,
Și singur merge vesel la Stefan Domnul drept
Ce-î dice: «Ani mulți, Cîrjă! tu fală mî-ai făcut!
«Ca tine fie-ți neamul viteaz și priceput!»

Apoi cătră oștimea pe lângă el remasă:
«Acum e rîndul nostru, Boerî, Copii din casă!
«Să dăm zorul din urmă, cumplitul nostru zor,
«Ce trece și restoarnă ca trăsnet resbitor.
«Dați vînt armelor voastre! pe cai, și după mine!»

Precum un cărd de vulturi din sferele senine
Cad iute ca un fulger pe o pradă ce zăresc,
Româniî, duși de Stefan, în lagăr se isbesc!
Nimic nu le resistă, nici tunuri, nici desime,
Nici șanț, nici zid de care, nici deasă călărime,

Căci ei restoarnă 'n treacăt, și darmă, sfarmă 'n clipă
Scadroane, tunuri, corturi, și pun tot în risipă.

Fug leșii, fug Cruciații și fuge însuși Craiul!
Îl duce Domnul Stefan cum vîntul duce paul;
Ear tabăra Leșească un lung pustiū remâne
Sub apriga furtună a cetelor române!

Când suflă vîntul toamnei prin codrii veștețiți
Copacii plini de frunze sînt ast-fel sgudușiți,
Și crengile cădute, și frunzele uscate
Pe câmpii în depărtare sînt ast-fel semănite.

VIII

A R A T U L

Armata glorioasă e frântă, răsipită
Ca munții de nisipuri în Africe pustii.
Intr'un vârtej de spaîmă din urmă-î fugărită
Prin văi, prin munți, prin codri, prin rîpi și pe câmpii.
Ear Craiu 'n desperare, din dealul Catilinei
Privesce pîntre lacrimi frumoasa lui armată,

Îeri floarea vitejieî, ađi, vai! prada rușinei,
Cum fuge ca un nour sub zare 'mprăștiată.

Ș'acum el se găsesce cu adevărul față!
Slab, mic, fără trufie, vędându-și înainte
Spectacolul peirei ce-î dă fiorî prin minte,
Și 'n urmă-î alt spectacol ce sufletu-î îngheață.

Pe-un șes întins și galben, sub arșița de soare,
Cincî sute plugurî ară pămîntul țelinos,
Și Domnul Stefan însuși, cu fruntea în sudoare,
Asistă pe-un cal negru, sub un stejar frunzos.
Opt mîi de Leși de oaste, legați, cu frîu 'n gură,
In loc de boi, la jugurî se opintesc trăgând;
Eî trag mereu și ferul greu mușcă 'n bătătură,
Și uniî gem, și alții cad pe genuchî plângând!
Dar bicîlul îî lovesce și lancele-î împung...

Se scoală 'n brîncî și earăși trag brazde pe pămînt!
Mulți dintre eî, sermanii! în capăt nu ajung
Și chîiar în a lor brazde găsesc a lor mormînt!

Românii cu glas aprig îndeamnă ca să 'ntindă,
Strigând: Hăis, ța, Liftene! hăis, ța, haram de plug!
«Tu-mî pregătiseși jugul, eû mi te-am pus în jug.
«Hăis, ța...» Apoi din urmă aruncă 'n brazde ghindă.

Ear Stefan la tovarăși le ȑice cu glas tare:
«Așa scrie Românul a sale fapte mari,
«Cu feru 'n brazda neagră!... Românul astăȑi are
«Pămîntul său drept carte și plugurî cărturari.

«Aici pe unde astăzi e numai câmp, otavă,
«Umbri-se-vor urmași sub *Roșia-Dumbravă!*»

.

Trecut-au patru seculi din ziua cea fatală,
Când se 'ngropă 'n țerină a dușmanilor fală!
Și faptul cel istoric, sub formă legendară,
Din neam în neam Români îl povestesc în țară.

Priviți! lâng'o dumbravă stă tabăra de carre.
Flacăi voinicî șed roată pe lângă un foc mare,
Mirându-se 'ntre dînșii cum vreascurile 'n foc
Ca niște șerpî se mișcă, sucindu-se în loc.
— «Sciți voi de ce stejarul ardînd plînge și geme?
(Intreab' un Român ager pe care-a nins de vreme)
«Colo 'n astă dumbravă copaciî urieși
«Sînt locuiți, se spune, cu suflete de Leși.
«Pe timpul bărbăției aș prins Stefan cel Mare
«O oaste de năvală ș'aș pus-o ca să are;
«Ear în pămîntul negru cu sânge-amestecat
«Spre lungă pomenire el ghindă-aș semănat!»

.

El țice, și dumbrava se pare că roșesce,
Ș'un aspru glas de vultur în nopțe se trezesce.
El țice, focul arde dumbrava luminînd,
Prin crengile frunzoase trec umbre suspinînd!

II

RESBUNAREA LUI STATU-PALMĂ

Urieşul Strîmbă-lemne cu-al său gemin Sfarmă-peatră
Aă vădut cădënd potopul ş'aă trecut potopu 'n not.
De când sînt poveşti în lume şi se spun pe lângă vatră
Eî duc çile cu piticul Statu-palmă-Barba-cot.

Amîndoî pe-o vale verde, la picioarele-unui munte
Lungiţi unul lângă altul, staă grăind în limba lor.
Dar eî sînt în neastîmpăr. Când şi când pe a lor frunte
O gândire 'ntunecată se întinde ca un nor.

— «O cunoscî pe Trestiana, frate?» ȃice Strîmbă-lemne.

— «O cunosc !... cînd se arată, soarele îi face semne,
«Căci de cînd Ileana mîndră n'au vîdut el aşà floare...
«Ca Ileana Consinzana fata-î chîar ruptă din soare !»

— «Bine ȃicî, dar nu-mî stă 'n minte cum l'aşà frumoasă fată
«Buturuga Statu-palmă au putut să fie tată !»

— «Pomul nalt, frumos resare din semînta cea mîruntă,
«Ş'apoî scii tu că Pepelea vornicel î-au fost de nuntă !..»

Urieşii, stînd pe coate, au trîntit un hohot mare
Cît s'au resunat pămîntul într'o lungă depărtare
Şi toţi vulturii din codrii, ridicîndu-se pe vînt,
S'au nălţat în nori să vadă ce minune-î pe pămînt ?

Apoi ear, cădînd pe gîndurî, Sfarmă-peatră ȃice: «Frata,
«Câte stînci de aur pline şi de petre nestimate
«Le-aş da vesel Trestianeî, toate zestre ca să-î fie,
«De-ar vroî cu mine fata să se lege 'n cununie».

— «Ca şi tine, ȃise grabnic Strîmbă-lemne, ca şi tine
«Câte luncî, pădurî şi codri de cîntări şi de flori pline,

«Câte paseri vii, maiestre, șoimi și pajuri năsdărvane,
«Păuni mândri, fulgi de soare, dulci minuni aeriene,
«Câți lei, pardoși, căprioare, cerbi cu carnele de aur,
«Cuiburi de privighitoare, cuiburi scumpe de balaur,
«Frunzi și fructe, umbra dulce și codreana armonie,
«Toate-ar fi a Trestianeî, de-ar vroi a mea să fie!»

—«A ta!» strigă Sfarmă-peatră în văzduh făcând un salt
Ș'apucând în a sa mână un gigantic bolovan.

—«A mea!» strigă Strîmbă-lemne, ridicând un stejar nalt
Și 'nvîrtindu-l pe de-asupra-î ca un groaznic buzdugan.

Eată că un răcnet jalnic sus pe munte se aude!
Urieșii se 'ntorc îute, părăsind armele crude,
Și zăresc pe Statu-palmă de-a lungul pe deal sărind
Și'ncurcat în a sa barbă ca un ghem rostogolind.

Sfarmă-Peatră-î ține calea și-l ridică 'ncet pe palmă.

— «Săriți, voi, urgia lumei! săriți!... țipă Statu-palmă,
«Resturnați copaci 'n codri, măcinați dealuri și stânci,
«Astupați cărări și drumuri, tulburați apele-adânci,
«Puneți stavili netrecute sus din ceruri până jos...
«Trestiana, Trestiana, mî-a răpit-o Făt-frumos!»

— «Făt-frumos pe Trestiana!...» strig turbații urieși
Alergând, unul spre codri, cela-lalt spre munții pleși.

Atunci lumea îngrozită creșu că-î perî norocul !...
Sfarmă-peatră cu largi pasuri calcă munte după munte,
Trece rîuri fără poduri și prăpastii fără punte,
Lăsând urme de cutremur la tot pasul în tot locul !

Unde vede-o stîncă naltă el o macină cu palma
Bolovanii sub picioare dau de-a dura, dau de-avalma
Și cu peatra măcinată și cu petrele aruncate
El izește, bate, umflă rîurile tulburate.

Culmele trec peste șesuri, apele trec peste maluri,
Valuri mari se sparg în sgomot, răpeșite peste dealuri,
Dar nici clocotul lor aprig, clăbucind, ferbînd în spume,
Nici chiar troncătul de sdraveni bolovani în rostogol
Nu 'ngrozesc ca Urieșul ce s'arată crunt la lume
Cu fălci negre scârșnitoare, cu ochi roșii, cu peptul gol.
El apare pe sub nourî ca un munte de turbare
Ce amenință pămîntul să-l turtească 'n resbunare !

Ca și dînsul Strâmbă-lemne, uragan de vijelie,
Intră 'n luncî, păduri și codri ducând viscol, ducând larmă.
Plopul nalt l'a lui suflare ca o creangă se mlădie,
Ulmul cade, fagul crapă și stejarul gros se darmă.

El pătrunde prin desime, trece ȳute prin zăvoae,
Și sub brațul său puternic totul pîrîe, trăsnesce,
Tot se rumpe, se restoarnă, se sucesce, se îndoaie,
Ș'un troian de crengi, de arbori pe-a lui urmă se clădesce.

Eată însă mândrul soare că se 'ntunecă de-un nor !
Urieșii staū buimaticî, fumegând de-a lor sudoare,
Ridic ochiî, și pe ceruri vîd trecând în sbor, drept soare,
Fît-frumos cu Trestiana pe-un cal sprinten sburător.

Trestiana resturnată lîng'un sin plin de iubire
Strălucîa zimbînd în aer ca un vesel meteor.
Fît-frumos cu pîr de aur se pîrea că 'n fericire
Duce raiului din stele al pămîntului odor.
Pept la pept, gură la gură, ochi în ochi duîos privînd,
Se duceaū, pîreche dulce, ca prin vis călătorînd.

Urlă 'n vaet Urieșii !... Amîndoi cuprinși de-odată
În vîrtej de nebunie, se fac Dunăre turbată
Și'n văzduh încep s'arunce, împrîșcînd ca doi vulcani,
Ceî mai groși stejari din codri, ceî mai sdraveni bolovanî.

Sbor copacii cătră soare, stîncile prin nourî sbor,
Și din cer, ca să-î sdrobească, ele cad pe capul lor !

Spun poveștile c'atuncea Statu-palmă dintr'un plop
Chicotl... apoi călare sări pe-un iepure schiop
Și privind la Urieșii morți pe munte și pe vale,
Dise: «Mica buturugă carul mare mi-l prăvale!..»

III

ANA DOAMNA

DEDICATĂ MĂRIEI SALE DOAMNEI ELISABETA

I

O veste necreșută în țeară s'aŭ lătit:
«Pe Doamna Ghirai Mirza Tătarul aŭ răpit
«Ș'aŭ dispărut în lume pe-un zmeu încălecat!»

.

Frumoasa Ana Doamna e singură 'n palat,
Visând în mezul ernei la blânda primăvară,
Când paseri pribegite se 'ntorc voios în țară,
Când muguri dau frunză și câmpii dau verdeață,
Când penele se scaldă în dalba dimineată
Și florile și perd roua l'al zefirului scutur.
Visa zimbînd Domnița c'un prunc iubit la sinu-î ..

Copilul alb e flutur?... Augusta mamă crinu-î?
De-odată Han Tătarul răpi și crin și flutur!

II

Tăcutul Mez-de-noapte cu stele învestit
Stă 'n lunca pudruită de albă promoroacă,
Țintind la luna plină din cerul oțelit
Doi ochi, oglinzi de gheață, în care luna joacă.
Intind copacii brațe uscate, rugătoare,
Și frunzi pe care eara au pus a ei cunună.
Ei par în așteptare să vadă recea lună
Schimbându-se pe cale-î într'un ferbinte soare.
Și pîntre a lor trunchiuri se ved' albind la stele
Poene de zăpadă, bălți lucii, cristaline,
Pe care trec în tăină ușoare nourele
Ca umbre luminoase de palide vergine.
E totul alb, fantastic în Mezul-cel-de-noapte,
Și lunca pare-un templu în care, fără șoapte,
Copaci, luceferi, umbre și luna de pe cer
Asistă la 'nsoțirea morții cu asprul ger.

III

De-odată se trezesc pădurea și resună
De-un tropot de copite pe gheață ropotind,
Și'n zare se ivesce un cal fugând, sărind,
Urmat de lupi în fugă, ce urlă împreună.

E Mirza! e Tatarul purtând pe Ana Doamna
Ce stringe lângă sinu-î copilul rumeor;
E Mirza care sboară cum sboară 'n aer toamna,
Un paiu luat de vînturi pe aripele lor.
Nebun se duce calul de spaîmă spumegând,
Cu nările deschise, cu ochiî plini de foc,
Și lupiî după dînsul aleargă tot urlând
Aproape să-l ajungă, să-l sfășie pe loc.
Dar Mirza, Han Tatarul, cu sufletul hain
Smuncesce 'n desperare copilul de la sin
Și-l svîrle 'n urmă!.. Vaet amar se 'nalță 'n luncă,
Staî lupiî! ear fugarul în laturî se aruncă!

IV

Cădat e copilașul pe o zăpadă moale,
Ear lângă el, din aer, a lunceî nourele
S'aî coborît în grabă, ca blânde îngererele
Ascunse 'n haîne albe cu lungî și albe poale,
Misterioase umbre, vergine dulci și sfînte
Alăturate cu pruncul s'aî pus ele de pază,
In rînd îngenunchete, încinse de o rază,
Cu mînilor unite ca pentru-o rugămintă.
Pe împregiur de ele staî lupiî flămânziî,
La copilașul fraged avînd ochiî tîntițiî,
Și clănțanesc sîlbatic, dar nu 'ndrăznesc a trece
Prin cercul cel de umbre, nici nu voesc să plece.

Minune!.. iată Doamna! iată dușoasa mamă,
Cu genele în lacrimi, cu brațul plin de sânge!
Ea vine, de lupi trece fără a-i băga în samă,
Iși iea copilul 'n brațe, la sin plângând îl strînge,
Și pleacă însoțită de-un înger nevădut...

v

O veste necredută în țear'ău resbătut:
«Ghiraî c'un fer în peptu-î și fearelor dat pradă,
«In lunca spăimîntată mort zace pe zăpadă!»

.....
Frumoasa Ana Doamna se primblă 'ntr'o grădină
Ca dînsa înflorită și plină de lumină,
Visând în primăvară dulci visuri mângăioase;
Și însă pe sub ochii trecea nălucă hidoasă,
Viteaza mamă 'n gându-î vedeă și ear vedeă
Cum se luptă, răpită pe cal, cu Han Tatarul,
Cum el smucindu-î pruncul la feare-l asvîrleă,
Cum ea-î străpungeă peptul din fugă cu pumnarul...
Ș'atunci dușos, frenetic, strîngeă pe al ei sin
Copilul, dulce flutur culcat pe dulce crin!
Și îngerii din ceruri, cuprinși de adorare,
Veneau ca să sărute frumoasa-î, albă mână;
Căci nu-î nimic mai gingaș și nu-î nimic mai tare
Ca dragostea de mamă în inimă română!

VI

X CALUL CARDINALULUI BATORI

1599

Ὁ Κράλης ὁ ταλαίπορος, ὁ Πάτωρ Ανδρεάση,
Σ' ὁλόγον καβαλλίκευσε, φεύγει νὰ μὴν τον πιάση... etc.

Visternicul Stavrinós.

Bator Cardinalul, ușurel de minte,
Pe-un cal alb de spume fuge tot 'nainte

Peste văi și râuri, peste munți de-adrept,
Făr' a 'ntoarce capul rezemat de pept,

Căci ȋ-e teamă 'n suflet, teamă să zărească
A lui Mihai Vodă umbră vitejească!...

El dedese pradă oastea-î de Magnați
Românilor aprigî de peste Carpați,

Ș'acea oaste mândră, multă, strălucită,
Parte zace moartă, parte-î risipită!

Fuge Cardinalul l... Impregiurul lui
Vîjie și-l muștră boarea vîntului;

Îl muștră și munții cu nourî pe frunte,
Și codrii îl muștră și șoimii de munte!

Ear când obositul, cuprins de fiorî,
Vrea să s'odihnească în poenî cu florî,

Florile îndată se prefac în spinurî,
Poelele negre scot aspre suspinurî!

Și când el aleargă la vre un isvor,
Apa se roșesce, se prefac 'n nor!

Și când el la umbră cată să pătrundă
Codrii gem, copaciî scutur'a lor frunză !

Și din munți, din codri, din văile-adânci
Es miî de fantasme cădute pe brânci,

Triste, șovăinde, amenințătoare,
Palide ca moartea, ca ea 'ngrozitoare,

Impedecând sborul albului fugar
Și strigând în cale-î cu vuet amar :

«Blăstem ție, Bator ! tu ce cu rușine
«Fugî lăsându-ți oastea murind pentru tine !»

Calul se 'nfioară ! el cearcă 'napoi
Să și ducă stăpânul în foc, la răsboi.

Și cumplit nechează, și cu mult dor plânge
Intorcându-și capul spre câmpul de sânge.

Ca el Cardinalul cată 'ndărăt... «Vai!
«Eată-! strigă, eată grozavul Mihaî!»

Şi nebun de spaîmă, rugând, Cardinalul
Face cruci o sută, îşi îndeamnă calul,

Dar sirepul falnic stă!... ş'oftând din greu
Cade mort de jalea stăpânului său!

TUDORA DE LA TÎRȘOR

Tudora de la Tîrșor
La fereasta-î se ivesce
Ca o floare de bujor
Ce în soare strălucesce.

Tudora de la Tîrșor
Pin fereasta eî privesce
Pe Mihaî învingător
Care trece ș'o ochesce.

Tudora de la Tîrșor
Cu Mihaï se îndrăgesce,
Apoi nasce-un pruncușor
Ce pe sinu-î înfloresce.

Tudora de la Tîrșor
Cu odoru-î se mândresce,
Ea și Mihaï, cuprins de dor,
La picioare-î se 'mblânșesce.

Tudora de la Tîrșor
Cu Mihaï așa glumesce:
—«Cât ești de stăpânitor
«Un copil te stăpânesce»

—«Tudoră de la Tîrșor!
(Mihaï Vodă glăsuesce)
«Leul e îngrozitor,
«Însă puilul își iubesce!»

VI

ODĂ STATUEI LUÎ MIHAI VITEAZUL

I

Mărire, adorare, îngenunchiere ție
Gigant din alte timpuri, fruntaș între Eroî!
Mihaî! frate de arme cu dalba vitejie,
Oaspe de bronz scump noue, sosit ear pîntre noi!
Pe 'ntinsul țerii astăzi e splendidă serbare;
Copiii se simt oameni, bătrîni 'ntineresc.
Chîar țerna din mormînte s'animă și tresare,
Și umbre înarmate prin aer se 'ntrunesc.
Azi noi, Romîni, cu toții pătrunși de-o nouă viață,
Umbriți de al tău nume feeric, legendar,
C'o falnică uîmire stăm, te privim în față,
Căci tronul tău prin seculi a devenit altar.

Și vulturul cu sboru-î din ceruri te 'ncunună
Țintind în zare ochii l'Apus, la Răsărit,
Și codrii, vechii marturi de gloria străbună,
Se mișcă 'n sgomot mare de freamăt oțelit!
— «Ce este 'n România? Ce vifor o pătrunde?»
Intreabă pe Danubiū Balcanul speriat.
— «Sînt Pascele române! Danubiul răspunde,
«Mihaî Viteazul astăzi în bronz a re'nviat!»

II

O! dar, așa-î cu dreptul; să te revadă eară
Și muntele, și codrul, și vulturul din el,
Mihaî, Mihaî, tu care avut-ai pentru țeară
O inimă de aur și brațul de oțel.
Așa este cu dreptul: să reaparî la lume
Măreț, superb, răsboinic, călare pe un zmeu,
Avînd de scut prestigiul cerescului tău nume
Și cap, și pept, și umeri de bronz ca gîndul tău.

O! mare Domn! pe timpul de fapte colosale,
Cînd te luptai, la vîntul produs de spada ta
Nimic nu sta 'n picîtoare, nimic nu resistă,
Căci ea cîntăria 'n pumnu-ți cît soarta țerii tale.
Și toți care 'n orbire călcau țeara română,
Ca spice secerate cădeaū pe câmpul ei;
Chîiar moartea, moartea crudă scăpă coasa-î din mână
Sub fulgerul teribil eșit din ochii tăi!

III

Feerică splendoare de vultur domnitor!
Atât avînt îți dase al Patriei amor,
Și gloria te puse l'atîta înălțime
Cât n'aveai tu deasupra-ți ș'alătura pe nime!..

Sigmund Bator Maghiarul a fost un mare ducă
Ce nu 'ncăpea în lume de tine, și aprins
El vru să te eclipse, vru țeara să-ți reducă...
Suflat'ai peste dînsul și 'n clipă tu l-ai stins.

Murad era puternic! Sangiăcul lui Murad
Lăția o neagră umbră pe lumea spăimîntată,
Ear tu diceai, în față cu furia-i turbată:
«Murad se crede-un cedru și nu-î decît un brad!»

Mehmed era teribil ca un torent de sânge
Pornit ca să înnece Creștinii pămîntenii...
Cine cuteză, cine visă de a-l înfrînge?...
Tu l-ai secăt în codrii de la Călugăreni,
Căci fost-ai dintre oameni cu semne suverane
Ce mor în apărarea popoarelor sermane,
Și sceptrul luă grabnic în mîna-ți de monarc,
Când forma unui paloș, când forma unui arc.

IV

Precum archiepăstorul ce poartă daruri sfinte,
Purtaî moșia 'ntreagă în inima-ți ferbinte
Ș'avînd lîng' al tîu umăr poporul viu și tare,
În patru părți a lumii strigai în gura mare:

«Voî Turcî, Tatarî şi Ungurî, unelte-ale prădărei!
«Românul e ca stânca în valurile mării.
«Veniţi cu falca 'n ceruri... Pe-acest viteaz pămînt
«Nu tremură, nici fuge decât paîuşu 'n vînt.
«La noi, bătrîn, muîere, bărbat, copil de țiță,
«Nepăsătorî de moarte, aû inimă de criță.
«Sînt coptî de tinerî încă l'al vitejiei soare
«Şi sînt deprinşi să moară pe duşmanul ce moare.
«Eî sciû să cate 'n faţă ear nici-odată 'n urmă,
«Şi 'n ochiî lor duşmaniî nu sînt decât o turmă.
«Priviţi! în al lor suflet nu este nici o pată,
«Nici o ruşine nu e pe fruntea lor săpată.
«În eî, pe eî luceşte de-o vie strălucire
«Şi inimă, şi armă, şi frunte, şi gândire!»

Apoi lăsându-ţi ochiî să sboare cu mândrie
Pe bravii tîi tovarăşi, vultanî din Românie,
Diceai: «Țara e mamă dulce, copiiî mei!
«Ferice care moare, luptând pe sinul eî!
«Din țerna lui vor cresce odoare vitejescî,
«Stejarî cu lemn de arce, de ghîoage românescî!»

v

August erou a căruî memorie augustă
Trecut-a peste seculî cu margine îngustă
Şi s'a înscris în raze pe fruntea omenirei
Afară din domenîul uitărei ş'a peirei!

Precum odinioară pe toți electrisai
Cu glasul și ochirea-ți de-Archangel, o! Mihai,
Privesce împregiuru-ți cum vine 'ntreg poporul,
Cum vine să admire în tine Salvatorul.
Veđi cum țeara ferice de-a există pe lume
Se simte 'ncoronată cu falnicul tău nume!

Mihai, devină earăși sub cerul strămoșesc
Echoul prea-puternic de glas dumnezeesc
Ș'aprinde ear scînteia de-antică vitejie
In noi cari aducem îngenunchiere ție
Gigant din alte timpuri, fruntaș între Eroï,
Oaspe de bronz, scump noue, sosit ear pîntre noi!

VII

LEGENDĂ DE LA DORNA

I

Pîntre arborii din munte
Faptul țilei se strecoară;
Soarele-î lucește 'n frunte,
Vulturul în cale-î zboară.

Se vîd turme-albind pe coaste
Rîuri lungi pe văi frumoase,
Și, crescuți în rînd de oaste,
Bradî pe culme luminoase.

Ca fințele din basme
Pe sub păclă se arată
Munți, gigantice fantasme,
Stânci cu fruntea fulgerată.

Maî de vale-o blândă ciută
La isvoare se adapă
Și, voioasă, ea sărută
Cerul oglindit în apă;

Ear sub codru, pe potică
Stă un urs la vânătoare
Pândind ciuta sprintenică
Și rîvnind a ei picioare.

II

Colo 'n crîngul ce 'nverdesce
Sună-un buciîm de cireș;
Pe-o cărare se 'ntîlnesce
O copilă cu'n plăeș.

El se duce prin pădure
După cerbî cu coarne mari;
Ea culege fragi și mure
De sub brađi, de prin tufări.

— «Când, Ilinco, s'a aprinde

«Pentru mine al tău dor?

— «Când din sbor ursul a prinde

«Cînta cea de la isvor.»

El plecă pe bătătură...

În curînd codrul frunzos

Resună de-o 'mpuşcătură

Şi de-un ţipet dureros.

Vînătorul împuşcase

Bîata cîntă la isvor,

Ursu 'n labe-î apucase

Copiliţa, scump odor.

VIII

TOAMNA ȚESETOARE

«Harnică și darnică»

(Dicere populară)

Zoamna mândră, harnică
Și de bunuri darnică
A 'mpărțit a ei comori:
Frunza-î dat-aă vîntului,
Ear roada pămîntului
Dat-o-aă la muncitori.

Dat-aă in pentru ștergare
Și porumb pentru coșare

Plin de ținte auriî,
Și toți struguriî din vie
Pentru dalba veselie
De la nunți și cumetriî.

Dat-aũ încă pentru coasă
Earba-î verde și frumoasă
Care 'n Maiũ aũ înflorit,
Ș'a eî paseri cântătoare,
Ș'a eî șiruri de cucoare
Taînicului Resărit.

Ș'aũ remas, sermana, goală,
Pe când viforul se scoală
Aducênd gerul de an!..
Ce-a să facă ea la earnă?
Norii vin ca să aștearnă
Pe câmpiî un lung troian.

Vai de ea!.. Ce-a să devie
Sub cumplita vijelie
Care suflă oțerit
Peste văile uscate,
Peste apele 'nghețate,
Peste codrul desfrunzit?

Dar nu-î pasă!.. Cât e soare
Toamna, mândră țesătoare,
Pune furca 'n briul ei
Ca să toarcă și să țese
Pânză lată 'n ițe dese
De 'nvălit umerii seî.

Și torcând de-a-lungul trece
Peste brazda murgă, rece,
Unde es painjină miî.
Ear fuîoru-î de matasă
Pe pămînt în urmă lasă
Mrejă de raze argintii.

Câte lanuri, văi întinse,
Toate-acuma sînt cuprinse
De lungi fire ce lucesc.
Unele s'adună 'n caer
Altele, perdute 'n aer,
Taînic, lin călătoresc.

Toamna grabnic le urzesce,
Le 'mpletesce, nevedesce,

Și cu toate la un loc
Ea-și lucrează-o 'nvelitoare
Ca să meargă 'n ședătoare
Și să țiea parte la joc.

Eat'o în cămeșe albă,
Cu lefți mari lucind în salbă,
Mari cât ochii seî căprii.
Trista eamnă-o pizmuesce
Și prin neguri o pândesce
Descântând vrăjitorii.

Ear Românul cu drag spune:
«Doamne fă înc'o minune!
«Scoate-o fată 'n calea mea,
«Ca și toamna harnică
«Și de suflet darnică,
«Să-mă fac traiul meu cu ea!»

PALATUL LOREDANO

În cel palat de marmoră antică
Ce poartă 'n frunte-o scumpă mozaică,
Tabloû artist de seculi admirat
Reamintind Olimpul încântat,

Opt mari ferești, ogive dantelate,
Cu lei pletosi pe margine săpate
Respând lumină și zgomote de bal
In negrul sîn al Marelui-Canal.

Dulci armonii de flaute, vioare
Conduc un hor de danțuri sălțătoare
Și, ca prin vis, plăcute năluciri
Se văd trecând prin magice luciri.

Trec albe frunți cu flori, și brațe dalbe,
Trec negri ochi cu foc, și sinuri albe,
Ear prin văzduh se 'mprăștie ușor
Un farmec viu, aprins, îmbătător.

Din când în când sus pe-un balcon s'arată
Un înger alb, o frunte 'ncoronată
Cu flori de crin aduse din Milan
Pentru Alda, contesa Loredan.

Ș'orî care om sub stele o 'ntrevede
Fie plebeu sau patrician, el crede
Că s'aū ivit în ceruri pentru el
Un serafim visat de Rafael.

Gîos pe canal gondolele 'nșirate
De-al nopței vînt alene clătinate
Adorm încet prin legănarea lor
Pe gondolierî în visuri de amor.

Unul din ei tăcut însă veghează;
Ochii-î țintit în sus crunt scântează,
Ș'un lung suspin frămîntă peptul său:
— «Ah! unde-î ea? ȕice, și unde-s eî!

«Cuget amar! frumoasa contesină
«Respânde 'n bal splendoarea sa divină.
«Toți încântați o 'ncungîură, -î șoptesc
«Cuvinte dulci de-amor... toți o iubesc!..

«O! chin grozav!.. și ea fără mustrare
«La acel imn de-amor, de admirare
«Zimbesce lin ca Venus între Zei
«Ne mai gândind la gondolierul eî!»

Plângând Tonin acoardă mandolina
Și, inspirat de vechîul Palestrina,
Prelude 'ncet, apoi cu glas sonor
Prin vers duîos el spune al său dor.

De pe canal vibranta lui cîntare
Sboară 'n văzduh, pătrunde 'n sala mare
Cu vîntul blînd ce-aduc albele zori...
Toți staî pe loc și 'n inimî simt fiori.

Pe la ferești, pe gotice balcoane,
Prin galerii cu sprintene coloane
Vin alergând reginele din bal.
Și'n grup uimit se pleacă pe canal.

Sufletul lor palpită 'n a lor sinuri...
Flori de briliant, brațele cu rubinuri,
Orî și ce aū la ele mai de preț
Cade-aruncat pe lângă cântăreț;

Dar el perdut în visuri dureroase,
Răpit pe-un val de note-armonioase
Stă neclintit și fără a vedea
Tot ce din sbor în barca lui cădea.

Mister adânc! de-odat'a lui cântare
Vibrează lung de o stranie-exaltare,
Căci aū cățut pe el din cer senin
Flori de Milan, frumoase flori de crin.

Cine de sus le-aū aruncat lui, cine?...
De vrei s'o sciî, răpede-te, străine,
Și veî zări o gondolă sburând
In zori de zi spre Lido 'naintând.

Gondola s'a oprit, ear în gondolă
Sub coperiș cântând o barcarolă
Șede 'n genunchi un june gondolier
Mai fericit decât San-Marc în cer,

Un înger alb pe-o pernă voluptoasă...
Dar ce să spun a lor taină-amoroasă?
Soarele-î sus, apoi soarele-î gîos,
Valu 'mpregiur suspină-armonios...

X

POHOD NA SYBIR

S ub cer de plumb întunecos,
Pe câmp plin de zăpadă
Se trăgănează 'ncet pe gîos
O jalnică grămadă
De oameni triști și înghețați
Cu lanțuri ferecați.

Sermani!... de șese luni acum
Ei merg fără 'ncetare
Pe-un larg pustiū ce n'are drum
Nici adăpost, nici zare.

Din când în când un ostenit
Mort cade, părăsit!

E lung cel șir de osîndiți!
Pe vînăta lor față
Neconținut sînt palmuiți
De-un crivăț plin de gheață,
Și pe-al lor trup de sînge ud
Des cade biciul crud.

În urma lor și pe 'mpregiur
Cazaci, Baskiri selbatici
Cu sulii lungi, cu ochi de cîur
Alerg pe cai sburdatici,
Și 'n zarea sură stă urlînd
Urlînd lupul flămînd.

Dar unde merge-acest popor
Ce nu mai are 'n lume
Nici o sperare 'n viitor,
Nici patrie, nici nume?..
Se duce, șters dintre cei vii,
Să moară prin pusti.

Palid convoiū, perdut, uītat,
Colonă funerară,
Ea poartă 'n frunte un stigmat...
Amorul sfīnt de țeară!
O! sfīnt, sublim, ceresc amor,
Câți pentru tine mor!

Ah! câți martiri pentr'un cuvīnt,
Un dor de libertate,
Cu ȝile mers-aū la mormīnt
Prin resbunări turbate!
Câți aū format grozavul ȝir,
Pohodul la Sybir!

Acum colona s'aū oprit
Sub crivēțul de noapte.
Din sinu-ī rece, amorțit
Es dureroase șoapte.
Toți se înșiră-acum în rīnd
Gemēnd și tremurând.

Un comandant, aprig calēū,
Î-adună ca pe-o turmă
Și 'nseamnă chīar pe biciul seū
Câți aū cădut în urmă

Apoi în vînt cu aspru glas
Dă ordin de popas.

Convoiu 'ntreg, nedeslipit,
Ingenunchind se lasă
Pe câmpul alb și troenit,
Sub negura geroasă,
Și stă grămadă la un loc
Făr' adăpost nicî foc.

Cu peptul de omăt lipiți
Sermanîl adorm îndată
Visând de câmpii înfloriți,
De țeara depărtată.
Și peptul lor plin de amar
Se bate tot mai rar.

Unul prin vis vede plângând
O mamă 'mbătrînită.
Altul se 'ngână desmîerdând
Soția lui iubită,
Și toți pe sub genele lor
Aă lacrimi de dor.

Ei dorm adânc! ș'al nopței vînt
Cu șuer viscolesce;
Ei dorm adânc și pe pămînt
Mereu troeanul cresce,
Și stelele, privind la ei,
Plâng lacrimi de scînteî.

Treptat omătul spulberat
Se 'ntinde ca o mare,
Și cresce, și sub el treptat
Convoiul 'ntreg dispare,
Și 'n zori tot câmpul-î învîlit
Cu'n giulgiu nemărginit.

Au fost! acum ei unde sînt?..
Un cârd de vulturî sboară
Pe sus cu'n rapide avînt
Și iute se coboară,
Ea dintre brați vine urlând
Urlând lupul flămînd!..

XI

LEGENDA RÎNDUNICĂII

DEDICATĂ D-NEI NYKA GRĂDIȘTEANU

Rîndunică, rîndunea,
Ce bați la fereastră mea?
Du-te-ți pune rochița
Că te arde arșița,
Te suflă vîntoacele
Și te udă ploaele.
Mergi în câmpul înverdit
Că rochița a 'nflorit
Și o calcă turmele
Și o pasc oițele.

(Cântic popular)

I

Cînd se născu pe lume voioasa Rîndunică,
Ea nu aveà făptură ș'aripi de păsărică,
Fiind al cununiei rod dulce, dismierdat,
Copilă drăgălașă de mare împărat.

Dar fost-au o minune frumoasă, zimbitoare,
Sosită pîntre oameni ca zimbetul de soare,
O gingașă comoară formată din senin,
Din raze, din parfumuri, din albul unui crin,
Și maica sa duîoasă, privind-o, se temeă
Să nu dispară 'n aer sub forma de o stea.

O zină coborîtă din zodia cerească
Venî să o descînte, s'o legene, s'o crească,
Să-î dee farmec dulce, podoabe, scumpe daruri,
S'o apere 'n vieață de-a ȕilelor amaruri.
Ea-î puse-o scăldătoare cu apa ne'ncepută,
De ploae ne-atînsă, de soare ne-vêdută,
Și 'n apa încălȕită cu lemn mirositor
O trestie, un fagur ș'o floare de bujor,
Menînd prin șoapte blânde copila să devie
Năltuță, mlădioasă ca trestia verȕie,
La graiū ca mîierea dulce, la chip fermecătoare
Și ca bujorul mândru de ochi atrăgătoare.

Apoi zîna-î aduse o dalbă de rochiță,
Din raze vii țesută, cu stele prin altiță,
Și-î ȕise: «De-ȕi e gîndul să ai parte de bine
«Rochița nici-o-dată să n'o scoȕi de pe tine,

«Și cât vei fi al lunei frumos, iubit odor,
 «Să fugi în lumea 'ntreagă de-al lunci Sburător,
 «Căci el țintese ochii și dorurile sale
 «Pe orî care fință cu forme virginale,
 «Pe dalbele copile, a dragostei comori,
 «Ce-s găumătate fete și găumătate flori,
 «Pe zinele născute în atmosferă caldă
 «Ce sub văpaea lunii în lacuri lin se scaldă,
 «Și chiar pe luna plină de o lumină moale
 «Ce-atinge earba verde cu albele ei poale.»

II

Copila descântată de zina ei cea bună
 Cresceă într'o ȝi numai cât alta într'o lună,
 Ș'a sale brățișoare, ș'a sale mici picșoare
 Aveau, fiind în leagăn, mișcări de aripșoare;
 Ear când eși din cuibul în care înflorise
 Ca roza dintr'un mugur cu foile deschise,
 Când umbra sa vioae, plutind sub cer senin,
 Putea să se măsoare pe umbra unui crin,
 Mult îi plăcea copilei s'alunge rîdunele
 Ce lunecau prin aer și o chemau la ele,
 S'alerge pe sub bolta bătrînilor arini,
 Cercând să prindă 'n earbă a razelor lumini.
 Să fugă rătăcită de-alung, de-alung pe maluri,
 Atrasă 'n cursul apei de-a rîurilor valuri.

Și'n cale-î să s'oprească, uimită, încântată
De dulcea armonie naturei deșteptată.

Atunci pe nesimțite un glas de Sburător
Îi tot fură auzul șoptindu-î, plin de dor :
«Atât ești de frumoasă la chip și la făptură
«Că nopței dai lumină, și ernii dai căldură,
«Și orbilor din umbră dai ochi să te admire,
«Și mușilor graiul dulce să spue-a lor simțire.
«Ah! părul tău lung, negru ca aripa corbie
«Cu-a lui întunecime ar face nopți o mie,
«Și chipul tău ce fură chiar ochii de copile
«Din alba lui splendoare ar face miș de zile !
«Ah! buzele-ți rotunde, cu rîs înveselite,
«Se par doue cireșe în soare pârguite,
«Și mijlocu-ți de-albină sub vîlul tău de aur
«Se leagănă prin aer precum un verde laur ;
«Ea ochii tăi, luceferi cu tainice luciri,
«Resfrîng toată vîpaea cerescilor iubiri
«Ce ai aprins în inimă când te-ai ivit pe lume
«Tu, zină fără seamăn, minune fără nume !»

Copila, cu uimire, îl ascultă zimbînd...
Apoi, cîtînd în urmă-î, se depărtă fugind,
Lilie sburătoare, de fluturi alungată
Care-î formau pe frunte o salbă 'naripată.

III

Visează luna 'n ceruri!.. sub visul cel de lună
 Flori, ape, cuiburi, inimă visează împreună.
 Nicî o mișcare 'n frunze, și nicî o adiere
 Nu tulbură în treacăt a nopței dulci mistere.
 Albina doarme-ascunsă în macul adormit,
 Bătlanul pintre nuferi stă 'n labă neclintit,
 Și raza argintie din stele deslipită
 Cădînd, săgeată lungă, prin umbra tăinuită
 Se duce de aprinde văpăi tremurătoare
 În albele șiraguri de rouă lucitoare.

Dar cine-acum, ca raza, în lumea nopței sboară ?
 Ce umbră, cu sfileală, prin arbori se strecoară
 Și merge drept la malul păriului din vale ?
 Oprindu-se 'ngrijită ades în a sa cale,
 Ea vine lângă apă, cu drag la ea privesce
 Și, singură 'n răcoare, de bae se gătesce.

O ! dalbă feerie ! divină încântare !...

Rochița de pe umeri alunecă, dispare,
 Și lumei se arată minunea cea mai rară
 Albind ca faptul Țilei în Ți de primăvară !

Toți ochii de luceferi, de paseri și de flori,
 Loviți ca de lumina rozatică din zori,
 S'aprend de-o scânteiere ce 'n inimă pătrunde...
 Dar juna 'mpărăteasă în apă se ascunde,

Ferice, dismierdată de unda recoroasă,
Ea 'noată cu-o mișcare alene, voluptoasă,
Lăsând ca să albească prin valul de cristal
Frumoasa rotundime a sinu-î virginal.
Și earba de pe malurî se pleacă s'o privească,
Și trestia se 'ndoaie voind ca s'o oprească,
Și apa 'n vălurele de aur se 'ncreșese,
Și nuferii se mișcă, bătlanul se trezesce,
Pădurea cântă imnuri, și luna amoroasă
Revarsă pe copilă o mantie-argintoasă.

Acum pe lângă trestii ea lunecă ușor
Și, vrînd la mal să easă, pătrunsă de-un fior,
Pe sinul ei ud încă, ea pîrul își adună,
Se ogîndesce 'n apă, se ogîndesce 'n lună,
Și umbra-î diafană cu formele-î rotunde
În lină îngânare se clatină pe unde.

IV

Cocoșu 'n depărtare intonă o fanfară!
Copila cu grăbire din valuri ese-afară.
Ah! unde-î e rochița și unde-al ei noroc?..
Ea vede Sburătorul cu ochii mari de foc
Ce vine ș'o cuprinde cu brațele 'ntr'o clipă;
Dar grabnic se aude un freamăt de aripă

Și dalba 'mpărăteasă, din brațe-î dispărînd,
Se schimbă 'n Rîndunică și fuge 'n cer sburînd!

Atunci ș'a ei rochiță nălțându-se în vînt
Topitu-s'au în ploae de raze pre pămînt
Și până 'n faptul ȝilei crescut-au florî din ele
Odoare-a primăverei: *Rochiț de Rîndunele* !..

Mirescî, 1874.

XII

DAN, CĂPITAN DE PLAIŪ

(XV secul)

Frunză verde de mălaiū
Cine merge sus la raiū?
Merge Dan, Ţoiman de plaiū ;
A ucis el mulţi duşmani,
Un Vizir şi patru Hanī.
Frunză verde lemn de brad,
Cine merge gîos în ead?
Merge Tătariū lui Murad ;
Aú ucis în ȓi de Maiū
Mândrul Căpitan de plaiū !

(Fragm. de cîntic popular)

I

Bătrînul Dan trăesce ca Ţoimul singuratic,
In peşteră de stîncă, pe-un munte păduratic,
Privind cu veselie cum soarele resare
Dând vîeaţă luminoasă cu-o caldă sărutare,
Privind cu jale lungă cum soarele apune...
Aşa şi el apus-aú din ȓile mari şi bune!

Vechiū pustnic, remas singur din timpul seū afară,
Ca pe un gol de munte o stâncă solitară,
Dincolo din morminte el trist acum privesce
O taĭnică fantasmă ce'n zare s'adâncesce,
Fantasma drăgălaşă a verdei tinereţi
Ce fuge de resuflul geroasei bătrîneţi,
Şi Ńice: «Timpul rece apasă-umărul meu
«Şi cât m'afund în Ńile tot simt că e mai greu!
«O! lege-a nimicirei, o lege nemiloasă!
«Când, când s'a tocî oare a vremei lungă coasă!»
Apoi el pleacă fruntea şi cade în visare,
Ear munţii albi ca dînsul, se 'nclină 'n depărtare.

Ai timpilor eroici imagină aūgustă,
Pe când eră el tîner, lumea-î păreă îngustă
Pentru bine, şi largă prea largă pentru rău!
Ei ar fi vrut-o bună ca bunul Dumnezeu.
Deci îi plăceă să 'nfrunte cu dalba-î vitejie
Pe cei care prin lume purtaū biciū de urgie,
Şi mult iubeă, când Ńeara strigă: la luptă, Dane!
Să vînture ca pleava oştirile duşmane.
Atunci a lui mânia ca trăsnetul eră,
In patru marî hotare tună şi fulgeră,
Ear Ńeara dormeă 'n pace pe timpii cei mai rei
Cât Dan veghiă 'n picioare la căpătaiul ei.

Ades el plecă singur prin codri fioroşi
In cariî luceau noaptea oţeluri şi ochi roşi,
Şi dacă murgu-î sprinten da 'n lături sforăind,
Viteazul cu blândeţă îl dismierdă grăind:
«N'aibî grijă, măi şoimane! eu am şi duc cu mine
«O vrajă rea de duşmanî şi bună pentru tine.»
Şi murgu-şî luă mersul în linişte deplină
Prin codri fără drumuri şi fără de lumină.
Ear vulturiî carpatici cu sborul îndrăzneţ
Făceau un cortegiū falnic eroului drumeţ.

Încrederea 'nfloresce în inimile mari!

II

Bătrînul Dan ascultă grăind doî vechî stejari
Crescuţi dintr'o tulpină pe culmea cea de munte
Ş'avênd ca o coroană un secul pe-a lor frunte.
— «O! frate, dice unul, un vînt în mez de noapte
«Adusu-mî-au din vale lung vaet, triste şoapte!.
«E sabie în ţeară! aū năvălit Tătariî!
«Ş'acum în bălţi de sânge îşi joacă armăsariî!»
— «Aşa! răspunde altul, colo în depărtare
«Zărit-am astă noapte pe cer lumină mare!
«Ard satele române! ard holdele 'n câmpii!
«Ard codriî!.. sub robie cad fete şi copii,
«Şi 'n fumul ce se 'nalţă cu larme sgomotoase
«Sbor suflete gonite din trupuri sângeroase!»

Bătrînul Dan aude, suspină şi nu crede!
Dar eată că pe ceruri din patru părţi el vede
Trecând un stol de vulturî urmaşi de uli grămadă,
Atraşi în orizonuri de-a morţii caldă pradă.

Un fulger se aprinde în ochii lui pe loc.

«La luptă, Dane! ȋeara-î în jac, ȋeara-î în foc!»

Bătrînul Dan desprinde un paloş vechiu din cuiu
Şi paloşul luceşte voios în mîna lui.

Bătrînul Dan pe sinu-î apasă a lui mînă

Şi simte că tot bate o inimă română.

El ȋice cu mîndrie, ȋintind privirea 'n sus :

«Pe inimă şi paloş rugina nu s'a pus.

«O ! Doamne, Doamne sfinte, mai dă-mi ȋile de traiu

«Pân' ce-oiu strivî toţi lupii, toţi şerpii de pe plaiu !

«Fă tu să-mî pară numai atunci paloşul greu,

«Cînd inima 'ncetă-va să bată 'n peptul meu,

«Ş'atunci inima numai de-a bate să încete,

«Cînd voiu culcă sub ȋernă a duşmanilor cete!»

Apoi el strînge chinga pe sdravenele-î şale,

Îşi face-o cruce, pleacă şi se coboară în vale.

III

În scurtele restimpuri cînd soarele declină

Şi noaptea-şi pune stema feerică, stelină,

E un moment de pace în care, neoprit,

Se perde doru 'n umbra amurgului mîhnit.

Atunci zăresce ochiul minunile din basme,
Acele legioane de tainice fantasme,
Care 'ntre zi și noapte apar în loc oprite
Cu mantii lungi și albe de-a-lungul învelite.

Așa apare 'n șesuri mărețul om de munte
Pășind treptat pe dealuri și culmi tot mai mărunte!
Nu știu de el copacii tineri, crescuți pe maluri,
Dar riul îl cunoasce, el scade-a sale valuri
Să treacă înainte viteazul Dan la luptă,
Și ast-fel tot el pasă pe cale ne'nteruptă
Pân' ce sosesc 'n seară la casa lui Ursan.

Om aspru care doarme culcat pe un buzdugan,
Ursan, pletos ca zimbrul, cu peptul gros și lat,
Cu brațul de bărbat, cu pumnul apăsat,
E scurt la grai, năprasnic, la chip întunecos.
El e de peste Milcov pribeag misterios.
Toți cari știu de dînsul spun multe, dar șoptind,
Și cale de o zare îl dau ocol grăbind,
Ear lui îi place-a cresce sirepe herghelii
Reslețe pe întinsul câmpiilor pustii.

Pe vremea lui, sub ochii lui Stefan Domn cel mare,
Intrînd în dușmani singur ca vîeru 'n stuhul țare
Aă prins pe Hanul Mirza din fugă cu arcanul;
Ear Stefan de la dînsul în schimb, luând pe Hanul,

Îaŭ ȓis : «Ursane frate ! sã-ȓi faci ochirea roatã
«Ȓi cãt îi vedeã zare a ta sã fie toatã!»

De-atuncî el stã de pazã în mijlocul câmpiei
Ȓi nime nu s'atinge de zmei hergheliei.

Drumeȓul intrã, ȓice : — «Bine-am ȓãsit, Ursane!...»

Un aspru glas raspunde : «Bine-ã venit, moȒ Dane !

«Ce vînt te-aduse-aice ?»

— «Vînt rãu Ȓi de jãlire!

«Ne calcã ear pãgãniî, Ȓi țeara-î la peire!»

Ursan tresare, geme, s'aprinde 'n ȓãndul sãu.

Dan ȓice : «De pe munte venit-am sã te îeŭ,

«Sã mergem».

— «Dar ! sã mergem ! adauge Ursan !»

Ȓi mult cu drag privesce grozavu-î buzdugan.

Apoi un corn apucã Ȓi buciŭmã în vînt.

IV

De-odatã se aude un tropot pe pãmînt;

Un tropot de copite, potop rotopitor !

Ursan cu al sãu oaspe în fund, spre soare catã

Ȓi vãd sub cerul luciŭ, în zarea 'nflãcãratã

Sburãnd o herghelie de armãsarî zmeioȒi

× Cu coamele în vînturî, cu ochiî scinteioȒi,

Infiorând câmpia de-o aspră nechezare.

Un voinicel în floare pe-un alb fugar călare
Îr mână c'un harapnic ce'n urma lor pocnesce
Şi ca un şerpe negru prin aer se 'nvîrtesce.

Ursan le-aţine calea şi caii staū în loc.

Apoi cătră voinicul ce poartă busuïoc,
El ăice: «Fulgo! prinde-mî pe murgul cel ţintat;
«Moş Dan şi eū la Nistru ne ducem pe luptat!»
—«Dar eū întrebă Fulga, eū să nu-mî cerc puterea?»
—«Tu să rămâi aice ca să-mî păzeşti averea.»

Frumos odor e Fulga! şi naltă-î e făptura!
Sub genele-î umbroase doi ochi lucesc ca mura
Şi përul sëu de aur în creţuri lungi se lasă
Ca pe strujanul verde un caer de matasă.
El are glas puternic în gură rumioară
Şi mers cu legănare de gingaşă fecïoară.
Orî cine-l vede 'n soare cu peliţa lui albă
Purtând la brîu un paloş şi pe grumazî o salbă,
Se 'ntreabă ce să fie, fecïor de zmeū orî fată?...
Ear când pe sub altiţa cămeşii înfirată
Zăresce la lumină doi crini eşiţi în undă,
Doi puî în ne-astîmpër de lebedă rotundă,
Răpit de dor, el cade pe gânduri câte-un an!..
Voinicul e viteaza copilă-a lui Ursan.

Ea intră 'n herghelie cu pasul îndrăzneţ
Şi merge drept la murgul selbatic şi rezlăt,
Dicând lui Dan ce 'n treacăţ îi dă povăţuele :
«Moş Dane! tu cu-a tale şi eu cu alé mele!»
Sirepul o zăresce, ridică narea 'n vînt,
Incruntă ochiul, bate copita de pămînt,
Sburlesce coama, saltă, în lături se isbesce ;
Dar Fulga svîrle laţul, de gât îl arcănesce
Şi, răpede ca gândul, s'aruncă uşurel,
Îi pune mâna 'n coamă şi 'ncalecă pe el.

Gemînd, el sare 'n aer de patru-a lui picîoare,
Asvîrlă, se frămîntă, se spumegă 'n sudoare
Şi 'n sbor plecând de-odată, nebun de groază, murgul
S'afundă 'n largul spaţiū şi spintecă amurgul...
Dar când steluţa luneî apare viū la lume,
Copila se întoarce cu murgul alb de spume
Şi dice : «Eată calul ! El scie-acum de friū
«Ca paloşul de mijloc şi mijlocul de brîū.»

Ursan cu drag răspunde : «Aîbî parte de noroc!»
Apoî cu Dan bătrînul, arđînd de mare foc,
Incalecă şi 'n umbră dispar ca într'un nor...
Ear Fulga-î urmăresce cu sufletul în dor.

V

E noaptea înstelată, e caldă, liniştită !
Se pare că din cerurî pe lumea adormită

Plutesce-o lină, dulce, divină îndurare;
Dar ea nu poate stinge avîntul de turbare
Ce duce călăreţii pe 'ntinderea pustie,
Precum doi spectri gemeni mînaţi de-o vijelie.
Ei sbor tăcuţi sub ochii steluţelor trezite
În orizontul negru ce-î soarbe şi-î înghite.
S'afund mereu 'n taina nopţii; dar gândul lor
De mult e cu Tătarii în luptă de omor.

O ţintă de lumină, prin umbră viū înnoată;
Ea creşte, se înalţă pe zare ca o roată
Şi umple de văpae cerescile abisuri.
Păduri, movile, rîuri apar căzute 'n visuri,
Dar leul de la munte şi vîerul de pe vale
Nu vîd prin vis de sânge decât Moldova 'n jale:
—«E roşie luna! ȕice din doi cel mai bătrîn.»
—«E luna însetată de sînge de păgîn!»
Răspunde cel mai aspru... Şi puii lor de zmei
Se duc trăgînd doi spectri de umbră după ei.
Se duc vîrtej ca gândul plecat în pribegie,
Se duc pîn' ce-a lor umbră întinsă pe câmpie
Le trece înainte, şi pîn' ce se lovesc
În ochi cu faptul ȕilei... atuncea se opresc.

Şi eată-î pe o culme nocturnii călătorî,
Lucind sub cerul palid în mantie de zori!

Ei lasă jos pe coastă să pască armăsarii
Şi staū privind în vale cum fac pârjol Tătarii.

Cinci sate ard în flacări pe câmp, şi fumul lor
Se 'ntinde ca o apă, plutesce ca un nor
De-a-lung pe şesul umed, şi sboară sus în aer
Ducând cu el un vuet de larmă şi de vaer.)
Prin fum se mişcă umbre fuginde, rătăcite,
Copii mărunţi şi mame şi fete displetite,
Şi cai scăpaţi în fugă, şi câni şi boi în turme
Goniţi de Tătărimea ce calcă pe-a lor urme.

Ici, colo, se vèd cete în luptă încleştate,
Mişcări de braţe goale în aer ridicate,
Luciri de arme crunte pătate roş cu sânge
Pe care-o rază vie din soare se resfrînge.
Apoi din vreme 'n vreme o ceată luptătoare
Se 'mprăştie cu grabă lăsând cadavre 'n soare!
Ear lângă Nistru multa urdie tătărească
Năprasnic se ucide cu gloata românească.

Dan şice: «Măi, Ursane! acolo e de noî!
«Acolo rîde moartea în crâncenul răsboi.
«Acolo să dăm proaşcă, sub ochiul cel de sus,
«Tu despre faptul şilei şi eū despre apus,
«Şi cale să deschidem prin aprigul duşman...
«La lucru-acum, fârtate! la lucru, măi Ursan!»

— «Amin și Doamne-ajută!» Ursan voios răspunde,
Și 'n gloată fie-care ca viforul pătrunde.

VI

Ursan năval s'aruncă în neagra Tătărimă
Croind o pârtie largă prin deasa ei mulțime.
Sub mână-î buzduganul, unealtă de peire,
Ca un balaur face în giuru-î o rotire,
Un cerc de moarte 'n care amar de cine-î prins!...
Sermanu 'nchide ochii și soarele-î s'a stins!

În lături, înainte, în urmă-î totul moare!
Sbor crierii din tidve sub ghioaga sdrobitoare.
Și 'n urmă, și 'mprejuru-î, și 'n lături semănate
Zac sute de cadavre cu capete sfărmate.
Și astfel ne 'mpăcatul Ursan mereu lucrează,
Și spre Apus prin sânge mereu înaintează.

Ca dînsul, Dan bătrînul, erou întinerit,
Tot vine după paloș spre mîndrul Răsărit.
El intră și se 'ndeasă în gloata tremurîndă
Ca gîunghiul cel de moarte în inimă plăpîndă,
Și paloșu-î ce luce ca fulger de urgie
Tot cade 'n dreapta 'n stînga și taie 'n carne vie...
Fug toți și per din cale-î!.. El strigă: «Stee față
«Cui place vitejia, cui s'aū urît de viață!»

Dar nime nu 'ndrăsnesc la glasu-î să apară,
Căci el se 'naintează precum un stîlp de pară,
Şi cine-l vede falnic, aprins, cu fruntea sus
Îi pare că alt soare se 'nalţă din apus.
Şi astfel ambiî oaspeţi a morţii ne 'mpăcate
Cosesc la vieţi în floare pe straturi sîngerate
Ş'ajung ei faţă 'n faţă prin apriga furtună,
Şi armele lor ude cruciş le împreună.
—«Noroc ţie Ursane!»

—«Şi ţie, tot noroc!»

Dar n'au sîrşit cuvîntul Urgan şi cade 'n loc
Străpuns de o săgeată ce-î intră 'n pept adînc.
El scapă buzduganul, se pleacă pe oblînc
Şi greu se prebuşesce c'un gemet de pe cal.

Tătarii ca zăvoia pe dînsul dau năval!
«In lături, Lifte!» strigă la ei viteazul Dan,
Punîndu-se de pază la capul lui Urgan.
Cu friu 'n mîna stîngă, cu pala 'n mîna dreaptă,
Ameninţînd cu ochii Tătarii, mi-î aşteaptă,
Precum aşteaptă zimbrul de lupi încungîurat
Să-î svîrle cu-a lui coarne pe câmpul spăimîntat.
Dar nici gîndesc pîgânii să deie pept cu el,
Căci paloşu-î năprasnic e vultur de oţel.
Retraşi în gîur de-o parte, nemernici, spărieţi,
Ei scot din a lor arcuri un vifor de săgeţi,

Şi Dan, lovit în coaste, şoptesce cu oftare:
«Ursane! pentru tine de-acum nu e scăpare!»
Dicând el cade-aproape, se sprijină 'ntr'o mână
Şi paloşul lui ţine în loc ceata păgână.

O! Dane Căpitane! puterile-ţi slăbesc
Şi norii pe deasupra-ţi trecând se învîrtesc.
Tu mori! şi Tătărima s'apropie de tine!

Dar eată din pustiuri un alb vârtej că vine
Şi trece prin urdie ca printr'un lan de griu.
E un voinic călare pe-un cal ce n'are friu,
Voinic, în brîu cu paloş şi pe grumaz cu salbă.
E Fulga ce apare ca o fantasmă albă
Şi grabnic pe-al ei tată răpesc din grămadă,
Apoi cu el dispăre ca şoimul cu-a sa pradă.

Allah! răcnesc Tătarii cătând cu groază 'n urmă...
Dar ce vîd ei de-odată, că glasul lor se curmă?
Ei vîd curgînd pe dealuri arcaşii din Orhei
Ce vin cu-o falcă 'n ceruri, aprinşi ca nisce zmei!
Un lung fior de spaîmă pătrunde într'o clipă
Prin deasa Tătărima ce-î gata de risipă,
Şi toţi pe loc la fugă plec iute, se duc orbi,
Cum pleacă din câmpie un nor întins de corbi.

Amar e de rezlețul ce 'n urma lor remâne,
Și cade, mic saă mare, pe mânilor române!
În față cu românul nu-î milă, nu-î ertare,
Nici chiar în sîn de mîmă nu poate-avea scăpare
O sciū de mult Tătarii, o sciū de la bătrîni
Și fug, nevrînd s'asculte de șefi, de-ai lor stăpîni.
Tot omul vede moartea ș'aleargă 'nspăimîntat.
Cel viu uită și lasă pe mortul ne 'ngropat,
Și făr' a 'ntoarce capul se duce-orî ce păgân,
În urma fie-căruî apare un român !

Ear Hanu-și smulge barba, își rupe șalul verde,
Privind urdia 'ntreagă în clipă cum se perde.
Sub ochii lui în lacrimi, pe câmpul cel de lupte
Apar grămești de leșuri, grămești de arme rupte,
De cai uciși, de carre, de corturi risipite,
Și tușurile oastei de oaste părăsite!

O! pas cumplit al soartei! Tot ce-î eră de fală,
Cai, steaguri, cete mîndre, strălucitoare arme,
Clădiri de visuri nalte, magie triumfală,
Aū fost de-ajuns o clipă ca totul să se darme!

VII

Ghiraî aū trecut Nistrul în not pe calul său
Luând pe Dan rănitul ca pradă și trofeu.

El merge de se 'nchide în cortu-î, umilit,
Precum un lup în codru, de câni voinicî gonit.
Treî zile, treî nopţi Hanul nu gustă 'n suflet pace.
Intins ca un cadavru gîos pe covor, el zace;
Dar când revine, palid, din lunga-î desperare
În ochiî luî trec fulgerî de cruntă resbunare.
El strigă să-î aducă sub cort pe Dan bătrînul.

De şi cuprins de lanţuri, măreţ intră Romînul!

— « Ghîaurî » dice Tătarul cu inima haină,
« Ce simte firul erbei când coasa e vecină ? »
— « Ea pleacă fruntea 'n pace », răspunde Căpitanul,
« Căci are să renască mai fragedă la anul ! »

Ghirai cade pe gânduri lăsându-şi capu 'n pîept,
Apoî, mai blînd urmează: « O! Dan, om înţelept!
« Te sciû de mult pe tine, cunosc al tău renume
« Din graiul plin de lacrimi orfanilor din lume.
« Pe mulţi Tătari cuprins-ai de-ai morţiî reci fiorî!
« Acum a venit rîndul şi ţie ca să morî.
« Privesce! lîngă uşă calăul te pîndesce
« Cu ştreangul şi cu pala ce 'n mână-î zingănesce.
« Un semn, şi capu-ţi zboară la câni şi la vulturî.
« Şi sufletu-ţi se perde în iadul de ghîaurî.

«Dar însă îmi fac milă de anî și de-a ta minte
«Gândind la bătrîneța ce-apasă-al meu părinte,
«Și vreaŭ, cu daruri multe, pe tine-a te iertă
«De vrei tu să te lepești acum de legea ta!»

Creștinul Dan, bătrînul cu suflet luminos,
Înalt'a lui statură și ȝice maiestos:

—«Ceahlăul sub furtună nu scade mușunoiŭ!
«Eŭ, Dan, sub vîntul soartei să scad păgân, nu voiŭ.
«Deci nu-mi convine vîeața mișelnic cîștigată,
«Nici pata fără-de-legei în fruntea-mi înfierată.
«Rușinea-î o rugină pe armă de viteaz,
«Un verme ce mănîncă albeața din obraz.
«Cuî place să roșească, roșească... eŭ nu vreu
«Nici pată pe-a mea armă, nici pe obrazul meu.
«Alb am trăit un secul pe plăiul strămoșesc
«Și vreu cu fața albă senin să mă sfîrșesc,
«Ca dup'o vîeață lungă, ferită de rușine,
«Mormîntul meu să fie curat și alb ca mine!
«Așa m'aŭ deprins Stefan, ușoară țerna-î fie!
«La traiŭ fără mustrare și fără prihănie.
«Nu-mi trebuie-a ta milă, nu vreu a tale daruri.
«Tu îmi întinȝi o cupă mult plină de amaruri,
«Depart e de mine!.. mai drept e ca să mor!..
«Ear dacă ai tu cuget și-ți pasă de-al meu dor,

«Ghiraî! mă lasă, lasă în oara morţii grele
«Să mă sărut odată pământul ţerii mele!»

Uimit, Ghiraî se scoală, cu mâna lui desface
Unealta de robie sub care leul zace,
Cumplitul lanţ ce-l leagă cu strînse noduri sute,
Şi dice grabnic: «Tată, îea calul meu şi du-te!»

Bătrînul Dan ferice se duce, Nistrul trece,
Şi 'n aerul Moldovei se umflă peptu-î rece,
Şi inima lui creşte, şi ochi-î plini de jale
Cu drag privesc prin lacrimi podoaba ţerii sale.

Sermanu 'ngenunchează pe earba ce străluce,
Îşi pleacă fruntea albă, smerit îşi face cruce
Şi pentru tot-deauna sărută ca pe-o moaşte
Pământul ce tresare şi care-l recunoaşte...

Apoi el se întoarce la Hanul, intră 'n cort,
Suspina, şovăesce şi, palid, cade mort!

Ear Hanul, lung privindu-l, rostesc cu durere :
«O ! Dan viteaz, ferice ca tine care pere,
«Având o viaţă verde în timpul tinereţii,
«Şi albă ca zăpada în eara bătrîneţii!»

XIII

GRUI SÂNGER

«Ci-că aŭ fost o dată un hoț nă-
«prasic ce se numia Gruî-Sanger. El
«locuia într'un codru întunecos și
«omoritor, ce-l diceau: Codrul-fără-
«viață...» etc., etc.

(Poveste veche)

I

CODRUL-FĂRĂ-VIAȚĂ

Cine-aŭ aflat în lume de Codrul-fără-viață
Și n'aŭ simțit în suflet un crunt fior de gheață ?

In cea pădure vechie, grozavă, infernală,
Cărarea-î încâlcită și umbra e mortală,
Și arbori, stânci, prăpastii, și orî-care făptură
Îeaŭ forme urieșe prin negura cea sură,
Aspecturi fioroase de pajuri, de balauri,
De zmei culcați pe dâmburi, de șerpî ascunși în gauri,

De toate-acele feare povestice, de pradă,
Ce luna giulgiuesce cu alba ei zăpadă.
Copacii întind brațe lungi, amenințătoare
Nălțând pe toată culmea câte-o spânzurătoare;
Și stîncile, fantasme pleșuve, mute, oarbe
Deschid largi, negre peșteri menite de a soarbe
In umbra lor adâncă și de misteruri plină
Pe omu 'mpins de soartă a pere din lumină.

In funduri de prăpăstii se bat mereu de maluri
Șiroae care poartă cadavre pe-a lor valuri;
Și aburi într'amurgul din ele se ridică
Ce 'n rouă sângerîndă pe frunzi uscate pică,
Său merg de se așează pe stînci, pe vîrf de munte
Ca palide vedenii cu pletele cărunte.

O crâncenă orgie de sânge, de cruđime
Imbată umbra mută ce zace la desime,
Ș'ades în mez de noapte s'aude prin tăcere
O surdă lovitură, un vaet de durere,
Apoi un sbor de vulturi și urlete hidoase
De lupi ce vin să 'mpartă a victimelor oase,
Și straniu, lung, satanic un hohot ce resună
Ca clocotul de codri când cerurile tună.
Atunci păstorii sarbeđi zăresc din depărtare
Ivindu-se pe munte o naltă arătare

Ce stă în dreptul lunei cu-o bardă groasă 'n mână...
Și până 'n ȋiuă urlă dulăii de la stână.

Amar de cine intră prin ramurile dese
A codrului de moarte! Sermanul, dacă ese,
El pare-un strigoii palid zărit ca printr'un vis,
Ce caută cărarea mormintului deschis...

Acolo-i cuibul spaimei și adăpostul urei.

Gruî-Sânger, ucigașul, e regele pădurei!

II

GRUI-SÂNGER

E crud lupu 'n turbare! crud tigru ce sfășie
O turmă de gazele pe-a Nilului câmpie!
Crud uliul care trece și țintă se abate
Pe-un stol de păsărele în erburî tupilate!
E crud destinul, crudă moartea! Dar în cruđime
Pe Sânger ucigașul nu îl întrece nime!
De-abia sosit în viață prin moartea maicei sale,
Vrăjitu-l-au Satana cu poște criminale
Să schingieue, să rupă, să prade, să omoare,
Să fugă 'n întuneric de oameni și de soare

Străin de toată mila, plăcerea-î cea mai vie
Aû fost să nimicească pe lume tot ce 'nvie.
Să calce florî şi roadă, să strice cuiburi pline,
Să smulgă aripioare de fluturi şi de-albine.
Acum însă el cată un alt soi de victime!
Îi place-a sui scara năprasnicelor crime:
Acum ucide oameni!.. Cum îi zăresce, ride
Şi îi ucide, numai de setea de-a ucide!

De dece ani în codru el s'aû retras aice,
Soţia lui e groaza, şi noaptea-a lui complice!
Ca tigrul fără sajiu, sub un stejar la pândă
El face şi noapte o crâncenă isbândă,
Găsind în agonie un vaet care-î place
Ş'o viaţă desfrînată în morţile ce face,
Monstru cumplit cu faţa ca sufletu-î de sluta,
In trame sângeroase gândirea-î e perdută.
Orî cine-l vede, crede că aû vădut o cîumă,
Şi dacă scapă teafăr, cu păr de lup s'afumă,
Căci fruntea lui apare sinistru luminată
De-a focului ce-l arde văpae 'nflăcărâtă;
Dar vulturii şi ulii şi buhnele şi corbi,
Precum tot spre lumină cu jale cată orbi,
Țintesc cu neclipire spre dînsul ochi selbatici
Ce noaptea pîntre arbori s'aprind ca roşi jaratici.

Ei sboară pretutindenî alături, 'mpreună,
Formându-î pe sub nourî cu sborul o cunună,
Un larg cortegiū funebru ce lasă unde trece
De albe oseminte o cladă tristă, rece !

O singură ființă în inima-î secată
Găsesce-adăpostire : bătrînu-î, jalnic tată,
La care se gîndesce cuprins de 'nfiorare
De cîte orî comite o crimă în turbare.
Imaginea iubită a bunului părinte
Adese-orî în lacrimî îi trece-atuncî prin minte
P'unêndu-se 'ntre dînsul și victimele sale...
Zadarnic!... el e arma puterii infernale !

III

P A R I C I D U L

E oara de mistere, de groază și de șoapte,
Cînd trec fiorî în aer și demonî roșî în noapte ;
Cînd umbra trădătoare așează pe sub malurî,
Prin unghiurile caseî, prin gurî de văî, pe dealurî,
Prin codri, prin ruine de vechîe mînăstire,
Pe naltele clopotnițî, prin negre cimitire

Fantasme tupilate, vedenii mari, tăcute,
Ce staū ca nisce visuri din ochi nedispăruite,
Și ast-fel, locuită de umbre, noaptea pare
Mută de groază, rece și fără resuflare.

E oara de uimire, când Codrul-fără-viață
S'arată mai sinistru prin vël de oarbă ceață
Și scoate-un aspru vuet ce 'nsuflă oțerire,
Ducând în lume, tăinic, o cruntă prevestire.
Tot omul fuge, toată făptura se ascunde...

Un om își face cruce și 'n codru des pătrunde!

E tatăl lui Gruî-Sânger!... plăpând, fără putere
Sub sarcina greoaie de anî și de durere,
El intră pe sub arbori în haosul cel mare
De negru întuneric, adânc, fără hotare,
Și tot înaintează pe căi nestrăbătute
Și pare că înoată prin unde nevădute.
Incet, având de reazem un vechiū toeag de vie,
Sermanul urcă 'n lacrimi cărarea de urgie,
Căci vine ca să cerce de-a smulge din orbire-î
Pe fiul său ce calcă în volvura peirei.
El vrea să-l mai revadă, el vrea să-l mai sărute,
Să-l scoată la lumină din căile perdute.
Și ast-fel merge, merge plecând a lui statură,
Ca omul care-așteaptă a morții lovitură,

Și gura lui șoptesce cuvinte drăgălașe
Ca 'n timpul dismierdării, când fiul era 'n fașe.

Stăi! fugi, nenorocite! un pas de-î face încă...
Dar eată-l sus pe culme, ah! eată-l lângă stîncă!
De-odat'o bardă crudă prin aer luce, sboară,
Lovescel.. gîos bătrînul c'un vaet se doboară,
Ear Sânger ucigașul plecându-se, de-odată
In clipa unui fulger zăresce... pe-al său tată!

IV

B I E S T E M U L

O! cruntă făr-de-lege! Păcat fără ȳertare!
Cumplitul, paricidul încremenit apare
De spaîma ce-l cuprinde, spăimîntător, la focul
Aprins cu răpegîune de fulgerî în tot locul.

Pădurea 'ntreagă arde cu negrele-î păcate,
Lăînd luminî pe cerurî, pe dealurî depărtate,
Și oaspețîi prădalnicî în sborurî sgomotoase
Se duc, vărtej fantastic, cu țipete fîoroase.

Pădurea arde! brațîi s'apînd ca nalte torțîi,
Sub bolte 'nflăcărate trec victimele morțîi,

Lung şir de spectri paliţi ce merg ca să arate
Lui Sânger a lor feţe şi răni nevindecate.

De-odată prin vuirea de vaete 'n mulţime,
Prin miile de glasuri ce-l mustră cu asprime
Şi măi presus de svonul pădurei ce trăsnesce
Un glas din altă lume se 'nalţă şi grăesce :

«Tu, proklet, ucigaşe! infame paricide!
«Tu, pentru care astăzi tot Iadul se deschide,
«Tu răpitor de zile cui ţi-au dat viaţă, nume!
«Atunci a ta osândă sfişit să aibă 'n lume,
«Când astă buturugă de arbor ars, sub care
«Părintele tău zace întins, fără suflare,
«Va da şi florii şi frunze, etern fiind udată
«Cu apa cea din vale în gura ta cărată.
«Ear pân' atunce, iazmă ce a născut Păcatul,
«Legată 'n înfrăţire cu Răul ne 'mpăcatul,
«In viaţă şi 'n mormintu-ţi în veci să nu guşti pace.
«Şi cugetul din tine s'auđi că nu măi tace.
«Să nu privesci tu cerul şi omenirea 'n faţă!
«De foc să-ţi fie apa şi soarele de gheaţă!
«Să bată 'n tine biciul urgiilor turbate
«Pân' n'a măi fi pe tine loc unde a măi bate!
«Toţi şerpii de pe lume să easă 'n a ta cale!
«Să 'ntîmpini numai ură, să nu simţi decât jale!

«Să chemi cumplita moarte și ea l'a ta chemare
«Să rîdă, să te lase luptând cu-a ta muștrare,
«Incât s'ajungi tu însuți a te feri de tine
«Prin ultima ta crimă, uciderea de sine!
«Blăstem! blăstem pe capu-ți în lunga vecinicie!
«A ta cenușă peară în vînt, și neagră fie!»

V

P E D E A P S A

Trecut-aũ jumătate de secul pe-astă lume.
Din codru nu remas'aũ de cît hidosu-ı nume;
Pe unde-aũ fost odată stejarul, bradul, plopul,
Desime urieșă ce-aũ înfruntat potopul,
E numai câmp de petre, gol, trist, secăt de soare,
De care fug și vulturı și feare răpitoare.
Nici scaul, nici urzica pe sinul lui nu cresce,
In veci dorita ploae, nici roua nu-l stropesce,
Îar dac'un nor se sparge deasupra-ı cîte-odată,
Cu lacrimi lungi de sânge e ploaea-amestecată.
De câmpul cel de groază chîar gîndul se feresce;
Chîar crivățul pe margini din sboru-ı se opresce,
Atît este de mare pe locul de-anatemi
Urgia ne'mpăcată cerescilor blăstemuri!

Și îns'un om, în soare, om singur... cine-ar crede?
Pe-a dealului cărare un om acum se vede!
Bătrîn ca lumea, gârbov, sub vîntul relei soarte,
El pare că de seculi aŭ fost uîtat de moarte.
Pleșuv, pe a lui frunte pârliță, nesenină,
Trec nori de gânduri negri sub cariî ea se 'nclină,
Și dese sbârcele pe ea sînt împletite
Precum o țesătură de fire încălcite.
Sprîncenele lui albe pe ochiî lui se pleacă,
Lăsând de-abîa prin ele lumina ca să treacă.
Ear barba-î lungă, aspră se târie 'n cărare
Pe când el se tot urcă pe brînci, fără 'ncetare.

De-o jumătate secul, sub gândul ce-l omoară,
El în genunchi se sue, și în genunchi coboară
Pe culmea vîrfuită cu-o neagră buturugă,
Și tot șoptesce 'n sine o mult duîoasă rugă.
Sermanul! merge 'n vale de-și umple gura plină
Cu apă din izvoare, vioae, cristalină,
Apoi se 'ntoarce earășî la deal, pe culmea arsă
Și 'ncet la rădăcina copacului o varsă,
O varsă toată, toată! făr' a lăsă din gură
Să lunece în peptu-î măcar o picătură.
Dar vai! trec nopți, trec zile, trec anî și cât muncesce,
Zadarnic! buturuga nu mai reînverdesce!

VI

Î E R T A R E A

Ađi cerul e mai aspru ! cad raze înfocate
Şi setea linge peatra isvoarelor secate !
O gură, numai una de apă mai remâne...
- Bătrînul, neiertatul, cu focul în plămâne
O soarbe 'n gură-î, pleacă, se urcă iar din vale
Târîndu-se pe coate, pe brânci în cruda-î cale,
Şi rupţi îi sunt genunchiî, şi rupte-a sale coate,
Ş'abia se mai resuflă, şi cade, nu mai poate ;
Căci drumul se lungesce cu cât şi setea-î cresce...
Dar eată că la mijloc de cale se opresce !

El vede-o păsărică pe jumătate moartă ;
In palmă-î o cuprinde, la gura lui o poartă
Şi cu o picătură prielnic o adapă
Făr' a 'nghiţi, sermanul, măcar un pic de apă !

Re'nvie păsărica încet din amorţire
Şi 'n ceruri se înalţă cu-o vie ciripire.

Minune !... eată cerul deschis se ilumina
De-o taînă aură feerică, divină,

Atât de strălucită cât însuși mândrul soare
Se stinge ca steluța l'a soareluî splendoare,
Ș'un glas pătruns de milă, duîos de bunătate
Din cer grăesce: «Sânger! ȳertat ești de păcate!
«Mult rău o faptă bună în ceruri cumpănesce;
«O biată păsărică de muncă te izbăvesce!»

Gruî-Sânger nalță fruntea... El vede cu uîmire
Pe fața părintească o dulce 'nduîșire;
El vede-a lui victime cu îngeră adunate
In brațe-le deschise chemându-l ca pe-un frate;
Și vede ca prin farmec pe trunchiul fără viață
Crescând vlăstări frumoase cu veselă verdeață,
Și 'n vîrf o floare albă ce cade pe-a lui frunte
Ca semn de încetare a chinurilor crunte.
ȳertatul ȳice: «Doamne! părinte!.. îndurare!..»
Și cade și se stinge cu-o lină suspinare.

Se spune că pe locul, unde-aû murit sermanul,
Un arbor mic, selbatic, resare pe tot anul
Avênd o păsărică în vîrf, cu glas de înger...
El poartă poame roșii și numele de *Sânger*.

XIV

LEGENDA CÎOCÂRLIEI

* Lie, Lie,
Ciocârlie,
* Sbori în soare
* Cântătoare
* Și revină
* Din lumină
* Pre pământ
* Cu dulce cânt !
(Poporal)

1

De când erau ca earba anticiii codri deși,
Și mică ca mușunoe Carpații urieși,
Și văile profunde și latele vâlcele
Ca pe o apă lină ușoare vâlurele ;
De când în lume lupii erau păstorii de oi,
Și urșii cu cimpoae mânău cireșii de boi ;

De când purtă 'n cosițe Ileana Cosinzană
O floare cântătoare, o floare năsdărană,
N'aũ fost copilă 'n viața mai dulce, mai aleasă
Decât frumoasa Lia, fecioară 'mpărăteasă!

Născută 'n faptul zilei cu fața 'n Răsărit,
Luceferii, vădend-o, mai viũ aũ strălucit
Ferice de-a atinge cu-o rază argintie,
Cu ultima lor rază așa minune vie.
Și astfel, de lumina cerească dismierdată,
Ea, resărint ca floare, aũ înflorit ca fată;
Ș'acum e fala lumii, a minții încântare,
A inimilor farmec, a ochilor mirare.
Tot omul care-o vede, răpit, uimit simțesce
Că par' că se renasce, că inima lui crește,
Că trece lin din earnă în dulce primăvară,
Că miș de paseri cântă în sinu-i și pe-afară.

Ea are-o față albă de flori de lăcrimioare,
Și ochi ceresci, albastri ca floarea de cicoare,
Ș'un păr ce strălucesce pe fruntea sa bălae
Cădend, fuor de aur, dealung până 'n călcae,
Incât pe câmpul verde când trece zimbitoare
Se pare c'o urmează prin aer fulgi de soare.

Ea poartă haine scumpe, ușoare, descântate,
Din fire de păinjen țesute și lucrate,

Prin care tăinic saltă luciri de forme albe,
Comori atrăgătoare ca 'n visurile dalbe,
Precum acele slabe văpăi tremurătoare
Prin frunze respândite de luna gânditoare.

Aprinșii ochi ai nopții în gîuru-î scînteează,
Formînd cununî de raze pe fruntea-î ce visează.
Și lunecă pe sinu-î, raiu alb de fericiri,
Voind ca să pătrundă prin ițele subțiri.

Seninul dulce-al zilei, râvnind acea minune,
Din soarele-resare și pîn' la soare-apune,
Se 'ntinde pe deasupra-î cu bolta lui rotundă,
Voind să-î fac'un templu în care s'o ascundă,
Și-î Țice: «Insuși cerul spre tine se înclină...
«FrumseȚa-î o coroană pe frunte de regină!»

II

Și mers-au vestea 'n lume, trecînd din gură 'n gură,
Că Lia fură ochii și minȚile le fură;
Și dus-o-au pe aripî în locuri depărtate
Cucoarele 'n triumfuri prin aer înșirate,
Și spus-au vîntul ager, în veci neodihnit,
Că nu-î copilă alta mai dulce de iubit.

În grabă alergat-au din toate-a lumii zări,
De peste munȚi, din funduri, de peste nouă mări,

Cei mai viteji și mândri feciori de împărați,
Vrăjiți de-a fi pe viață de Lia fărmecați.

Venit-au Roșul, craiul înaltelor lungi plăuri,
Și Albul ce domnesce pe două-deci de raiuri,
Și Peneș împăratul, arcaș cu ochiul ținteș,
Ce are 'n tolă fulgeri și 'n grajd pe calul Vinteș :
Și alții, mulți ca frunza, mânați de-a lor iubire
Cu Lia drăgălașă să cate împrețire.

Dar nici își pleacă ochiul la ei frumoasa fată,
Cum nu se uită crinul la earba cea uscată,
Ci vecinic ea privesce cu drag la mândrul soare
Și, tot privind lumina din fața-i ardețoare,
Cu lacrimi i se umple albastrii ochi frumoși.
Ei plâng!... de ce plâng însă luceferii dușoși ?
De mult privit în soare, sau de o jale-ascunsă,
De-o gingașă dorință, de-o taină nepătrunsă ?

Ah! taina ei n'o scie nici Zina ce-o iubesce,
N'o scie căpătâiul pe care odihnesce,
Nici apa ce ogindă obrazu-i la trezie,
Nici cerul, nici pământul!... dar umbra sa o scie!

Ades copila, pradă gândirii ce-o răpescce,
Se scaldă în lumină, cu soarele grăesce,
Și ȋdice: «Tu al lumei monarc strălucitor!
«O! splendidă comoară de viață și amor!

«Tu, ochiul deschis în ceruri să vad'a mea simțire !
 «Tu, singura-mi dorință, tu dulcele meu mire !
 «Plecă-voi, ah ! plecă-voi, luând urmele tale,
 «Să te 'ntîlnesc ferice, să te culeg în cale,
 «Să fii al meu și numai al meu, o ! mândre soare,
 «Să nu mai plâng de moarte, când tu sîrui o floare,
 «Căci te urăsc atunci... cu dragoste și dor
 «Și simt că de-acea ură duioasă am să mor !»

Ea dice și se vede de raze inundată.

Iar umbra ei suspină, în urmă-î tupilată :
 «Ah ! draga mea stăpână ! Ferească Domnul Sfîntul
 «De-a-ți ascultă îndemnul, de-a-ți împlini cuvîntul,
 «Căci vai de-acel ce-apucă pe-a soarelui cărare !
 «El intră 'n cale lungă ce capăt nu mai are
 «Și unde începutul se leagă cu sfîrșitul,
 «Și unde-și perde mintea și pașii, rătăcitul.
 «Ah ! Lia, te gîndesce că soarele-î cu dar
 «De viață și de moarte, că-î dulce și amar !
 «El dă junie lumei, iubire, fericire,
 «La plînte, cuiburi, inimă, el dă însuflețire,
 «Dar raza-î ce învie e rază și de foc
 «Ce arde crinul fraged și tristul siminoc,
 «Și rîurile soarbe, și paseri săgetează
 «Și umbra o înghite când ziua e aștează.»

—«Ah! fie orî cum fie!» răspunde 'n grabă Lia.
«Durerea fie-mî partea saŭ fie-mî bucuria,
«De-oîŭ sci că 'n a mea cale voîŭ face tot-deauna
«Din şapte noptî o noapte, din şapte zile una,
«M'oîŭ duce mult departe c'un răpide avînt,
«Departe unde cerul se lasă pe pămînt,
«Pe unde munţî falnici apar ca nourele,
«Pe unde staî de vorbă în umbre florî cu stele.
«M'oîŭ duce, duce, duce pân' mî-oîŭ găsi ursitul
«Ş'oîŭ sta gură la gură cu soarele iubitul,
«Căci vreŭ să-î privesc faţa ca să-mî alin durerea,
«Să sorb a luî cuvinte din buze-î dulci ca mierea!»
—«Amar de tine, Lie! o! Lie-amar de mine!
«Dar fie! unde-î merge, şi eŭ mă duc cu tine.»

III

În revărsatul zilei, când nasc a vieţii şoapte
Şi lin se desvelesce seninul cer din noapte,
Pe când lumina-î sură, plăpândă, recoroasă
Şi somnul îşi destinde aripa somnoroasă,
Frumoasa Lia pleacă pe Graur, calu-î şarg,
Ce dice că pămîntul nu e destul de larg,
Şi sboară fără spaţiu, luându-şi îute sborul
Ca vîntul şi ca gândul, ca spaima şi ca dorul.
El fuge pe sub soare, el fuge pe sub lună
Şi pere într'un fulger cum pere vestea bună;

Și trece pe sub nour, și trece pe sub stea
Clipiș, cum se strecoară prin oameni vestea rea!

Se duce calul Graur spre codrii de stejari,
In care greu se luptă balaurii cei mari
Cu pajuri nădrăvane născute 'n ceea lume;
Prin locuri unde șerpii brilianturi fac din spume,
Și zmeii fac palaturi de-argint cu turnuri dese
Ca 'n ele să ascundă frumoase 'mpărătese.
El trece prin poene cu tufe aurite,
In care se alungă șopârle smălțuite
Și blânde păserile ce cântă 'n cuibul cald
Având rubine pliscuri și ochii de smarald.
Acolo vîntul seriî prin frunze-alene sboară
Lovind încet de umbră aripa lui ușoară,
Și earba, chemând boarea din zorî ca s'o dismierde
Se mișcă 'n vâlurele precum o apă verde.
El trece peste rîuri ce curg neconținut
Ca dîile senine a celui fericit,
Și apa 'ndeamnă fata pe maluri să se culce,
In ea să se oglinde, s'o facă și mai dulce.

Zadarnic! ea 'nainte, 'nainte mereu pasă
Ca omul cu grăbire mînat de dor de casă,
Și de trei orî trei dîile și nopți de trei orî trei
Ea lasă somnul dulce să peară 'n urma ei.
Și ast-fel tot pe cale, cu ochii țintă 'n soare,
Cu coamele-î lucioase în vînt fâlăitoare

Ea pare și dispare, răpită de cal-Graur,
Precum un vis ferice într'un vârtej de aur.

Dar după multă trudă și mult amar de cale
Odată cu amurgul ajunge într'o vale,
O vale înverdită ce se unesce 'n zare
Cu-albastra, sgomotoasă, clocotitoarea mare.
Acolo calul Graur își încetează sborul
Ne mai avînd pămînturi să bată cu piciorul,
Îar Lia se coboară cu grabă de pe cal
Și merge de se pune pe-al mării verde mal,
Privind cu dor la rațul din fundul depărtat
Pe care se ridică al soarelui palat.

— «Pe unde-ți merge gândul, stăpâna mea iubită?»
O 'ntreabă glasul umbrei de cale obosită.
— «Ah! dragă sorioară! dușoara Lia ȕice,
«Zărescî în depărtare cea insulă ferice
«Plutind sub cer albastru pe-a mării albăstrime?
«Veȕi tu colo, în zare, colo pe-o înălȕime
«Acel palat de aur, cel cuib de străluciri
«Cu poarta de rubinuri și stîlpi de safiri?
«Acolo 'mpărăȕesce frumos ursitul meu,
«Acolo-mă sboară gândul, acolo eu mă vreă!
«Dar cum să fac, vaȕ mie!.. ah! calul meu nu poate
«Să calce și pămîntul, și mările să 'noate!»

— «Stăpână! ȕice Graur, ce nu pot eũ pe lume
«O poate al meu frate născut pe-a mării spume.»

Cum ȕice, cum nechează...

Din marea cea profundă
O volvură se 'nalȕă, ȕi ese-un cal în undă,
Cu erburı ȕi mărgeanurı avênd coama 'mpletită,
ȕi solzı de-argint pe spate, ȕi palmă sub copită.

Zărintu-l Lia, vesel de cale se gătesce,
Dar când e ca să plece ȕi când se despărȕesce
De Graur, ea-l sărută, pe coardă-l mai desmeardă,
ȕi-l cheamă drag pe nume ȕi plânge c'a să-l peardă.
Apoi se 'ntoarce ıute la mal, ȕi ıute sare
Pe noul cal ce-o poartă ușor pe-a lui spinare.
ȕi umbra ei remâne pe mal înstrăinată,
ȕi Graur se afundă în zarea nourată.

IV

Prin valurı spumegoase ce 'n gıuru-ı se alină
Cântând o melodie simfonică, marină,
Ajunge Lia grabnic la insula dorită,
A căreı earbă vie cu raze-ı altoită.

Copila 'n haıne mândre de fiũ împêrătesc
S'afundă în lumină, dar chipu-ı ingeresc,
Dar mersu-ı plin de farmec, cu pas legănător,
O spun mai mult că-ı fată decăt că e fecior.

Ea intră în palatul acel de feerie
Cu inima 'n bătae de dulce bucurie,
Dorind ca să 'ntâlnească, temînd de-a întîlni
Pe-acel care aŭ vrăjit-o aicea de-a veni,
Și eată că zăresce a lui bătrînă mamă
Cu genele căștute pe ochi ca o naframă!

De cînd nu eră încă pămîntul care este,
De cînd tot ce e 'n lume eră numai poveste
Și raza de lumină și razele căldurei
Eraŭ comorî ascunse în haosul naturei,
A splendidului soare ferice născătoare
Trăesce 'n luminoasă și magică splendoare,
Dar tristă și orbită de vecinica-î lucire
Acum ea nu mai poate pe soare să-l admire,
Și-î este scris de soartă atunci numai să vadă,
Cînd fiul ei în cursă ar fi expus să cadă.

Sermana 'ncet aude sunând pasurî străine,
Tresare și întrebă: «Ce om, ce feară, cine
«Aŭ îndrăznit să vie aice, și-a pătrunde
«In locurî necălcate de pas de om; pe unde
«Nici paserea măeastră a trece nu 'ndrăznesce,
«Nici doru, 'n rătăcire perdut, nu se opresce?»

Copila tremurîndă s'apropie și ȑice:
«Sînt om cu gîndurî blînde venit din lume-aice.»

«De ești fecior, replică bătrîna îngrijită,
 «Să-ți fie calea floare și urma înflorită,
 «Și 'n viață să ai parte de soacră iubitore
 «Și de nevastă dulce, frumoasă, zimbitoare ;
 «Ear dacă ești tu fată, precum te-arată glasul,
 «Pe urma ta ușoară întoarce-ți iute pasul
 «Și pei din aste locuri ne-atinse și curate,
 «Domnite de-al meu soare, copil fără păcate!»

Copila spăimîntată cu dorul ei se ceartă,
 Ar vrea, ar vrea să fugă dar inima n'o eartă ;
 Când eată că s'aude în lunga depărtare
 De cai venind spre casă voioasa nechezare,
 Și eată că palatul se umple de odată
 Cu ȝilnica lumnă din lume adunată ;
 Căci soarele apune lăsând de alung pe ceruri
 Clipirile de stele ș'a umbrelor misteruri.
 El vine și apare atît de luminos
 Că 'ntunecă vederea cu chipul seü frumos.
 —«Bine-ai venit copile, de mult înstrăinat!»
 Îi ȝice blănda mamă c'un dulce sărutat.
 «Te bucură de oaspe venit de pre pămînt,
 «Un oaspe blănd la suflet și gingaș la cuvînt.»

În ȝîuru-i mândrul soare se uîță cu mirare...
 El vede și nu crede, îi pare că îi pare

Și simte-un neastîmpăr în inima-î vergină
Sub galișa ochire a fetei ce suspină.
Apoi, luând de mână pe Lia tremurândă:
«Orî cine-ai fi, el ȕice, finȕă, tu, plăpândă!
«Durerea omenească în veci să nu te-ajungă,
«Și fie-ȕi scurt necazul și fericirea lungă!
«Pe florî de primăvară obrazu-ȕi să se culce,
«Și fie-ȕi dulce viaȕa și moartea fie-ȕi dulce!»

Copila îl ascultă perdută în estaz,
Cu zimbetul pe buze, cu lacrimi pe obraz,
Și ȕice: «Măndre soare! lăsat-am scumpa țară
«Și casa părintească în timp de primăvară
«Cu dor să vin la tine, de-aproape să te-admir;
«Și 'n calea mea grăit-am cu florî de trandafir,
«Cu rîurî și cu nourî, cu fluturî și cu stele;
«Grăit-am și cu vulturî, cu șoîmî, cu rondunele,
«Cu tot ce putea 'n lume de tine să-mî grăească,
«Ș'acum îȕi ȕic eȕ ȕie în limba omenească:
«Minune mult iubită! Lumină de lumine!
«Ah! inima mă poartă să staȕ în veci cu tine!»

Și soarele și Lia, păreche de iubire,
In ochî aprinși de dorurî înneac'a lor privire,
Zimbînd unul la altul cu 'ndușoare multă.
Ear mama ce nu-î vede, dar care îi ascultă,

Grăind cu mintea, ȕice: «Să fiu oare 'nșelată?

«Acest străin să fie oare fecior saŭ fată?

«El are glasul dulce, prea dulce, prea duios

«De cînd a dat cu ochii de fiul meŭ frumos!»

Apoi măi stînd pe gînduri, adaoge 'n tristeță :

«Ah! unde-mi e vederea din dalba tinereță!..

«Amar de cine are pe ochi un negru nor

«Cînd inima presimte!.. E fată saŭ fecior?..

«La noapte voiŭ așterne în patu-i albe flori;

«De-a fi bărbat, sub dînsul peri-vor pîna 'n zori;

«Ear de-a fi fată, ele, de sinul ei lipite,

«In faptul dimineței vor fi măi înflorite.»

Bătrîna 'n neastîmpăr se duce șovăind

Condușă de-a ei cîrjă prin noapte pipăind.

Atuncî voiosul soare, simțînd o nouă viață,

O ȕea pe Lia 'n brațe și o sărută 'n față

Și-i ȕice cu 'nfocare: «ȕubita mea mireasă

«In lumea pămînteană ai fost împărateasă,

«De-acum, tot împreună gustînd cerescul bine,

«Eu luminea-voiŭ cerul și tu, dragă, pe mine.»

Copila varsă lacrimi; uimită ea simțesce

Că inima-i ferice în sinu-i se topesce

Ca ȕiua cea de vară cînd razele se scurg

Topindu-se în umbra adîncă din amurg.

Și ast-fel drăgălașii de-a lor ȕubiri aŭ parte...

Ear cînd le spune noaptea că-i timp a se desparte,

Ca noaptea cea de vară ce repede dispare
Topindu-se 'n lumina lui Soarele-răsare,
Nici unul n'are gândul să facă începutul,
Să rupă lanțul tainic ce-î leagă cu sărutul !

V

A doua zi, pe timpul minunilor visate,
Când faptul dimineții la ușa nopții bate,
Bătrîna mamă, trează de grija ce-o domină,
Simțesce că e 'n lume o stranie lumină.
Ea merge cu grăbire la patul unde crede
C'aui trebuit să doarmă străinul... și ea vede
(Căci dragostea de mamă o face-ăcum să vadă),
Ea vede 'n așternutu-î florî vii ca 'ntr'o livadă.
«Ahl ! dice cu durere ; nici una nu î uscată !
«Nici una vestejită ! Străinul oaspe-î fată !»
Apoi, în tulburarea-î de crudă presimțire,
Înalță ochii 'n ceruri și vede cu-oțerire...
Ce vede ?

Pe zenitul adînc, înflăcărat,
Mărețul soare plană ! și caru-î înhamat
Cu nouă cai de raze ce 'n spațiu l'aui răpit,
Cutrieră cerescul întins nemărginit.
Sbor caii lăsând rîuri de foc în urma lor
Și friele scăpate de-alung în aer sbor ;

Ear soarele ferice, dând lumilor uitare,
 Cu Lia legănată pe sinul lui apare,
 Și lumile cuprinse de flăcări ardătoare
 Privesc în îngrozire alt soare lângă soare...
 «Blăstem!» strigă bătrîna, «blăstem pe capul tău,
 «Tu care-mi răpesci vîeața, răpînd pe fiul meu!»
 Și mama cade moartă!

Ea cade! dar urgia,
 Dar cruntul blăstem sboară, se sue pîn' la Lia,
 Ș'a soarelui mireasă lovită, fulgerată,
 Din ceruri cade 'n mare lucind ca o săgeată.

.
 Ah! mare i-a fost visul și scurtă fericirea!
 Îubirea i-a dat moartea, și moartea nemurirea!
 Ear sufletu-i ferice luat-a formă vie
 De-o mică drăgălașă, duîcoasă Cîocârlie
 Ce vecînic cătră soare se 'nalță 'n adorare
 Chemându-l, primăvara, cu dulcea ei cîntare!

VLAD ȚEPEȘ ȘI STEJARUL

Țârgoviștea e 'n larmă în Ți de Pasci cu soare !
 Vlad Țepeș încruntatul i-aŭ pus o cingătoare,
 O cingătoare largă de oameni înțepați,
 Bătrîni cu barbe albe, călugări, junî bărbați,
 Smunciți de la ospete, din hori, din veselie,
 Ș'acum umplând văzduhul de-o vastă agonie !

Privindu-î, mândrul soare în nori de sânge-apune !
 Ear Țepeș, nu departe, sub un stejar se pune
 Pe-o culme, se întinde la umbră și admiră
 In Țiua de 'nviere orașul cum expiră,

Și cum, gemând sermaniî în chin și 'n foc de sete,
Apar pe zarea roșă în negre siluete.

Și rîde, cumplit rîde calăul ne'mpăcat!

Superb, strămoș de codri, cu frunze 'ncoronat,
Stejarul, remas singur pe câmpul de năgară,
Se pare o fantasmă din lumea legendară,
O moaște uriașă din codrul dărmădat!

În secolul ce trece pierdut, înstrăinat,
Uitat de coasa morții pe țermul scurtei vieți,
El are maiestatea aūgusteî bătrîneți.

Un cărd de vulturî agerî în frunza lui s'ascund,
Furtunele cumplite în ea se perd afund,
Și aprigul cutremur de munți resturnător
Îr pare-un fior moale ce-l zgudue ușor.

Cu cât se 'ntinde noaptea în gîuru-î, el lucește;
Cu cât în gîuru-î cresce pustiul, și el cresce.
Picîoarele-î sînt prinse în țerna mormîntală,
Dar fruntea-î luminată de raza imortală.

Păstorul de la munte și omul de ogor
Se 'nchină lui și 'n față-î grăesc încetișor,
Căci umbra lui cuprinde trei seculi de misteruri,
Căci trunchiu-î o coloană dintre pămînt și ceruri,
Căci prin frunzișu-î verde un vuet lung resună
Ce pare că șoptesce de gloria străbună.

Vlad Țepeș îl privesce și ȑice cu gînd rău:

«Ce de mai țepi aș face, stejar, din codrul teū!»

Atunci, ca nici odată, gigantul s'a uimit!
De-un lung fior în freamăt frunzișul a vuit,
Ș'un glas de altă lume adînc pătrunzător
A zis:

«O tu, Vlad Țepeș! hain cutezător!
«Treî seculi sunt, treî seculi de când voiosul soare
«Revarsă peste mine cereasca lui splendoare!
«Treî seculi am dat umbră și dulce adăpost
«La lumea care este, la lumea care-a fost,
«La oameni și la feare!... dar om așa cumplit,
«Dar feară-așa ca tine eu încă n'am umbrit!
«Tu ai în loc de suflet o iăzmă neagră, care
«Pe cruntul Satan însuși l-ar pune în mirare,
«Ear gândul tău nu vede a tale fapte rele,
«Cum nu se vede noaptea orbită, fără stele!

«Și însă ești puternic, ești Domn, păstor de turmă!
«Ar fi să înflorească pămîntul pe-a ta urmă;
«Dar nu! când te-arăți lumii, în sin copilul plînge;
«Când rîdi, a tale gingeni se ved' roșind de sânge;
«Ș'orî unde îți duci pașii, o buhă cu-al ei sbor
«Punîndu-se drept soare, te 'ntunecă de-un nor!
«O! timp, al meu tovarăș, o! timp neodihnit,
«Secerător de oameni! sub mine ai privit
«Pe Domnul Negru-vodă cu stemă 'ncoronat
«Când în această țeară el a descălecat,

«Om verde, Român neaoș, măsurător de lume,
«Ce vrea pe-a ei măsură ca să-și croeasc' un nume!
«Aî mai privit aice pe Mircea cel bătrîn
«Sub un nămol de laurî culcat pe-un pat de fin,
«Dormind cu fața blândă și 'n vis încă vedînd
«Pe Baiazed în fugă prin Dunăre trecând.
«Atunci din al meu codru iubit și respectat
«Mult lemn de ghioage, arce, voinicilor am dat,
«Căci pe atunci, când țeara sună de crunte larme,
«Stejarul cu voinicul eră frate de armie,
«Ear codrii, cetățî unde mînașî de a lor soarte,
«Românii găsiau vîceață, dușmanii găsiau moarte!
«Ș'acum eû, martur falnic de-atâtea fapte mari,
«Eû care port în ghindă-mî un codru de stejari,
«Eû care port pe umerî trecutul lîminat,
«Eû să mă ved acuma de-un verme-amenințat!..
«In lături feară cruntă cu negru cer-de-gură;
«Tu spurcî umbra mea sacră cu-a ta hidoasă ură!
«In lături, Țepelușe!.. un arbor viû ca mine
«Nu cresce gigant falnic pentr'un pitic ca tine!»

Vlad Țepeș se încruntă! în oarba lui turbare
Tresare, se repede, lovesce 'n trunchiul tare,
Dar, umilit, el cade și scapă gîos pumnarul..
Cu-o frunză vestejită l-au pălmuit stejarul!

XVI

LEGENDA LĂCRIMIOAREI

I

În raîu nicî o minune plăcută nu lipsîa,
Văzduhul lin, recoare, a crinî amirosîa,

Căci albele potire în vecî tot înflorite
Scoteau din a lor sinurî arome nesfirşite.

Lumina eră moale şi 'ndemnătoare şoptîi.
Nicî noaptea urmă çilei, nicî çlîua urmă noptîi.

Prin arbori cântău paseri, prin aer sburau îngeri,
Și nu găseaū resunet în el a lumii plângerī ;

Căci scris eră pe ceruri, pe frunze și pe unde :
« Nicī umbră de durere aice nu pătrunde. »

Pe maluri verđi, frumoase, de rīuri limpedite
Staū sufletele blānde, iūbinde, fericite,

Gustānd în liniștire cerească veselie
Ce 'n fie-care clipă cuprinde-o vecīnicie.

Dulce-adăpost de pace, grădină 'ncântătoare...
Aveā orī-ce minune, dar îi lipsīă o floare.

II

Și eată că sosesc un oaspe de pe lume,
Un suflet alb și tīnēr pe-un nor de dulci parfume;

Ear sufletele toate îi es luī înainte,
Primindu-l cu zimbire, cu gingașe cuvinte,

Și-î dic: «In raiul nostru bine-ai sosit, copile!
«Curînd plecași din viață! Nu plângi a tale zile?»

— «Nu, căci am dat o clipă de viață trecătoare
«Pe alta mai ferică și 'n veci neperitoare.»

— «Și nu-ți e dor acumă de lumea pămîntească?»
— «Nu, căci mai mult îmi place întînderea cerească.»

— «Cum? Nu lași nici o jale pe urma ta duîoasă?»
— «Ah! las o mamă scumpă, o mamă dragăstoasă,
«Și vecînic după dînsa voi plînge cu durere!»

Dicînd, copilul plînge lipsit de mîngăere,
Și lacrimile-î calde se schimbă 'n Lăcrimîoare,

De-atuncî nu mai e lipsă în raiu de nici o floare!

XVII

CUZA VODĂ

³/₁₅ MAIŪ 1873

Vădutu-te-am în pace suind scara mărireî
Şi 'n pace luând calea aăgustă-a nemurireî,
O! scump amic, Domn mare, o! nume cu splendoare
Sădit pe miriade de libere ogoare!

O clipă apărut-ăî în plaiul vecinicieî
Şi vecinice mari fapte lăsat-ăî Românieî,
Nălţând din părăsire antica-î demnitate
Prin magica *Unire* şi sacra *Libertate*.

Ca norul plin de mană ce trece și revarsă
O ploae roditoare pe brazda care-î arsă,
Și, stând apoi de-o parte, în urma lui privesce
Cum brazda se deschide și câmpul înflorește,

Așa și tu din ceruri ai dulcea mângăere
Să vezi a țerii tale frumoasă re'nviere,
Tu ce-ai stêrpit cu sceptrul, unealtă de rodire,
Din suflete și câmpuri semința de șerbire,

Acum te odihnesce gustând eterna pace
In taîna maîestoasă a morții care tace,
Lăsând o lume 'ntreagă la Tine să gândească
Ș'a ta legendă, *Cuza!* cu fală s'o rostească...

Sînt nume destinate, ca numele tău mare,
Să stee neclintite pe-a timpului hotare
Și vecinic să răspîndă o falnică lumină
Pe seculi ce 'n umbră, trecând, li se închină

Ruginoasa.

XVIII

CÂNTICUL GINTEI LATINE

Latina gintă e regină
Intr'ale lumei ginte mari;
Ea poartă 'n frunte-o stea divină
Lucind prin timpii seculari.
Menirea ei tot înainte
Măreț îndreaptă pașii sei.
Ea merge 'n capul altor ginte
Vărsând lumină 'n urma ei.

Latina gintă e vergină
Cu farmec dulce, răpitor;

Străinu 'n cale-î se înclină
Și pe genunchi cade cu dor.
Frumoasă, vie, zimbitoare,
Sub cer senin, în aer cald,
Ea se mirează 'n splendid soare,
Se scaldă 'n mare de smarald.

Latina gintă are parte
De-ale pământului comori
Și mult voios ea le împarte
Cu cele-lalte a ei surori,
Dar e teribilă 'n mânie
Când brațul ei liberator
Lovește în cruda tiranie
Și luptă pentru-al său onor.

În ziua cea de judecată
Când, față 'n cer cu Domnul sfînt,
Latina gintă-a fi întrebată
Ce a făcut pe-acest pămînt?
Ea va răspunde sus și tare:
«O! Doamne 'n lume cât am stat
«În ochii seî plini de-admirare
«Pe tine te-am reprezentat!»

XIX

RĂPIREA BUCOVINEI

I

Ceahleu! bătrîn gigante al munților Carpați!
Privesce peste norii în juru-ți adunați
Ce sgomot, ce contraste pe laturile tale:
De-oparte veselie, de alta lungă jale!

Austria, imperiū al căruī vultur mare
Rotundul glob și sceptrul îi ține strînși 'n ghîare;
Austria ce vede foind l'a ei picîoare
Un roiū în neastîmpăr de mari și mici popoare,
Și poartă cu mîndrie coroana cesarină
La care-însuși Carpații și Dunărea se 'nchină;
Austria ferice ađi e în serbătoare!

Armatele-î deprinse a fi învingătoare
Desfășură largi steaguri de falnică paradă
Sub cerul Bucovinei ce geme, tristă pradă...
Soldații 'n uniforme ferite de-orî ce pete
Se 'nșiră ca un codru de puscî, de baionete,
Atât de îngrijite cât par, lucind la soare,
Un arsenal simetric de arme-încă fecioare.
Vitejii poartă 'n frunte crengi verzi ce se îndoae
Ca lauri blânzi de pace în lipsă de resboae.
Ei stau în linii drepte și armele presentă
La șefi muiați în aur, înfășurați în lentă
Și gârboviți sub sarcini de fapte glorioase.

Aproape sburdă 'n sgomot scadroane numeroase
De bravi Husari, Centauri, iuți-fugători, mult sprinteni,
Cu aripî la copite și la picioare pîteni.
Sleiți pe cai de frunte și stînd în ranguri drept,
Ei par în nerăbdare să iee lumea 'n pept.

Maghiarul resucesce musteața-î cătrănită,
Îar calu-î mușcă friul sub buza lui strunită,
Avînd unul cu altul o tăinică rudire
Prin dorul ce frămîntă selbatica lor fire.
Privindu-î, stai pe gânduri și 'ntrebî de 'nobilează
Calul pe om, sau omul pe cal îl completează.

La dreapta se vîd tunuri în rînd lucind de-oparte,
Deprînse-a svîrlî moartea în duşmanî de departe.
Aspectul lor e crâncen, grav, ameninţător,
Căci moartea locuesce ascunsă 'n sinul lor;
Îar gura-le e gata din pept s'arunce 'n vînt
O salvă triumfală saŭ salvă de mormînt.

Şi 'n laturî şi'mprejurul puterniceî armate
Se 'ndeas' o gloată oarbă de tipurî variate:
Nemţî, Leşî, Rusnacî şi Ungurî, babelică mulţime
Pătată, 'naduşită de neagra Evreime.
Toţi pleacă a lor frunte pe cînd în catedrală
Se 'nalţă Te-Deumul la sfera ideală.
Toţi sînt în aşteptare...

De-odat' un freamăt sboară
De-alungul prin oştine şi 'n gloată se străcoară.
Un semn! Comanda trece prin rangurile dese,
Tamburele resună şi muzicile-alese
Intoană mari fanfare ce se unesc în sunet
Cu-a clopotelor svonurî, cu-a tunurilor tunet.

Electrică scînteie pătrunde lumea toată.
Un glas de miî de glasurî, un ura lung de gloată
Esprimă 'n limbî diverse naive 'ntusiasmurî...
Delirul Evreimeî ajunge pîn' la spasmurî!

Dar ce serbează ast-fel Austria cu fală?
Serbează'al unui erou vr'o faptă imortală,
Său diua unui Căsar, său noue, mari victorii
Ce-aū coronat armata cu mari și noue glori?

II

Ceahleule, vecine cu-a cerului minunī,
Vechiū martur de-ale lunei clipesci deșertăciunī!
Răspunde din nălțime: De ce astă serbare
Deșteaptă în Suceava o lungă văetare,
Un plîns de-amărăciune, un gemet de morminte,
Un nou fior de moarte prin moartele-oseminate?
A clopotelor tonuri metalice, pompoase,
De ce trezesc în Putna resunete duioase?
De ce tresar stejari c'un freamet de oștire?
De ce Românul simte o cruntă oțerire?
De ce măreața umbr'a lui Ștefan, sus pe munte,
Cu giulgiul seū de secolī s'acopere pe frunte?

- «Austria serbează cu vilfă maies. oasă
- «A tristei Bucovine răpire dureroasă
- «Prin fraudă infamă ș'a Turcului vîndare!..
- «E jubileū de moarte, căci prețul de trădare
- «S'aū numărat pe racla lui Ghica Domn, ucis!..
- «Și astă-dī pe-acca crimă un secol s'aū închis.»

Inchis?... Noi îl deschidem!... și adevărul sfânt
Chemat, la glasul țerii se 'nalță din mormînt.
Fantasmă singurîndă, la lume el apare
Se spue a lui Ghica română protestare
În ziua mult nefastă când tristă umilită,
Moldova de-a ei soră fu silnic deslipită;
Să spue fără-de-legea acelui laș Vizir,
Unealtă de peire a Domnului martir,
Ce 'n setea lui de aur jertfit-aŭ lăcomiei
O sculă din coroana antică-a României!

Victimă neferice înaltelor trădări,
Ađi este începutul a talei resbunări,
O! Ghica, nume sacru ce-astă-đi reapară
Ca vecinică sentență a gâđilor barbari!

Privesce-o! mare umbră, din boltele senine,
În astă ăi de doliu când miș de limbă străine,
Creștinii legați cu Iuda în stranie unire,
Serbează a Bucovinei modernă restignire;
Privesce: Noi cu jale, supuși acum tăcerei,
Venim ca să-ți aducem ofrandele durerei,
Venim să vĕrsăm lacrimi ce inima le plînge
Pe locul unde curs-aŭ, o! Doamne, al tău sânge!

III

Istoria înscrie tot ce-aŭ vădut și vede.
Ea ȃice : Românie, în ceruri te încrede,
Căci lacrimile calde de-un neam întreg vęrsate
Rodesc jos Dreptul sacru și sus nalta Dreptate.
Deci, umbră maiestoasă, te 'ntoarce spre hotare
Ș'acum, după un secol trecut, ȃi cu glas tare :

« Tu, scumpă Bucovină, odraslă românească !
« Tu, cuibul vitejiei, tu, fală strămoșească !
« Rspunde'n fața lumei cu-a ta desprețuire
« Acelor ce aclamă a ta nenorocire.
« Evreii te insultă l'a soarelui lumină
« Ca pe un șoim ce-l roade o lacomă vermină.
« Ei rîd de tine astă-ȃi creȃnd c'a lor grămadă
« De-acum pe vecinicie te face a lor pradă ;
« Dar nu te pot ajunge insultele profane
« Când ești vlăstarea, fiica cohortelor romane ;
« Când, falnic rezemată pe vechile morminturi,
« Păstrezi în al teŭ suflet anticele avînturi ;
« Când fie-care arbor din codri-ȃi fioroși
« Cuprinde o legendă din timpii glorioși :
« Când fie-care stîncă, și plaiŭ, și riŭ, și nume
« Atestă că nu pîere romana gintă 'n lume !

«Prin aer câte-odată se vîd trecînd în sbor
«Lungî cîrduri de corbî negri cu svon croncîntor.
«Flămîndî, ei cad pe câmpuri, se cred stăpîni pe țeară,
«Dar e destul să vadă un uliū ca să peară.
«Pe ceriurile-albastre adese-orî s'adună
«Troene 'ntunecoase de negri norî ce tună.
«Se pare c'au să verse potopul pe pămînt,
«Dar ca să-î risipească ce trebuie?... un vînt!»

Veni-va ziua sfîntă cînd vîntul mîntuirii
Va duce corbî și nourî pe calea pribegirii,
Și cerul țerii noastre iar fi-va nepătat
Și limpede ca ochiul de lacrimă spălat.
Iar pîn'atunci, o! Doamne, dacă-î permis să ridă
De codrul vechiū și sacru prădalnica omidă,
Hulească Evreimea fanatică, dușmană,
Uitînd Ierusalimul, uitînd spada romană!
Și marele imperiū aclame cu trufie
Un act care atristă pe 'ntreaga Romînie!
Ordone umilirea simțirii creștinesci
Ca să complacă urei și turbei Evreesci,
Și facă să resune văzduhul de fanfare,
De clopote, de tunuri, de crîncena serbare.

Zadarnic ! acel sgomot cât de puternic fie
Nu 'mpedecă pe bronzu-î istoria să 'nscrie,
Pe lâng'a lumei fapte infame, saū sublime,
O fraudă, o crimă și două mari victime !

HODJA MURAD PAŞA

VIZIRUL SULTANULUI AHMED. 1664.

Hodja Murad, Vizirul Sultanului Ahmet,
 Avea trei fii resboinici vestiţi: Ghîun, Ild, Djennet,
 Trei şoimî, trei lei, trei fulgeri, trei flori din toamna vîetei,
 Iubirea, mîngăerea şi fala bătrîneţii.
 Când îi privia în pace la umbră adormiţi,
 Curgeau duioase lacrimi din ochii lui ţintiţi
 Şi 'n inima-i de tată, plăpîndă, simţitoare,
 Ca 'n raîul lui Mohamed eră dulce recoare;

Ear când, viteji, în focuri se aruncau tustrei,
Iși neteziă el barba ȋicând: Eî sînt aî meî!

Mult timp Murad în lupte tocindu-și ȋataganul,
Mărise. apărase întreg Aliotmanul,
Și 'n Asia supusă clădind movilî de morți,
Luase titlul falnic de *Spada 'Nalteî Porți*.
Poporul însă, prada urgiei, ce-l vechuse
Săpând gropi largi și dese pe care le umpluse
Cu sute, miî cadavre, toate-așezate 'n snopi,
Mai drept îl poreclise: *Crunț săpător de gropi...*

Intr'unul din acele resboae sângeroase
In care moartea oarbă coseă cu miî de coase,
Pe locul ce se 'ntinde în jur de Dîarbekir,
Alătura cu-o groapă ședeă asprul Vizir.
In față Enicerii, mult crâncenă potae,
Păziau o tristă gloată de robî prinși în bătae,
Meniți să umple groapa cu trupurile lor
Sub apriga privire lui Hodja 'nvingător.

Opt-ȋeci de anî pe umeri și splendida-î armură
Plecau sub grea povară mareața lui statură,
Dar ochii seî în flacări luceau și alergau
La fii lui ce 'n zare pe dușmanî alungau,

Și rapide din zare veniau să s'odihnească
Pe trista hecatombă din groapa vizirească.
Calâii, roși de sânge, la semnu-î se 'ndemnau,
Pe robiî toți de-a rîndul îi descăpăținau
Și trupurile calde ce îmbătau omorul
Cădea în groapa largă împinse cu piciorul;
Iar Hodja, fără milă la strigăt de aman,
Rostiă cu glas fanatic verseturî din Coran...

Eat' un Spahiū călare ce trece 'n răpegîune
C'un prunc culcat pe brațe-î, frumos ca o minune!
Vizirul îl zăresce și 'ntreabă pe Spahiū:
«Unde-ai găsit, Hassane, odorul acest viū?»
Hassan plecat depune pe câmpul ud de sânge
Copilul, rod în floare, ce tremură și plînge,
Se 'nchină și răspunde: «Găsitu-l-am sub cort,
«Lipit de al seū tată creștin, în luptă mort.»
Vizirul se încruntă; el strigă: «A! muîere!
«De șerpî plini de otravă ai milă și durere?
«Ucide-l...

— «Eū?» replică Spahiul revoltat,
«Eū să ucid orfanul la sinul meu purtat?
«L-am dăruit cu ȗile, și vreî să-mî întorc darul?
«L-am sărutat, ș'acuma să 'nfig în el pumnarul?
«Allah! în care timpurî ajuns-am noi de viî,
«Bătriniî dac'ordonă uciderî de copii?

«Allah, Allah! cum poate o frunte măiestoasă
Să 'ncuibe-o cugetare atât de fioroasă?
Cum?... barbă-atât de albă și cuget înăsprit?
«Cum?.. tu, Vizir! tu, hodje! și ochiul teă orbit
«Nu vede 'n pruncul fraged un oaspe de iubire
«Sacrat prin inocență și prin nenorocire?
«Blăstem pe a ta gură! blăstem pe gândul teă!
«Copil cine ucide își perde neamul seă!»

Spahiul nobil saltă pe cal și 'n câmp dispăre,
Lăsând în minți și inimă o rece 'nfiorare,
Ear micul înger cheamă, oftând, cu jalnic glas,
Pe tata lui, sermanul! departe-acum remas.

Vizirul stăpânesce mânia lui ferbinte,
Dicând: «Nefericitul Hassan!... e scos din minte!»
Apoi cătră Cîaușii cu nume de Caplanî:
«Din voi care voesce cincî-decî de pungî de banî
«Pe-acest puîu de năpârcă să vie să-l omoare!»
Cîaușii răspund: «Leul nu calcă pe o floare!»

Vizirul dice iară: «Solaci, Spahii, Neferi,
«Voi toți vultanî de pradă, voi aprigi Eniceri,
«Vă dau a mele haîne, vă dau a mea comoară,
«Și sabia-mî și cortul și calul meă ce sboară,

«De mi-ţi ucide-acuma pe-acest prunc de ghîaur...»
Toţi staū în neclintire ca statuî împrejur.

Un singur, calău negru, cu buze sângerate,
Cu peptul gol, cu braţe lungi, groase, încordate,
S'apropie în grabă de bîetul copilaş;
Dar pruncul la el cată atât de dragălaş
Ş'atât de blând, drăguţul, calăului zimbesce,
Cât negrul scapă arma din mână, se uimesce
Şi fuge cu-oţerire, nebun, răcnind: «Nu vreū
«Nici haîne, nici comoară!... mai bine să mor eū!»

Atunci Vizirul, tigru turbat de a sa ură,
Scărşnind din dinţi selbatic, făcând clăbuci la gură,
Se scoală în picioare teribil, nalt, semeţ,
Şi fulgeră armata c'un ochiū plin de dispreţ.
El strigă: «O! nemernici, o! tristă seminţie!
«Arslaniū lui Mohămed cu cîni aū prins frăţie!
«Mişeī cu pept de tauri şi inimă de mîei,
«Lupi fără dinţi în gineni! Mişeī, mişeī, mişeī!
«Un slab copil de lapte, un fir de earbă crudă
«Vă frînge 'n mână pala de sânge încă udă?...
«Uitaţi c'această feară cu chip viclean şi blând
«Menită-ī ca să crească precum un negru gînd,
«Un gînd de răsvrătire, un gînd de resbunare?...
«Amar de capul vostru cînd fear'a cresce mare!

«O ! sfînt Profet! fii martur din lumile ceresci
«Că singur eă, eă singur în ăile bătrînesci
«Respect și-ți apăr legea de limbile pizmașe
«Sdrobind în ou pe șerpe și pe ghîaur în fașel...»
El ăice, se repede ș'apucă blasfemănd
Cu mîna-î tremurîndă copilul tremurînd
Înfîge-a sale unghii în carnea lui de spumă
Și pe-ale gropii margini îl pleacă și-l zugrumă!..

Grozav spectacol! Cerul se'ntunecă de-un nor!..
Copilu 'n sînul morței adoarme zimbitor
Și sufletu-î se 'nalță l'a cerului altare,
Ear Hodja fanaticul remîne 'n exaltare!..
Dar eată că pe câmpul de sânge aburînd
Se vîd trei cai în fugă sărînd și târînd
Trei palide cadavre a trei vitejî de oaste
Străpunșî de iatagane în pepturî și în coaste.
Ei vin din zarea roșă nebunî, înspăimîntați
De morții ce-î urmează prin țernă resturnați
Ș'alătore de groapă ei se opresc... De-odată
Un răcnet se ridică, și 'n groapa blăstemată
Mort cade cruntul Hodje, vizirul lui Ahmet.

Acele trei cadavre erau: Ghîun, Ild, Djennet!

GARDA SARAIULUI

Selim Sultanul doarme pe patu-î de plăceri
Având un scut puternic de crâncenî Enicerî
Ce staă veghîând la poarta saraiului de pază.
Sultanul doarme 'n pace și gîndu-î nicî visează
Că însuși Enicerîi jurat-aū pe Allah
Să dee pradă morțeî Vizirî și Padișah!..
E cerul fără stele; întreg Stambulul tace.
Precum un mut gigantic, perdut în umbră zace
Temînd să nu deștepte Șahinul până 'n ȕi..
Cînd leul odihnesce e bine-a nu-l trezi.

Saraiul pe o culme se 'naltă și apare
Ca o fantasmă neagră ce dă înfiorare.
Locaș de feerie, minune-orientală,
Raiu luminat în sinu-i de-o rază infernală...
Gândirea spăimântată în latură stă de el,
Căci pe sub cer deasupra-i plutesce Azrael.
Și însă prin tăcere o tristă cucuvae
Suspina 'n miezul nopții pe-a lui Selim odae,
Și valurile negre de-a lungul în Bosfor
Șoptesc un vaet jalnic și mult întristător.

De-odată, pe când somnul și ochi și minte fură
A curței poartă sună de-o surdă lovitură...
Pe loc toți Enicerii de pază, deșteptați,
Saltă 'n picioare, gata de luptă, înarmați,
Ș'Abdul-Aga, *Nakibul*, în kiosk deasupra porții
Se urcă fără grijă de întâlnirea morții.
El vede 'n piața largă și vede 'n fund pe stradă
De umbre înarmate o tainică grămadă
Venind prin întuneric cu sgomot nădușit...
Torrent de resvrătire ce crește nesimțit.
Eraū ortale dese de cruntă-Enicerime
Pornite să restorne Sultanul din nălțime.
O nouă lovitură mai tare 'n poartă bate!..
Abdul-Aga se pleacă spre umbrele-adunate
Și strigă 'n piață: «Cine? Cine 'n Stambul cutează
«Să misce când Sultanul doarme și 'Abdul veghează?»

« Abdul! deschide poarta! » răspunde-un glas din piață
Tu știi că 'n ochii noștri Selim e șters din viață.
« Sciî că ne-am prins cu toți prin aspru jurământ
« Să-l facem de pe tronul să cadă în mormînt!... »
Abdul se oțerește, căci aî recunoscut
Un glas de frate'n glasul ce singur n'aî tăcut.
El ăice: « Așa este! așa-î, frate Orcane!
« Am resturnat cu toți a noastre mari cazane
« Ș'a lui Selim peire cu toți am jurat,
« Dar eu cu jurămîntu-mî nu pot să fiu legat
« Cât staî pîndar aice cu peptul meu în poartă,
« Și cît credința sfîntă în mine nu e moartă!
« Selim e al meu dușman!... și nu-î pe lumea'ntreagă,
« Nu-î ură mai de moarte ca ura ce mă leagă
« De dînsul, în tot locul, cu dor de resbunare,
« Cu dor de a-l combate fîțiș, în ăliua mare.
« Selim, *Zahid kîafirul*, Selim crunt, orb de minte,
« Ucis-aî cu-a sa mînă pe bunul meu părinte!
« Selim trebue să moară!.. și va muri!.. jur eu!
« Dar nu cît sînt de pază la căpetâiul seî...
« Abdul cînd e 'n picioare la postul de onor,
« Abdul uîță mînia de fiu resbunător,
« Căci mărșava trădare ce-ascunde-al ei obraz
« În veci nu se încuibă în suflet de viteaz...
« Selim e sacrul oaspe al consciinței mele,
« Și-acum aceste brațe sînt doue santinele

«Menite să proteje pe chiar dușmanul meu...
«Așa scrie profetul, așa vrea Dumnezeu!»

— «Ghiaur!» strigă din umbră cu glasul răgușit
Lambhar-Kale, *kīehaia* ce 'n poartă aū lovit;
«Ghiaur fără credință, te lepești tu de noi?
«Selim și tu 'mpreună perî-veți amândoi!»
Abdul se 'nfuriează: «In laturī, spurcat câne,
«Deprins a mușcă mâna care-ți întinde pâne!
«Lambhar-Kale! pe tine Sultanul te-aū iubit,
«Ca pe un fiū nemernic de sinu-ī te-aū lipit,
«Ți-aū dat avere, nume, putere și onoare,
«Din cuībul tēū de verme te-aū scos la lume 'n soare
«Și tocmai tu ceri moartea Sultanului? Al feară,
«Să nu-mī eși tu în cale, să nu-mī caști tu sub ghīară!...
«In laturī toți!... în laturī, departe de-acest loc!
«Mohamed v'amenință cu sabie de foc!»
Mulțimea șovăindă la glasu-ī se uimesce...
Dar crâncenul *kīehaia* în fruntea ei răcnesc:
«Pe zidurī, puī de tigri! avalma la saraiū!
«Murind, pe noi ne-așteaptă huriile din raiū!»

Și lupta se începe prin neagra 'ntunecime...

Ca demoni de urgie o parte din mulțime

S'acață greu pe ziduri, iar alta mai aleasă
 In poarta 'mpărătească s'aruncă și se 'ndeasă,
 Și sub loviri de grindă s'abate poarta grea
 Turtind un mare număr de luptători sub ea.

In curte Enicerii pătrund ca niște lei!..
 Dar eată 'n a lor cale Abdul cu toți ai sei,
 Și cel întâiu ce cade tăiat în sbor, de-a latul,
 E procletul kicheaia, Lambhar-Kale, ingratul!
 Atunci o încețtare de moarte s'aă încins...
 Și când mărețul soare pe ceruri s'aă aprins
 Voioasele lui rațe roșind aă luminat
 Saraiul dat în pradă, Sultanul strangulat
 Ș'o cladă, lângă poartă, de Eniceri zăcând,
 Toți morți cu spada 'n mână saraiul apărând,
 Ș'alătore cu dinșii culcați, uciși pe prag,
 Abdul și al său frate îmbrățișați cu drag!..

.

Dervișul de la Meca, El-Djem-Zaet-Mansur,
 Primblând ochi cu durere pe morți, jur împrejur,
 Spre cer a sale brațe le-aă ridicat dicând:
 «Allah! pe lume omul, ca paserea trecând,
 «Nu lasă nici o urmă, Șah fie saă fellah.
 «Tu singur ești puternic și mare, tu, Allah!

«Dar dacă nu se perde în ochi-ți fapta bună
«Ș'asupra faptei rele dreptatea se resbună,
«Ah! fie 'n veci la dreapta-ți acel care când jură
«Rostesce adevărul din inimă prin gură,
«Și sprijină cu viața, cu braț apărător
«Sângeacul lui Mohamed și lege și onor.
«Iar cela care-și vinde credința, jurământul,
«Cenușa-î otrăvită s'o sufle, sufle vîntul
«În latele pustiuri, în volvura peirei,
«Căci Iuda vîndătorul e hula omenirei!»

Apoi bătrînul gârbov ce jalnic lăcrimează
Alături cu mortul Abdul îngenunchează
Și ochiul lui închide, și trist, în tremurare,
Pe palida lui frunte depune-o sărutare!

NOAPTEA ALBĂ

Noaptea-î albă, luminoasă;
Ceru-î boltă de opal.
Toată zarea-î scânteioasă,
Tot izvoru-î de cristal,
Căci pe lume-acum domină
Spaîma vechilor stejari,
Sora morței cea mezină,
Iarna cu-orizonuri mari.

Ast-fel gerul e de tare
 Cât îngheață 'n orî ce loc
 Și a guriî resuflare
 Și cenușa de sub foc.
 El lipesce ochi cu gene,
 Pe drumeț îl face orb,
 Și în cuîburî, chîiar sub pene,
 Crapă ouële de corb.

Cîmpul lung și lat albesce
 Ca un strat de mîrgîrint.
 Alba lună sus lucește
 Ca icoană de argint,
 Și apare nemișcată
 In abis nemîrginit
 Ca pe marea înghețată
 Un vas mare troenit.

Mîezul nîpței!.. totul tace!
 Lumea pare un mormînt,
 Unde mort și rece zace
 Leșul marelui pămînt,
 Și sub bolta cea senină
 Mîi de stele cu foc viu
 Vars'o jalnică lumină
 Pe gigantul sîu secriî!..

Es pe câmp... Sub pași resună
Câmpul sec și înghețat.
Un păr mare stă drept lună
Cu corbă negri încărcat.
Totu-î mort!.. Sunat-aŭ oare
Pe al cerului cadran
Ora stingerei de soare
In al morței ocean?

Numai eu să fiu pe lume
Remas singur trăitor,
Ca 'n pustiuri fără nume
Un nemernic călător?
Dar ce ved? ce se strecoară
Colo 'n zare când și când?
E o sanie ușoară
Prin lumină lunecând..

Săniuța e durată
Dintr'un lemn ușor de plop
Și se duce înhămată
Cu un iepure ce-î schiop.
Iar într'însa cine este?
Om să fie saŭ un cîot?
E vestitul din poveste
Statu-palmă-barba-cot!

Îepurașu 'n trei picioare
Saltă, fuge ușurel,
Pe' zăpada lucitoare
Săpând urme după el,
Pe când barba argintie
A uncheșului străbun
Se târăe pe câmpie
Ca o coadă de păun.

Unde pleacă, unde sboară? .
Eată-l vine spre Siret
Și pe deal mi se coboară
Ca un bulgăr de omet.
El în lunc'acum pătrunde
Să descopere cu drag
Primăvara ce s'ascunde
In lăuntru' unu' fag.

Îepurașul se repede
Naintând din salt în salt
Pân' ce-ajunge, pân' ce vede
In desime fagul nalt;
Ear uncheșul cu-o bărdiță
Bate 'n trunchiul sunător;
— «Unde ești tu copiliță?» —
El întreabă, plin de dor.

Lunca 'ntreagă se resună!
 Din copaci, din văgăuni
 Mii de veveriți la lună
 Es, aleargă pe aluni,
 Și din fagul nalt și falnic,
 Vechiul al lunciî împărat,
 Ese-un glas plăpând și jalnic
 Care blând a cuvîntat :

— «Cine vine? Cine bate
 « La locașu-mi friguros?
 « Ești tu Prier al meu frate?
 « Ești iubitul Făt-frumos!»
 — «Eă sînt, dulce primăvară,
 « Statu-palmă — barba-cot.
 « Din locașul tău afară
 « Am venit ca să te scot.»

— «Și ce vrei să faci cu mine?
 « Ce gând ai? Ce dor lumesc?»
 — «Vreă în dragoste cu tine
 « Să mă daă, să 'ntineresc!»
 Abia ȝice și de-odată
 Glasul fetei a muțit,
 Iar în lunca deșteptată
 Hohot lung a clocotit.

Și vrăjitul fag întinde
Un braț lung, cuprins de ger,
Pe uncheș de barbă-l prinde
Și-l ridică pe sub cer.
Statu-palmă țipă, sbeară,
El se sbuciumă turbat,
Dar din earnă până 'n vară
Sus remâne spânzurat.

Vîntul bate!.. colo 'n aer
Statu-palmă clătinat
Uplete lunca de-un lung vaer,
De-un lung vaer necurmat ;
Și drumețu-șă face cruce,
Căci se crede urmărit
De-ale codrilor năluce
Prin văzduhul oțelit.

VÎNTUL DE LA MIAZĂ-ZI

Vîntul de la miază-zi
Cu zăpadă se hrănesce.
Intr'o noapte și 'ntr'o zi
El pe dealuri o topesce,
Și când suflă și când trece
Peste gheața ce se moae,
Earna tristă, earna rece
Varsă lacrimă, lungă șiroae.

El plecat-aŭ dintr'un loc
Unde earba, când resare,
Sub o arșiță de foc
Se usucă și dispare,
Si pe unde ard în soare
Lungă pustiuă năsipite,
Și se ved, rătăcitoare
Caravane ostenite.

Vîntul ăute, vîntul cald
Aripăoara-și răcoresce
In mări late de smarald
Pe al căror val plutesce,
Și cu gura-î însetată
Vine-aice de îngbite
Mana erniț așezată
Pe câmpiile albite.

El tot suflă ne'ncetat
Pân' ce vede 'n răsărire
Pe pămîntul desghețat
Colțul erbiu viū, subțire ;
Apoi merge de desface
Cu-o suflare mai gingașă
Mugurașii unde zace
Frunza verde drăgălașă.

Bun sosit, iubite vînt!..
Animați de-o nouă viață
Gîndăceii din pămînt
La lumină es în față,
Și păraele umflate,
Micî torente spumegoase,
De pe culme, de prin sate
Curg în văile-aburoase ;

Și pe câmpul încă ud,
Și pe crengile pădurii
Se încearcă un prelud
De concerte-ale naturii,
Și prin aerul cu soare
Trece-o vie prevestire
De sosirea de cucoare
Și de-a mîeilor sosire.

Însă vîntul recorit
Din sbor, eată se opresce ;
Ca drumețul ostenit
El acum se odihnesce,
Și, rîdînd, privesce 'n zare
Earna goală, earna slută
Cum se duce 'n fuga mare,
Și se face nevădută.

Dar cum stă pe-a luncii prag
Eat' aude-un glas de jale
Care ese dintr'un fag
Nalt, cu brațe colosale;
Și deasupra-î înc' aude
Plâns amar de desperare,
Gemete, blestemuri crude
Care dau înfiorare.

Glasul blând și rugător
Dice: «Doamne! Cine oare,
«Ce viteaz îndurător
«M'a scăpă din închisoare?
«Ah! din fagul meu afară
«Celuî ce mî-a da scăpare
«Eû, frumoasa primăvară,
«I-aș plăti cu-o sărutare».

Vîntul iute se sculă...
Peste fag cu fruntea lată
El începe a suflă,
A suflă ca nici odată.
In curînd a luî suflare
Coaja faguluî despică,
Și la ochiî luî apare
Un luceafăr de fetică.

Mândră, albă, scump odor,
Cu zimbire-atrăgătoare,
Și duioasă ca un dor
De simțire iubitoare.
La plăcuta sa ivire
Es albinele cu miere
Și sub vesela-î ochire
Lumea saltă 'n re'nviere.

Ea remâne în extaz
La a soarelui lumină.
Pe 'nfloritul ei obraz
Luce-o rouă briliantină,
Și pe frunte-î se îndoac
O ghirlandă înverdită,
Și pe gură-î se desfoae
Dulce roză 'mbobocită.

Cum o vede, fericit,
Vîntul brațele-și deschide,
Și pe sinul său uîmit
Copilița vesel rîde;
Când de-odată sus în aer
Pintre frunza ce-l ascunde
Se aude iar un vaer
Care sufletul pătrunde.

Cine ți'p'ășa de tot?
Cine sus, în arbor, geme?
E sermanul Barba-cot
Spânzurat de multă vreme!
Searbed, țeapen, sloiū de gheață,
De-astă earnă 'n părăsire,
Ah! de-abia măi are viață,
De-abia umbră de simțire!..

Primăvara face-un semn....
Pe loc vîntul se ridică
Și l'al fetei viū îndemn
Peste fag el suflă, pică.
Eat'o creangă spre copilă
Că se pleacă și se 'ntinde.
Pe moșneagul trist, cu milă,
De pe creangă ea-l desprinde.

Statu-palmă a scăpat!
De sub tufe chîiar îndată
Îepurașul șchiopătat
Eșind iute, lui s'arată;
Ear uncheșul cu rușine
Dice 'n limba bătrînească:
«Cine-a fi nebun ca mine,
«Tot ca mine să pățească!»

Și pe ȋepure sărind
El se duce 'n depărtare,
Dar suspină tot gândind
La frumoasa fată-mare.
Și a vîntului mireasă,
Lunecând pe earba verde,
Cu-al eî mire 'n lunca deasă
Ca un vis frumos se perde !

Mircescî, Mart. 1876.

XXIV

GHIOAGA LUI BRIAR

1

În mijlocul câmpiei întinsă ce se perde
Sub zarea albastrie cu-a ei comoară verde,
Culcat pe spate șede voinicul bivolar,
Briar, ce n'are 'n lume decât un gros stejar,
Un bun și scump tovarăș de lupte crâncenite,
Cîoplit în chip de ghioagă cu fălii oțelite.

Alesu-l-aă el singur în codrul îndesat,
Jupitu-l-aă de coajă, prin foc el l-aă uscat;
Apoi, eșind în vale cu ghioaga subsuoară,
Acum se simte vesel că are-o sorioară.

Știu bivoliș de dinsa și 'n latură se feresc
Și cât staū la pășune cu ochiul o pândesc,
Căci dacă 'n depărtare se reslețesc de turmă
Cumplita ghîoagă sboară vîrtej pe a lor urmă
Și bivoliș selbatică, nebună de groaza ei,
Revin la cărd în fugă supuși ca niște miei.

Știu lupiș, hoți de noapte ce es la vînătoare,
Când cerul se ascunde în neagra 'nvelitoare,
Și 'n poalele păduriș, sub crânguri tupilați,
Privesc dușos la bivoli ce 'n earbă staū culcați,
Dar nu 'ndrăsnesc să easă din umbră mai de vale,
Căci ghîoaga păzitoare le stă în ochi și 'n cale.

Știu încă și Tătariș din Crîm și din Bugeac
De groaznica-î lovire de moarte, fără leac.
O știu de când o ceată păgână, rătăcită,
Scăpat-aū peste Nistru amar jumătățită,
Ș'acum, în tremur, ȕice năprasnicul Tătar:
«Allah să te ferească de ghîoaga lui Briar!»

II

Briar cu-a sale brațe sub capul lui crucite,
Cu pletele-î mișoase în earbă încalcite,
Privesce pe de-asupra-î cum trec neconținut
Noră lungă și vultură ageră în sbor neobosit,
Și mintea lui furată de-a cerului mișcare
Se perde 'n aiurare plutind sub bolta mare,

Se duce prin lumină săltând din nor în nor,
Se prinde de aripa ce zboară mai ușor,
Ear noaptea rătăcesce afund din stele 'n stele
Cătând să-și vaadă visul cu ochii printre ele.
Ce vis ?..

El ce trăise ca șoimul isolat,
Din revărsatul vieții pe lume 'nstrăinat,
Crescut în înfrățire cu earba și cu vîntul,
Avînd de templu cerul și de culcuș pămîntul;
El, oaspele câmpiei, născut pe al ei sin,
Scăldat în foc de soare și 'n limpede senin,
Ce nu văduse încă nici sate, nici orașe,
Nici florile-omenirei cu chipuri dragălașe;
El care ăiua 'ntreagă se 'ngănă cu un paiu,
Și 'n cântecul de paseri surprinde-un dulce graiu,
Ce vis frămîntă gîndu-î, ce taină spune-ades
Și stelelor din ceruri și florilor din șes?

III

Trei zile sînt acuma de cînd pe-o seară lină
Vădută-ău o minune sburînd pe sub lumină,
O fată alungată de-un bivol cu ochi crunți.
Eră Domnița, fiica lui Dragoș de la munți,
Scăpată din robia Tătarilor, călare
Pe-un zmeu care la goană păreche nu mai are.

Fugiă de groază calul și iute 'n câmp sărîă,
Dar bivolul selbatic de-aproape-l urmăriă,
Răgând, mișcând din coarne, plecându-și fruntea largă,
Cercând pe cal din fugă să-l prindă și să-l spargă.

Briar zări copila!.. Viu fulger se isbi
Svîrlind în bivol ghioaga menită de-a-l sdrobi,
Se puse drept în cale-î, se prinse de-a lui coarne
Și-î frânse coarda 'n luptă, sucind-o să-l răstoarne,
Ear bivolul remase pe earbă neclintit...

Atunci copila dulce î-au ȝis cu glas uîmit:
«Voînice! să aî parte în viață de iubire!»
Ș'aû dispărut din ochi-î lăsându-î o zimbire.

IV

Briar din acea clipă trezit, transfigurat,
E dus cu mintea 'n visul ce-î pare c'aû visat,
Luptând cu gânduri nouă, cu simț de lungă jale
Și cu mirarea vie a gândurilor sale.
Vêĝdut-aû, ne-vêĝdut-aû minunea ce-aû vêĝdut?..
In inima lui zace un dor nepriceput
Și cât e ȝiua lungă și cât e noaptea lată
Nu poate-a-și rupe dorul și gândul de la fată.

Ades el poartă ochii pe veșteda câmpie
Și-î pare mult mai largă părându-î mai pustie,
Căci ziua nu mai vine voios a o 'nflori.
El suferă de-o taînă și-î place-a suferi.
Grăind în faptul zilei cu earba, cu izvorul,
Și seara cu amurgul, cu vîntul, cu mohorul,
Cu vulturii, cu șoimi ce vin de peste plaiu...
Ah! unde-î cea minune sosită de la raiu
Ce 'n inimă-î vărsat-a o mult ferbinte rouă
Și l-a făcut să treacă din viață 'n viață nouă?
Dar earba îi răspunde pe câmp îngălbenind,
Izvorul viu și rece prin earbă șerpuind,
Și vulturul sub ceruri 'nălțându-se 'n rotire
Și vîntul, val de aer, trecând în vîjiire.
Toți sînt în nepăsare, toți iute-l părăsesc,
Chîr bivolii dumesnici de el se resleşc,
Și numai, numai ghioaga din tufele uscate
Se pare că-l jălesce duios ca pe un frate...

Amar de cine 'n lume n'aude nici un glas,
Nici vede împrejuru-î măcar urmă de pas!

v

Briar în neastîmpăr, atras de-a nopței șoapte,
Pășesce pe câmpie ca un năluc de noapte

Privind pe sus... De-odată prin stele când și când
O palidă lumină apare lunecând.

El stă în neclintirel.. Lumina cea ușoară
Sub formă de copilă cerească se coboară
Și vine de se pune zimbînd în calea lui,
Apoi încet purcede de-a lungul câmpului.
«Ah!... ea-îl!».. strigă sermanul și brațele întinde;
Dar flacăra măi vie la glasu-î se aprinde,
Și sborul își răpede în aer strălucind.
Briar aleargă, trece prin umbră rătăcind,
Incalecă pe-un bivoli ce 'n cale întâlnește,
Îi pune ghioaga 'n șolduri și pleacă vulturesce.

Atunci de după dealuri Craiū-noul, resărind,
Vedû o feară neagră pe câmpuri tropotind
Urmată-amenințată de lupi flămânzi o sută,
Ș'un om pe ea călare, cu mintea lui perdată,
Cu pletele-î sburlite, cu ochii înfocați,
Cu mâinile întinse spre codrii depărtați,
Răcnind, umplând câmpia de-o lungă vâetare,
Unindu-și glasul jalnic cu-a lupilor urlare...
Și om, și lupi și bivoli, vârtej misterios,
Cu sgomot dispărură în fundu 'ntunecos!

VI

Din noaptea cea fatală Briar pe-a lui câmpie
N'au măi părut!... De dînsul nimic nu se măi știe.

Dar peste șapte codri, de-asupra unei ripi
Se vede-un stol de vulturî ce mișcă din aripî,
Și peste ripa largă, adîncă, 'ngrozitoare,
În care nu pătrunde în veci voiosul soare,
Din mal în mal se 'ntinde o punte de stejar...

Spun tăinic vînătorii că-î ghioaga lui Briar.

XXV

MURAD GAZI SULTANUL ȘI BECRI MUSTAFA

1639

(DEDICAT D-LUI A. PAPADOPULO-CALIMACHI)

I

ALAIUL LUI MURAD

E soare splendid, sgomot de vie serbătoare,
E *Bairamul* vesel, Stambulul e 'n picioare,
Dar ce lucește colo pe stradele adânci?
Allah! Allah! de-odată Stambulul cade 'n brânci...
În lături toți, în umbră, cu fața la pământ!
Nici un Ghiaur pe strade, nici un suspin în vînt,
Osmanî, eată alaiul Sultanului Murad!
Murad, lacul de miere și marea fără vad

De glorie, știință, putere, străluciri,
Stîlp falnic și coroană întregii omeniri,
Pogoritor ferice din sinul lui Îlafet,
Și care, fiind umbra cerescului Profet,
Nu are nici nu poate avea seamăn pe lume.
Deci calea-î, spada-î, fața-î și gloriosu-î nume
Sub rouă parfumată de flori de iasomie
De-acum și până 'n fundul *Haîretului* să-î fie!

El vine ca păstorul încunjurat de turmă,
Avînd pe lângă dînsul pe *Bostangîi*, și 'n urmă,
Frumoși, ținuți în frîe, opt harmăsari de fală,
Podoabe nestimate de pompă-orientală,
Purtînd smaraldî în frunte cât oul de condor,
Scoțînd din pept fanfare de glas nechezetor.

Murad îi prețuesce cât țeara de *Misir*
Ș'ar vrea din fie-care să facă un Vizir,
Găsind că în mîndrie pe oameni sciî să 'ntreacă.
Ei nu cobor nici ochii și nici genunchii pleacă!

Cum dar li se cuvine, aî pas mai înainte
Și decît *Beîrlerbeî*, apăsători de ginte,
Și decît *Capudanî* și decît *Seraskerî*
Ce duc în foc *Spahîi*, *Topcîi*, *Enghicerî*,
Și care 'n timpî de lupte c'un semn, dintr'un cuvînt,
Intind aripa morții pe mare și pămînt;

Tigri ce-ar rupe 'n ghăare tot neamul creștinesc,
Dac'ar puteà resbate prin peptul românesc!
Acești, pe cai agerî, măreț vin împreună,
Avênd *tabulhanale*, *alem* cu semi-lună,
Și *tuțurî* de paradă cu trei cođi lungi de cal,
Insemne de mărire și fast oriental.

Îar prin alaîul falnic, torent de Beî, de Pașî,
Și de *Imanî* fanatici și de *kizlarî* pizmași,
Călări pe cai de frunte ce saltă 'n loc și trapă
La glas de *Seizi* negri ce-î netezesc pe sapă;
In mijlocul acelei feerice splendoare
De haine aurite, de arme lucitoare,
Hangere 'n petre scumpe, baltage, țătagane,
Sangîacurî, șuşanele, *enicerescî cazane*,
(Tot ce-î setos de sânge și vesel de paradă),
Apar în maiestate de-asupra de grămadă,
Vizirul și *Muftiul*, topuzul și Coranul,
Coloane care sprijin întreg *Aliotmanul*.

Sultanul cu surgucîl lui Soliman în frunte
Ce arde ca panașul de flacări pe un munte,
Intunecă vederea precum un soare viu
Plutind în strălucire pe-un fluviu argintiū.
In umbra lui se mișcă alaîul în desime,
Alaîu ce se termină în crâncenă oștime,

Și Bosforul resună de-o lungă detunare !...

Dar unde oare merge Murad cu oastea-î mare ?
Se duce el să stingă pe Leși, sau merge-acum
Pe Abaza hainul să-l ardă 'n Erzurum ?
De pe copacul lumei vrea roada s'o culeagă ?
Vrea sub călcâi să plece pe omenirea 'ntreagă ?

Murad Gazi Sultanul se duce 'n Ok-Maidan
Să 'nvingă 'n arcășie pe Ild-Tozcoparan,
De nu, să-l împăneze cu o săgeată 'n pept,
Căci ochiul lui e ținteș și cugetu-î e drept !
Deci toți Otmani'n cale-î, pătrunși de un lung fior,
Simțesc un sbor de fulger trecând pe capul lor
Și toți se dau în laturî de razele-î de foc,
L'a lui deșertăciune lăsând deșertul loc !

II

BECRI MUSTAFA

Un singur, numai unul din gloata umilită
Remâne 'n nepăsare pe strada pustiită,
Culcat în țerna caldă, gonind cu-a lui privire
În spațiul de lumină un vis de ațurire.

El pare că n'aude nici sgomot de alaiu,
Nici vede gloriosul Luceafăr din Saraiu,
Nici vrea de el să scie!..

Fatală cutezare!..

El cântă ș'apoî râde și dice 'n gura mare!

«Murad Gazi e sprinten ca șoimul *Bogdănesc*!

«Piciorul lui întrece fugarul arăpesc!

«Murad Gazi e meșter!... sub mâna lui ușoară

«Djeridul pere 'n aer și capu 'n aer sboară!

«Murad Gazi-î puternic! El a 'necat Bagdadul

«In sânge, și pretinde c'a inundat chîar Iadul

«Cu trei sute de sute de suflete Persane

«Gonite 'n ceea lume prin săbiî corasane!

«Murad Gazi nu 'ncepe în vastul orizon,

«Dar e legat de sceptru-î și pironit pe tron,

«Dar sceptru-î în omoruri ca secerea se 'ndoae,

«Dar mâna lui turbată în sânge-ades se moae,

«Dar tronu-î nalt aruncă o umbră neagră, lungă,

«In care noaptea oarbă cu crima se alungă!

«Murad Gazi-î *Șeytanul* ce râde de Allah!..»

Se 'ntunecă pe frunte-î cumplitul Padișah,

Pătruns cu oțerire de asprele cuvinte.

El strigă: «Care-î, cine-î acest lipsit de minte?»

Un glas de mîi de glasuri răspunde: «E hagiul!

«E mustafa poetul, e Mustafa *deliul*!»

— «Mincîună!..» replică omul, sculându-se cu'ncetul,
«Mincîună! eă sînt Sultanul! mai mult, eă sînt Profetul!
«Mai mult și mai mult încă, sînt Becri Mustafa!»

— «Bețiv fără-de-lege!» răcnește-un *Ulema*.

— «Bețiv în legea noastră! bețiv» ?.. strigă Sultanul.

«Aă îndrăznit cu vinul să spurce *Elcuranul*?..»

Și calul își răpede, hangerul ăute-și scoate.

Dar Mustafa, zimbindu-î, se razemă pe coate,

Privesce drept în ochii Sultanului și ăice:

— «Murad! din noi doi, spune, care-î mai beat aice?»

«Eă ce plutesc în pace pe-un lac de veselie

«Saă tu ce ferbî în clocot de aprigă mănie?»

Apoi drept în picioare și cu Sultanul față:

«In astă lume largă, în astă scurtă viață,

«Tu, fiă a lui Mohamed, fanatic și hain,

«Decât ai vărsă sânge mai bine ai bea vin,

«Căci mult e mult mai crudă beția de omor

«Ce face dintr'un Cain un frate-ucigător

«Decât acea beție ce rîde și resare

«Din cupa desmierdată de-a buze-î sărutare.

«Crunt beutor de apă!.. tot sângele vărsat

«Gălgăe și se 'ncheagă în peptu-ți însetat,

«Scoțînd blăstemuri aspre în contra uriî tale

«Ce sufletu-ți împinge la muncile 'nfernale;

«Iar vinul, dulce oaspe și vesel cîntător,

«Deșteaptă 'n inimă viață, junie, blând amor

«Și ne promite răul pe lumea viitoare,
«Iluminat ferbinte de al beției soare,
«Frumosul rău în care voioasa Auroră
«Ca vinul tânăr încă rozatic se coloră,
«Și când apune ziua, cerescul ei senin
«Reflectă cu splendoare al vinului rubin...

«Suit în culmea lumei și orb în gândul tău
«Te creștii acum aproape de însuși Dumnezeu
«Și nu vești tu, sermane, că fruntea-ți e vecină
«De trăsnete, de noură, de palma cea divină?
«Tu porți în ochi-ți noaptea și'n sin un negru șerpe,
«Și inima-ți e stearpă și gândurile sterpe,
«Iar eu, cel fără-de-lege, mă 'nchin la cupa plină
«Și port lumina'n ochi-mă și 'n inimă lumină!..
«Acum treci înainte pe șargul tău călare,
«Murad, nu ești de mine!.. Destul lumea-î de mare
«Pentr'un bețiv cu minte ș'un Padișah nebun!..»

Aă dis... Neferiți aprigi pe săbiă mână pun
Scârșnind din dinți. El însă, în pace, neuitat,
Se culcă iar la locu-î ș'adoarme liniștit...
Allah! ce-ar' să fie? ..

Sultanul de odată

Face un semn, și trece cu mintea frământată!

III

NOAPTEA BAIRAMULUI

E noaptea 'ncântătoare! pe-a cerului câmpie,
Grădină pudruită de-o pulbere-argintie,
Incet și lin pășesce a stelelor regină
Cu-o dulce-atrăgătoare zimbire de lumină.
Ea poartă împrejuru-î un vél de nori, prin care
Din când în când resbate și ca prin vis apare
Poetica frumseță a chipu-î virginal,
Ca splendidă Sultană din raîu oriental.
Intregul cer, comoară de cuiburi lucitoare,
Feeric locuite cu zine iubitoare,
Privesce din nălțime, tăcut admirator,
Minunea lumei noastre, fantasticul Bosfor.

În Asia ș'Eurăpa, pe verșile lor maluri,
Ard miî de miî de lampe vîrsînd vîpăi în valuri,
Și prin a nopții umbră scoțînd fantasmе sute
De arbori și de turnuri abia întrevăđute.
Orî-ce zidirî pe Bosfor, saraiu, ceșmeă, geamie,
S'acopăr cu ghirlande de flacără-albăstrie,

Și flota ce resună de salve tunătoare
Plutesce sub catarguri de foc scânteitoare,
Și sus, pe minerale, lucesc rotunde salbe...
Se par cădând din ceruri cununii de stele albe.

Pe Bosfor lungi caice de-o formă sprintioară
Se 'ntrec cu Elcovanii ce'n fața apei sboară,
Ear altele, mai multe, cu-o leneșă mișcare.
Sub ziduri de haremuri plutind în legănare,
Prin sunet de tambură și glasuri de manele,
Cadînele frumoase le cheamă la zebrele.
Câți ochi aprinși de doruri sclipesc în Kulleli,
In Scutari, Galata, Bey-koz și Kandilli!
Și câte inimă june de gingașe vergine
Se bat în sinuri albe, se umflă de suspine!
Regine-ale omenirei! comori de fericire
Cădute în robie, lăsate 'n părăsire!
Ah! cine se gândește la ele când *Islamul*
Serbărei Musulmane deschide Bairamul
Și când Murad Gaziul permite veseliei
Se urle aruncată în brațele orgiei?
Resun aînbele maluri de cântice voioase
In strade, 'n cafenele, în pieți mult sgomotoase,
Ș'acum Stambulul rîde, și bea, și clocotesc
De-un chef ce până 'n diuă crescând se prelungește;
Dar cheful cel mai mare îl gustă pe sofă
Doi gemeni de beție, Murad și Mustafă.

Sub bolta ciselată cu fine arabescuri
A unui kiosk de vară văpsit cu dalbe frescuri,
Ce vesel își deschide fereștile pe mare,
Lăsând să-l răcorească bosforica suflare;
În dulcea atmosferă de plante aromate
Ce ard în cățulete prin colțuri aninate
Unind cu-a narghilelei narcotice parfumuri,
Esența 'mbătătoare ascunsă 'n a lor fumuri;
Pe splendide covoare, molatice, persane,
Pe perne de matasă cusute de Sultane,
Șed față 'n față, singuri, Sultan Murad Gaziul,
Sultanul prea puternic, și Mustafa Becriul.
Alături cu dînșii pe jos sînt așezate
Tablale mari de aur cu fructe încărcate
Și cupe 'n petre scumpe și largi cristaluri, pline
De vinuri și de vutce topaze și rubine.
Stăpânul și cu robul pe coate răzemați,
Sub valuri de lumină sînt vesel inundați
Prin patru globuri albe ce 'n boltă-s ardețoare
Ca patru mari fragmente cădute chiar din soare.

Sultanul rîde 'n hohot; la rîsul lui ce sbeară
Răspund din sinul nopții un urlet lung de feară
Și răcnete de oameni ce strigă: «Evallah!
«Ani mulți să veselească sublimul Padișah!»
Căci sub ferești, în curte, doi tigri din Atlas
Răspînd înfiorare cu aprigul lor glas,

Și dincolo de curte, pe valuri legănite,
Se 'ndeasă o mulțime de barce adunate.

S'ar crede că poporul din umbră-acum asistă
Să afle cât de mare deosebire există
Intr'un Sultan ce râde ș'un tigră cu rânjire,
Când om și feară 'n inimă n'au nici o osebire.

IV

B E C R I A

— «Știi tu, Becri, — întreabă Sultanul — știi tu bine
«Ce gând mă face-a rîde privind acum la tine?
«Mă mir prin ce minune eă te-am lăsat cu viață,
«Când tu în a mea cale m'ai insultat în față?
«Cum sabia-mă tăioasă, cu capul tău vecină,
«Nu l-au făcut să salte sburând din rădăcină?»
Becri răspunde: — «Cerul ți-au alinat mânia,
«Ca să cunoscă prin mine norocul și beția,
«Să afli c'adevărul, rătăcitor pe lume,
«Plutesce 'n ochii noștri pe-a vinului dulce spume.
«Ș'acum așa de tare îți place beutura,
«Cât vinul tot din lume de-abia ți-ar umplea gura

«Și'n vastul tău imperiū cuprins de admirare
«Nu-î astăzi ca Sultanul bețiv așa de mare!»
— «Să bem dar cât ne cere dorința ne'mpăcată»
Replică Padișahul, și gura-î însetată
Deșart'o cupă largă de vin ferbintător.
Apoi cu drag privind-o, suspină: «Scump isvor
«De visuri aurite și mult încântătoare!
«O vin, comoară dulce! o! sânge stors din soare!
«Ce oarbă minte-avut-am când te-am desprețuit
«Și de-ale tale daruri plăcute m'am lipsit!
«Lumină contopită în rodul de la vie,
«Tu prin a ta putere, tu prin a ta magie
«Mă porți ușor, ferice, în lumī necunoscute
«De tinere iluzii, de visuri necređute.
«Ah! eată raful vesel în ochi-mī se deschide!
«Ved gingașa hurie ce taīnic imī suride,
«Ved rīuri lungi de aur cu pūnți de curcubei,
«Ved īngerī fără aripī călcānd ușor pe ei,
«Ved īnsuși pe Profetul cetind coranul seū,
«Ved tronul de lumină, ved chīar pe Dunneđeū,
«Allah!...»

— «*Eṣuvallah!*» adaoge Becri.

«Veđi multe!...dar mai multe tu ai descoperi
«De n'ai fi prin beție orbit atāt de bine
«Cāt nu mai veđi tablaoa cu vinuri lāngă tine!
«Privesce-aceste cupe lāsate în uītare...
«Din toată cupa plină se 'nalță o muștrare.

«Să bem, Murad, în grabă să le golim pe toate...
«Bețivul cu muștrarea a se 'mpacă nu poate!»
— «Să bem!» strigă Sultanul cu glasul răgușit,
Cu fruntea în sudoare, cu peptul desvilit.
«Să bem până la moarte!... căci moartea chiar de gheață
«Prin farmecul beției devine-o nouă viață.»

El ține și apucă trei cupe aurite,
În gură-i le deșartă și lacom le înghite;
Ear mintea lui furată pe-aripa veseliei,
Începe a se 'ntoarce prin cercul nebuniei,
Și inima-i se bate mai răpede în pept.
De-odată el se scoală iute 'n picioare drept
Și strigă: «Cine spune, cine 'ndrăznește-a ține
«Că'n lumea 'mpărătească e altul mai ferice,
«Mai mare, mai puternic, mai falnic decât eu?
«Ce vis e de-o măsură cu 'naltul vis al meu?...
«O! de-aș țineă pământul întreg în astă mână
«Tot nu mi-ar părea plină!... ș'ambitia stăpână
«Pe sufletu-mi ce arde ca un vulcan în foc,
«Mi-arată-acum în mână deșerturi mari de loc,
«Deșerturi nesățioase în care-ar încăpea
«Totimea siderală cu lumile din ea!..
«Săriți Otmani!.. la luptă!.. luați în mână hangerul
«Să facem robii pământul și soarele și cerul!..

«Săriți!.. cu mine față să tremure Allah!
«Eă sînt de-acu 'nainte cerescul Padișah!»

Murad în exaltare, nebun, spăimîntător,
Cu sabia golită aleargă pe covor
Călcînd, fără să scie, pe cupele de aur,
Scoțînd din pept un raget grozav și lung de taur
La care sub fereastră răspund tigrii sărînd...

Ear Mustafa Becriul, la cupe trist privind,
Cu glasul plin de lacrimi, oftează: «Ce orbire!
«Visînd măriri deșerte, tu calcî pe fericire,
«Murad!.. o picătură refletă 'n sinul ei
«Tot cerul plin de stele pe care tu îl vrei.
«Decît s'alungî zadarul, de-ai vrea a m'ascultă,
«Ai soarbe picătura și lumea-ar fi a ta!»
Sultanul se opresce și cade amețit
Pe un divan de perne; apoi cu glas uîmit
Rostesce: «Ai dreptate, Becri, om înțelept!
«Dă-mi cea mai largă cupă... mă arde setea 'n pept!»
El bea, închide ochii, și ȝice ca prin vis:
«Din toate-a lumii bunuri femeea-î paradis!
«Coroană de coroane ale Dumnezeuirei
«Depusă cu iubire pe fruntea omenirei!
«Femea! oaspe gingaș a lumii încîntate,
«O! roză înflorită de dulce voluptate!
«Femea! adorare și soare-a tinereȝei
«Tu, lună mîngăioasă în noaptea bătrîneȝei!

«Podoaba lumei, farmec iubit, învingător,
«Ce dai chiar nemurirea la omul muritor!
«Femei! ah!..»

— «Femeia, ca rodul de la vie,
— Adaoge Becriul glumind cu veselie, —
«E strugur dalb pe care amorul îndulcesce;
«Da-î acră aguridă când ea nu te iubesc!»

Sultanul de pe perne se scoală în extaz,
Slab, șovăind, nemernic și galben pe obraz.
El face două pasuri, de Mustafa s'opresce,
Simțind că tot saraiul în juru-î se 'nvîrtesce
Și ține: «Frate... frate... presimt că am să mor...»
Becri, zimbînd, răspunde: «Nemernic băutor!
«Ah! ved că n'am cu cine să lupt eu la beție...
«Maî bine-o bute largă decât o 'mpărăție!»
— «Eă... eă... nu pot cu tine!.. maî dă-mî o cupă... adă...
«Saă te arunc la tigri... la tigri... ca o pradă.»
Becri iar umple cupa, Sultanul o bea iară.
— «A! prin a mele vine s'aprinde-o vie pară...
«De o putere nouă mă simt întinerit...
«Becri... scumpul meu frate, o! frate prea iubit,
«Îți dau tot ție, tronul, și flotă și armată...
«Eă nu-mî păstrez pe lume decât numaî o fată...
«O fată, o minune, un scump mărgăritar
«Adusă 'n astă noapte de negrul meu kizlar...

«Cum?... vreî s'o veđi tu?... fie!.. dar n'a fi vina mea
«De ți s'or arde ochiî când îi privi la ea!..»

Un semn și de odată se trage o cortină.

V

FERINGHIS

În cadrul, plin cu raze, de-o ușă sarazină
Apare o ființă din raîul de iubire,
Pe frunte-acoperită cū-o *feregea* subțire.
Minune ideală! sub vĕlu-î de matasă,
Ca o grădină 'n floare când negura se lasă,
Ea 'ncântă ochiî, mintea, prin forme de plăcere
Cu drag întrevĕđute de-a inimiî vedere.

Copila cu sfială remâne 'nmărmurită,
Cu mâna-î tremurândă de sinul ei lipită,
Și de un fior de gheață de-odată se pătrunde
Și cată ca să fugă și ochiî își ascunde.
Sultanul însă, prada frumsețiî ce 'ntreveđe,
Uîmit, aprins de poște brutale, se repede
Ca uliul ce s'aruncă din sbor pe-o păsărică,
O prinde 'n a lui brațe și velul îi ridică,
Dicând: «Ah! eată raiul de Mohamed promis!»

Becri o vede!.. palid, el strigă: «Feringhis!
«Copila mea aice!..» La glasul lui de tată,
Rușinea, indignarea cuprind pe juna fată.
Ea luptă cu putere și brațu-î fecioresc
Respinge pe Sultanul sub ochiul părintesc.
—«A! șerpe, șerpe!»—urlă Murad înfuriat,
«Pe mine, tu pe mine, al lumii împărat,
«Când vreaū cū-a mea favoare să mă cobor la tine,
«Tu, tu ai îndrăzneala să mă respingî pe mine?
«Ia tigri!...» și 'ntr'o clipă, luând-o pe copilă,
Afară, jos în curte, o svârle fără milă.

Un vaet se ridică!.. Becri în desperare
Se pleacă pe fereastră... și vede cu'nfiorare
Cum tigrii, beți de sânge, rupeau în lăcomie
Bucăți de carne albă din fata încă vie!
Și inima-î se frânge căci sub grozavuî chin
Copila lui îl cheamă prin ultimul suspin!

Atunce vinet, crâncen, cu moartea 'n pept, sermanul,
Intoarce-a sa privire și vede pe Sultanul
Ca un cadavru sarbed întins jos pe covor.
El cată lung la dînsul cu gând resbunător
Și ȝice: «Faptul ȝilei în lume-acum apare.
«Rușine-î să te vadă pe tine, Sultan mare,

«Cădut fără putere, învins de un pic de vin.
«Te scoală!.. Viața-î dulce cât e paharul plin.
«Te scoală!.. eată cupa, deșart-o până 'n fund
«Cum ai lăsat în mine deșertul cel profund.»

Murad cuprins de spasmuri, ardând, suflând din greu,
Intoarce capul, varsă cupa, geme: «Nu vreū!»

— «A! nu vreî, nu vreî, căne!» — răcnesc în turbare
Becri cumplit ca moartea lipsită de muștrare.

«A! fiară ne'mpăcată, de vin te-ai săturat?»

«Bea sînge dar, bea sînge din inimă-mi vërsat!»

Și cu'n pumnar 'n grabă la brațu-î se rănesce

Și de-a luî Murad gură el rana o lipesce

Și strigă: «Suge tigre, în ultima-ți orgie,

«Pe când ai tēi tovarășî copila îmi sfășie.

«Bea sânge de părinte să stingî cumplita-ți sete.

«Tu care-ți adăpî tigrîi cu sînge viū de fete!»

Sultanul slab se luptă, gemînd se svârcolesce

Sub un genunchiū ce peptu-î apasă și turtesce.

Murind, el vrea să strige, dar limba i se leagă.

Căci gura luî se umple de sânge ce se 'ncheagă.

De-odată 'n lupta morțiî grozav sbucîmătoare

El scoate-un gemēt aprig și tremură și moare!

Atuncî Becri, teribil, privindu-l ȑice: «Fiară!

«Mergî unde te așteaptă Șeitan cu a luî ghîară!»

Apoi el la fereastră se duce și'n glas tare
Răcnesce: «Padișahul, a lumei spăimântare,
«S'aũ dus în vecinicie, să-l judece Allah!
«Osmanî! trăiți în pace scutiți de Padișah!»

Apoi în curte pleacă un ochiũ abia deschis
Și cade mort de jale, gemând: «o! Feringhis!..»

Mircesci, 1876.

XXVI

PRIER ȘI FATA ERNEI

I

S'a'ă iubit earna cu gerul
Ș'amândo' s'a'ă însoțit.
De frig mare-atunc' chiar ferul,
Scrijelit, a'ă amortit!
L'a lor nuntă 'ngrozitoare
Moartea rece-a'ă asistat
Și, privindu-î, mândrul soare
Sus pe cer a înghețat.

Miriî sarbedî în cojoace
Veselit-aû șese lunî,
Invitând cu eî să joace
Viscoloasele furtunî,
Ș'aû avut la cununie
Lăutari de triste horî,
Asprul Crivăț de urgie,
Corbiî trist croncănitorî.

Îar nuntași un număr mare
De lupî lacomî, de urși groși,
Toți cu blane pe spinare,
Cu dinți lungi, cu ochiî roși.
Eî în noaptea nuntitoare
Mare praznic aû făcut
De plăpânde căprioare
Și de-un bîet copil perdut

II

Earna are o fată albă
Ca ștergarul alb de in.
Fata are 'n sîn o salbă
De frumoase florî de crin,

Și zăpadă pe-a ei față,
Și pěr luciũ de argint ;
Pe sub gene ochi de gheață,
Pe sub buze margarint.

Ea-ı frumoasă ca o moartă
In momentul cel suprem
Când, plecând din lume, poartă
Al veciei diadem ;
Dar ca statue de ceară,
Doarme făr' a se trezi
De cu zorı și până 'n seară,
De cu seară până 'n ȝi.

In zadar o tot sărută
Mama ei la ea privind ;
Copilița 'n veci tăcută
Îi zimbesce aromind.
Mândrul soare cu iubire
O dismeardă în zadar.
Ea remâne 'n neclintire
Ca un viũ mărgăritar.

III

Eat' aude 'n depărtare
Prier, al verdeței Domn,
De vestita fată mare
Adormită 'n vecinic somn,
Și el simte de odată
Foc în sinu-î tulburat,
Și în suflet dor de fată
Dor aprins de însurat.

Eată-l pleacă, dar se luptă
Pe-a lui cale ne 'ncetat
Cu ninsoarea întreruptă
De ploă recă, de vînt turbat ;
Și răpit pe-aripa grabii,
El străbate neoprit
Tristele ȝile-ale Babiî,
De cocorî călăuzit.

Eat' ajunge, eată vede
Fata 'n haîne de ninsorî.

El o cheamă, se răpede
Ș'o sărută de trei ori.
S'aă trezit copila dragă
Sub sărutul ardător,
Ea zimbesce dar, pribeagă,
Se preface într'un nor !..

XXVII

POEANA FERMECĂTOARE

I

Prin cea luncă sunătoare,
Printre fragede vlăstări,
Când la umbră, când la soare,
Șerpuesc două cărări.

Una e resăriteană,
Alta-î de la miază-zi,
Ș'amândouă 'ntr'o poeană
Se 'ntâlnesc după o zi.

Mii de cântece voioase
Prin frunzișul de smarald
Fac concerte-armonioase
Ce plutesc în aer cald,

Și cu dînsele 'mpreună
Două tinere cântări
Se îngână și resună
Jos, pe ambele cărări.

Una gingaș se ridică
Dintr'un pept frumos, rotund.
Frunza 'n luncă se despică,
Crângurile se pătrund,

Căci e vîers de fată mare
Vîers de inimă furător
Care face de tresare
Și năsipul din isvor.

Copilița ce tot vine
Despre mândrul răsărit
Duce-un dor vioi cu sine,
Duce dorul de iubit.

Ea cu mâna-î firu 'ntoarce
Când mergând, când stând pe loc,
Îar cu gândul gingaș toarce
Visuri blânde de noroc,

Căci acum e primăvară
Și e dulcea lună Maiu,
Când în sinuri și pe-afară
Tot e viață, tot e raiu !

.

II

Pe cărarea ceea-laltă
Spre poeană 'naintând
Un codrean cu fruntea naltă
Vine astfel haulind :

«Dup' atâta lungă cale
«Ce-am făcut în viața mea,
«Am ajuns acum în vale
«Și am dat de cale grea!

«Merge-voiă tot înainte
«Făr' a mă 'ngrijă de drum?
«Oră aş face măi cu minte
«Să staă loculuă d'acum?

«Tot ce mişcă, tot ce sboară
«Mă îndeamn' a rătăci
«Ca un riă ce se coboară
«Fără 'n veci de-a se opri,

«Îar o floare de grădină
«Imă şoptesce 'ncetişor
«Ca să prind eă rădăcină
«Lângă ea, lâng' al eă dor.

«Codri, codri frăţioare!
«Cum aş face, cum să fac
«A mea soartă călătoare
«Că-al meă suflet s'o împac!»

Cântă el cu glasul tare,
Cântă ea cu glas duios,
Şi pădurea în vibraare
Le răspunde-armonios,

Dar cărările sub pasuri
Cu încetul s'aũ scurtat.
In poean' ambele glasuri
De odat' aũ resunat

Și voinicu 'n nemișcare
Aũ remas pe loc, uimit,
Și copila în mirare
Pe obrazu-ĩ s'aũ roșit !

.

Lunca tace, umbra pĩere,
Cerul varsă dulcĩ văpăĩ ;
Nu s'aude prin tăcere
Decât inimĩ cu bătăĩ,

Și din cuĩburĩ, de sub frunză
Pe furiș miĩ de ochirĩ
Cată lung ca să pătrunză
Taĩna dulceĩ întâlnirĩ.

O ! minune,-un graiũ ferice,
Al natureĩ mândru graiũ
Se înalt' atunci și ȑice :
«Oaspețĩ de-al junețĩĩ plaiũ !

«Mergeți vesel prin verdeață,
«Pe-o cărare la un loc,
«Tot spre viață cu dulceață,
«Tot spre loc plin de noroc!»

Ambii tineri în uimire
L'acel glas dumnezeesc
Iși dau mâna cū-o zîmbire
Iși strîng mâna și pornesc,

Și es vesel din pădure
Dispărînd, frumoși și dragi,
Prin huceagul plin de mure,
Prin fînațul plin de fragi.

Lunca sună vii fanfare...
Ei se duc strălucitori
Pe o singură cărare
Ce s'acopere de flori,

Căci e draga primăvară
Și e dulcea lună Maiu,
Când în sinuri și pe-afară
Tot e viață, tot e raiu!

XXVIII

DEDICARE

DOMNIȘOAREI A.

Copiliță 'n calea vieții
Dee Domnul să 'ntâlnesci
Pe cărarea tinereții
Visul gingaș ce iubesci!
Sufletele fără știre
Merg pe tainice cărări
In poeana de iubire,
Raiu frumos de încântări.

Mircesci, Martie 1876.

DORUL DE BRAȚI

ROMANȚĂ DEDICATĂ MĂRIEI SALE DOAMNEI

De-aș aveà braȚii lângă mine
Când staă închisă 'ntr'un palat,
Și viul Peleş care vine
De sus, din falnicul Carpat,
Ah! eă n'aș sci cum earna trece,
Căci braȚii mei cu frunza lor
Ar coperi zăpada rece
Ș'ar îngâna tristul meu dor.

De-aș aveà braȚii de la munte
Cu care-mi place să grăesc,
IubiȚii mei poeȚi de frunte
Ce cântă-un hor DumneȚesc,
Eă aș cântă voios în viaȚă,
Timp fie bun, timp fie rău,
Și 'n dulce, vecinică verdeaȚă
Ar fi ca ei sufletul meu.

O ! braȚii mei, veniȚi în vale,
VeniȚi cu mine 'n oră ce loc
Și respândiȚi pe a mea cale
Umbriri și visuri de noroc.
Atunci din inima-mi senină
Vor înflori cântice dragi,
Cum înfloresc din rădăcină
Pe lângă voi rumeniȚi fragi.

XXX

SOARE DE EARNĂ

O ! Soare, vecinic călător !
De mult n'ai fost în a mea țară
Că-al tău sărut fermecător
S'o faci a crede 'n primăvară.

Tu scii cât țara te iubesc
Și cât în zodia lui Maiu
L'a ta zimbire ea 'nfloresce
Și se preface 'n dulce raiu.

Tu sciï cu ce câmpii mănoase
Cu ce cununï de miï de florï,
Cu ce cântări armonioase
Ea-ți ese 'n cale chiar din zori,

Și ca pe-un sol de fericire
Trimis de însuși Dumnezeu
Te priimesce-o! dulce mire,
Cu desmîerdări la sinul său.

De ce tu 'n alte lumï străine
Mergï lunï întregï, rătăcitor,
Uitând că țeara făr' de tine
Tînjesc-amar în tristu-ï dor.

Ah! amândoï când aveți parte
De întîlniri așa de dulci,
Cum de tu fugi în altă parte
Cînd vine noaptea să te culci?

Cum de tu nu-ï dai semn de viață
Ș'o lași cu cerul ei pustiï,
Ș'o lași cu inima de gheață
Ca pe o moartă 'ntr'un secriu?

Când ea-î atâta de frumoasă
Și tu atâta de frumos,
Când ea îți este credincioasă
De ce să-î fii necredincios?

— — — — —

STROFE IMPROVISATE LUI C. ROLLA

Din ți în ți pădurea bătrână se răresce!
Ați un stejar, mână altul, pe rînd se prăbușesce
Și largi poene triste remân în locul lor.
Cu ei cad miî de cuiburi ce vesel, pe sub ceruri,
Formă o lume 'ntreagă și plină de misteruri,
Și plină de-armonie și plină de amor!

Așa din stolul nostru de oameni cu tărie
Ce-au scos această țeară din umbră, din robie,

Păstrând credința sfântă în viitorul ei,
Ați unul și mână altul se duc din astă lume,
Lăsând amar și doliu în sinul bieteî mume
Și mari și largi pustiuri lăsând sub ochii seî.

Acum îți veni rîndul și ție de plecare,
O! Rolla, fii energic al țerii, suflet tare,
Pionier de frunte pîntre pionieri.
Ferice-acum de tine căci ai să găsești iară
Pe Negri și pe Cuza și alți pribegî din țeară
Care-au aprins făclia măreții re'nvierî.

Triumf ceresc e moartea când moare muncitorul,
Urmașilor din lume lăsând brăzdat ogorul
Și cû-o verdeață vie de-alung acoperit.
Rodesce munca 'n urmă-î și rîde holda 'n soare,
Îar cei remași în viață admir pe cel ce moare
Dicînd: Pentru-a lui țeară trăit-au ș'aû murit.

XXXII

STROE PLOPAN

BALADĂ POPULARĂ

Sus, pe muchea dealului,
Merge 'n voea calului
Un bujor de căpitan
Care poartă buzdugan.
El aruncă ochi de sus
Când spre valea din apus,
Când spre șesul înflorit
Despre mândrul răsărit,
Și tot cată ca să vadă
N'ar zări cumva o pradă
Ici în zare, colo 'n zare
Pe sub cer, în depărtare?

Ciocârlia sus cântă
Îar voinicul cuvîntă :
« Căci nu am aripa ta,
« Ciocârlie nevedută,
« Păsărică 'n cer perdută !
« Căci nu am și sborul tău
« Să mă 'nalț în cer și eu
« Ca să ved din dos de zare
« De nu vin oarde Tatare
« Să răpească și să fure
« Fete mari cu ochi de mure,
« Și copii mărunți de anî,
« Copilași de cei bălanî? »

Cum mergea și cum grăia,
Eată, mări, că zăria
Jos, de vale, pe sub deal,
Lângă apă, sus, pe mal,
Un foc mare strălucind,
Pintre sălcii pălpăind,
Și 'mprejurul focului
Treî Tătari stând locului
Și frigând un miel furat,
Intr'o furcă aninat.
Caii lor pășeau de-o parte
Îar la umbră, nu departe,

Se bocîa o mîndră fată,
De o salcie legată;
Se bocîa bîata copilă
De umplea crîngul de milă,
Dar păgîniî o priveau,
Şi privind-o crunt rîdea
Şi diceau în limba lor :
« Mult plătesce ist odor,
« Căci e puică de bun soi,
« Şi-î ca trestia la boi,
« Şi-î ca luna la obraz,
« Numai bună de-un viteaz.
« Ghirai Hanul pentru ea
« Ne-a da scule cîte-om vrea,
« Şi caftane de Sultanî
« Şi cincî-decî de pungî de banî! »

Cît Plopan mi-î auîia
Calul iute-şî răpeîia :
« Bună îiua, mîi Tătarî,
« Prădătorî de fete marî !
« Spuneî mie fără teamă,
« Fără teamă daî-mî seamă :
« Orî ve-î roaba de schimbare,
« Orî ve-î roaba de vîndare?
« De-î pe schimb, eî mult v'oiî da,
« Căci cu îile v'oiî lăsa.

«De-î pe plată, eă sînt gata
«De la voi să cumpăr fata,
«Nu cu aur nicî caftan
«Ci cu dări de buzdugan.»

Tătărimea iar rîdeà ;
Din treî unul respundea :
«Auđit-ați, auđit,
«Pe Romănul îndrăcit ?
«Ci-că-î prins de mare dor
«Ca să meargă plutitor,
«Când pe apă 'ntins la soare,
«Când sub apă curgătoare
«Până 'n Dunărea cea lată,
«Până 'n marea tulburată ?»
Bine vorba nu sfârșîa,
Vai de lume-amar de ea !
Buzduganul se 'nvîrteà,
Ca un vultur s'abăteà,
Pe păgâni îî și turteà !

Apoi mândrul căpitan
Care-î ȑic Stroe Plopan,
La copilă se duceà
Și cu drag așa-î grăîa :
«Cine 'mparte, parte-șî face
«Cum î-e dorul, cum îî place.

« La Tătari am împărțit
« Buzduganu-mă oțelit.
« Ție, dragă fată mare,
« Îți fac parte de scăpare,
« Îară partea ce-mă fac mie
« Ești tu, draga mea soție. »

Copilița ce dicea?
Sciū că nu se mai bocea.
Păru 'n față-și aducea,
Cu voinicul se ducea.
Fie calea lor ușoară,
Cu foc lin la inimăoară
Cum e scris, cum e menit,
Când e timpul de iubit.

NOTE

LEGENDE

I. Dumbrava roșie. (Pag. 197).

Visul lui Albert.

Regele Albert, după învoirea ce făcuse cu frații seî, regele Ungariei și ducele Litvaniei, în conferința de la Leutschau, cercând a-și împlini gândul asupra Domnului Stefan a Moldovei (conferință în care se desbătù despre stîrpirea Românilor: *super extirpatione Valachi*), chemă la arme toată Polonia, Galiția, Mazovia, pe Ioan de Tiffen, magisterul Prusiei, iar mai ales pe Alexandru, ducele Litvaniei, cu toată nobilimea litvană. Decî cu multă oaste de mercenari pedestri și călăreți el plecă de la Leopold spre Moldova, la 26 Iunie.

Acea nefericită expediție fu preînaintată de următoarele pronosticuri: Doue sute de boi, apucându-î un vârtaj înfricoșat la eșirea din Leopold, se împrăștiară în toate părțile; unii cădură în șanțurile suburbiei, iar cei-lalți cu greu se putură găsi și adună. Când Regele treceă un rîuleț, calul său de mână se poticni și se înecă. Un oare-care *Sropski*, nobil de neam, dar cam nebun, de mai multe ori strigă în Leopold cu spaîmă, prevestind peirea Polonilor. Fulgerul, cădînd asupra taberei,

ucise pe un nobil și 12 cai. Preotul, servind dinaintea Regelui, scăpă gîos sfintele Taine....

Și cu toate aceste înspăimîntătoare întîmplări, departe de a se lăsa de păcate, oastea petrecea în libertate cu mueri, și însuși șefii nu numai noaptea dar și chîr la lumina zilei se desfătau în baie și în beție, desmierdându-se în brațele femeilor.

Creslau Curozwanski, nobil de Roza, decan de Cracovia, și Padlowski de Przytyk, castelanul Radomiei, au fost trimiși soli către Stefan Vodă, pentru ca să ceară libera trecere prin țeară a oastei Leșesci, cercînd a-l înșelă că expediția lui Albert ar fi menită în contra Turcilor. Asemene misie au avut și Matei Lonzinski, episcopul Cameniței.

Albert începî războiul asediînd și bombardînd Suceava, însă nu reuși a lua orașul, ci perdî multă oaste și timp în zadar.

Oastea leșească se retrase prin codrii Bucovinei, avînd în mijloc pe regele bolnav și dus pe un leagăn; însă acolo Moldovenii, ascunși între copaci, se isbiră ca lupii asupra Leșilor și le făcură multă stricăciune. Periră atunci mulți din neamul lui Toporski (unul din cele mai vechi din Polonia), doi Tenczynski, Nicolai, palatinul Galiției, și Gabriel de Moravița, etc.

Tot atunci un contingent de Cruciați Prusiani, urmînd după armata regală, fură atacați de hatmanul Boldur, risipiți, și câți scăpară de moarte fură robiți.

Acea oaste regală, în care se aflau magnații Podoliei, fu reu vătămată de oamenii lui Stefan.

Matei Miechowski dice: «O! Stefan, bărbat triumfal și victorios, care biruiși pe toți regi învecinați! O! om fericit, care te bucurai de toate darurile căte natura le dă altora numai în părți, unii fiind înțelepți cu viclenie, alții viteji cu sublima virtute a dreptății, alții iar norocoși contra dușmanilor, tu singur le avuși hărăzite ție toate de odată: just, prevădător, viclean, biruitor asupra tuturor adversarilor! «Nu degeaba cată a fi numărat între eroii secolului nostru!» etc.

(Arhiva istorică a României).

Aceste fapte sînt relatate de Matei Miechowski în istoria lui Stefan Vodă; iar prințul D. Cantemir, adevînd legenda populară, dice: «Stefan V, prințul Moldovei, bătînd oastea leșească la Cotnar, unde crește vinul cel lăudat, cu totul o au stins; numai 15000 au prins vii, pe cari i-au pus în jug și i-au silit de au arat în lung două mile, în lat o milă de pămînt, în care arătură tot prin Leși aceia au

«semănat doue păduri ce și până astăzi se numesc de Poloni *Bucovina*,
«far de Moldoveni *Dumbrava roșie*, sau păduri roșii, pentru că s'au
«semănat și sădit cu sânge leșesc».

Glumeț, îi place-a dice lui Negrea, viteaz darnic: (Pag. 204).

Familia Negre este una din cele mai vechi din Moldova. Chiar pe la începutul secolului XV, un Negre vornicul figurează în istorie, timp de 24 ani, adică de la 1402 până la 1426, între cei 12 boeri mari, consilierii a lui Alexandru cel bun.

La 1471, Paharnicul Negre a fost descăpăținat în Vaslui din ordinul lui Stefan cel Mare, fiind că a fost de părere a nu se război în contra lui Radu a Țerei Muntenesci, ca unul ce era Creștin și Român.

Un alt Negre, Patrasco, ginere lui Petre Vodă Șchiopul, a urmat în exil pe socrul său, a fost înscris în cartea de aur din Veneția și a murit la Barcelona, etc. etc.

În cronicile și chisoavele remase de la străbuni, numele de Negre apare ades ca proprietarii de moșii Negresci, ca oameni însemnați pe timpul lor, și ades ca victime a urgiilor domnesci.

Maghiari schimbați în iepuri, ș'un Purice 'n Movilă.

(Pag. 211).

Numele Puricescilor a fost schimbat în Movilescii pe câmpul luptei de la Schee, luptă în care Hroțot șeful armiei Unguresci a fost descăpăținat de Purice Aprodul.

(Vezi poemul lui C. Negruzzi, *Aprodul Purice*).

Stefan, Stefan Domn cel Mare. (Pag. 212).

Cântic vechi popular.

«Moldova, la Dreptate, pe soarta ei stăpână» (Pag. 216).

Locul, pe care Stefan a fost proclamat Domn Moldovei, purta numele de *Dreptate*.

II. Resbunarea lui Statu-Palmă. (Pag. 235).

Statu-Palmă-barba-cot este un personajii fantastic din cei mai originali care se găsesc în povești. El e un pitic monstruos, având statura mică de o palmă, și barba lungă de un cot. Locuința lui este într'un vîrf de plop; iar când se coboară din acel copac, el încalecă pe un iepure șchiop, de cutrieră lumea și pătrunde chiar pe sub pămînt.

Sfarmă-peatră și Strimbă-lemne sînt personificările urieșe a torențelor, cari macină și restoarnă stîncile cât de nalte, și a furtunelor cari îndoae și rup arborii cât de groși.

Făt-frumos este eroul ce se luptă cu Zmeiul, cu balaurii, cu urieșii și cu fearele colirilor pentru apărarea fetelor de împărații cari se dau în dragoste cu el.

Pepelea reprezintă spiritul glumei al Românilor; el știe să se descurce cu dibăcie în toate întîmplările, să joace feste dușmanilor lui, și strecurându-se ușor prin valurile lumii, să easă tot-dea-una din orî ce pericol cu risul pe față.

IV. Calul Cardinalului Batori. (Pag. 245)

Andrei Batori, cardinalul, vîr primar lui Sigismund, cum se puse Craiul în Ardeal, nu voi nici cum să aibă legături amicale cu Mihail, dar încă-l ordonă să lase Țeara-Românească și să vie curînd în Ardeal cu toată familia sa, căci avea de gînd să-l dea în mîna Turcilor. Mihail, drept respuns, se repezi cu oastea lui formată de Români, de Cazaci și de Moldoveni, și puse sub sabia armia Ungurească.

Batori, care înainte de luptă dicea cu fală că *Românii sînt turme de oi, iar Ungurii neîmblîndite feare*, vedîndu-și oastea risipită, încalecă iute, părăsind câmpul războiului, și caută scăpare în fuga calului său. El apucă prin munți și prin pustietăți, unde urmă de om nu se află; însă, călîndu-l calul mort, el se întîlni noaptea cu nisce cio-bani, cari l-au ucis și au dus capul său lui Mihail, cerîndu-l a fi boerit pentru isbînda lor. Viteazul Doam făcu dreptă judecată și fără întîrziere puse de se spînzură pe ucigași... etc.

(*Poemul Vistierului Stavros*).

V. Tudora de la Tîrșor. (Pag. 249).

«Mihaiu Viteazul s'a fost dat în dragoste cu Tudora de la Tîrșor
«(sau Tîngușor), și din amorul lor s'a născut o fată numită Marula
ce s'a măritat cu Socol Paharnicul.»

IX. Palatul Loredano. (Pag. 263)

Gondolierii din Veneția cântă ades în hor strofe din *Orlando furioso*
și *Gerusalemme liberata*.

XII. Dan, Căpitan de plaiu. (Pag. 280).

*Ear Stefan de la dînsul, luând în schimb pe Hanul, (P. 284).
I-au dis: «Ursane frate! să-ți faci ochirea roată
Și cât îi vedeți zare a ta să fie toată!*

Ast-fel Domnii vechi, în timpul luptelor recompensau pe bărbații
cari făceau acte de vitejie. Ast-fel s'a format în vechime proprietă-
țile mari din țeară.

*De-atunci el stă de pază în mijlocul câmpiei (Pag. 285).
Și nime nu s'atinge de zmeii hergheliei.*

În timpul năvălirilor de Tătari, de Leși, de Unguri, de Cazaci și
de Turci, dușmanii neîmpăcați cu cari țeara noastră a fost în luptă
seculi întregi, numai codrii și munții erau locuiți; câmpiile pustiite,
în lipsă de agricultură, serviau numai pentru hrana turmelor de vite
albe și de herghelii de cai. Aceste turme și herghelii formați cel mai
mare venit al jeni, căci erau vestite pentru calitatea sofului lor.

XIII. Gruî-Sânger. (Pag. 297).

Cu pîr de lup s'afumă. (Pag. 300).

Leac popular în contra efectului spaimei.

«*A ta cenușă peară în vînt, și neagră fie!*» (Pag. 305).

Cenușa celor buni e albă, cenușa celor rei e neagră. (Credință populară.)

El poartă poame roșii și numele de Sînger. (Pag. 308).

Copăcel care produce struguri de fructe selbatice, roșii.

XV. Vlad Țepeș și Stejarul (Pag. 324).

Acest Domn a făcut cetatea de la Poenari și sfînta mănăstire de la Snagov; a mai făcut un lucru cu orășenii din Tîrgoviște pentru o vină mare ce au fost făcut ei unui frate al lui Vlad Vodă, când a fost în ziua Paștilor, fiind toți orășenii la oșpețe, iar cei tineri la hori, așa fără veste pre toți i-au cuprins. Decî câți au fost oameni mai bătrîni, pre toți i-au înțapat de au ocolit cu ei tot tîrgul, iar câți au fost tineri, cu nevestele lor și cu fete mari, așa cum au fost împodobiți în ziua Pascilor, pre toți i-au dus la Poenari de au tot lucrat la cetate pînă s'au spart toate hațele de pre ei, și au ramas toți despoiați în peile goale; pentru aceea i-au scos nume *Țepeluș*. Domni 15 ani.

(Manuscrise vechi pe limba română găsite în sfintele mănăstiri Cozia și Șerbănești).

XX. Hodja Murad Pașa (Pag. 343).

Avea trei fi răsboinici vestiți: Ghîun, Ild, Djennet.

Ghîun, ȧiuă. — *Ild*, fulger. — *Djennet*, raiu.

Mărise, apăraseră întreg Aliotmanul. (Pag. 344).

Aliotmanul, Numele imperiului Otoman.

Maț drept îl poreclise: Crunt săpător de gropi.

Lamartine, *Istoria Turciei*.

Îar Hodja fără milă la strigăt de aman. (Pag. 345).

Aman, termin ce însemnează a cere ertare.

Cum e... tu Vizir! tu, hodje! și ochiul tău orbit. (Pag. 346).

└ *Hodje*, preceptorul Sultanului.

Apoî cătră Cîaușii cu nume de Caplanî.

Caplan, tigrul.

Vizirul dice iară: Solacî, Spahiî, Neferî,

Solacî, Spahiî, corpuri de ostași.

Arslanî lui Mohamed cu câni ai prîns frăție. (Pag. 347).

Arslan, leul.

XXI. Garda Saraiului. (Pag. 349).

Temînd să nu deștepte Șahinul până 'n ȝi...

Sultanul poartă glorioasele titluri de *Padișah*, de *Șah-Șahin*, de *Sahi Alem Penah*, de *Sahin Sahi*, etc.

Căci pe sub cer deasupra-î plutesce Azrael. (Pag. 350).

Azrael, înger.

S' Abdul-Aga, Nakibul, în kșosk de-asupra porței

Nakib, păzitor al sangiacului lui Mohamed.

Erai ortale dese de cruntă-Enicerime,

Orta sau *ojak*, denumirea regimentelor de Eniceri.

Am răsturnat cu toți a noastre mari cazane. (Pag. 351).

Fie-care ortă avea cazanul ei. Resturnarea cazanului cu fundul în sus era un semn de revoltă.

Selim, Zahid kîafirul, Selim crunt, orb de minte. (Pag. 351).

Zahid kîafir, ipocrit-blasfemator. Selim vroia să introducă reforme europene în armată și în administrație.

Lambhar-Kale, kîehața, ce'n poartă aă lovit; (Pag. 352)

Kîehața, sindicul Enicerilor.

Nu lasă nică o urmă, Șah fie saă fellah. (Pag. 353).

Fellah, țăran sărac.

Sangeacul lui Mohamed și lege și onor. (Pag. 354).

Sangeac, stindardul Profetului care se desfășură, când imperiul e în pericol.

XXII. Noaptea albă. (Pag. 355)

Ești tu Prier al meu frate ? (Pag. 359).

Prier, numele poporal al lunei lui April.

XXIII. Vîntul de la Mează-zi. (Pag. 361).

Strofa: «Primăvara face-un semn...» etc. a fost întrîgă stearsă cu două trăsuri de condei verticale. Aici s'a reprodus, nesciindu-se dacă ștergerea a fost făcută chiar de Alecsandri, și anume cu gândul de a suprima această strofă. — *Bi*.

XXV. Murad Gazi Sultanul și Becri Mustafa. (Pag. 375).

Murad saă *Amurad IV* s'a suit pe tron la anul Hegirei 1032, care corespunde cu anul de la Christos 1622. — Acest Sultan a fost bizar, crunt și datat la patima beției. El avea plecare a face lucruri nepotrivite cu demnitatea tronului, și adese-orî îl apuca furia de a vîrsa

sânge. Atunci eşiă noaptea din Saraiū, cu sabia goală, alergă ca un nebun pe strade şi ucidă pe cine întâlneşte. Alte dăţi îi plăcea să tragă cu arcul în oamenii care treceau pe sub ferestrele Saraiului. În cât numărul victimelor cruşimei lui s'a suit la fabuloasa cifră de 14000.— Fanatic, la începutul domniei sale, Murad pedepsiă cu moarte pe orî cine bea vin sau cafea, pe orîcine fumă opium sau chiar tutun. El ordonase prin urmare închiderea tuturor cafenelelor din Constantinopole şi din toate celelalte oraşe ale imperiului, însă după ce Becri Mustafa îl făcu să guste şi să aprecieze vinul, Sultanul, devenind cel mai de frunte beţiv, învol tuturor Mohametanilor a vinde şi a bea spirtoase, în contra prescripţiilor Coranului.

Cu toate aceste viciuri monstruoase, Murad posedă frumoase calităţi de spirit şi corporale. El eră cel mai bun călăreţ şi arcaşul cel mai meşter de pe timpul lui. Nime nu scia ca dînsul să svîrle djeridul şi să atingă ţelul la mare distanţă; nime nu putea să alerge răpede ca el; chiar calul cel mai sprinten îl întrecea cu greu la fugă.

Murad avea un spirit deştept, apreţiator de poezie şi o mare tărie de voinţă la tot ce întreprindea. Curajul său îi meritase numele de Gazi, adică viteaz; însă toate darurile sale naturale au fost stinse de viciul beţiei, şi moartea lui cauzată de această mârşavă patimă au fost privită ca un eveniment fericit pentru popoarele apăsate ale imperiului.

(*Cantemir, Istoria Imperiului Otoman*).

Becri Mustafa a fost un beţiv vestit, care a avut o fatală înfriure asupra lui Murad. Cuvîntul turcesc *becri* însemnează beţie.

E Bairamului vesel, Stambulul e 'n picătoare.

Bairamul e carnavalul ce urmează după postul Ramazanului.

De-acum şi până 'n fundul Hăiretului să-î fie. (Pag. 376).

Hăiret este numele erei musulmane, cunoscută la Europei sub calificarea de Hegiră.

Avînd pe lângă dînsul pe Bostangii şi 'n urmă

Bostangii formează garda Sultanului în număr de mai multe mii.

Murad îi preţuesce cât ţeara de Misir. (Pag. 376).

Misir, Egiptul.

*Şi decăt Beşlerbeii, apăsătorî de ginte,
Şi decăt Capudaniî, şi decăt Seraskeriî
Ce duc în foc Spahiiî, Topciiî, Enghiceriî*

Beşlerbeii, prinţii prinţilor! ast-fel se numău guvernatoriî de Anatolia, de Rumelia şi de Damasc.

Capudan, ministru de marină; *Serasker*, ministru de răşboi.

Spahii, soldaţi de cavalerie; *topcii*, artilerişti.

Avênd tabulhanale, alem cu semi-lună. (Pag. 377).

Sultanul acordă Vizirilor şi Beilor dreptul de a aveu un soiî de bandă de musică, numită *tabulhană* ce se compunea de nouă tobe, de nouă zurnezenî carî sunau din zurnader, surle; de şapte borazenî sau trompetaşî, de patru zilezanî care cîocnău teasuri de alamă; afară de acestea le mai acordă *alemul*, un stindard verde ce purtă în vîrf o placă de argint în formă de semi-lună, şi *tuîul* format de trei coşî de cal împletite cu multă artă.

Şi de Imanî fanaticî şi de Kizlarî pizmaşî

Iman, preot. — *Kizlar*, eunuc.

La glas de Seizi negri ce-î netezesc pe sapă.

Seizi, înglijitori de caî.

Vizirul şi Muftiul, topuzul şi Coranul,

Muftiul e capul religiei, el esplică Alcoranul.

Sultanul cu surgucîul lui Soliman în frunte.

Soliman I Canuni, adică legislatorul, eroul neînvins.

Se duce el să stingă pe Leşi săi merge-acum (Pag. 378).

Murad a voit să facă războiul cu Leşi, dar a încheiat pace cu ambasadorul regelui Polon la Giurgevo.

Pe Abaza hainul să-l ardă 'n Erzerum?

Abaza, unul din Paşi ce mai puternici, revoltându-se, s'a adăpostit mult timp sub zidurile Erzerumului.

Murad Gazi Sultamul se duce 'n Ok-Maïdan
Să 'nvingă 'n arcăşie pe Ild-Tozcoparan.

Ok-Maïdan, câmp destinat pentru tragere de arc, afară din Constantinopole.

Tozcoparan, vestit arcaş de pe timpul lui Murad.

Murad Gazi e sprinten ca şoimul Bogdănesc. (Pag. 379).

Turcii dau Moldovii numele de *Bogdania*.

Murad Gazi-î Şeitanul ce râde de Allah.

Şeitan, Satan.

Un glas de miî de glasuri răspunde: E hagiul,
E Mustafa poetul, e Mustafa deliul!

Hagiul, pelerin de la Meka.

Deliul, nebun.

— «*Beţiv fără-de-lege!*» răcneşte-un Ulemà (Pag. 380).

Ulemà, eclesiastic.

Aă îndrăznit cu vinul să spurce Elcuranul?...

Adevăratul nume al Coranului este *Elcuran*.

Se 'ntrec cu Elcovaniî ce'n fața apei sboară, (Pag. 383).

Elcovani, paseri cari sboară în cânduri pe fața Bosforului.

Câți ochi aprinși, de doruri sclipesc în Kulleli,
În Scutari, Galata, Bey-koz și Kandilli!

Diverse localități de pe malurile Bosforului.

Ah! cine se gândesce la ele când Islamul

Islamul, legea mahometană.

«Eîuvallah!» *adaogc Becri*. (Pag. 386).

Eîuvallah, Urare de fericire.

Pe frunte-acoperită cū-o feregă subțire. (Pag. 390).

Feregă, vël care acopere obrazul femeilor musulmane.

XXXII. Stroe Plopan. (Pag. 413).

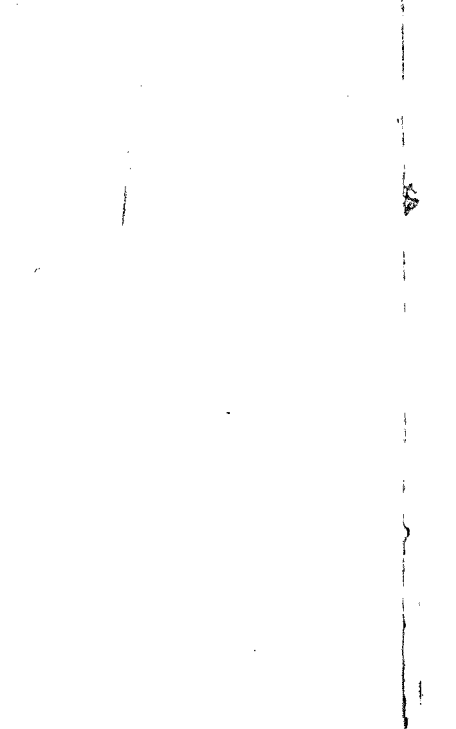
Sus pe muchea dealului.

Toate drumurile vechi treceaū pe muchea dealurilor.

Copilași de cei bălanî. (Pag. 414).

Copilași români aū părul galbin deschis.

OSTAȘII NOȘTRI

BALCANUL ȘI CARPATUL

Balcanul și Carpatul la Dunărea măreață,
 Ca doi giganți năprasnici stau astăzi față 'n față
 Ș'aprinși de dor de luptă cu ochii se măsoară,
 Cu glasul s'amenință, cu gândul se doboară,
 Dicând : «Nu pot să 'ncapă doi paloși într'o teacă!
 «E scris din noi doi unul în pulbere să treacă!»

Balcanul cel fanatic, muncit de aspră ură,
 Nu scie să 'ngrădească sëlbată lăi gură,
 Și ȃice cu trufie : «Carpatule vecine,
 «De nu plecă-vei fruntea amar va fi de tine,

«Căci răpești-voiă grabnic din plăurile-mi nalte
«Torente 'necătoare deprinse ca să salte
«Din maluri peste maluri, din munte peste munte,
«Să bat' a tale coaste, s'acopere-a ta frunte,
«Să facă într'o clipă ca să dispari din lume
«Că-a tale stânci și codri, că-ai tei copii și mume!»

Carpatul scoate-un freamăt teribil de urgie,
Mișcând coama-i de codri, ca leul în mânie,
Și'n clocot lung răspunde: «Balcane-a ta trufie
«Arată că tu astăzi căzut ești în pruncie.
«Nevoe ai de-o cârjă ruina-ți s'o supoarte,
«Căci ești acum, sermane, ajuns la prag de moarte.
«Ai fost odinioară gigant prin înălțime,
«Amar prin fanatizmu-ți, puternic prin crușime!
«Ai revărsat pe lume și groază și rușine,
«Și te-ai scăldat în sânge până' ce ai dat pept cu mine.
«De-atunci ai trecut seculi!.. Strivita omenire
«S'au deșteptat, și numai tu stai în adormire,
«Ademenit de visuri nebune și trufașe,
«Făr' a pătrunde norii care te țin în fașe!
«Orb urieș! cu cârja tu genele-ți ridică
«Și vezi l'a tale poale cât umbra-ți e de mică!
«Ești șters din cartea lumii, tu care din vechime
«Stai rezemat în somnu-ți de-o putredă mărimel
«Și vrei să ții în lanțuri popoarele creștine?
«Și vrei, Balcane gârbov, eu să mă 'nchin la tine?

«Dar n'auđi cum te rîde și Dunărea și Marea?
«Devisa ta-î *slavia*, ș'a mea *neatîrnarea!*»
Cum ȋic, doî vulturi agerî, sburînd din vîrf de munte,
Se 'nalță pînă 'n ceruri și scot țipete crunte.
De pe Balcanî e unul și din Carpați e altul...
Mult rîpede le-î sborul, mult crîncen le-î asaltul,
Căci se isbesc ca fulgerî la lupt' ucigătoare!...
Intinsele lor aripî se bat lucind la soare
Ș'a lor cumplite ghiare și pliscuri oțelite
Își dau loviri pe moarte și răni își fac cumplite.

De-o dată cade unul din vulturiî dușmanî :
E vulturul prădalnic din barbariî Balcanî,
Și'n patru părți a lumeî sbor smulsele lui pene!...

Și cîntă libertatea pe maluri Dunărene.

II

PENEȘ CURCANUL

Plecat am noue din Vaslui
 Și cu sergentul dece,
Și nu-î erà, deũ, nimăruï
 În pept inima rece.
Voioși ca șoïmul cel ușor
 Ce sboară de pe munte
Aveam chïar pene la picïor,
 Ș'aveam și pene 'n frunte.

Toți Dorobanți, toți Căciulari,
 Români de viță veche,
 Purtând opinci, suman, ițari
 Și cușma pe-o ureche.
 Ne dase nume de Curcani
 Un hâtru bun de glume,
 Noi am schimbat lângă Balcani
 Porecla în Renumel !

Din câmp, de-acasă, de la plug
 Plecat-am astă vară
 Ca să scăpăm de Turci, de jug
 Sermana scumpă țară.
 Așa ne spuse 'n graiul seǔ
 Sergentul Mătrăgună,
 Iar noi ne-am dus cu Dumneǎu,
 Ne-am dus cu voe bună.

Orî-cine 'n cale ne 'ntâlnea
 Cântând în gura mare,
 Stătea pe loc, s'adimenia
 Cuprins de admirare ;
 Apoi în treacăt ne 'ntrebă
 De mergem la vr'o nuntă ?
 Noi răspundeam în hohot : « ba,
 « Sburăm la luptă cruntă ! »

Copii ! aduceți un ulcior
De apă de sub stâncă
Să sting pojarul meu de dor
Și jalea mea adâncă.
Ah ! ochi-mi sînt plini de scântei
Și mult cumplit mă doare,
Când mă gândesc la frații mei
Cu toți periți în floare.

Cobuz ciobanu 'n Calafat
Sună voios din fluer,
Îar noi jucam hora din sat
Ridînd de-a boambeî șuer.
De-odat' o schijă de obuz
Trăsnind,... mîncă-o-ar focul !
Retează capul lui Cobuz
Și'n loc ne curmă jocul.

Trei zile 'n urmă am resbit
Prin Dunărea umflată
Și nu departe-am tăbărit
De Plevna blestemată.
În fața noastră se 'nălța
A Griviței redută,
Balaur crunt ce-amenința
Cu ghiara-î nevădută.

Dar și noi încă o pândiam
Cum se pândesce-o feară,
Și tot chiteam și ne gândeam
Cum să ne cadă 'n gheară?
Din zori în zori și Turci și noi
Svirleam în aer plumbii,
Cum svârlă grăunți de popușoi
Ca să hrănescă porumbii.

Și tunuri sute bubuiaă...
Se clătină pământul!
Și mii de boambe vijieau
Trecând în sbor ca vîntul.
Ședeà ascuns Turcu 'n ocol
Ca ursu în vizunie.
Pe când trăgeam noi tot în gol,
El tot în carne vie...

Ținteș erà dibaciū tunar,
Căci toate-a lui ghiulele
Loviaū turcescul furnicar,
Ducând moartea cu ele.
Dar într'o Ți veni din fort
Un glonte, numai unul,
Și bietul Ținteș cădù mort,
Imbrățișându-și tunul.

Pe-o noapte oarbă Bran și Vlad
Eraū în sentinele.
Ferbeà văzduhul ca un iad
De boambe, de șrapnele.
In zori găsit-am pe-amândoi
Tăiați de iatagane,
Alătore c'un moviloii
De leșuri musulmane.

Sermaniil bine s'aū luptat
Cu lifta cea păgână,
Și chīar murind ei n'aū lăsat
Să cad' arma din mână.
Dar ce folos! ceata scădea!
Ș'acuma rămăsese
Cinci numai, cinci flăcăi din ea
Și cu sergentul șese!..

Veni și diua de asalt,
Cea di de sânge udă!
Părea tot omul mai înalt
Față cu moartea crudă.
Sergentul nostru, puiū de zmeū,
Ne diș' aste cuvinte:
«Cât n'om fi morți, voi cinci și eū
«Copii, tot înainte!»

Făcând trei cruci, noi am răspuns:

«Amin! și Doamne-ajută!»

Apoi la fugă am împuns

Spre-a Turcilor redută.

Alelel! Doamne, cum sburau

Voinicii toți cu mine!

Cum ei la șanțuri alergau

Cu scări și cu fașine!

Îată-ne-ajunși!... încă un pas.

Ura! 'nainte, ura!..

Dar mulți rămân fără de glas.

Le'nchide moartea gura!

Reduta 'n noi repede-un foc

Cât nu-l încape gândul.

Un șir întreg s'abate 'n loc,

Dar altul îi ia rîndul.

Burcel în șanț moare sdrobînd

O tidvă păgânească.

Șoimu 'n redan cade răcnind:

«Moldova să trăească!»

Doi frați Călini, ciunțiți de vii,

Se svîrcolesc în sânge;

Nici unul însă, dragi copii,

Nici unul nu se plînge.

Atunci viteazul Căpitan,
Cu-o largă brazdă 'n frunte,
Strigă voios: «Cine-î Curcan
«Să fie Șoim de munte!»
Cu steagu 'n mână, el sprintenel
Apuc'o scară 'naltă.
Eă cu sergentul după el
Sărim de la olaltă.

Prin foc, prin spăgi, prin glonți, prin fum,
Prin mii de baionete,
Urcăm, luptăm... Iată-ne-acum
Sus, sus, la parapete,
Allah! Allah! Turcii răcnesc,
Sărind pe noi o sută.
Noi punem steagul românesc
Pe crâncena redută.

Ura! măreț se'nalță în vînt
Stindardul României!
Noi însă zacem la pămînt,
Căduți prada urgiei!
Sergentul moare șuerând
Pe Turci în risipire,
Iar Căpitanul admirând
Stindardu 'n fâlăire!

Și eu, când ochii am închis,
 Când mî-am luat osînda:
 «Ah! pot să mor de-acum, am çis,
 «A noastră e isbînda!»
 Apoi când îarăși m'am trezit
 Din noaptea cea amară.
 Colea pe rîni eu am găsit
 | *Virtutea Militară !..*

Ah! da-o-ar Domnul să-mî îndrept
 Această mînă ruptă,
 Să-mî vindec rînile din pept,
 Îar să mă 'ntorc la luptă,
 Căci nu-î mai scump nimică az
 Pe lumea pămîntească
 Decît un nume de viteaz
 Și moartea vitejească!

Mircesci, August 1877.

III

SERGEANTUL

Pe drumul de costişe ce duce la Vaslui
Venîa un om, cu jale dîcînd în gîndul lui :
« Mai lungă-mî pare calea acum la 'ntors acasă...
« Aş vrea să sbor, şi rana din pulpă nu mă lasă ! »
Si bietul om slab, palid, avînd sumanul rupt
Şi o cămeşă ruptă bucăţi pe dedesupt,
Păşeà trîgînd picîorul încet, dar pe-a lui faţă
Sburà ca o lumină de glorie măreaţă,
Şi 'n ochii lui de vultur adîncî, vioi şi mari
Treceaû lucîoase umbre de eroi legendari.
Opinca-î erà spartă, căciula desfundată
Dar fruntea lui de raze păreà încoronată.

Calică-î eră haîna, dar străluciau pe ea
Şi crucea Sfîntul Gheorghe ş'a României Stea.

Românul venîa singur pe drumul plin de soare,
Cînd eată că aude fanfare sunătoare
Şi vede nu departe în faţa lui venind
Un corp de oaste mîndră în aur strălucind.
Eraû trei batalioane de garda 'mpărătească
Mergând voîos la Plevna cu dor s'o cucerească.
In frunte-î Colonelul semeţ, pe calu-î pag,
La braviî sîi tovarăşî privîa ades cu drag,
Şi inima în peptu-î bătea cu foc, deşteaptă,
Căci el visă, privindu-î, la lupta ce-î aşteaptă.

De-odat' el dă cu ochiî de sarbedul Român
Ce stase 'n loc la umbră, sub un stejar bătrîn,
Şi mult se minunează şi nicî că-î vine-a crede,
Cînd crucea Sfîntul Gheorghe pe sinul lui o vede.

Ş'opresce regimentul, iar bravul Colonel
Se 'nchină la drumeţul, s'apropie de el
Şi-î dîce cu blîndeţă: — «De unde viî, străîne?»
— «Vin tocmai de la Plevna.» — «Cum e acolo?» — «Bine.»
— «Dar aste decoraţiî cum, cine ţi le-au dat?»
— «Chîiar Domnitorul nostru ş'al vostru Împărat.»
— «Dar pentru care fapte?» — «Ştiî eu?... Ci că drept plată
«Că am luat eu steagul reduteî... şi pe dată
«Cu el, strepunşî de glonţurî, ne-am prăbuşit în şanţ...»
— «Dar ce rang ai, voînice?» — «Am rang... de Dorobanţ!»

Atunce Colonelul, dând mâna cu Sergentul,
Se'ntoarce, dă un ordin... Pe loc tot regimentul
Se'nșiră, poartă arma, salută cu onor
Românul care pleacă trăgând al lui picior.

Mircesci, Decembre 1877.

IV

PĂSTORII ȘI PLUGARII

1

Priviți pe cele dealuri înalte, înverzite,
Pe-acele largi poene cu flori acoperite,
Priviți, străini de lume, păstorii cei Români
Aproape de-a lor turme păzite de-aï lor câni,
Trăind o viață lină în taînica natură,
Cu buciul în mână, cu fluierul la gură.
Cereasca limpețime, precum într'un isvor,
Alin se oglindește în sufletele lor...

Voi toţi care de dînşii aţi ris fără mustrare,
Jos capul, o! nemernici loviţi de admirare.
Un paloş de isbândă există 'n orî ce fer,
In tot păstorul astădî există-un scutier!

II

Priviţi pe cea câmpie frumoasă, roditoare,
Plugariî, muncitoriî lucrând în foc de soare.
Pe faţa lor cea blândă, pe ochiî lor cei viî,
Adie boarea dulce din verşile câmpiî.
Sub mâna lor e sapa, hârleţul, coasa, plugul.
Alătore cu dînşii staî boîî purtând jugul,
Şi tot ce-î înconjoară, deal, luncă, şes, isvor,
E pacînic ca blîndeţea din sufletele lor.

Voi toţi, care de dînşii aţi ris fără căinţă,
Jos fruntea, o! nemernici căduţi în umilinţă.
O spad'a resbunărei există 'n orî ce lanţ.
In tot Românul astădî există-un Dorobanţ!

Mircescî, Novembre 1877.

FRĂȚII JDERI

E ger, e întuneric! Nori negri duși de vînt
Se târăe pe șesuri, se lasă pe pămînt
Ca aripă urieșe de paseri nevădute
Ce curăță de sânge văi, șanțuri și redute.

E vînt cu ploae rece și noapte cu fiori,
Căci umbra e țesută de fulgeri trăsnetori.
Nu-s însă focuri nalte de-a cerului furtună,
Dar fulger miî de tunuri ce 'n zare crunt detună.

L'a lor lumină roșă în clipă se ivesc
 Marî tabăre de oameni armați ce se pândesc,
 Și crâncene redute, și 'n dos de parapete
 Văpăi de ochi selbatici, luciri de baionete.

Românii uđi la pele, flămânđi, lipsiți de foc,
 In șanțul lor, sub arme, staū gloată la un loc,
 De moarte și nevoe rîdēnd cu nepăsare...
 Voinicî ei sînt la luptă, voinicî și la răbdare!

— «Mēi oameni!» ȝice unul, un șoim de la Bicz,
 «De mult ne spală cerul cu ploae pe obraz!
 «Mânî, când s'a face ȝiuă, Jder Neagu, fără veste
 «Frumos a să ne-apară cât Albul din poveste.»

— «Urît, frumos, alb, negru, eū nu sciū; dar ce sciū,
 «Sciū că halal de Turcul ce-oîū întălni de viū.»
 — «Și ce-ai să-i faci, mēi Neagu?» — «Să-l hăituesc, fărtate,
 «Pân' mi s'a uscă bine cămeșă de pe spate.»

Toți rîd... dar ce retează de-odată rîsul lor?
 O bombă vine,-o bombă, al morțiî meteor!
 Toți vēd moartea cu ochiî!..un vaet: «Ah mor!..» — «Cine,
 «Cine-î ucis?» — «Eū, Neagu... mă duc.. vē las cu bine.»

«Sermanul!» ȝic Româniî, grăindu-l trist de-arîndul,
«Nici c'aû avut el parte să-și împlinească gândul!
«Mult aû să-l mai bocească neveste și copile!»
—«He!... Dumneȝeû să-l erte!.. ce vreȝi?... n'aû avut ȝile.»

—«Dar unde-î Jder mezinul?»—«De pază colo 'n șanȝ,
«Unde-aû perit aseară un zmeû de dorobaȝ.»
—«Să-î spunem, să nu-î spunem, că î-a murit frăȝiorul!»
—«Ba să tăcem mai bine, să nu-l ucigă dorul.»

II

In capêtul din dreapta al șanȝului, în tină,
Stă singur la o parte un om care suspină,
Căci are-o presimȝire ce-î tot menesce-a rău
Și-î duce, duce gândul mâhnit la frate-sêû.

El e ostaș de frunte, Jder Nistor, vînătorul,
Ce intră 'n Turci năprasnic cum intră 'n cârd omorul,
Și-î place pe câmp neted cu durda să vîneze
Cumpliȝi Bași-Buzucii și fearele Cerkeze.

De-aseară 'n sentinelă Jder șede tot la pândă,
Gândind la biata-î mamă cu inima plăpândă,

Visând l'a lui mireasă cu sufletul duios,
Privind la Turci în față cu ochiul scânteios.

Dar vîntul sufl' a earnă, dar ploaea cade 'n unde!
Prin haine pân' la oase înghețul îl pătrunde,
Și 'ncet el simte somnul că vine pe furiș
De'ntinde peste ochi-i un vîl paingeniș.

Jder luptă, umblă, cântă, nevrînd ca să se culce,
Dar somnu-i varsă 'n crieri beția lui cea dulce,
Și el pe nesimțite învins întunecat,
Se reazemă de pușcă ș'adoarme clătinat.

De-odată i se pare că vede pe-a lui mamă
Ce vine, îl atinge la ochi cu-a ei naframă
Și-i ȝice: «Te trezesce copile, dragul meu!
«Vin dușmanii! te-ajunge prin somn păcatul greu!»

Tresare vînătorul!... Doi spectri se arată
Nălȝându-se prin umbră cu arma ridicată!...
«Ho! feară, ho!» el strigă, și 'n clipă viu, deștept,
Pe dușmanii îi străpunge cu baioneta 'n pept.

Din doî unul c'un gemet oftează, cade, moare,
Îar altul cu durerea luptându-se 'n picioare,
Se 'ncruntă, se răpede ca lupul crunt la Jder
Și-î face-o brazdă largă la braț cu-al său hamger,

Apoi se prăbușesce alături cu mortul.
Jder ȝice-atunci, muștrându-l «De ce ȝi-ai lăsat cortul?
«Și ce cătașî, păgâne, aice 'n șanțul meu?
«Țî-au fost urit de viață?... Amar de capul teû!»

Și aprig, cu mânie ridică stratu 'n aer
Să sfarme peptul dușman ce scoate-un jalnic vaer,
Dar când să dea: «Stăî, frate!» îî ȝice-un glas iubit,
«Nu-î drept să dai lovire vrășmașului rănit!»

Jder stă, aruncă arma, s'apropie 'n tăcere
De Turc, îî leagă rana, alin' a lui durere ;
Apoi, când vine ȝiua, pe Turcul leșinat
Îl poartă 'n ambulanță ȝicând: «Poftim vinat!»

VI

CĂPITANUL ROMANO

Se dase trei asalturi redutei neînvînse,
Tustrele îndrăznețe și crunte, dar respinse.
Și câmpu 'ntreg de sânge acoperit eră,
Și, cuib grozav de moarte, reduta fulgeră.
În șanțuri trupuri multe grămadă, resturnate,
Și altele străpunse, pe dâmburi acățate,
Formău un crud spectacol ce lumei arătă
Cum scie Pedestrașul în foc a se luptă.

Romano Căpitanul de trei ori cu ai seî,
De trei ori ajunsese la șanțuri cel întăi,
Ș'acum retras, de-o parte, strîngea coloana-î ruptă,
Cu ea să se arunce de-a patra oară 'n luptă.

De-odată... cine-ar crede!... un aspru colonel,
Eşind de nu sciū unde, păşesce drept la el
Şi-î ȃdice : «Căpitane, nu-mă place-a ta purtare,
«Staî tot în urnă!»

— «Cine?...» răcnesc în tulburare .

Ostaşii lui Romano arşi, rumenî pe obraz,
«El! Căpitanul nostru!.. din toţi cel mai viteaz!»
— «Tăcere, copii!» strigă Romano la mulţime,
Apoi spre Colonelul c'un aer de mărime
Se 'ntoarce, îl mēsoară c'un ochiū plin de dispreţ
Şi-î ȃdice : «Colonele, de eşti şi îndrăzneţ
«Pre cât nedrept şi aspru, te 'ndemn să vii cu mine
«Să veġi de sciū la moarte să merg cum se cuvine..
«Copii!.. Zor înainte l'al patrule asalt.»
—Ura!.. răspund ostaşii... iar el pe calu-î 'nalt
Pornesce înainte, deprins a merge 'n frunte,
Şi zboară... dar un glonte, un sol al morţiî crunte,
Îi vine drept în cale şi-î se opresce 'n pept.

Atunce Căpitanul pe cal stând încă drept,
Răcnesc : «Colonele!.. departe eşti... răspunde
«Cine-î în cap şi 'n coadă?... Eu unde?... şi tu unde?...»
Apoi, sdrobit, el cade şi moare lin, zimbînd,
Căci vede în redută voinicîi lui sārînd.

VII

HORA DE LA PLEVNA

Colo 'n Plevna și 'n redute
Staă păgâniî miî și sute,
Staă la pândă tupilați
Ca zăvozî de cei turbați.
Las' să șeadă marî și micî...
Trageți hora, mēi voînici!

Sus, în tabăra turcească
Dat-aă tusa măgărească.
Răpciugoșiî crunt tușesc,
Cu ghiulele 'n noî stropesc.
Las' să crăpe, micî și marî...
Trageți hora, mēi tunarî!

Jos în vale, pe câmpie,
Baş-Buzucă de căsăpie
Şi Cerkeji merei cumpliţi.
Rup cu dinţii din răniţi.
Lăs' să rupă... rupe-î-aşi!
Trageţi hora, Călăraşi!

Diua, noaptea glonţii plouă,
Tot pământu-î ud de rouă.
Nu e rouă din senin,
Ci e sânge de creştin.
Las' să ploae ca din nori.
Trageţi hora, Roşiori!

Eaca mă!.. din parapete
Vine-o scroată ca să fete
Opt godaci ş'un godăcel,
Toţi cu rîtul de oţel.
Las' să fete miî de miî...
Trageţi hora, mări copii!

Ne-a veni şi noue-odată
Di de plată şi resplată

Să-l aducem la aman

Pe Gaziul de Osman.

Vie!.. ura!.. la Balcani!

Trageți hora, mări Curcani!

Cât e negru, cât e soare,

Moartea șede pânditoare

Și prin șanțuri și prin ripi,

Și tot bate din aripă.

Las' să bată până mări...

Trageți hora, mări Români!

VIII

HORA DE LA GRIVIȚA

Rata lui Gazi-Osman,
Grivița poart'un colan,
Un colan tot de oțel...
Gioacă fulgerii pe el.
Alelel! de l'aș lua,
Înapoi nu l'aș mai da!

Mândra 'n cale mî-aŭ eșit,
Doru 'n mine-aŭ răsădit
Și de-o lună pîn' acum
Resădit mă ține 'n drum.
Fa, colanul ți-oîu lua
Și 'napoi nu l-oîu mai da!

Puică scumpă de viteaz,
 Nu m'aduce la necaz,
 Că 'ntr'o Ți m'oîu da prin foc
 Și te-oîu prinde de mijloc,
 Îar colanul Ți-oîu luă,
 Și 'napoi nu l-oîu mai da!

Tu ești viță de păgân,
 Eă sînt viță de Român!
 Bună ești de sărutat,
 Dar și eă bun de luptat!
 Eă colanul Ți-oîu luă
 Înapoi nu l'oîu mai da!

Fa, deschide-mă sînul tău,
 Că ă blănd la graiul meu,
 Nu mă face să te-aștept
 Și să dau cu tine pept.
 Pept cu tine de voiă da
 Dău, colanul Ți-oîu luă..

.

Tot așa mări-am grăit !

Intr'o ȕi m'am răpeȕit

Ș'am pus mâna pe colan

Și pe fata luî Osman.

Aleleî! Griviȕă, fa,

Inapoî nu te-oîu măî da !

MARȘUL CĂLĂRAȘILOR

Român verde ca stejarul,
Rîd de dușmanî și de moarte!
Să-mî trăească armăsarul
Și prin glonțî să mă tot poarte!
Saî, voînice și nechează
Ager, falnic ca un zmeu,
Căci am inimă vitează
Și credință 'n Dumnezeu!

Cât mî-a sta mîna voînică
Pe-a mea pală ostășească,

N'aibă grijă de nimică

Țeara mea cea Românească!

Saî, voînice, și nechează

Ager, falnic ca un zmeu,

Căci am inimă vitează

Și credință 'n Dumneșeu!

Cu-al meu suflet, cu-a mea pală,

Cu-al meu șoim albit de spume,

In dușmanî vom da năvală,

De s'a duce vestea 'n lume!

Saî, voînice, și nechează

Ager, falnic ca un zmeu,

Căci am inimă vitează

Și credință 'n Dumneșeu!

X

ODA OSTAȘILOR ROMÂNI

Junii ostași ai țerii mele, însemnați cu stea în frunte!
 Dragii mei vultanți de câmpuri, dragii mei șoimani de
 [munte!

Am cântat în tinerețe stremoșeasca vitejie,
 Vitejie fără seamăn pe-acel timp de grea urgie,
 Ce la vechiul nostru nume aș adaos un renume
 Dus pe Dunărea în Mare și din Mare dus în lume!

Vin acum, la rîndul vostru, să v'aduc o închinare,
 Vin cu inima crescută și cu sufletul măi tare,

Ca eroi de mari legende, vin să vă privesc în față,
Voî, nepăsători de moarte, disprețuitori de viață,
Ce-ați probat cu-avîntul vostru lumei pusă în mirare,
Că din vultur vultur nasce, din stejar stejar resare!

De la Domn pân' la opincă, duși de-o soartă norocoasă,
V'ați legat în logodire cu isbînda glorioasă
Ș'ați făcut ca să pricepem a trecutului mărime,
Măsurându-vă de-o seamă cu-a strămoșilor nălțime,
Ș'arătînd, precum prin nourî mîndrul soare se arată,
Cine-am fost odinioară, cine iar vom fi odată!!

Să trăiți, feciori de oaste! Domnul sfînt să vă ajute
A străbate triumfalnic în cetăți și în redute,
Ca la Rahova cu tunul, ca la Grivița cu sborul,
Ca la Plevna unde astăzi cei întâi ați pus piciorul,
Infruntînd pe-Osman-Gaziul, și prin fapt de bărbăție
Ridicînd o țară mică peste-o mare 'mpărăție!

O, viteji de viță veche! Audiți în depărtare
Acel vuet fără nume ce resună ca o mare?
Sînt bătăile de inimă ale 'ntregui neam al nostru
Ce adună și noapte dorul lui cu dorul vostru,
Sînt vîrsările de lacrimi pentru-acel care se stinge,
Sînt urările voioase pentru-acel care învinge!

O! Români, în fața voastră, colo 'n tainica cea zare,
Vedeți voi o rază vie care 'ncet, încet resare
Străbătând prin umbra deasă de lungi seculi adunată?
E voiosul fapt de ziua mult dorită, mult visată,
E lumina re'nvierii, e luceafărul sperărei,
E triumful luptei voastre, soarele neatârănării!

Dragii mei! din focul luptei oțeliți când v'eți întoarce,
La cămin unde Româncea așteptând, suspină, toarce,
Tot poporul: rudă, frate, soră, mamă și părinte,
Ca la Domni, cu pânî și sare, vor eși voue 'nainte;
Căci din voi fiește care poartă 'n frunte o cunună
Și de gloria de astăzi și de gloria străbună!

Pas dar! pas tot înainte! timpul vechiū din nou zoresce!
Viitorul României dat-aū mugur ce'ncolțesce!
O, copii! de voi sînt mândru, simt acea mândrie mare,
Care cresce cu mărirea unui neam în deșteptare.
Mî-am vădūt visul cu ochii, de-acum pot să mor ferice!
Astăzi lumea ne cunoasce: *Român*, ȕice, *Viteaz*, ȕice.

EPISTOLA GENERALULUI FLORESCU

Amice, vreă să afli ce fac și cum trăesc
 În cuibul singuratic în care mă găsesc
 Departe de-ale lumii petreceri variate,
 Cu intrigă de tot soăul amar înveninate?
 Mă'ntrebă cum nu ăă parte la lupte sgomotoase,
 Politice numite... dar nepoliticoase?

Cum eă, odinioară de lume ăubitor,
 Eă pasere pribeagă, eă vecănic călător,
 Mă-am strins acum ariă de cale ostenită,
 Și staă în nemișcare ca apa'n loc oprită?

Aceasta-î o enigmă ce vreî ca s'o explic?
Prea bine!.. *Cer cuvîntul*, dup'obiceîu, şi ȑic :

«Ce fac?» — Pe scena lumeî privesc cum se lipesc
Invidia duşmană de tot ce strălucesce
Şi-l roade ca un verme ascuns sub un stejar,
Cercând ca să-l restorne cū-al sēu venin amar.

«Cum vieţuesc?» — Ca omul ce fapte mari visează
Şi scumpe suvenire de prin trecut vînează,
Ca să-şi mîngăe mintea de proasta comedie
Ce-o joacă interesul şi trista mişelie.

Iubîam odată lupta... dar lupta cea leală
Pentru-o idee mare, frumoasă, triumfală,
In care luptătorîi cu inima 'ndrăsneată,
Prin arme fără pată se atacău în faţă,
Numind orî-ce lovire pîezişă : *felonie*,
Şi oarba clevetire : *băloasă infamie* !

Acum, în loc de arme curate, lucitoare,
Eū vēd că se preferă hulirea mînjitoare.
Orî-cine stă 'n arenă de tină are parte...
Eū, nedepîrîns cu tina, mē ţin de ea departe

Ș'aștept să ved sub trăsnet hidoasa pocitură,
Care-a sădit în țeară invidie și ură.

Pe când eram noi tineri, Florescule amice,
Pe când orî-ce sperare muriă, născând, aice,
Avut-am un vis mare, o nobilă dorință,
De-a scoate România din trista-î umilință
Prin jertfe, prin virtute, prin strînsă înfrățire...
Toți într'un gând, cu toți uniți într'o simțire,
In batalionul sacru voioși ne luam rîndul,
Și fie-care 'n parte-î c'un dor își hrăniă gândul,
Eu, să deștept prin cânturi mărirea strămoșească,
Tu, să re'nvii pe lume armata-î vitejească.
— Dor tăinic, vis feeric, sublimă nebunie,
Avînt semeț și falnic de falnică junie!

Atuncî al nostru suflet prin nori luându-și sborul,
Cu aripa-î ușoară lovîa chîiar viitorul,
Și orî-ce stavilî nalte, fantasme 'ngrozitoare,
Perîău în ochii noștri ca negurile 'n soare.

Și iată că prin muncă și anî de stăruință
A dat și florî și roadă puternica-ți credință.
Din sinul țerii noastre o mândră oaste-apare,
Menită ca să 'ntreacă a lumei așteptare,

Prin fapte glorioase din timpuri de-altă-dată...
Ea sboară 'n foc, și ese cu fruntea 'ncoronată.

O! ce mândrie mare simțit-ai tu ca mine!..
Dar ce amărăciune s'a revărsat în tine,
Vedând feciorii noștri pășind măreș nainte,
Și tu... uitat de-oparte, tu, bunul lor părinte!

Noi toți, din depărtare, pe-al morței câmp de pradă
Cătam a zări 'n soare lucind bătrîna-ți spadă,
Ș'a noastră ostășime, în foc iuțindu-și pasul,
Doriă, cerea, prin tunuri ca să-ți audă glasul,
Căci astă vie, jună, eroică armată,
Sub Cuza și sub Carol prin tine-a fost creată,
Și ție cu dreptate se cuvenia onorul
Fruntaș de-a fi în luptă, tu, organisatorul!

Și însă tu, victimă de-o oarbă prigonire,
Ai fost ca un netrebnic lăsat în părăsire!
Netrebnic, tu netrebnic!.. De când, o! Doamne, 'n lume
Lumina zilei poartă al nopței negru nume?
De când netrebnic este acel ce cu iubire
Consacr'o viață 'ntreagă l'a patriei mărire?

De când netrebnic omul cu inimă măreață,
Ce'n lupta pentru țeară oferă braț și viață?
De când netrebnic șeful ce, orî cum bate vîntul,
Iși apără stindardul și-și ține jurămîntul?

Amice, fii în pace, alin' a ta durere...
În tot oșteanul astăzi tu vezi o mîngăere,
Căci astăzi tot Românul cunoasce, simte 'n sine,
Că arma strămoșească s'aû ascuțit prin tine...
Și când privesci stindardul cu ochi plini de uîmire,
Stindardul viu tresare cu-o mîndră falfăire!..

Mircesci, 4 Ianuarie 1876.

XII

EROIÎ DE LA PLEVNA

I

Pe drumuri, prin orașe, prin sate, prin zăpadă,
Se vęd, saű singuratecű trecând, saű în grămadă,
Sěrmanű în haűne sparte, prin care intră gerul
Și'n măduvă pėtrunde mai crâncen decăt ferul.
Goű, sarbeűű, ruptű de foame și obosiűű de trude,
Trișűű, tremurând de frigurű sub frigul ernenű crude
Și întinűűnd la oameni o mână tremurândă...

Ce-î astă sărăcime şi goală şi flămândă?
Eroiî de la Plevna !... Iată-î ! Ah? cine-ar crede?
Le plânge chîr de milă tot omul care-î vede,
Şi eă, plâng de ruşine... în ţara ospetiei
Să vîd cerînd pomană vitejiî Romîniei!

Aceste braţe, care împins-aă cu putere
Pe Ţară la 'nălţime, pe duşman la cădere,
Sunt goale !... Aste picioare, ce urme glorioase
Lăsat-aă pe tărîmul redutelor feroase,
Sunt goale, degerate !... Aceste frunţi, ce-s demne
Să poarte ale mărireî strălucitoare semne
Sunt goale, oi ruşinel... Sunt goale, oi cruđime !
Eă cat eroi în gîuru-mî şi vîd numai victime !...

Ce crimă le atrage pe cap aşa osîndă?
Ce crimă?... Lupta mare pe câmpul de izbîndă!
Ce crimă?... Eroismul, sublima devotare
Pentru-apărarea Ţerei ş'a ei neatîrnare !...

II

Alăturate cu dînşii se vede o altă turmă
Sub crivîţul năprasnic, ce inima le curmă.

Turme de robî, goî, vineţi, de boale gârboviţi,
La trista exilare de soartă osândiţi.
Ei merg tîmpiţi sub biciul restriştei nemiloase,
Pătruşi de gheaţa ernei şi-a morţii pân' la oase,
Şi ast-fel suferinţa mult oarbă şi nedreaptă
Aû pus copiii noştri cu ei pe-aceiaşi treaptă,
Cât nu poţi a distinge din toţi suferitorii
Nici care sunt învinşii, nici care 'nvingătorii.

Ei bine, 'n astă ţară, ce suntem noi?... şi cine
A îndrăznit s'arunce în noi cû-aşa ruşine,
Ca să vedem Mărirea cădută 'n îngîosire
Şi Eroismul sacru plătit cu umilire?

Cum? dup' atâţia secolî de oarbă 'ntunecime,
Ostaşii României cu suflete sublime
Aprins-aû luminosul al re'nvierii soare,
Ca el să ni-î arate în stremţi umilitoare?
Cum? Domnul şi oşteanul, cum? Țara şi țăranul
Infruntă greul, moartea, pun în genunchi duşmanul,
Ca 'n Țiua re'nturnărei, armata'nvingătoare
Să pară-o pată neagră pe-a țerei sîrbătoare?

Ah! dacă sunt nemernici, ce vîd cu nepăsare
Româna demnitate lovită-aşa de tare,

Eû n'oiu comite crima de a ice prin ăcere :
« Dispre pentru bravură ! dispre pentru durere ! »
Eû ce-am cntat eroi, eû care nici odată
Pe fruntea României n'am suferit o pată,
Nu pot, cnd vd eroul c mna i-o tinde,
Să stpnesc revolta, ce 'n sufletu-m s'aprinde,
Nu pot să staû în pace, cnd vd cu oire
Batiocura infamă pe biata omenire !

III

O ! eara mea, o ! mumă de noi i mari străbună !
Tu ce-i respins, vitează, attea mari furtuni !
Ce soartă ne'impcat urzete pentru tine
Ruinea 'n loc de fală i ru 'n loc de bine ?
Ce mn făr'-de-lege, ce braț cumplit de fer
Lovete a ta frunte, cnd ea se'nal 'n cer ?
Ce geniû orb de ură în ghiarele- te frnge
i 'ntinde pe-al tău soare un doliû ro de snge ?

Cerutu--u copiii în ile de urgie ?
I- dat cu abnegare, - dat ciar cu mndrie ;
I- dat vioi i tineri, voinici cu flori în fa,
Plină de curaj cu toii, cu toii plină de via,
i- is : « Vă ducei, mergei c-vint de bucurie
« La moarte chiar, cnd moartea e sacră datorie,

«Și când mi veți întoarce, să-mi reveniți ferice,
«Toți înstelați pe frunte cu mândre cicatrice
«Maî junî, maî tarî, maî veseli, maî falnici, maî vioi...
«Să mi se prindă ochiul pe dragii mei eroi!»

S'aũ dus feciorii oastei pe calea strămoșească,
S'aũ prins cu moartea cruntă la luptă voînicească,
Și aũ eșit din luptă viteji, învingători,
Scăldați în al lor sânge, puternicii feciorî!...

Ei bine! oameni vitregi cu inimele sterpe,
Legăți de cârma țerii cu 'ncolăcirî de șerpe,
Voî, care-ați stat departe de foc și de durerî,
Cum ați re'ntors copiii la sînul bieteî țerii?

Priviți-i!... Goî și sarbedî, ca robî trăiți în lanțuri!
Triști, fărămați, sërmaniî! de ger pe câmpî, prin șanțuri,
Ologî, ciuntiți, o! Doamne, reduși la nimicie
Prin chinuri plăsmuite de-a voastră mișelie!
Priviți-i, și printr'înșiî priviți în depărtare
Funebra hecatombă lăsată 'n lepădare,
Alături cu Plevna, pe câmpul de bătae

IV

Acolo 'n miezul nopții a lupilor potae

Când vine să desgroape morții, urlând a moarte,
Mulțimea degerată și pradă crudei soarte
Se scoală, se adună lăsând a ei morminte,
Armată de scheleturi, șirag de oseminte,
Prin care vîntul erneli pătrunde șuerînd,
Ea se așază 'n rînduri, se mișcă tremurînd,
Pe Grivița se urcă și stă ca să rivnească
Pe-acei ce-au avut parte de moarte vitejească.
Apoi de-odată crâncen, cu brațele uscate,
Ea face-un gest, un singur, dar cel mai crunt din toate,
Căci vă denunță lumei cu gestul ei suprem !...

Amar de cine-a trage al morților blăstem !

Mircesci, Februarie, 1873.

XIII

DAMELE ROMÂNE

URMARE LA POESIA: EROIÎ DE LA PLEVNA.

.....

Dar să ne 'ntoarcem ochii spre-a cerului lumină,
L'augusta caritate ce mângăe și-alină,
Strângând nenorociții sub aripa-i cerească,
Vărsând un dulce balsam pe rana omenească,
Și prin a ei veghere și prin a ei zîmbire,
Făcând ca să dispară cumplita suferire.

O ! voi ale-omenirei desmerdătoare stele!
Voi, floarea și cununa și fala țerei mele!

Tu, Doamnă 'ncoronată de-a Binelui splendoare,
Ce mângăi cū-a ta mână ostaşul care moare!
Voi nobile Românce cu suflete 'ngereşti,
Voi ce-aţi mărit prestigiul nobleţei româneşti,
Onor, respect, credinţă şi adorare voue!

Pe inimele noastre se lasă-o dulce rouă,
Când vă privim în haîne de sfîntă Caritate
Spălând al luptei sânge cu mîni aristocrate
Şi luminând poporul prin Legea Provedinţei:
Că nu există ranguri în faţa suferinţei.

O! cât va trăi ţeara ea-şi va aduce-aminte
De-a voastră abnegare, de-a voastre fapte sfînte,
Şi cei răniţi vor spune cu drag jos în popor
Cum aţi veghîat, blîndi îngerî, la căpătâiul lor.
Vor spune, şi cu dînşii, uîmit, voiû spune eû
Cum din al ţerii suflet aţi şters amarul greû,
Probând, că de sunt oameni ce lesne-aû dat uîtărei
Eroi de la Plevna, martiri ai nepăsărei,
Voi, inimî simţitoare, aveţi spre mîngăere
Respect pentru bravură, respect pentru durere!

.

XIV

POCLONUL LUI PENEȘ

Peneș stă pe câmp de pază.
Noaptea-î neagră 'n jurul său.
El țintește ochi să vază
Ochiî dușmanului rău.
Dar nimic nu luce 'n zare.
Zarea-î oarbă, ceru-î orb.
Prin cumplita 'ntunecare
Trece-o boambă și un corb.

Peneș stă și se gândește
La căminul strămoșesc,
La iubită ce-l iubește,
La părinții ce-l jălesc.
Apoi șterge cu oftare
Două lacrimi într'ascuns,
Și iar cade 'n cugetare,
De un tăinic dor pătruns.

Peneș cugetă și dice:
«Ce minune de odor
«Să duc țerii când d'aice
«M'oîă întoarce 'nvingător?
«Să-î adun comorî străine?
«Robî în cârdurî să-î adun?
«Ba-î mai bine, zeă, mai bine
«Drept poclon să-î duc un tun?...»

Peneș, om de omenie,
Sare 'n Plevna dintr'un sbor
Și apucă 'n bărbăție
Tunul cel mai tunător.
Țerii lui apoi cu fală
Dându-l, dice: «Fă din el
«O coroană chîiar regală,
«O coroană de oțel!

«Și cu dinsa 'nlăurește
«Domnul nostru norocos,
«Ce ne-aŭ dus, dus vitejește
«La rășboiul glorios.
«El Virtutea militară
«Ici, la pept, mî-aŭ aninat.
«Eŭ îi daŭ, re'ntors în țeară,
«O coroană ș'un regat.»

10 Maiu 1881. Mircesci.

Convorbiri literare, XV, 1881—82, p. 122.

PRIMELE OBUZURÎ

Sub cer senin, albastru, lin Dunărea la vale
Coboară maestoasă, lăţind undele sale.

Pe câmpî cu earbă coaptă, prin redîuri de stejar,
Pe insule ce 'n apă încet scăđënd dispar,

Şi 'n cursu-î oglindeşte de-a stînga Calafatul,
De-a dreapta sa Vidinul, în veci ne'nstrăinatul,

Cetate 'ncă fecioară sub pază de păgâni,
Ce pare că aşteaptă năvală de Români.

Lin Dunărea se scurge spre marea, fără valuri,
Dar iată se 'ncreţeşte, căci a zărit pe maluri

De-o parte-un leu, de alta un tigru sângerat,
Ce se pândesc cu ochiul aprins şi tulburat.

De-odată Carol Domnul, urcat pe-o baterie,
Vidinului din faţă s'arată cu mândrie.

Şi face-un semn. Tunarii dau foc... Un sol de fer
Din tun porneşte, sboară, se'nalţă 'ntâi pe cer

Şi cade-apoi în sinul cetăţii, ce tresare,
Vestindu-î România şî-a ei ne-atîrnare !

Vidinul se trezeşte din învechitu-î somn,
El vrea să nimicească şi ţeară ş'al ei Domn.

Incarc'un tun gigantic, spre Carol ținta drege,
Dar prima-î detunare îl proclamează Rege!

Iar Domnul, zîbind vesel, în ochii tuturor,
Salută cū-a lui spadă obuzul trecător

Și dice: «Mult îmi place această armonie!
«Strigați, copii: trăească iubita Românie!»

Un ura! clocotește pe riul deșteptat
Și el cu drag încinge un nou, viteaz Regat!

Castel Peleş, Oct. 1886.

După manuscriptul autorului.

ROMÂNCA DE LA GRIVIȚA

Un șanț se 'naintează spre groaznica redută.
In el, din zorî, Româniî primesc ghiulele miî.
Ș'așă plouă cu glonțuri, cât eî rămași o sută,
Se 'ntreabă între dinșii de-s încă printre viî.

Alătore-o Româncă, expusă 'n nepăsare
La tot ce duce moarte cu svon nepomenit,
Gătește-o mămăligă ferbinte de gustare,
Intr'un cîaun de schijă, sub dâmbul prăbușit.

O 'ntreabă Căpitanul: «Leliță, nu ți-e teamă
«De bombe, de șrapnele ce sboară 'n jurul tău?»
Răspunde Româncuța: «Nicî nu le bag în seamă.
«De lucru aū și ele, de lucru am și eu.»

După manuscriptul autorului.

N O T E

VII. Hora de la Plevna (Pag. 457).

Răpțugoșii crunt tușesc

Ostașii noștri dau porecla de *răpțugoși* tunurilor turcești.

Vine-o scroafă ca să fete.

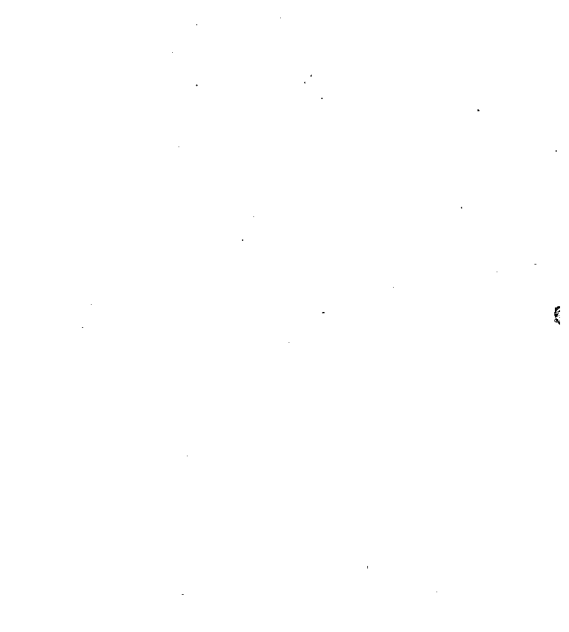
Adică *o bombă*.

XII. Eroii dela Plevna (Pag. 473).

S'a tipărit aici întâia oară după manuscriptul original al poetului.
Sub titlu este scris și apoșters de autor: (*dedică damelor române*).

XIII. Damele române (Pag. 479).

Tipărită aici pentru întâia oară după manuscriptul original al autorului.

A L T E L E

I.

10 MAIŪ 1881.

În viața mea avut-am un dor și-un vis de-acele
Ce poartă pe-a lor aripă, resfrângere de stele,
Un vis frumos ca dorul ce naște dintr'un vis.
Prin umbră de-abie ochiul țintit îl întrevede
Și mintea nu'ndrăznește în el a se încrede...
Dar iată!... Ađi în soare el sborul și-aŭ deschis!

Priviți! Această țeară, de alte țări uitată,
Avea asemănare cū-o ramură uscată,
Ce-o duce pe-a lui valuri torentul Dunărean.
Uimit de trista-î soartă, eū o priviam cū jale
Și-î tot ȑiceam: «Ah! cine te va opri din cale
«Pân'a nu fi 'nghițită de-al mărilor noean?

«Răspunde, creangă mică, din care arbur mare
«Te-aū rupt cumplitul Crivăț cu aspra lui suflare
«Și te-aū svîrlit departe de trunchiul părintesc?
«Cuprinsu-te-aū în ghiare un vultur gol pe frunte?
«Făcut-aū el cu tine un cuib în vîrf de munte?
«Saū fost-aî tu atinsă de fulgerul ceresc?

«Mergî unde? vii de unde? și care-î al tēu nume?
«Maî simți în tine vîeață, saū moartă.ești pe lume?
«Maî este pentru tine un viitor ascuns?...»
O! stranie minune!... Cea ramură 'necată
Din turburele spume s'aū ridicat de-odată,
Și falnic peste valuri, ea astfel mî-aū răspuns:

«Poete! nu mă plînge, n'aî grijă de-a mea soartă.
«Plutind, privesc eū cerul, și prin deschisa-î poartă

«Zăresc planând de-asupra-mă o rază din altar.
«Mulţi au făcut cercare din cale-a mă culege,
«Dar n'au putut s'atingă odrasla unui Rege,
«Căci Rege e stejarul şi-s viţă de stejar!

«Pe malul României voiă prinde rădăcină,
«Şi-oiă creşte în putere, şi fruntea mea senină
«Va trece către soare prin norii duşmăneşti.
«Gigant voiă fi, cu fală privind peste-orizonuri.
«Eă port în sînu-mă lemnul din care se fac tronuri
«Şi arme de izbândă şi sceptri 'mpărăteşti!»

Aă ăis! Şi creanga vie crescând, mândră coloană,
Nălţă până la ceruri frunzoasa lui coroaă
Sub care lumă voioase găsiaă un adăpost.
Ah! cine-ar puteă crede şi cine-ar puteă spune
Cum astă luminoasă, gigantică minune
Aă devenit ce este din ceea ce aă fost.

Aşa, tu Românie, tu ăeară mult iubită,
De soarta-ăi cruntă, oarbă, mulă secolă prigonită,
Aă re'nviat puternic, în clipă, glorios.
Pe când păreaă menită a pere din lumină,

Tu ȝi-ai adus aminte de mama ta Latină
Ți-ai scuturat trecutul amar întunecos.

Ai fost, vai! prinsă 'n luptă cu moartea nemiloasă,
Dar smuls-ai tu din mâna-î a sa cumplită coasă
Și ai cules din cale funebrul siminoc.
Acum ȝi-e calea largă și larg ȝi-e viitorul!
Pe orî-ce 'mpedecare tu puî acum picîorul
Și trecî tot înainte, strigând la lume: «Loc!

«Loc celui ce se simte de viță 'mpărătească!
«Loc celui cu menire în glorie să crească!
«Loc sufletului tare! loc brațului viteaz!
«Cine-aû domnit pe-o lume, fie 'n mormînt, nu moare.
«Un soare ce declină, din nou renaște soare.
«În somn adânc de moarte e sufletul măi treaz!»

O! țeară de marî fapte, ce porți un nume mare!
Pe margine de groapă redevenind măi tare,
Ai provocat destinul și l'ai înfrînt pe el.
Și ađi învingătoare ca 'n timpîi de-altă dată,
Tu însăși, tu regină, acum neatîrnată,
Depuî pe a ta frunte coroana de oțel.

Onor, mărire, fală, și viață, și tărie
Să fie a ta parte în secolî, Românie.
Oțelul din coroană cu glorie-î bătut.
In taînă ajutată de sacra prevedință,
Orî-care fapte grele păreau cu neputință
Tu le-ai dorit pe toate, pe toate le-ai putut !

Frumos, sublim spectacol e 'n fața omenirei,
Când un popor se 'ntoarce din marginea peirei
Și pasă plin de țile pe câmpul strămoșesc,
Când el își face-o armă din lanțul de-apăsare
Și-'n foc redobândește a lui ne-atîrnare,
Stropită și plătită cu sânge vitejesc !

Mult scumpă, luminoasă, și vie și ferice
E ziua când poporul se simte 'n drept de-a țice,
C'au fost privit în fața de însuși Dumnezeu.
Ferice de tot omul, a cărui scurtă viață
Se leagă cu vecia prin astă țî măreață,
Ca prin o cingătoare de vesel curcubeu !

Săltați în pepturi inimî cû-o mândră exaltare !
Tunați, viteze tunurî, lungî salve de serbare !

Mișcați a voastre coame, vechi codri de pe plaiu !
Ați Patria Română apare triumfală,
Purtând cu maestate Coroana ei Regală
Și falnica chlamidă a soarelui din Maiu !

Mircesci, 10 Maiu, 1881.

Convorbiri literare, XV, 1881—82, p. 122.

II

IMNUL COROANEI

I

De secolî dispărută în noaptea neguroasă
Tu ađi aparî la lume, Coroană maiestoasă,
Cu opt regeşti floroane, însemn neperitor
De glorie, mărire, tărie şi onor.

CHOR

In veci mărire ție,
Coroană triumfală!
Românul te salută
Cu dragoste şi fală.

II

Prin foc ai fost purtată de Timp, al lumei faur,
Intr'un oțel războinic schimbând anticu-ți aur.
Cât soarele de 'naltă, lucindă cât și el,
Trăeasc'a ta splendoare versată în oțel.

CHOR

In veci mărire ție,
Coroană triumfală!
Ađi lumea te salută
Cu dragoste și fală.

III

O! ăi solemnă, sacră! O! ăi de neuitare!
Viteaza Românie în mândra-î ne-atârnare
Pe sine se 'ncoroană cu brațu-î glorios
Și 'n ochi-î viitorul resplendă radios.

CHOR

In veci mărire ție,
Coroană triumfală!
Ađi cerul te salută
Cu dragoste și fală.

Mircescî, Maiu 1881.

După manuscriptul autorului.

III

DUPĂ DOI SECOLI

VIS DE EARNĂ

I

Revin uimit din lumea fantasticelor visuri,
Prin care omul pasă cu vecinice mirări,
Sburând pe nori de aur, călcând pe albastre mări,
Pe fire de paingen, trecând adânci abisuri
Ș'oprindu-se din cale pe culmi de paradisuri,
Cuprins de încântare, pătruns de 'nfiorări.

II

Revin din lumea neagră pe fața lunei albe,
Ș'aduc o feerie de straniî amintiri.
In ochi-mî scânteiază un roi de năluciri,
Nălțându-se la ceruri pe-o raz' a lunei dalbe,
Și stele, care pleacă de sus ca niște salbe,
Cădînd pe florî sub forme de zîne cu iubiri.

III

Pe cînd perdut aice în mare de zăpadă
Priviam prin geamul rece cum viscolă sub cer
Și cum vîsduhul pare că tremură de ger,
Un dulce somn pe mine cădî ca pe o pradă,
Și 'ntrezării de-odată a basmelor grămadă
Ce 'n lumea nevîdută ascund a lor mister.

IV

Vîdî ce nu există cînd ochiul e deschis,
Poemele de leagăn, minuni ce le crează
Inchipuirea albă de prunc, care visează
In cîntecul de mamă, sub blîndul ei surîs,
Vîdî ce în trezie nu vrea omul să crează...
Vîdî eternitatea în clipa unui vis...

V

Păreà, după doi seculi, că mă născusem iară !
Om nou, cu nesciință de timpul dispărut,
Făr' a simți pe buze amarul din trecut,
Făr' a simți pe umeri a vremei grea povară.
Eram în faptul vieții, înamorat de Țeară,
De tot ce-î mare, falnic, frumos, necunoscut.

VI

Pe poalele Sinaii mergând, mă rătăcisem,
Atras tot înainte de-un farmec fioros
In umbra tupilată sub codru maiestos.
Pe-o culme 'n discul lunei o fantasmă zărisem,
Și plin de ademenire în față mă oprisem.
C'un vechiū castel, pe care sta Timpul nemilos.

VII

Pustiū erà castelul, dar zîna legendară
Spuneà de-un Domn, ce falnic din paloșu-î vasal
Sciù să-și fac' un sceptru neatîrnat, Regal.
Și falnic să se urce pe a mărirei scară.
El a clădit această zidire solitară
Și de vecin ales-aū Buceciul colosal.

VIII

Pe vremea-î glorioasă, castelul plin de vîeață
Eră locaș feeric de vesele serbări,
De oaspeți mari, de inimi cu nalte aspirări,
De tot ce luminează o epocă măreață.
Acum pe dînsul zace a seculilor ceață
Și edera-l cuprinde cu-a sale 'mbrățișări.

IX

Versă pe arbori luna o undă de lumină,
Ce pintre frunzi de-alungul ca ploaia lunecă
Și cu tăcuta noapte tăcut s'amestecă.
De-o liniște templie natura eră plină
Și numai viul Peleş, pe apa-î cristalină
Cărând scânteî de aur la vale, se mișcă.

X

Păreaă căduți în visuri adânci, absorbitoare
Buceciul, care poartă un horbot lung de nori,
Și stâncile atinse de fulgeri trăsnetori,
Și braziî duși pe gânduri sub luna gânditoare,
Bêtrâni gigânți, vechi marturi ai lumei trecătoare,
Frați respectați de Timpul cu pași distrugători.

XI

Perduta-mă cugetare în spațiul aîuririi
De ceruri și pămînturi aripele-și loviă.
Priviam țintit la lume, și lumea se priviă
În ochii mei, mărită prin vîlu 'nchipuirii.
Eram vrăjit!... De-odată, sub farmecul vrăjirii,
În turn, la o fereastră, o umbră se iviă.

XII

Plăpîndă, gracioasă, fință-aeriană!
Purtă un nimb de stele pe pîru-î unduîos
Și haină argintie pe umăru-î frumos.
Melancolia dulce, nocturnă suverană,
Pe gura ei cu zîmbet lipind buza-î profană,
Stinsese veselia-î de cuîb armonios.

XIII

Cu fruntea rezămată pe mână, la fereastră,
Priviă cu jale lungă, cu dor nemărginit
La cerul fără margini de doruri locuit.
Și vîdîl ei, cu sborul de pasăre măiastră,
Urmă pe sub luceferi o flacăra albastră,
O aripă, un suflet, copilul ei iubit.

XIV

Duioasă contemplare!... Din plaîul de vecie
Părea c'aşteaptă 'ntorsul acelei scumpi minuni,
Căci o chemă la sînu-î cu blânde rugăciuni.
Pe faţa-î coperită de-o jale amărie,
O lacrimă ferbinte curgea, opală vie...
Atunci se 'ntinse-un nou în dreptul albei luni.

XV

O clipă de 'ntuneric şi lumea părû moartă !
Iar umbra şovăindă cu tăinice mişcări
Trecû prin săli deşerte, se pogorî pe scări
Şi se opri măreaţă sub o înaltă poartă ;
Apoi, luând o liră, condusă de-a Eî soartă,
Se afundă în codrul adânc, fără cărări.

XVI

Pe loc d'un straniu freamăt toţi brađii răsunară,
Plecând ale lor vîrfuri cu drag în faţa Eî,
Şi miî de ochi în noapte luciră de scînteî,
Şi munţii ca s'o vadă în zare se 'nălţară,
Ş'a Peleşului unde prin stînci se alinară,
Legând a sale maluri cu punţi de curcubeî.

XVII

Și Ea mergea ca gândul ce-și caută norocul
Părându-mi că vinează sub brazi înclinați
Iubite suvenire din timpii depărtați;
Dar pe această lume acum nu-și află locul.
Steluțele clipinde cu drag își vîrsașu focul
În ochii săi albastri de dor iluminați.

XVIII

Mergea ca o năluca ce știe a sa cale
La *Stânca locuită de zîne aurii*,
Și sta ca să asculte a lor dulci armonii.
Apoi sus, pe *Cascade*, plecă încet din vale
Și Peleşul ferice opriă undele sale
Sub albele-î picioare cu tălpi trandafirii.

XIX

Mergea în *Raiul Doamnei*, lipit de-o naltă stîncă,
Și dispărea în crînguri, și iarăși apărea.
Apoi sus, în *Poiană*, uimită se opriă,
În patru orizonuri cătînd să vadă încă
O lume dispărută în noaptea cea adîncă...
Dar numai munți și codri pustii întrezăria!

XX

Poeana era plină de flori, de fragi, de plânte,
Ce fie-care 'n frunte-î un diamant purtă.
O piatră solitară pe plaiu se arătă.
Acolo stătea umbra și începea să cânte,
Cu taînice cuvinte trecutul să descânte,
Și 'n glasul Ei Tăcerea din somn se deșteptă.

XXI

Pe lira sa germană, în limba armoniei,
Ea spuse pe rînd *basmul din vîrf*ul cel cu dor
Ș'a *Muzei dela Lesbos*, duîos, cumplit amor,
Ș'anticele legende lui *Dan*, a *Ciocârliei*,
Iehova, *Vrăjitoarea*, minuni a poeziei,
Cu sbor înalt, cu farmec plăcut, învingător.

XXII

Iar vechile fantasme de lira ei trezite
Eșiau prin pâcla deasă a tristelor uitări,
In juru-î stînd mirate de-a lor redeșteptări,
Și plăurile nalte, ca dinsele uîmite,
Sub vîlul de trei secolî păreau întinerite
Sub strania magie a magiceî cântări.

XXIII

De odată cântăreața ce-ascunde al ei nume

Lăsă să cadă lira cuprinsă de flori !

— Ah ! Cine-î ? — se'ntrebară și munți, și brați, și flori.

— E Carmen Sylva, — dîse un mare glas din lume.

Atunci luciră 'n zare a țilei roze spume

Și visul meu și umbre se contopiră în zori.

.

XXIV

Ce-a povesti prin seculi Legenda viitoare

De Doamna, de Regina cu geniul divin,

Crescut spre nemurire pe-al României sin ?

Imaginea-î măreață va fi inspirătoare

De basme și poeme frumoase 'ncântătoare

Ce s'or purtă de valuri pe Dunărea și Rin !

Mircesci, Ianuar 1881.

După manuscriptul autorului.

IV

CUVINTE ADAPTATE PE IMNUL NAȚIONAL

COMPUS DE HÜBSCH

I

Țrăiască Regele
In pace și onor,
De țară iubitor
Și-apărător de țeară!
Fie Domn glorios
Peste noi;
Fie 'n veci norocos
La rășboi.
O! Doamne sfinte
Ceresc părinte
Susține cū-a ta mână
Coroana Română.

II

Trăiască Patria
Cât soarele ceresc,
Raiu dulce, românesc,
Ce poart' un mare nume!
Fie 'n veci el ferit
De nevoi!
Fie 'n veci locuit
De eroi!
O! Doamne sfinte
Ceresc părinte!
Intinde-a ta mână
Pe țeara română!

După manuscrisul auterului.

REGINA SYLVA ⁽¹⁾

Regina Sylva-î suferindă,
Durerea 'n ochi-î se oglindă,
Dar ei nu perd seninul lor.
Regina zace 'n insomnie
Și gura-î, cuib de armonie,
Durerii ȝice 'ncetișor :
 «Așterne-te drumuluî,
 «Ca și earba câmpuluî
 «La suflarea vîntuluî.»

(¹) Compus în timpul boaleî Reginei, care în mijlocul suferințelor sale declamă versurile poporale: «*Așterne-te drumuluî*, etc.»

Durerea pleacă întristată !
Pe loc Reginei se arată
Un plaiu întins, un cer deschis.
Frumoasa ei închipuire
Din aripă bate cu grăbire
La glasul blând, care i-a dîs :
 «Aşterne-te drumului,
 «Ca şi earba câmpului
 «La suflarea vîntului.»

O ! sburătoare, du-te 'n soare
Şi-adă-aici a zînei floare, (1)
Ce-are grai şi cântă lin.
Ea cu Regina să se vază,
La căpătâi să-î stea de pază,
Să dică orî şi căruî chin :
 «Aşterne-te drumului,
 «Ca şi earba câmpului
 «La suflarea vîntului.»

1881.

După manuscriptul autorului.

(1) Floarea năsdăvănă, care cântă în cosiţa Elenei Cosinzene.

MARGĂRITA

Mărgărita dela Raiu
A venit în Ți de Maiu
Lumea 'ntreagă s'o admire.
Ea de sus s'a pogorît,
Ca un oaspe mult iubit,
Ca a cerului zîmbire.

Unii Țic că-i îngerel,
Alții că-i un fluturel,

Toți că-î o minune rară!
Eu, bunicul ei bătrân,
Când o ved, în al meu sân
Rîde dulcea primăvară.

Și precum pe-un vechi stejar
Frunzele 'n April apar
Pline de cântări voioase,
Naște 'n sufletu-mă răpit
Un chor scump și înflorit
De-amintiri armonioase.

Mărgărita 'n calea ei
A călcat pe curcubeii
Și-a scăldat, surîdătoare,
Ochii săi în florii de in,
Fața 'n albul unui crin,
Păru 'n razele de soare.

Și pășind pe verde șes,
Cu gurița-î a cules
O căpșună rosalie.
Și din aerul curat
Cu răsufletul a furat
Dulce glas de ciocărlie.

Trece noapte, trece zi!
In curând ne vom trezi
Că-o frumoasă fată mare,
Printre fete strălucind
Și prin lume răspândind
O ne'nvinsă fărmeceare.

La ivirea ei, pe loc,
Făcând visuri de noroc,
Multe inimi au să bată,
Multe lacrimi de dor,
Multe versuri de amor
A să 'nspire juna fată.

Iar părinții săi iubiți
Fi-vor mândri, fericiți
De-a ei tânără splendoare,
Precum cerul e de zori,
Ca pământul de-a lui flori
Și ca ziua de-al ei soare.

1881.

Convorbiri literare, XV, 1881—82, p. 162.

VII

HORA DOBROGEANA

Dobrogean, scăldat în soare
Și în marea mișcătoare,
Mă simțiam de jale plin,
Căci pe lume-eram străin.

Dar de când s'a făcut ȧară
Ȧeara mea, română țeară,
Ceru-mă pare măi senin,
Vieața-mă pare fără chin,

Marea Neagră se 'nălbește,
Saltul ei se îmblânțește,
Dunărea cu al ei val
Face pod din mal în mal.

Tinde-acum frățească mână
Peste Dunărea română,
Măi, bădiță din Carpați
Și din câmpii cei bogați,

Ca să vadă lumea 'ntreagă
Hora strînsă care leagă
Pe Muntenî, pe Moldovenî
Intr'un snop cu Dobrogenî.

Vom avea noi de mirese
Ale țerei florî alese ;
Vom avea de lăutari
Ale mării valuri mari

Și la horă vor fi față,
Prin a timpurilor ceață,
Impărații frați Assani
De pe culmea din Balcanî.

1881.

După manuscriptul autorului.

VIII

E R I N ⁽¹⁾

DEDICATĂ D-LUI WILLIAM C. BONAPARTE-WYSE ⁽²⁾

(Manor of St. John, Waterford, Irlanda)

Erin, pe câmpia-î verde,
Lasă ochii a se perde
Că-al său gând posomorît.
Ea își scaldă capu 'n soare,
Pieptu 'n vînt, ș'a eî picioare
Intr'un lac neliniștit.

⁽¹⁾ *Erin* numele Irlandei.

⁽²⁾ Celebru poet irlandez și tot-odată poet superior provensal;
autor al unui volum intitulat «Li parpaïoux blu» (Fluturiî albastri).

Lacu-î ȝice : «Vreî, iubită,
«Să ducî vîeaȝă fericită
«Pe-al meû sîn de dor ȝîmit?»
— «Nu-mî convine, ea rîspunde,
«Traiû îngust pe-a tale unde...
«Sînul tîû e mîrginit.»

Soarele lucind îî ȝice :
«Erin, vreî să fiî fericie
«Pe-al meû car cu mine, sus?»
— «Nu!... ea spune, nu-mî convine
«Traiû ceresc să duc cu tine...
«Ȣiua ta e cu apus!»

Vîntul strigă de departe ;
«Vreî de lume să ai parte?
«Stavilî n'am îî sborul meû.
«Eû m'avînt îî libertate!
«Vreî să fiû cu tine frate?»
Erin falnic strigă : — «Vreû!»

Martie, 1881.

Convorbirî literare, XVI, 1882—83, p. 421.

PE ALBUMUL DOAMNEI V. BOERESCU (1)

Spre orizonul depărtat
Privesc, visând neîncetat,
În zilele de primăvară.
Cu ochii vreă ca să pătrund
Misterul sacru și profund
Ce stă ascuns din lume-afară.

(1) În manuscrisul autorului intitulată: «R. S. V. P. Doamnei V. Boerescu.»

Atras de-un farmec neînvins,
Purtat de dorul meu aprins,
Mă răătăcesc prin țări frumoase,
Și văd sub ceruri azurii
Trecând pe nouri argintii
Un zbor de zîne radioase.

Văd marea 'ntinsă a cărei val
E limpede ca un cristal
Și 'n fundul lunei se lovește
De-un plaiu floriu, necunoscut,
In care, lucru necreșut!
Amorul vecinic înflorește.

Apoi verzi insule mă-apar,
Cu maluri de mărgăritar
Și cu poene 'ncântătoare.
Prin aer cântă ciocârlii
Și trece-un roi de colibrii,
Ca petre scumpe sburătoare.

Iar pe sub paltini nălți, frunzoși,
Văd ochi de tigri scânteioși

Și ochi dulci, galeși de gazele,
Dar mai puternic mă uimesc
Doi ochi mari, negri, ce lucesc
Ca doi luceferi pintre stele.

Când soarele-î pe asfințit,
In ei găsește-un cuib dorit,
In ei se culcă și s'ascunde;
Apoi, când pleacă despre zori,
El îi prefăce 'n negri sorî,
Plin de-o lumină ce pătrunde.

A cui să fie pe pămînt
Acele vii minuni, ce sînt
De toți privite cû-admirare?
Mult aş dori, dacă ați vrea,
Ca să răspundeți, Doamna mea,
L'această simplă întrebare.

București, 1881.

Converbirî literare, XVI, 1882—83, p. 382.

PUII CLOSCIÎ⁽¹⁾

In Cişmegiul verde, brânduşi de primăvară,
Sub chipuri drăgălaşe de vesele copile,
Apar ca nişte zîne din lumea legendară,
Ce morţilor din groapă ar şti să dea dăle.

Rîdînd, ele vînd ţuica; dar aspra bătură
Devine-un nectar dulce sub dulcea lor privire.
Ferice care soarbe măcar o picătură,
Pe care-a dismerdat-o o gingaşă zîmbire!

(¹) Versuri scrise în grabă, cu ocasiunea serbărei din Cismegiu în folosul incendiaţilor din Focşani.

Priviți ! Ele se mișcă în raze vii de soare,
Inveselind chiar cerul cu fapta lor cea bună,
Căci ele-s puî de cloșcă, miloase, 'ndurătoare,
Și sfînta Caritate în juru-î le adună.

Rămâne 'n admirare orî-cine le privește,
Odrasle-a României cu grațioase daruri,
Blîndi îngerî care vesel, cînd lumea pătimește,
Revarsă-o rouă lină pe trista omenire.

Zîmbiți, copile scumpe, acelor arși de focuri.
Zîmbirea virginală e un ceresc tesaur.
Voî știți a scoate mană din rîsete și jocuri
Și țuica s'o prefaceți în ploaie chiar de aur...

Din crengi o păsărică înăestră dîce: «Oare
«Voî, care stingeți focul din suflete cu chinuri,
«Gîndit-ați vre o dată ce flacări ardețoare
«Curînd o să aprindeți în a junimei sînurî?»

Dar fie ce-a fi, lumea v'admiră, mult ferece...
Prin voî, de cruda soartă sormanului nu-î pasă.
Și-orî-cine bea o țuică din mîna voastră dîce:
«A ! de-aș avea o cloșcă și puî ca voî în casă !»

Mircești, 1882.

După manuscriptul autorului.

PE ALBUMUL PRINCESEI MARIA STIRBEI

În Asia vădut-am pe-o apă curgătoare
 O lebădă frumoasă plutind, albind la soare,
 Cū-aripele umflate de-un vînt răcoritor,
 Ca pânzele rotunde al' unui vas ușor.

Păreà chiar o amforă scăpată 'n apa vie
 De Hebe, care varsă în ceruri ambrosie,
 Și gâtul ca o toartă de-argint se rotunđià,
 Când lebăda la umbră pe pept se neteđià.

Ea se ştià pe sine divină şi frumoasă
De când s'ascunse Joe în forma-î graţioasă,
Şi lina-î lunecare cu nobile mişcări
Re-amintià de timpîi anticeleor cređări.

Dar culmea 'mpodobirei şi splendida-î coronă
Eraū cincî puî ca dînsa, născuţi în nalta zonă,
Părënd fieşte-care un alb mărgăritar
Din salba Afroditei căđut ca un scump dar.

Princesă, când ferice te-am întălnit în lume
Că-a tale copiliţe, minunî cu dulce nume,
Găndirea mea sburat-ăū în ţeara de magîi,
In Asia, cuîb verde de lebede-argintîi.

Şi-am đis : între poeţiî, ce gloria vinează
Şi imnuri numeroase pe liră întonează,
Şi tu al poesiei poţi falnic diadem,
Tu ce-ai făcut în lume un mult frumos poem.

Poem în cincî tablouri măestru 'mpodobite,
Cu ochi divini, cu graîuri cereşti şi mult iubite,
Cu toată fărmecearea înaltei poesii,
Ce morţilor dă vîeaţă şi suflet celor vii.

Bucureşti, 1882.

Convorbiri literare, XVI, 1882—83, p. 381.

XII

S O N E T

TRIMIS REGINEI SPRE MULȚUMIRE PENTRU MAESTRA SA LUCRARE
ARTISTICĂ PE PERGAMENT: CONCERTUL ÎN LUNCĂ ILUSTRAT.

Arătat-am Lunciî lucrarea de zîă,
Prin care concertu-î l'ai înnemurit,
Și ca'ntr'o oglindă scăldată 'n lumină
Lunca radioasă cu drag s'aă privit.

Frunzele mișcate de-adiere lină,
Oaspeții săi veseli, dar cu glas uîmit,
Florile-î cu gura de miresme plină,
Pân' și macul însuși din greu somn trezit,

Mă 'ntrebară 'n freamăt, vroind a le spune:
«Cine-aŭ putut face splendida minune,
«Ce pe noi ne duce sus în cer deschis?»

Le-am spus: «E Regina! mândra țesetoare
«De raze de lună cu raze de soare,
«In care Ea prinde ce î trece prin vis?

Mircești, 1882.

După manuscrisul autorului.

XIII

CÂNTECUL LUI NOE JUNIOR

Frunză verde de scumpie ;
M'am născut sub crengi de nuc,
Între doi butuci de vie
Și 'n cântarea unui cuc.
Mana ce 'mă cădù pe gură,
Când 'n lume m'am trezit,
Fost-a dulcea picătură
Din un strugur aurit.

Frunză verde de cicoare;
Cât am fost pintre copii,
Mă 'ngânaî voios la soare
Cu voiase ciocârlii.
După ce-am măi prins la ȕile,
Incepuî de-a alergà
După sprintene copile
Şi cu ele-a mă 'ngânà.

Frunză verde de sulcină;
Multe-am prins din ele 'n sbor,
Dar n'a fost din a mea vină,
Ci măi mult din vina lor.
Căci guriţa lor nu tace
Şi-ochii lor cei plini de foc
ȕic: «Şedî bine, nu-mî da pace,
«Fugî în colo, stai pe loc.»

Frunză verde de fetică;
Nalt crescut-am cât un plop,
Fără grijă, fără frică
De cutremur şi potop.
Eû nu ştiu de sunt pe lume
Alte lacrimî care curg,
Decât cele ce fac spume
Şi din struguri dulci se scurg.

Frunză verde de scumpie;
Dee Domnul ca să mor
Între doi butuci de vie
Sub un soare zîmbitor;
Treî mîerlusce 'n patrafire
Să ceteasc' al meu prohod
Și să-mî dee 'mpărtășire
Dintr'al viei dulce rod.

Sinaia, 1882.

După manuscriptul autorului.

XIV

POETULUI MISTRAL

Doi Mistrali în lume sînt.
Unul cîntă
Și încântă
Ca o harpă dulce 'n vînt.
Altul muge
Și distruge
Tot ce-atinge pre pămînt.

Unul face cū-al sēū graiū
Să 'nverdească,
Să 'nflorească
Pomī și inimī ca în raiū.
Altul trece
Crunt și rece;
Seacă inimī, seacă plaiū.

Când Mistralul cel dușman
Sufă, sboară
Și omoară
Tot ce cauți în liman,
Mergī, grăbește
De găsește
Pe Mistral dela Maïlan.

Și poet de vreī să fī,
Fă la soare
Vînătoare
Prin Alpiile-albăstrī,
Și-o primblare
Lin, pe mare,
Printre *Insule-aurīi*.

Iar de vreî pe verde mal
Să ducî vîeață
Cu dulceată,
Dee-ți Domnul mândru cal
Și-o iubită
Inzeită,
Ca Mireia lui Mistral.

Maillane, 1882.

După manuscriptul autorului.

B R I N D

Sub cerul splendid al Provenții,
Eă, cântăreț din răsărit,
La voi, maestri ai cadenții,
Vin și vă ȑic: Bine-am găsit!

Vin de departe, mult departe,
Atras de-al vostru vesel chor,
Să cânt cu voi și să ieă parte
L'această curte de amor.

Sufletul meu e ca o mare
Ce oglindează 'n al ei sân,
Că-o lină, lină legănare,
Al cerului întreg senin.

Ah! de ce n'am în astă oră
Al mării ritmu triumfal,
Să cânt pe nobila Izoră ⁽¹⁾
Cu graiul dulce provençal.

Să celebrez, precum îmi place,
Mănosul plaiu, unde răsar
Maslinul iubitor de pace
Și falnicul viteaz stejar.

O! plaiu iubit, o! cuib de soare,
Tu mă pătrunzi de dulci flori,
Căci nu cunoști altă ninsoare
Decât acea de fulgi de flori.

(¹) Clémence Izaure, fondatrice des Jeux Floraux à Toulouse.

Ca mult poetica Valcluză
Răsun' al tău poetic grai;
Ori-cine poate să-l audă,
Aude, ca prin vis de rai.

Cântând Mireio zîmbitoare
Cu viersu-î gingaș, virginal,
Căci tu ești țeara 'ncântătoare,
Căci tu ești țeara lui Mistral.

Eă am plecat în lungă cale,
Pe urma soarelui ceresc,
Să fur din focurile sale
O rază ca să 'ntineresc,

Dar am zărit a ta zîmbire,
Provență, și am stat pe loc,
Căci raza din a ta ochire
E pentru mine mai cu foc.

Cu tot ce am mai bun în mine,
Cu al meu suflet iubitor,
V'aduc urările de bine
Ale Românului popor.

Felibri, fii ai Poesiei,
Iubiți, cântați armonios,
Vă 'nchin acest brind al frăției
Sub al Provenței cer frumos.

Montpellier, 1882.

După manuscriptul autorului.

XVI

PATRU REGINĂ

(CITIT LA ADUNAREA LITERARĂ DIN ALBY)

Patru surorî de nalt renume,
Reginî cereşti cu semne 'n frunte,
Aû fie-care 'n astă lume
Un tron înalt pe-un vîrf de munte.

Una-î ardentă şi măreaţă,
Una-î avută, generoasă,
Una e dulce cântăreaţă,
Una mai mică şi frumoasă.

Ele se țin cu drag de mână.
Soarele stă să le privească,
Căci fie-care-î o stăpână,
Fiind de viță 'mpărătească.

Cele mai mari trei suverane,
Cu sorioara lor mezină
Preschimbă în patru limbi romane
Vorbire de iubire plină.

Ele dic: «Scumpă Românie!
«Mult ai fost tu de noi departe,
«Iară de-acum pe vecinicie
«Nimic nu poate-a ne desparte.

«Având tus-patru o menire,
«Sub cer de-acum pe tot-deauna
«Vom face 'n vecinică unire
«Din patru inimă numai una!»

Priviți! Pămîntu 'ntreg tresare!
Carpați și Alpî cu fruntea naltă,
Și Pireneî dau o strigare
Cu Apeninî de la olaltă:

«Trăiască Spania măreață,
«Și Franța mare, generoasă,
«Italia, dulce cântăreață.
«Și România cea frumoasă !

1882.

După manuscriptul autorului.

XVII

VERSURI IMPROVISATE LA FORCALQUIER

CU OCASIUNEA PUNEREI CELEI ÎNTĂI PETRE A UNUI VIADUC

KLINGENS

Te înalță, viaduce, s'aducî în acest loc:
Din patru părți a lumei averi, lumină, noroc,
Și-a tale nalte arcuri întindă-se departe,
Să întrunească frații ce soarta'ncă desparte.

XVIII

FELIBRULUI LOUIS ROUMIEUX

RĂSPUNS LA SONETUL SĂU GRAVAT PE STATUETA CALIOPEI
OFERITĂ MIE LA BANCHETUL DE LA MONTELLIER.

I

 Călcăt-am multe țări pe lume,
 Conduc de-o strălucindă stea,
Ca să găsesc, să ved anume
Odrasle mari de ginta mea.

Dar m'am grăbit prin ele-a trece,
Căci mă simțeam de tot strein,
Și sufletu-mi rămâneà rece,
Rece și mut în al meu sîn.

Sub un butuc frunzos de vie
De-odată vesel m'am oprit,
Când auđii o melodie
Sburând prin spațiul uimit.

Și ca pădurea, care vibră
Sub vîntul mediteraneu,
La poesia cea felibră
A tresărit sufletul meu.

Cine cîntă în a mea cale?
Un provensal, poet cîntă,
Și lumea 'n cînturile sale
Ca 'n ȝi de Maiu se deșteptă.

II

Privii în juru-mi cu mirare
Și 'ntrezării sub un maslin
Un bujorel de fată mare
Cu ochi de foc, cu chip latin ⁽¹⁾.

(1) Tipul femeilor din Provența se apropie mult de acel al Româncelor.

Pe-a sale brațe albe, goale
Purtă un snop bogat de grâu
Și poame rumene în poale,
Și flori pe cap, și furcă 'n brâu.

Iar mai departe 'n nechezare
Sburdă voios un cal din Crau⁽¹⁾,
Și 'n orizon, pe-albastra mare,
Mii de corăbii lunecaă.

Uimit de farmecul frumseții
Pe cea minune-o întrebai:
«Ești tu zeița Tinereții?»
Ea îmi răspunde 'n dulce grai:

«Eă sunt Provența!... Poesia
«Și România-mă sînt surori.
«Roumieux 'mă varsă ambrosia
«Și eă îl încunun cu flori!»

Montpellier, 1882.

Convorbiri literare, XVI, 1882—83, p. 420.

(¹) Crau, câmpie lungă, largă, acoperită cu petre rotunde, din departamentul Bouches du Rhône, în care crescău hergheli de cai selbatici.

XIX

POETULUI ȘI FILOLOG GABRIEL AZAÎS

RĂSPUNS LA BRINDUL SĂU DIN 7 MAI 1882, ÎNCHINAT MIE LA ALBY.

Un arbor, ce mai mult rodește
Cu cât mai mult îmbătrânește
Sub cerul Țării Românești,
E pomul trainic ca stejarul,
Ce 'n toamnă își aduce darul
De mere grase, mari, *domnești*.
Din moși-strămoși la noi se spune
C'a fost a raîului minune
Pe timpii nașterii lumești.

Și chiar din el Eva 'ncântată,
Gustând, a înflorit de-odată
Ca cel mai splendid trandafir.
Iar de atunci ori-ce fecioară
Poartă ascuns în inimioară
Un vis din raiu, un suvenir,
Și 'n Orient, plin de mistere,
Altarul cu arom de mere
Parfumă sfântul unt-de-mir ⁽¹⁾.

Tu, Azaïs, ce 'n bătrînețe
Pășești cū-avînt de tinerețe,
Cu fruntea sus, pe-al vieții drum,
Vechiū arbor încărcat de poame,
A căror suc ațîță foame,
Iar saț n'aduce nici decum,
Căci ele dau știință, plăcere,
Precum un crin ne dă și mîiere
Și mult îmbătător parfum,
Lăsat-aî, Azaïs, să cadă
Un fruct plăcut din a ta roadă
Pentr'un poet din răsărit.
El l-a cules voșos în cale,
Pe când purtă dîilele sale

(1) Între esențele, ce compun untul de mir, intră și parfumul de coji de mere domneșii.

Sub cerul vostru aurit,
Și l-a gustat cu lăcomie
Și îmbătat de poezie
Ureaz' acum cu glas uimit:
 «Acel ce bunurile 'mparte
 «Ție-Azaïs, să-ți faci parte
 «De traiu mănos, și lung, și lin,
 «Ca să privesci în a ta vîceață
 «Reînfrățirea cea măreață
 «A neamului întreg latin.
 «Apoi să lași iubit-ți nume,
 «Precum un măr domnesc în lume,
 «Ca să rodească tot în plin».

Convorbiri literare, XVI, 1882—83, p. 420.

O REGINĂ ÎNTR'O MANSARDĂ

VERSURI SCRISE PE PERETELE ȘALETULUI DE LA SINAIA

Sub coperiș de brad de munte,
Stă o Regină meditând.
Albastre raze pe-a sa frunte
Apar lucind din când în când.

Prin codri deși, prin stânci cărunte,
Pe râuri mari, pe munți sburând,
Gândirea ei își face punte
Și trece, norii luminând.

Unde se duce-acea gândire ?
Nu pot s'o spun, dar în uimire,
De-a ei lumină inundat,

Văd cum mansarda se desface
Și prin minune se preface
Intr'al minunilor palat.

1882.

După manuscriptul autorului.

XXI

EARN A VINE

Vine dela munte eara la câmpie
Scuturând din poale-î țile de urgie.

Viel

Lângă foc eă fac

Visurî după plac

Și cu al meă oaspe, dulcea primăvară,
Rîdem de furtuna care url'afară,

Es în calea erniî, ca la o mireasă,
Crivăţul fioric, corbiî, pâclă deasă.

Easă !

Eă cu gândul plec

Şi ferice trec

Prin poene 'n floare, prin păduri umbroase,
Unde miî de glasuri cânt'armonioase.

Bate la fereastră earna degerată.

Fruntea ei de ţurţurî este încărcată.

Bată !

Eă îî dic : drum bun !

Şi în sobă pun

Trei bucăţi de frasin, care ard cu pară
Povestind de lumea veche, legendară.

Sboară pe 'ntuneric umbre 'ngrozitoare,
Cârd de lupi în goană, stol întins de cîoare.

Sboare !

Eă la foc privesc

Şi mă 'nveselesc,

Căci din depărtare vîd sosind în ţeară
Paseri pribegite, oaspeţi blîndi de vară.

Ninge! vînt de moarte suflă să atingă
Flacăra vieții și din sbor s'o stingă.

Ningă!

Eă ved răsărind,

Eă ved înflorind

Earba pe câmpie, rosele la soare
Și sperarea 'n inimă june, simțitoare.

Joacă hora tristă lupii din răstoace,
Vulpile codane, urșii cu cojoace.

Joace!

Eă ved prin scânteî,

Ved cu ochii mei

Goale salamandre prinse 'n horă vie,
Ce la glas de greeri saltă 'n veselie.

Sună 'ntreg văzduhul de răcniri nebune.
Earnă cheamă iadul ca s'o încunune.

Sune!

Lampa eă mî-o sting,

Gîndurile-mî strîng,

Și pe-o pernă moale cad în adormire,
Ca să sbor în lumea cea de nălucire.

Mircești, 1882.

Convorbiri literare, XVII, 1883—84, p. 359.

XXII

RONSARD LA TULUZA

DEDICAT DOMNULUI A. ROQUE-FERRIER

Ronsard, al regilor poet
Și al poeților jun' rege,
Din al Parnasului boschet
Vroia noi lauri a culege.

El plecà decî la Tuluza
Și 'n fântâna din Valcluza
Iși scăldă în treacăt muza.

Tuluza 'ntreagă e 'n serbare.
Magistri gravî și dame multe
In Capitul cu nerăbdare
S'aū adunat ca să-l asculte

Ronsard mândru 'naintează,
Lira el își acordează
Ș'un cânt straniu întonează,

El spune 'n limba cea divină,
Cum pe când Franța eră 'n valuri,
Străbunu-î, Banul Mărăcină,
Născut pe-a Dunării verđi maluri,

Veni pe-un zmeū călare
S'ajute 'n lupta mare
L'a Frâncelor salvare.

Cu toți uimiți îl ascultară,
Apoi, cu glasuri triumfale,
Invingător îl proclamară
In vechile Jocuri Florale.

Iar în loc de-o eglantină
Luī magistrii grav închină
O Minervă argentină.

El o privește 'n admirare
 Șoptind: «O ! Zee cumințită,
 «Isbânda mea ar fi mai mare
 «De-ai fi tu dulcea Afrodită.»

Magistrii gravă zîmbiră,
 Și damele roșiră
 Și lung la el priviră...

Din Capitul iar spre Valcluza
 Plecă Ronsard pe o ți caldă,
 Însă în loc de-a-și scaldă Muza,
 El pe Minerv'acum o scaldă.

De-atunci zea răsfățată
 În Provența des s'arată
 Cu vii raze 'ncoronată.

Montpellier, 1882.

După manuscriptul autorului.

INSCRIȚIE
DESTINATĂ CASTELULUI DE LA SINAIA
CERUTĂ DE M. S. REGELE

Eu, Carol, și al meu popor
Clădit-am într'un gând și-un dor
In timp de lupte-al său Regat—
In timp de pace-al meu palat!

Sinaia, 1883.

După manuscriptul autorului.

VERSURÎ SCRISE ÎN CABINETUL REGELUI
LA SINAIA ÎN ȚIUA PLECĂRIÎ MELE

Sire,

Castel-Peleș, minune feerică, privită
Cu drag și cu mirare de falnicii Carpați,
Menire are 'naltă, în sînu-î tănuită,
Ca ploaia roditoare în nori întunecați.

Gândiri mărețe sboară prin casele-Ți Regale !
Le simte al meu suflet, le vede ca prin vis,
Precum sub chip de stele mărunte, ideale,
Zăresc în noapte sorii cerescului abis.

Să Te ajute Domnul să scrii pe-a Țării carte
 Lungi pagini glorioase ca 'n timpii legendari.
 Din cuib de munte, Sire, sbor vulturii departe.
 Din cuibul Tău în lume sbură-vor fapte mari!

Castel-Peleș. Oct. 1883

— ALTĂ REDACȚIUNE —

PE ALBUMUL REGELUI

Al Tău Castel, minune feerică, privită
 Cu drag și cu mirare de falnicii Carpați,
 Menire are 'naltă, de mine 'ntrezărită
 Prin timpii ce vin grabnic cu roade încărcăți.

Să Te ajute Cerul să scrii pe-a Țării carte
 Lungi pagini glorioase, tesauri seculari.
 Din cuib de munte, Sire, sbor vulturii departe.
 Din cuibul Tău în lume să sboare fapte mari!

Castel-Peleș, 1883, Oct.

După manuscriptul autorului.

XXV

IZVORUL

(HORA DIN MIRCEȘȚI)

In izvor ai pus piciorul,
Scump odor și mult iubit,
Și ca peptul meu izvorul
De fiori a tresărit.

In izvor ți-ai spălat fața,
Și izvorul fericit
Aă păstrat de-atunci dulceața
Chipului tău răcorit.

La izvorul cu șoptire
Ađi pe-amează te-aă culcat,
Și izvoru 'n neclintire
Până 'n seară mut aă stat.

În izvorul care trece,
Zimbitoare te-aă privit,
Și de-atunci în fundu-ă rece
Un bujor aă răsărit.

Tu, copilă, ești bujorul,
Floarea dragosteă tu ești,
Și-al meu suflet e izvorul
Unde chipu-ă oglindești.

Mircești. 1882.

Convorbiri literare, XVII, 1883—84, p. 360.

XXVI

CIREȘILE

HORĂ

I cî pe culme și 'n livadă
Veđi, cireșile s'aũ copt.
Graurî negri staũ la pradă,
Pe-orî-ce creangă cîte opt.

Saĩ pîrleazul, vină, vină,
Puĩculiță cu ochi vii,
Să te ducĩ cu poala plină
De goldane vișiniĩ.

În copaci eă pentru tine
Ca un graur m'oiă urcă,
Și cireșile sub mine
Drept în sîn țî-oiă aruncă.

Iar de sus, privind la ele,
După ce m'oiă înturnă.
Doi cercei de cireșele
La urechî țî-oiă anină.

— Iacă vin, dragă bădiță,
Dar în schimb ce țî-oiă da eă?
— Porți cireșe pe guriță,
Altă plată nici că vreă!

Mircești, 1882.

După manuscriptul autorului.

VERSURÎ SCRISE PE UN PERGAMENT
PENTRU ISCHIA

Septembrie, 1883.

Frumoasa moartă zace pe-o stâncă 'n lina mare
Și pletele-î pe valuri plutesc în legănare
Sub raze aurite, care-î mângâie fața.
Avea mult foc în suflet; el î-a răpit vieța!
Dar focul este-a lumei putere creatoare,
Prin el frumoasa moartă va re'nvia la soare.

După manuscriptul autorului.

XXVIII

O D Ă

LA STATUEA LUÎ STEFAN CEL MARE

Tu ești! Tu Stefan! tu străbune!
De patru secolî adormit;
De patru secolî, o! minune,
In veci de noi nedespărțit!
Tu ești, pe zmeul tău călare,
Cum te-am visat, cum te-am dorit,
Ah! iată-te, lumea tresare!
Eroû, Domn, oaspe înzeit!

Când ni se duce gândul la timpurile-acele
De traiu fără odihnă țesut cu zile rele,
În care plugul morții trăgea pe-al țării sin
Lungî brazde roditoare de mult amar și chin,
În patru orizonuri cuprinși cu nori de sânge
Zărim cerescu-ți paloș, ce dușmaniî înfrânge,
Și te vedem pe tine, învingător viteaz,
De pază, treaz la soare și 'n noapte încă treaz !

Mulți seculi lăncezit-am sub a peirii ceață,
Dar te-am avut pe tine, fecund izvor de vîeață,
Simbol al bărbăției în neamul tău ascuns,
Ș'a fost destul!... în ceruri un soare-î de ajuns !
Zadarnic sboară norii și fulgerii detună
Pe fruntea maestoasă a munților Carpați ;
În zarea limpedită dup'orî care furtună,
Ca tine printre seculi, ei par mai înălțați.

O ! de-ți eră statura cât inima de mare,
Ai fi întins o umbră din munți și până 'n mare,
Tu ce-ai putut cu brațul în veci neobosit
Să aperi Occidentul de cruntul Răsărit,
Tu ce prin curcubeul de fapte colosale
Legat-ai revărsatul cū-apusul vieții tale,
Tu aclamat în Roma cu glas triumfător :
« Mare-al Creștinătății Eroū nemuritor ! »

O ! Stefane, Românul crește,
Vedându-te ađi lângă el.
Ađi țeara mândră te priimește,
Purtând coroană de oțel.
Tu, ce viteaz ai apărat-o,
Privește-o !.. demnă-î s'o privești.
Independentă ai lăsat-o,
Independentă o găsești !

1883.

Convorbiri literare, XVII, 1883--84, p. 112.

XXIX

ÎNCUNUNAREA STEAGULUI

MAIESTĂȚII SALE REGINEI

30 August 1836.

Biserica e plină de capete plecate.
Mulțimea 'ngenunchiată ascultă lăcrimând
Pomelnicul cel jalnic de nume nouitate
A celor morți în floare stindardul apărând.

Staă față la serbare un Rege și-o Regină,
Ș'un steag ce se înalță, umbrind altarul sfânt.
El are multe zdrențe, dar lui toți se închină,
Căci e o moaște sacră, al Patriei veșmînt.

O ! sdrențe glorioase, Victoria în lupte
Vă dete mușcătoare și aprigă sărutări !
O ! haină-a României, atâte poale rupte
Cuprind întreg poemul al ei neatîrnări.

O ! Steag, fii vecinic falnic cu Regele 'mpreună,
Tu Steaua României izbânditor o porți.
Fii vesel, ađi Regina îți pune o cunună
De roze pentru vii, de lauri pentru morți.

Duă manuscriptul autorului.

XXX

HORA DE LA SINAIA

30 August 1886

Sus, în deal de mănăstire,
Saltă hora 'n învîrtire
Sub ochirea cea de foc
Soarelu' oprit în loc.

Saltă hora cū-avînt mare,
Căci e ziua de serbare
Unei fapte vitejești
De-ale oastei românești.

Munții vechi, străbuni ai țării,
Verđi ca 'n timpul primăverii,
Se'nsenină de privesc
Danțul cel milităresc.

Și toți brații de pe coaste,
Inșirați în rînd de oaste,
Par'că 'ntind voios din munți
Crengi de dafin peste frunți.

Iată Regele 'n mulțime
Dând avînt la tinerime.
Și Regina cu ștergar
Și cu fotă din Rucar.

El prin horă-și duce pași
Și glumește cu ostași,
Ea cu blânde dismierdări
La copii dă srăutări.

Precum fruntea și cununa,
Cu poporul Eî fac una,
Prin popor trecând senin
De se miră cei streini.

Iar pe culme mai departe,
La serbare luând parte,
Stă drapelu 'nvingător
In văzduh filfăitor.

Saltă sprinten dănțatorii,
Grivețeni, vânătorii,
Cu puicuțe românești,
Flori din stratură boerești.

Și e scumpă la privire
Cea frățească întrunire
De mâni albe ca un crin,
De mâni aspre ca un spin.

Cele mici dismerdătoare
Și acele arse 'n soare
Cu sfieală se ating,
Dar ușor cu drag se string.

Căci de sună 'n țeară larma,
Cele mari apucă arma,
Cele mici aduc cu dor
Balsamul vindecător.

Hora iute se 'nvîrtește,
Gloată mult' o îmbulzește.
Ochî și inimî se aprind,
Toți de sală se cuprind,

Că drept spor de veselie
Din Balcanî un vînt adie,
Ce șoptește triumfal
De al Griviței năval.

Insuși morții iată-î față!
Eî zîmbesc la cei din viață,
Ce-s jurați la rindul lor
A murî triumfător.

Hura! Peleşul din vale
Cîntă hora 'n a lui cale.
Toți s'aruncă viû în joc
Cum s'aruncă viû în foc.

Căci așa-î Românul, frate,
Dă nevoea după spate,
Bun de braț, bun de picior,
Luptător și dănțător!

După manuscrisul autorului.

XXXI

PE ALBUMUL D-REI ESMERALDA CRETZEANU

A ă nins cu argint
Și cu mărgărint
Din a erniș salbă,
Și prin recî fiorî
Lunca până 'n zorî
Devenit-a ă albă.

Pe ulm, pe stejar
Crengile apar
Lungă bucurimă de ghiață,
Iar în loc de frunzi
Sloiuri mici, rotunzi
Strălucesc prin ceață.

Totul pare mort
Sub funebrul cort
Unde gerul zace,
Însă prin îngheț
Sprintenul stigleț
Sboară și nu tace.

Când totul e mut,
Ce dor l-au făcut
Să cânte, să sboare?
El a 'ntrezărit
Pe cuibul iubit
O rază de soare.

Ast-fel când zăresc
Chipu-ți fecioresc,
Copiliță jună,
Inima-mă pe loc
Simte dulce foc,
Și vesel resună.

Ca și lunca, eu
Port pe capul meu
Earna, grea povoață,
Însă când te ved
Zimbind, eu mă cred
Chiar în primăvară.

Fîică de poet!
În al tău boschet
Tu cântî câte-odată
Și cu drag te-alinți,
De-amici, de părinți,
Fiind adorată.

Ca să fim voioși
În timpîi geroși
Dorul meu urează,
Ție-un trandafir,
Mie-un suvenir,
Paserii o rază.

Convorbiri literare, XVI, 1882—83, p. 382.

XXXII

X PE ALBUMUL D-REI X.

Natura de minuni e plină,
Dar când în cer nu e lumină,
Ea 'n umbră zace nevădută.
Inima-mi vecinic simțitoare,
Lipsită de-al juniei soare,
În sînul meu zace perdută.

Ah ! dac'aî vrea să aî tu parte...
Dar ce ȋic ?... timpul ne desparte :
Tu viî, când eî sînt spre plecare,
A zorilor vie lucire
Nu poate s'aîbă întîlnire
Cî-amurgul palid ce dispare.

Convorbiri literare, XVI, 1882—83, p. 383.

FAPTUL ȚILEI

PE ALBUMUL D-REI FR. GR.

Faptul țilei, fur de stele,
Le adună și cu ele
Face-un soare luminos,
Fala cerului voios.

Soarta mea de mî-aș alege,
N'aș fi soare, n'aș fi rege,
Dar m'aș face fur de stele,
Ca să te adun cu ele.

După manuscriptul autorului.

SFINȚIREA CURȚII DE ARGHEȘ

O D A

I

Românu 'n timpuri de răsboae
Pentru-al său țerm din moși-strămoși
Vărsă tot sângele-î șiroae
De se umbriă sub noură roși.
El înclină mândra sa frunte
Numai la cer, vroind pe loc
Să stee nalt pre cât un munte
Intre-a lui țeară și 'ntre foc.

II

Apoi în timpuri de cădere,
Cât erà cerul ne'ndurat,
El sta pe gânduri în durere,
De mari risipuri rezemat,
Și ascultà plin de uîmire
Glasul lor tăinic șoptitor,
Ce-î pomenià de-a lui mărire
Și 'n trecut și 'n viitor.

III

Romànu 'n timp de resuflare
Cu al sèu paloș vitejesc
Clădià mult traînice altare
Sub scutul Domnului ceresc,
Ca să privească lumii și soare,
Cum neamul sèu ș'a lui clădiri
In veci rămân neperitoare
Printr'ale lumii sguđuirî.

IV

Cum, de măsura mult măreață
A numelui ce-a moștenit,
El sta cu soarta-î față 'n față,
Ea crâncenă, el neclintit!

Iar când suflă vînt de peire,
Cum el în cale-î falnic stă,
Și pentru-a țerii mîntuire
Vîntul opriă și-l înfruntă.

V

Curte de Argeș! ca și tine
Aproape-a fost el de mormînt,
In ochiî Liftelor streine
Păreați voi șterși de pe pămînt,
Dar cât un stâlp e în picioare
Nu cade templul dărîmat,
Și nici-un neam viteaz nu moare
Cât el mai are-un fiu bărbat.

VI

Un singur om de vîeață tare
Poartă 'n sîn miî de oameni tari,
Precum o ghindă 'n coaje-î are
Un verde codru de stejari.
Iar prin iubirea de moșie
Și prin credința 'n Dumnezeu
Un om plătește cât o mie,
Stăpân pe viitorul său.

VII

Așa tu, Curte legendară,
Așa tu, drag Român popor,
În cursa soartei mult amară
V'ați dat un sacru ajutor,
Și iată-vă ați iar cu fală
Strălucitori prin har ceresc,
El sub o mantie regală,
Tu sub veșmîntul îngeresc.

VIII

El vine-O! sfîntă mănăstire,
Cu brațe pline de cunună,
După trei seculi să te-admire
Ca pe-o minune 'ntre minuni.
O! monument, soarta țî-e mare!
Sub neaoș Domn ai fost clădit,
Și-n mîndra-ți nouă realțare
Ați sub un Rege ești sfîntit!

IX

Privesce 'n jur, privesce 'n zare
Umbrele mari a celor morți,
Care-ți trimit o închinare
De pe-ale veciniciei porți.

Mărirea ta este deplină;
Geniū a fost meșterul tău,
Ești demn de-o nație creștină,
Ești demn locaș de Dumnezeu!

INSCRIȚIE PE UȘA CURȚII DE ARGEȘ

Eu duc pe cel ce plânge la raiu de mângăere;
Pe orb către lumină cerească îl duc eu.
Voi ce intrați aice, goniți orî-ce durere
Și orî-ce desperare lăsați pe pragul meu.

XXXVI

LEGENDA

SFINȚIRII BISERICII DELA CURTEA DE ARGEȘ

ÎNCHINATĂ MAIESTĂȚILOR LOR REGELUI CAROL I ȘI REGINEI ELISAVETA

12 Octobre 1886.

I

Din Moldova cea nurlie,
Din voioasa Oltenie,
Din întreaga Românie,

De prin munți, de pe câmpii,
Din colnice podgorii,
De pe văi cu ape vii,

Din orașe, de prin sate,
De la schituri depărtate
Și mănăstiri ne 'nchinate,

Au plecat în cete, cete
Nalți flăcăi cu negre plete,
Roiu bălaiu de mândre fete

Și femeî cu prunci la țiță,
In catrință, în bondiță,
In cămeșe cu altiță.

Toate sprintene, ochioase,
Strînse 'n fote fluturoase
Și de mijloc mlădioase ;

Unele din plaiu călare,
Altele din văi pe care,
Purtând florî, purtând ștergare.

Vin prin șesuri, prin păduri
Sfinți Episcopi în trăsuri,
Iar pe jos, pe bătăturî,

Preoți, maice în șaiag,
Slabi călugări cu toiag,
Dile 'ntregi pășind cu drag.

Și din fundul celor munți
Trec prin ape fără punți
Albi mocani pe cai mărunți,

Vin pe drumuri jună ostași,
Dorobanți și călărași,
Ageri, neaoși vulturași.

Toți în șiruri lungi, grămadă,
Și în haîne de paradă,
Ochilor întinđend nadă.

Gloata întreagă se adună.
Câmpu 'n lung și 'n lat răsună
Sgomotos, de voe bună,

Căci ea merge-atrasă 'n zare
De-o lumină, ce apare
Pe sub ceruri mare, mare,

Cum mergeau neobosit
 Cei trei crai din răsărit
 Spre luceafărul slăvit,

Ca să 'nchine fruntea lor
 Unui fraged pruncușor,
 Lumelor mântuitor !

II

Dar ce este acea-lumină?
 O biserică creștină
 Ridicată din ruină !

Domnul Neagoe-a clădit-o,
 Timpul crunt a risipit-o,
 Carol Rege-a re'noit-o.

Ș'acea lume în pornire
 Pasă vesel s'o admire
 In cereasca-î strălucire.

Eat'o lângă ea sosită,
 Imprejuru-î grămădită,
 De podoaba sa uimită,

Căci, în câmp din nou lucrată,
Pare-o sculă nestimată
Pe pământ din cer picată.

Cu măestrelor-î cîoplele,
Cû-a ei turle invîrtele,
Care-atrag ochii la ele,

Și cu sfînta armonie,
Ce din sînu-î lin adie
Sub nălțimea albăstrie...

Lumea stă ascultătoare.
Bolta e răsunătoare
De cîntări pătrundătoare,

Ce'n văzduh se împreună
Cu svon lung de tun, ce tună,
Și de clopot, care sună.

Dar tăcere!.. de o dată
În mulțimea 'nfiorată
Resuflarea stă curmată.

Inimile bat mai tare,
Bătrîni, tineri, fie-care
Mai pătruns, mai viū tresare...

Ce se fie?... pe-orī ce munte
Țipă vulturī, șoīmī de frunte,
Sboară umbre mari, cărunte.

Orī-ce frunză re'nverdesce,
Orī-ce rîu apele-și cresce,
Orī-ce pom din nou rodesce !

Insuși soarele'n splendoare,
Sol trimis la serbătoare,
E mai nou, mai splendid soare...

Taīna este săvirșită !..
Ascultați !.. lavra sfînțită
Țice lumiī pironită :

«Voī ce'n vīeață vē luptați,
«Voī ce raiul căutați,
«Sīnu-mī e deschis, intrați !

«Eă sînt mana mîngăerii !
«Eă sînt balsamul durerii !
«Eă sînt cumpăna puterii!»

III

Preoțimea toată-afară
În veșminte, în tiară,
Se înșiră-acum pe scară.

Jos, în curte oamenî miî,
Și neveste și copii
Se îndeasă'n straturî viî,

Ca să vadă în lumină
Sus, drept ușa cea divină,
Pe-a lor Rege și Regină :

Eată-îl !. El în capul scării,
Stă purtând odorul țerii,
Paloșul neatărnării !

Ea, pe fruntea Sa Domnească
Purtând, nu stema regească,
Ci marama țărănească !

Și pe boiū frumos, cu fală,
Fota cea națională,
Ca o mantie regală !

«Ean priviți !.. strigă mulțimea,
«Cum a înfrățit mărimea
«Ș'al Eî tron cu țărănimea.

«Ea-î de noi !.. A noastră este !
«Par' că-î Zîna din Povestel»
Țic copile și neveste.

Și cu toate, miî și sute,
In dorința lor perdute,
Ar vrea mâna-î s'o sărute.

Dar un semn Regele face...
Și pe loc poporu 'n pace,
Nemișcat, se'nclină, tace.

Regele cu glasul tare
Îî grăesce de altare
Și de-a legii respectare.

In cuvinte cumpănite,
Din tot sufletu-Î pornite,
Cu măreț avînt rostite,

El îi spune 'n graiul de Rege :

« Că Moșie, Domn și Lege

« Trebuie strîns ca să se lege !

« Că credința'n Dumneșeu

« Pune sfîntul scut al său

« Intre bine și 'ntr-o rău ! »

Iar pe cînd glasul tot crește,
Bolta sfîntă l însoțește
C'un resunet, ce uimește.

Și-aî zidirii porumbei
Freamăt fac din clopoței,
Ca un sbor de îngerei.

Ura'n ceruri se ridică !..
Ceru'n două se despică,
Ploî de raze din el pică,

Și, ferice, tot poporul,
După cum îl duce dorul,
Vede 'n față-î viitorul !

IV

O ! moment de re'nviere !
Amintirea-î nu va pîere
Cît va sta Crucea'n putere !

Căci avut-a marturî mari
Vechii ctitori legendari,
Munții, codrii de stejari,

Și bătrînul Argeș, care
Duce-va astă serbare
Dintr'o zare 'n altă zare!..

Fost-am încă și eă față,
Și pe turla cea măreață
Am zărit cincî umbre 'n vîeață.

Una blând a cuvîntat:
«Neagoe, al meu bărbat,
«Fie Domnui lăudat!

« Sfînta noastră Mănăstire,
 « Şi a noastră pomenire
 « Scoase sînt de la peire! »

Alta dîse cu oftare :
 « O! Manole, meşter mare,
 « Ađi e dîua de scăpare!

« După veacuri de urgie,
 « Am eşit din temelie
 « Eă, sermana ta soţie,

« Şi 'ncetat-am de-a mai plînge,
 « De-a mai dîce: crunt mă frînge
 « Zidul tău, care mă strînge!

« Ađi, în locu-mă, spre 'ntărire
 « Pentru falnica-ţi zidire,
 « O Regină cu iubire

« Pe altar prinos depune
 « Cartea Sa de rugăciune,
 « Ce-o s'aducă dîle bune.

«Toată scrisă, zugrăvită,
«Și, de mâna Ei slăvită,
«Cu minuni împodobită.

«Aibă traiu ca gândul Său!..
«Eă cu pruncușorul meu
«Sbor în cer la Dumnezeu!»

Ast-fel umbrele șoptău,
La popor cu drag privău,
Ochiî lor se 'nveseliău,

Apoi tăinic, cu sbor lin
Dispărut-ău în senin
Ca un vis, ca un suspin.

Iar în urmă-le, în soare,
A rămas strălucitoare
Lavra 'n veci neperitoare!

XXXVII

Ț E A R A

Din umbra deas' a norului
Intins pe țări streine,
Cu aripile dorului
Voios reviu la tine,

O ! cuib a fericirilor !
O ! țeară luminoasă !
Comoar' a nălucirilor,
Grădina mea frumoasă !

Ș'avîntul tinereților
Ce 'n sinu-mî se trezește,
Prin lumile poezilor
Sburînd mă rătăcește,

Prin farmecul avîntului,
Tot ce sub ochi răsare
În poalele pămîntului,
Mai drăgălaș îmi pare.

Intinderea câmpiilor
În zări mai lin se perde,
Mai dulce-î rodul viilor,
Verdeața e mai verde.

Mai nalte sînt nălțimile,
Mai cald e mîndrul soare,
Mai limpezi limpezimile
De rîuri și izvoare

Iar fetele cu florile
Mai vii rîd între ele.
Și spun privighetorile
Mai tăinic vers la stele,

Aice-î țeara basmelor,
Ce 'ngân' a noastră minte
Prin farmecul fantasmelor
Din timpî de mai 'nainte.

Aice-î vestea Doamnelor
Din lumea legendară
Ș'a prelungirii toamnelor
Sub cer de primăvară.

Aică țeara plăcerilor
Ș'a doînelor de jale,
Ce 'n liniștirea serilor,
Te țin uîmit în cale.

Aică cu lăcrimioarele
Bujorî se prind în horă.
Aice însuși soarele
Are 'ntre florî o soră,

Și 'n stâncile Carpaților
Cresc paserî nădrăvane,
Și 'n sufletul bărbaților
Mândriile romane.

O! gură dulce-a raiului,
Tu dai prin o zîmbire
Și fericire traiului,
Și morții fericire.

Luceferii eterului
Rîvnind privesc la tine,
Și toți îngerii cerului
Te-au îndrăgit ca mine.

Mircești, Septembre, 1886.

Convorbiri literare, XX, 1886—87, p. 689.

După manuscriptul autorului.

XXXVIII

DOMNULUI ȘI DOAMNEI JACQUES LAHOVARY

23 Iunie 1887

Căsătoria este poemul fericirii
Compus de două inimă cu drag împreunate,
Ce 'n sinul armoniei și 'n farmecul iubirii
Undesc comoara dulce de cânturi inspirate.

Din ele fie-care aduce partea-î dreaptă
De splendide imagini, de strofe-armonioase :
Iubitul, cumpănirea, puterea înțeleaptă,
Iubita, încântarea simțirilor duioase.

Voî, favoriți ai soartei, ce 'n astă zi cu soare
Incepeți a compune poemul căsnicieî,
V'a înzestrat natura cu toate-a ei odoare,
Ca să intrați ferice în templul armoniei.

Deci, mână 'n mână, veselî, cu inimă alipite,
Pășiți cântând pe calea ce vouă se deschide.
Veți fi urmați de-a noastre urări nedespărțite
Sub cerul lin, albastru și care vă surîde.

Paris,

XXXIX

P O D U L ⁽¹⁾

SCRIS PENTRU MARGARETA CÂND VA FI MARE

Pe podul unui vas feeric
Cu forma de castel bogat,
Ce strălucește 'n întuneric
Fantastic, vesel luminat,

⁽¹⁾ Un mare balcon din Castelul Feleș.

Și care poartă drept catarguri
Treî turnuri nalte, ce plutesc
Sub vastele albastre larguri
A Oceanului ceresc,

Mă primblu 'n ora dimineții
La soarele dismerdător,
Ca 'n timpul dulce-al tinereții,
Ca 'n timpul meu de călător,
Și, fărmeceat de-o nălucire,
Imî pare că dalbul palat
Se mișcă 'n lină lenevire
Prin lumile ce le-am visat.

Mă duce la frumoase maluri,
Umbrite de verđi palmieri
Și 'ncinse cū-aurite valuri
Sub aburiri de primăveri.
Mă duce 'n India brahmină,
In raîul de la Taiti,
In care vecînica lumină
Indeamnă vecînic de-a iubi.

El maî cu seamă se 'ndreptează,
Unindu-se cu gîndul meu,
Spre-o țeară mândră și vitează
Și mare cât numele său,

Spre-o Românie viitoare,
Pe-al căreî cer nemărginit
Să nu apue scumpul soare...
Dar în ce vis m'am adâncit?..

O! Margaretă cu drag nume,
Cu mine vină sus pe pod,
Ca să culegem de prin lume
Al veseliei dulce rod.
Cântând vom trece împreună
Pe lângă plaiuri îngerești,
Și eu sub razele de lună
Ți-oii spune splendide povești.

Ne vom opri la cea minune
Din marea dela Ceilan ;
Vom trece-apoi în răpejune
Strîmtura dela Magelan,
Și te-oii conduce zimbitoare
La radiosul paradis,
Prin care 'n noaptea visătoare
Se rătăcește al tău vis ;

La insula ce se încinge
De-un brâu de flori, apărător,
De care vecinic nu s'atinge
Nici-o durere 'n al ei sbor ;

La țermul unde-s pășerele,
Solî drăgălași de fericiri,
Ce poartă 'n pliscul lor inele,
Inele pentru logodiri.

Castelul Peleş, Noemvre, 1887.

Convorbiri literare, XXI, 1887—88, p. 832.

XL

DOUĂ ROMANȚE

I

De-aș fi 'n a tinereții floare,
Când toate ȕilele sînt bune,
Pe cînd din inima cu soare
In veci lumina nu apune,
Multe-aș aveà în taîn' a-ȕi spune,
Ca să devii tu gînditoare.

De-aș fi ce-am fost pe lume-odată,
Privind în față-mi viitorul,
Când mă 'ndrăgeam de orî-ce fată,
Ce-mi păreà soră cu amorul,
Aș deșteptà în tine dorul
Că-a mea cîntare înfocată.

Dar nu-s în floarea tinereții
Și nu 'ndrăznesc nimic a-ți dice.
Mergi dar, copilă, 'n calea vieții,
Intîmpinînd zîmbiri amice.
Eă te-oiă privi tăcut, ferice,
Răpit de farmecul frumseții.

Și însă 'n pept am o comoară
De tinereți și de simțire.
O ! timp voios de-odinioară,
Te-ai dus lăsându-mă 'n jălire.
Adio visuri de iubire,
Rămâne dorul, timpul sboară !

Natura de minuni e plină,
Dar cînd în cer nu e lumină,

În umbră zace nevădută.
Înima mea cū-a ei comoare,
Lipsită de-al juniei soare,
În sinul meu zace perdată.

Ah! dac' ai vrea să ai tu parte...
Dar ce ȋic? timpul ne desparte.
Tu ești 'n zori, eū în plecare.
A zorilor vie lucire
Nu poate s'aibă întâlnire
Cū-amurgul palid, ce dispare...

După manuscriptul autorului.

XLI

ȚILELE BABEI.

Cât aũ fost earna de lungă,
Aũ ținut soarele strîns
Sub al ei cojoc încins,
Crivățul să nu-l ajungă,
Nici să fie 'n față nins.

Iară sora ei mezină,
Dokia, l-aŭ îndrăgit
Şi la rîndu-î aŭ vrăjit,
Ca s'atrag' a lui lumină
Lângă sinul ei sbîrcit.

Şi sub cortul ei de gheaţă,
Unde tremură mereu,
Ține-acum odorul său,
Dulcele izvor de vîeaţă,
Zimbetul lui Dumnezeu.

Il sărută, îl dismeardă
Țiua, noaptea, ne'ncetat
Ca pe-un mire descântat,
Şi se teme să nu-l peardă
Dela ochiu-î degerat.

Bietul soare 'n fărmeclare
Perde lustru-î aurit
Sub răsufllul ei cumplit.
El pe lume nu mai are
Nici Apus, nici Răsărit.

Iar în lipsa lui, pământul
Zace 'n triste amorțiri,
Bântuit de vijeliri;
Căci ferească Domnul sfântul
De-ale Babelor iubiri.

La răsufletul lor de-odată
Tot ce-î verde, înflorit,
Cade, moare vestețit.
Turba lor e ne'mpăcată,
Dorul lor neîmblândit.

Ele știu să 'ncurce firul
Feți-frumozilor, pe plac.
Știu să schimbe pentru leac
Chiar în brustur trandafirul
Și stiglețu 'n liliac.

Iată, mări, însă iată
Că 'ntr'o ți spre Răsărit
Mândrul soare auzărit
O frumoasă, vie fată,
Pe un plaiu reînverdit.

Erà dulcea Primăvară,
Rumeioară ca un frag,
Scump odor și lumiî drag,
Care-acum eșise-afară
Din lăuntrul unui fag.

Brîndușică zîmbitoare
Și cu mersul legănat,
Pe sub ceru 'nseninat
Ea păreà așteptătoare
De un mire mult visat.

Căci pe inima-î fecioară
Purtà 'n sinu-î miî de flori,
Și-adăstà 'n fierbinți flori
Să închine-a eî comoară
Impăratului din zori.

Cum o vede, se aprinde
Soarele re'ntinerit,
Sboară 'n cerul părăsit
Și cu razele-î cuprinde
Tînerul odor iubit.

Pe loc omul re'nviează,
Apa curge șopotind,
Cuibul rîde ciripind,
Lumea se desmormîntează
Și renaște înflorind.

Iară Baba prin răstoace
Ca o cîmă alergând,
Văetându-se plângând,
Scutur' ale ei cojoace,
Când cu ploae, când ningând.

În bordei, în casă, 'n șatră
Ea pătrunde șuerând,
Inimile 'nfiorând;
Spulberă cenușa 'n vatră,
Apoi ese 'n câmp urlând.

Ea furtunele stîrnește,
Intinzînd pe câmpul gol
Al troenilor nămol;
Prin văzduh o cărăște
De corbî negri negrul stol.

Ea din fugă se anină
De sërmanii călătorî,
Ingheţată, rătăcitorî;
Smulge tufe din tulpină
Şi le-asvîrlă până 'n nori.

Ea pe vite le chirceşte
Şi grăuntele de an
Incolţit îl seacă 'n lan;
Şi cocorii rătăceşte
Pe cerescul ocean.

Nouă nopţi şi nouă zile
Din suspin ea naşte vînt
Şi blăstemuri din cuvînt,
Vrînd pe orî şi ce copile
Să le-ascundă sub pămînt.

Lumea tremură şi ădice :
«Babă, strechie de dor,
«Duce-te-ai într'un picior,
«Val-vîrtej, de pe aice,
«Până 'n iadul ardeşor.

«Duce-te-ai în cale oarbă,
«Alungată de-un cocoș,
«Până 'n fund la mărul roș,
«Și pământul să te soarbă
«Fără giulgiu, țără coș.»

Baba cată 'n sus la soare,
Ea îl vede zimbitor
Lângă scumpul lui odor;
Țipă, cade și 'n loc moare
Pân' la anul viitor.

Veselie! re'nviere!
Muguri se desvelesc,
Gândăceii se ivesc,
Roiurile-adună miere,
Inimile se pândesc.

După manuscriptul autentului.

XLII

FLUERUL

In poeana verde am găsit un fluer
Și ȋ-am ȡis ȋn treacȡt: O! fluer perdut,
Aȡ avut o datȡ mult maestru șuer
Care uȡmiȡ lumea, șȡ-acum eșȡ tȡcut.

Astfel șȡ poetul, viȡ ȋn tinereȡe,
Gingaș, cu ȡubire, dulce a cȡntat,
Dar ȡ-a plecat fruntea trista bȡtrȡneȡe
Șȡ i s'a stins glasul, șȡ-a rȡmas uȡtat.

Fluerul respunse : Frate, frăţioare,
A sosit amurgul, jalea ne-a cuprins,
Dar a noastră soartă e mulţămitoare :
Am cântat o doină şi e de ajuns.

Castel Peleş, 1888.

După manuscriptul autorului.

✽

Autorul a scris această poezie, cu însemnate deosebiri, şi în albumul D-şoarei E. Văcărescu, cu titlul «*Pentru ce nu măi cânt ?*» având data : *Castel Peleş, 1888.*

XLIII

CREANGA DE STEJAR

DEDICATĂ D-LUI DE BERLUC PERUZIS

Creangă mică și uscată
De pe valul Dunărean!
Ești menită a fi 'necată
În al mărilor noean?
Tu plutești, dar tot spre vale
Te împinge cruntul val..
Cine te-a oprî din cale
Și te-a scoate iar la mal?

Spune-mă care-î al tău nume?
Unde mergi? de unde vii?
Ești tu moartă 'n astă lume?
Mai faci parte dintre vii?
Spune-mă: Crivățul ernatic
Smulsu-te-aă cu brațul lui
De pe-un pom uscat, sêlbatic,
Să te-arunce valului?

Vulturul cel gol pe frunte,
Cel cu ochi fulgerători
Dusu-te-aă în vîrf de munte
Să-și dureze cuib sub nori?
Fulgerul trăsni-aă oare
Cuibul lângă cer durat
Și 'n a Dunărei vulvoare
Din văzduh te-aă aruncat?

Vă! sêrmană creangă mică,
Eă la tine cînd privesc,
Inima mi se despică
Și te plîng și te jălesc.
Tristă e a ta menire!
Cel balaur Dunărean
Te conduce la peire
In al mărilor noean!

— Să n'ai grije de-a mea soartă!
Eū sînt mică, dar nu pier.
Dunărea pe sîn mă poartă,
Dar plutesc cătând la cer.
Mulți aū vrut a mă culege
Și-a mă arde!... In zadar.
Sînt odraslă eū de Rege,
Căci sînt viță de stejar.

In curînd voiū prinde vîeață,
Pe-acest mal voiū răsări,
Și cū-a mea umbră înăreață
Lumea 'ntreagă voiū umbrî.
Voiū privi peste orizonuri
Cū-al meū vîd împărătesc,
Căci din lemnul meū fac tronuri
Și am nume românesc.

După manuscrisul autorului.

XLIV

DOMNIȘOAREÎ LILA WHITE

TRIMIS LA CONSTANTINOPOL

Nor de-argint, ce treci sub cer
Peste-a munților nălțime
Și dispari cū-al tău mister
În a zării albăstrime,
Sborul tău îl îndreptează
Spre poeticul Bosfor,
Unde Lila blând visează
Visul cel fărmeacător.

Du-î parfumul de iubire
Ce-î trimit a eî surorî,
Ca o dulce amintire
De-ale țerii mândre florî.
Și-apoi iar te 'naripează
Ca s'aducî în ochii mei
Dela soare-o dulce rază
Și zîmbirea dulce-a eî.

După manuscriptul autorului.

CICLONUL

Lunca mie drăgălașă, de-a mea inimă cântată,
 Erî frumoasă și 'nflorită, astăzi zace inundată,

Căci Siretul, mire barbar, de iubirea lui aprins,
 In a sale brațe crunte a răpit-o și cuprins.

Dragă luncă! Earba-ți verde și a florilor comoară
 Dispărut-aă sub potopul ce din treacăt le omoară,

Apele mereu se sue, toate paserile 'n sbor
Țipă jalnic, îngrozite pentru cuiburile lor.

Dar o și mai cruntă spaîmă, dar o cumpănă mai mare
Le așteaptă, vaî de ele! după crunta inundare.

Un ciclon din zarea neagră, plin de fulgeri trăsnetori,
Vine, vîjje și urlă, aducând troenî de nîri,

Peste luncă se abate, darmă, sfarmă 'ntr'o clipală
Nalți stejari trecuți prin seculi, cî-a lor frunte triumfală,

Și răstoarnă urieșii pe-a lor dese semînții,
Erî vioae 'n a lor umbră, ađi ucise 'n vijeliî.

Trist tablou de pustiire! Sub a cerului urgie
Biata luncă geme, luptă în grozavă agonie

Și aduce'n triste gîndurî pe tot omul simțitor,
Cînd privește cum giganții se restoarnă de ușor!..

Din ei unul, măi de-o parte, fulgerat de-a drept în frunte,
Are-o creangă ruptă, verde, ce pe apă face punte.

Ea se clatină în aer, legănând un cuib dușos,
Unde patru păsărele cântă lin, armonios.

Pe sub el, îngrozitoare, valurile clocotesc,
Printre crengi se sue șerpui, tunetele sus trăsesc,

Însă cuibul n'are grijă, căci un cuib e o cetate.
Are-un înger ce-l păzește de stihiiile turbate,

Și prin aspra vijie a cumplitelor vîntoase
Către ceruri se înalță glasuri dulci, melodioase.

Mircești.

După manuscriptul autorului.

XLVI

O SCĂFÎRLIE URIAȘĂ

Nălțimea efemeră la care ai ajuns
Te face a te crede cu mir pe frunte uns,
Și 'nțepenindu-ți gâtul, umflându-te în pene
Și ridicând spre tîmple părechia-ți de sprîncene,
Privești la omenire cu ochi fără scînteî
Ca la un cârd nemernic de proști și de pigmei.
Tu ții cu îngâmfare: Puterile divine
Creat-au lumea 'ntreagă în șapte zile pline,
Dar au avut nevoie de mii și mii de ani
Să umple scăfîrlia-mă cu crieri nădrăvani.

Un ocean de planuri imens reformatoare
Se sbate 'n sgomot mare sub fruntea-mă gânditoare,
Ș'adese-orî frățește eu ȋic lui Dumnezeu:
Când ȋi re'ncepe lumea, s'o dregă pe planul meu,
Și astfel, numai astfel, se va vedeà căt bine
Poți face omenirii, unindu-te cu mine...
ȋic, însă nu m'ascultă, și totul merge rău
O singură speranță rămâne lumii: *Eu!*

După manuscriptul autorului

PLUGUL BLĂSTEMAT

Vecină cu moșia bogată și domnească
Se 'ntinde o câmpie mănoasă rezeșească,
Pe care o pândeste avanul Domnitor
Cu poftă nesățioasă, cu ochiū adunător.
El vrea ca să-și cârpească chlamida aurită
Cu zdreanța sărăcimii de veacuri moștenită.
Dar nu vrea rezeșimea să-î vînd' al său ogor,
Căci e legat prin sânge pămîntul de popor.
«Nu vrea?.. Răcnește Vodă... Prostimea întetită
«Ridică ađi din țernă fința-î umilită
«Și îndrăznește-a-și pune voința 'n fața mea?
«Să afle dar ce-î vrerea, atunci când Domnul vrea!» (1).

(1) Vodă Michail Sturdza.

A doua zi o ceată de mulți neferi călare,
Incunjurând pe Vodă, pășesc peste hotare.
Și ca să trag' o brazdă aduc un mare plug,
Unealtă de hrăpire, cu șease boi în jug...
Câmpia năvălită lucéște verde 'n soare,
Dar un fior pătrunde în orí-ce fir și floare,
Și via ciocârlie cântarea și-a curmat,
Și zarea se 'nvelește c'un nor întunecat.

Din capétul câmpiei începe plugul rece
Să tragă brazda neagră pe locul unde trece,
Și pajiștea atinsă greu geme ne'ncetat
De-a fi 'njumătățită prin ferul blăstemat.
Văzduhul se resună de strigăte de ură
Și plugul lasă 'n urmă-î, în verdea bătătură,
O rană lungă, largă, din care amărit
Se 'nalță 'n cer blăstemul pămîntului răpit.

Și tot înaintează plugarii... când de-odată
O falnică Româncă în cale se arată,
Frumoasă, tristă, naltă, pe frunte cu ștergar
Și c'un pruncuț la sînu-î, pășind măreț și rar.
Ea vine și în față cu boii se oprește,
Din ochi aruncă fulgeri, apoi așa grăește:
«Vrei să ne prădi tu, Vodă, avutul strămoșesc?
«A! dacă nu ai teamă de trăsnetul ceresc,

«Na !.. ȕi să treacă plugul pe-al meu copil din faşă,
«Ca să-ȕi rămăe 'n lume pomină ucigaşă.»
Ea ȕice şi depune odoru-ı lângă boı
Minune!... Ceı din frunte, plăvaniı amăndoı,
Cu ochı plinı de blăndeȕe pe dınsul capul pleacă,
Il miroase; el rıde şi ei nu vor să treacă.

In lăturı! strigă Vodă, şi glasu-ı răguşit
Se pare de păcatu-ı în pept înăduşit;
Iar falnica Româncă pe sınu-ı alb cruceşte
A sale braȕe albe, obrazu-şı desveleşte
Ş'adaoge 'n glas tare : «Maı bine mort de mic,
«Decât s'ajungă 'n lume prin tine un calic.
«Dă! trage brazda, feară, şi 'ngroapă la olaltă,
«Alăture cu pruncul, mândria ta înaltă!»

Năprasnic atunci Vodă c'un biciu cumplit de foc
Loveşte 'n boı să-ı măe, dar boıı staū pe loc
Ş'acopere copilul cū-o caldă înfăşare.
Prin aburiı ce ese din deasa lor suflare,
Şi cıocărlia 'ncepe cântările-a-şı urmă
Şi mama în uımire 'ncepe-a lăcrimă.

«Muere! strigă Vodă turbat, schimbat în feară,
«Perı decı şi tu pe brazdă şi ȕincul fraged peară!»

Nebun el se răpede, dar n'a făcut doi pași
Și iată că tufarii se mișcă a vrăjmași,
Și iată că s'aude un glas de răsbunare,
Și iată că se vede o gloată 'n fuga mare,
Venind cum vine zmeul pe aripă de vînt,
Că-o falcă sus în ceruri și alta pe pămînt.

Răzeșii sînt, rezeșii !... Fugiți, periți cu toții.
Păcatul vă ajunge, neferi și Domn, voi hoții!
Rezeșii în urgie s'apropie de voi
Ca să vă pue 'n juguri, să dați plugu 'napoi.

.

Dispar în clipă hoții și zarea se deschide,
Și gloata strigă : Oarba !.. și copilașul rîde.

După manuscriptul autorului.

XLVIII

LEGENDA CRINULUI

O rază răslețită de soarele apus
Se 'ntârzieze 'n cale-î făr'a privi pe sus
Și nu știà, sërmana, cum, unde să apuce,
Să scape de-ale nopții fățarnice năluce.

În fuga-î, spăimîntată, de arbori se lovîa.
Lucirea-î scînteindă o clipă se ivîa
Pe câmpuri, văi și dealuri, pe ape curgătoare
Și se perdeà în umbră sclipind tremurătoare.

Se 'ntârziase !.. fapta-î erà de neiertat,
Căci soarele plecase pe frunte-î nourat;
Dar cum să nu 'ntârzie, când ea fu ocupată
Din zori să încâlzească un mic mormînt de fată ?

Mormîntul erà umed ș'un glas de îngerel,
Slab, plângător, mult jalnic eșă gemênd din el,
Țicând : « O ! mamă, mamă, e frig, peptul mă doare,
« Nu mă lăsa !.. » Și raza uitase mândrul soare.

Acum ea rătăcise în sboru-î sficîos
Pe-un câmp întins sêlbatic, pustiû și năsipos,
In care, singurică, o frunză vestejită
Venîa de vînt adusă din zarea înnegrită.

Lumina, radioasă ca visul de noroc,
S'apropie de frunza oprit' acum pe loc,
Și răpide ca gândul în sînul eî pătrunde,
Se face ghem de aur, de noapte se ascunde.

De-odată, la căldura din oaspele-î ceresc,
Prin frunză trec ferbinte fiorî ce-o înverdesc.
Ea prinde graiû și suflet, și razeî blânde Țice :
« Tu, fulg de soare, noaptea cum te găsești aice ? »

«Ah! îi răspunde raza, rămas-am pe pământ,
«Lipită până 'n seară de-un mic dușos mormînt,
«In care-o copiliță, sub peatră nădușită,
«Suspină trist și cheamă pe maica ei cernită.»

— «O știu!.. eu făceam parte din pătura de flori
«Depusă pe-a ei raclă de scumpele-î surori.
«Sub lacrimile mamei uscatu-m'am în clipă
«Și m'a adus aice un vînt pe-a lui aripă.

«Va! îată-ne-amîndouă perdute în pustiū
«Ca drăgălașul înger ce zace în sicriū,
«Dar s'așteptăm aice voiosul fapt al ȝilei,
«Fiind însuflețite de sufletul copilei.»

Șoptind în întuneric plăpînde-aū adormit.
O rouă, mană sfîntă, din ceruri le-a stropit,
Și 'n loc de-o frunză neagră și de o rază albă
A doua ȝi crescut-a un crin cu fruntea dalbă.

Așă se nasc pe lume minunile de flori.
In ele reînvie copiii zîmbitori;
Dar nime nu pricepe mai bine-a lor mistere
Ca inima de mamă, dorită și stinghere!...

După manuscriptul autorului.

XLIX

IMN CĂTRE SOARE

O ! Soare, Creatorul, când de pe tronul sėu
Ți-a ȝis sǎ fii, vrėnd lumiĩ sǎ dea supremul bine,
Atunci El cu mǎndrie s'a oglindit ın tine
Și chipu-ı sfint rėmas-a ın veci pe discul tėu.

Atunci o liniștire profundǎ s'a lǎțit
Pe neagra frămintare ce clocoteǎ ın chaos,
Și lumile gustat-aũ ıntaiul lor repaos,
Și cea ıntai zimbire sub ceruri s'a ivit.

Atunci o armonie sublimă la auz
Ești din a ta harpă cu strunele de rază
Și 'n noapte-î Universul fu vesel ca să vază
Pe calea vecinicieî eternu-î călăuz.

O ! soare fără umbră, o ! splendide izvor
De viață, de rodire, de cânt și de credință,
Prin tine se afirmă înalta Provedință,
Din tine-a plecat sborul cerescului amor.

Tu geniului falnic dai aripă și cunună,
Tu omului ce moare însuflă dor de dăile,
Tu dai un dulce farmec la floră și la copile,
Ce sînt a tale fiice, minune 'ntre minună.

A tale zori sînt dalbe, măreț al tîeu apus.
Fășind cu maestate în calea-ți ideală,
Formezi o luminoasă arcadă triumfală,
Prin care omenirea zărește Domnul sus.

Din toți nenorociții, cel mai nenorocit
E orbul, ce nu vede sublima ta splendoare.
Din toți, cel mai cu parte și cel mai fericit
E vulturul, ce poate să te aținte, o ! soare.

Eă, mic atom, în lume perdut, neînsemnat,
Te port în al meu suflet cu 'ntreaga ta mărire,
Căci vecinic el se 'nalță spre tine 'n strălucire,
Ca razele-ți la cuibul de unde ă plecat.

In tine cred o! soare, de tine-mă este dor,
Prin tine cunoscut-am văpaele iubirii;
Cu tine-am fost tovarăș pe calea fericirii;
In tine-am sorbit viața, în tine vreă să mor!

După manuscriptul autorului.

L

S O A R E L E

(FRAGMENT)

O ! soare ! veselie, viață, 'ntinerire !
A lumilor podoabă, a cerului zîmbire !
Destinător feeric de aripă sburătoare,
Deschizător maestru de glasuri cântătoare,
Alungător de visuri, de grijă, de gânduri rele,
Absorbitor de umbre, culegător de stele,
Ochiu splendid, care 'n tine oglinzi întreaga lume,
Ador a ta lumină, mă 'nchin la al tău nume,
Și simt că fără' de tine tot omul în orbire
Lipsit ar fi de zile, lipsit de fericire!...

.

După manuscriptul autorului.

LI

PE UN ALBUM

Pâcla deasă 'mbrobodește munții nalți, plini de verdeață,
Ș'a lor frunte re-apare albă 'n fapt de dimineață.
Astfel crâncena durere, pe-un cap tânăr când s'apasă,
Intr'o clipă strivitoare cu păr alb în urmă-l lasă.

O cruđime-a pătimirii!.. mâna ta distrugătoare
Pare-a stinge focu 'n inimă ș'al vieții falnic soare;
Dar acel ce are parte de avîntul poeziei
Poartă 'n veci arđînd în suflet viul soare al juniei.

Fie capul nins de vreme, gândul ferbe, odrăslește,
Ca brândușa nădușită sub zăpada ce-o 'nvelește.
Vie-o rază de iubire, vie-un vînt de primăvară,
Ca prin farmec geniū, floare, din morminte es afară.

El cu foc măi dulce cîntă, reîntat în vîceaă nouă,
Ea măi vesel strălucește în lumină și sub rouă;
Căci durerea ca și earna aū meniri re'nvietoare :
Earna scoate florī, durerea cîntece pătrunđetoare.

După manuscriptul autorului.

LII

FLORILE DELA SINAIA

Pe costișul înverșit
Mii de flori aș răsărit,
Și se 'nalță pe picioare
Ca să vadă ziua 'n soare,
Prin fereastra din Castel,
Unde sboar' un fluturel,
Pe Regina lor iubită
Și de-abie întrezărită.
Vreă să afle cele flori
Ce urzește Ea din zori?

Ce lucrează, cum lucrează
Pân' ce noaptea se'nstelează?..
Statul lor însă-î prea mic
Și nu vëd ele nimic.
Triste-atuncî, ca vai de ele,
De-a fi scule mănunțele,
Roagă fluturul ușor
Să 'mplinească dorul lor.
El de geam se și lipește,
Și privind, așa grăește :

« Sorioare, v'adunați
« Și cu drag mă ascultați.
« Dalba noastră de Regină,
« Cărei Peleşul se 'nchină,
« Cântă, scrie, saū citește,
« Saū maestru zugrăvește
« Intr'un cuib de adăpost,
« Cum nu este, nicî a fost,
« Unde artele frumoase
« Prin obiecte prețioase
« Incadrează minunat
« Capul Eî încoronat.
« Imprejuru-î staū grupate
« Copilițe alintate,
« Rîdătoare, cu ochi vii,
« Ce se 'ntrec în veselii.

«Una versuri recitează,
«Alta 'n catifea brodează,
«Alta joacă din clavier,
«Alta-și pune-un trandafir,
«Și Regina câte-odată,
«De-a lor freamăt încântată,
«Se trezește ca din vis
«Și cu dînsele 'ntr'un rîs
«Lasă mintea-î gânditoare
«Pe pămînt să se coboare.
«Dar tăceți, nici măi șoptiți,
«Nici chîiar frunzele clintiți,
«Căci Regina 'ncet se lasă
«Pe o pernă de mătăasă,
«Ca să guste-un somn ușor,
«Păstrînd chipu-î zîmbitor.
«Ochiî eî se 'nchid în clipă,
«Cum își strînge-a lui aripă
«Fluturașul din senin,
«Cînd se pune pe un crin.
«Somnul eî e drăgălaș
«Ca de fraged copilaș
«Legănat sub o maramă
«Pe sîn alb duîos de mamă,
«Și 'mprejur de capul seî
«Fac un splendid curcubeî

«Miî de visurî îngereşti,
«Care vin din lumî cereşti.»

Floricelele uîmite
Staî tăcute, liniştite,
Şi cu toate într'un gând
Dic în chor şi dic pe rînd :

«Fie-î ziua, ca şi faţa,
«Ca şi vara cu verdeaţa !
«Fie-î somnul dulce, lin,
«Ca şi sufletu-î divin !»

După manuscriptul autorului.

LIII

EARNĂ LA SINAIA

Prin a negurilor sită de cu noapte earne cerne,
Și pe dealuri și pe câmpuri un gălgiu alb și trist așterne.

Unde-a fost verdeță dragă, unde-a fost vîeață cu flori
Zace moartea înghețată, trece vîfor de flori.

Insuși soarele, iubitul, de mîhnire se pătrunde,
Și, ca să n'o vadă, fuge și departe se ascunde.

Vai! ce-o să devie lumea, sub acest cumplit troean,
Ce lungește ziua 'n veacuri de urît și de alean?

În zadar jălește omul încântările naturii,
Sbor de paseri, curs de ape, mângăerile căldurii,

Earna, baba pismătară de-ale lumiî veseliî,
Vrea să stingă de sub ceruri și lumină și armonii.

Însă mintea-î e tîmpită de a grijilor povară,
A uitat, din fericire, că frumoasa primăvară

S'a retras cu tot avutul mîndreî sale tinereți
Pe obraje de copile și în suflet de poeți.

Străluciți cū-al vostru farmec, voi ființi încântătoare,
Și prin ochii voștri veseli cerneți razele de soare,

Acordați a voastre lire, fii ai cerului senin,
Și schimbați în cîuda erniî fulgiî albi în flori de crin.

Imprejur de-această masă, unde seara se adună,
Uitând lumea, noi să rîdem, să cîntăm cu voe bună,

Făr' a mai privi fereastra, după care tremurînd
Earna stă și ne pîndește ca o feară, cu rău gînd.

Ea de nunta sa cu gerul cojoc alb șî-a pus pe spate,
Dar, de hîdă ce-î, o latră câniî spăriați din sate,

S'o alunge umilită peste noue țeri și mări,
Mult departe de Castelul ce răsună de cîntări.

Iar de va cercă la anul pe la noi să vie iară,
S'o primim ca și acuma cu a rîsului fanfară.

După manuscrisul autorului.

BALADA PELEȘULUI

I

Plânge Prahova de vale
Și se vaetă mereu,
Tot ducând în a sa cale
Dorul Peleşului său.
Tulburată se răpede,
Vrînd de stînci a se isbi,
Căci cu dînsa nu-l mai vede
Rîvnitor de-a se iubi.

De când apa curgătoare
Și cu soarele ceresc
Aă menire 'nvietoare
Pentru sînul pămîntesc,
Dându-î vîeață și rodire,
Veselie și noroc,
Ea, prin dulce rîcorire,
El, prin razele-î de foc.

Peleșul cu stemă 'n frunte
Și 'n vesminte de cristal
Venîa țîlnic dela munte,
Peste malurî dînd năval,
Și toți brațîi, în mirare
De-a-l vedea clocotitor,
Fremătaă cu întrebare:
Unde-l duce viul dor?

El sburà cum gîndul sboară
Prin sîlbatică pădurî,
Locuite-odinioară
De urși mari, de mari vulturî,
Și mergea ca să se culce,
Plin de vîeață fericit,
Pe al Prahovei sin dulce,
Ca 'ntr'un leagăn mult iubit.

Ș'amândoi 'n desfătare
Se duceau întrulocați
Până 'n jos, dela hotare,
Mult departe de Carpați,
Veselî, rătăcind prin lume,
Sub cer vecinic zîmbitor,
El, uîtând chiar al său nume,
Ea, chiar locu-î de izvor.

Bune vremi erau pe-atunce,
Când ursitului din stînci
Nu-î păsă ca să s'arunce
Peste rîpele adînci.
Il mînă dorul, ce este
Dulce-al inimii avînt,
Care trece ca 'n poveste
Peste mări și sub pămînt.

II

Intr'o zi... așa se spune,
Călătorul tinerel
Zări 'n drumu-î o minune,
O minune de Castel,
Ce 'ntr'o clipă răsărise
Din pămîntul scorburos
Ș'a luî porți cu drag deschise
Unui Rege glorios.

El vedu trecând drept soare
Pe sub codrii bătrânești
O Regină cântătoare
De balade românești,
Și frumoase mărgărite
Pe sêlbatică potică,
Și pe drumuri năsipite
Urme de picioare mici.

Și-auzi ce nu s'aude
In desimile din munți,
Nu urlări de feare crude,
Nu căderi de brazi cărunți,
Ci divina melodie
De dulci glasuri argintii
Și de organ ce re'nvie
Jalea morților copii.

FărmeCAT, Peleşul șede
Pe o stâncă, 'n loc oprit.
Vede și nu-î vine-a crede.
Simte ce n'a mai simțit.
Ca și dînsul în uîmire
Munții verzi cu crescet alb
Ațintesc a lor privire
Pe Castelul acel dalb.

Splendida naltă clădire,
Ce străluce-acum sub cer
Cu maeastră 'mpodobire
Unui mândru juvaer,
E menită să devie
In present și 'n viitor
Cuib voios de ospetie,
Cuib de gloriî și onor.

III

Iată Regele sosește
Lângă Peleş gânditor
Și-l întreabă, de voește
Ca să-i fie de-ajutor,
Căci e june și e tare
Cât opt-zeci de zmeșori
Și cu brațul lui e 'n stare
Să 'nvîrtească roți de mori.

Peleşul l'așa cuvinte
Se trezește ca din vis.
Zare nouă 'n a sa minte
De odată s'a deschis.
Bucuros el la turbină
Se repede chîiar din zori,
Ca să macine lumină
De la fulgerii din nori.

Și de-atunci, când noaptea vine
Lunecând pîntre arini,
Aste locuri le vești pline
De fantastice lumină.
Vei feeric se întinde
Peste falnicul Castel,
Ce ferestile-și aprinde
Ca de-un soare-ascuns în el.

Țiua, Peleşul lucrează
Cât un uriaș vînjos,
Iar când țiua înserează
Redevine Făt-frumos
Și 'n Castel apoi apare
Cu 'n pas vesel, triumfal,
Căci e Nașul sǎu și are
Loc la prânzul cel regal.

Între flori și 'ntre copile,
Între ambi Suverană,
El s'arată mic de țile,
Deși are mii de ani,
Și Regina 'nveselită
Îl dismeard' adese-orî
Pe-a lui coamă împletită
Cu brilianți scânteitori.

Apoi, mândrul, după cină,
La toți lasă rămas bun,
Saltă sprinten, se închină
Și, plecând ca un nebun,
El se duce să se culce,
Plin de vîeață, fericit,
Pe al Prahovei sin dulce,
Ca 'ntr'un leagăn mult iubit.

Ea îl muștră cu blîndețe
Și-î tot ȳice că-î păcat
De a perde 'n tinerețe
Cursul său neatîrnat.
El răspunde 'n veselie :
« Mândră fii de-al meu noroc,
« ȳic luminii ca să fie,
« Și lumină e pe loc ! »

După manuscriptul autorului.

LV

PE UN ALBUM

De vreî să scriu pe-acest album
Frumoase versuri ca și tine,
Cerească floare-al tău parfum
Imbete sufletul din mine.

De vreî să cânt cu gingaș dor
Tot ce inspir' a ta privire,
Deschide-mă ceru 'ncântător
Prin îngereasca ta zîmbire.

De-ai vrea să-mi spui tu un cuvînt
Pe care nu 'ndrăznesc a-ți dice,
Eu m'aș trezi chiar din mormînt,
Ca să te cînt voios, ferice.

După manuscrisul autorului.

SCRISE PE MORMINTELE
DELA SEGENHAUS-MONREPOS-NEUWIED.

Ca Pontiful, care duce pe cap darurile sfinte,
Muntele pe culme-î poartă aste pacînice morminte.
Rugă, doruri şi tămâie iaă spre ceruri sborul lor
Şi s'apropie de ceruri lângă sufletele lor.

După manuscriptul autorului.

LVII

DESCÂNTIC

Răsaî soare
Frăţioare,
Cu 44 raze ardeştoare.
40 ţine-ţi-le,
4 mie dă-mi-le,
Doăe 'n frunte
Mai mărunte,
Doăe mai scânteitoare
Peste ochi şi ţiţişoare.

Soare luminos,
Cât ești de răzos,
Cât ești de frumos,
Așa să fiu și eu frumoasă,
Răzoasă,
Luminoasă
In ochii mândrului meu,
Peți-mi-l'ar Dumnezeu!

După manuscriptul autorului.

LVIII

A D I O

LA PLECAREA MEA DIN CASTELUL PELEȘ

In ora de plecare pe-a 'nstrăinării cale,
Eă fac un trist adio și vesele urări
Și țerii, și Reginei, și Maestății Tale,
Treime strîns cuprinsă în dragele-mi sperări.

Tu, prin înțelepciune și dalbă vitejie ;
Regina, prin comoara-î de daruri sufletești,
Și țeara, prin avîntu-î de-o mare 'mpărăție,
Vă completați cu fală sub ochi dumnezești.

Noroc și vîeață lungă și glorie deplină
Să vă reverse voie puterea cea divină,
Ca să 'mpliniți destinul ce este 'n ceruri scris.

Și mie făcă-mî parte ca să revin aice
Și în Castelul Peleş, uimit, să cînt ferice
Minunea întrupării a scumpului meu vis.

Nu, Dunării nu-î pasă de-a vîntului turbare.
Ea curge maestoasă spre mîndrul răsărit.
Ca dînsa, omul neaoș și cu menire mare
Prin valurile lumii pășește liniștit.

Tu, Sire, 'n România făcînd descălecare,
La fapte glorioase de cer predestinat,
Cu spada neînvinsă ți-ai dat neatîrnare,
Cum se cuvine Țării ce-î demnă-a fi Regat.

Și însă-ți mai rămîne, o! Sire, multe-a face!
Pas dar tot înainte, trecînd măreț, în pace,
Prin sgomotul nemernic de patimă mișelești.

Carpații nalți, cu care trăești în înfrățire,
Pe fruntea-ți coronată țintind a lor privire,
Spun astăzi cu glas tare în lume cine ești.

Dar tronul ca și riul aspiră ca să crească !..
Eu, care din junie stătut-am neclintit
Cu inima lipită de țeara strămoșească
Și toate-a ei avânturi profund le-am resimțit,

Știu țeara ce voește, știu ce dorești tu, Sire,
Cunosc a tale visuri de Rege creator
Și gându-mă se unește sumeț cū-a lor mărire,
Ce umple zarea largă din vastul viitor.

Vrem într'o Ți Carpații să 'ncingă 'n astă lume
O Românie 'ntreagă și demnă de al ei nume,
Crescută și 'ntărită sub sceptru-ți legendar.

Vrem falsele hotare dintre Români să peară
Ș'acest castel feeric, clădit la colț de țeară,
In centrul României să luce ca un far.

1888.

După manuscriptul autorului.

LIX

UNOR CRITICI

Voi, ce cătați defecte în scrierile mele
Și intonați fanfare când constatați în ele
Greșeli, imagini slabe, cuvinte ce vă par
Lipsite de-armonie, erori chiar de tipar,—
Voi care vă dați truda de-a șterge de pe lume
Tot lucrul de-o viață întreagă și-al meu nume,
De ce atâta rîvnă ș'atâte opintiri
Ca să aflați în mine a voastre însușiri?

Poetul care cântă natura 'n înflorire,
Simțirea omenească, a Patriei mărire,
Chiar slab să-î fie glasul, e demn de-a fi hulit,
Când altul vine 'n urmă cu glas mai nimerit?
Și oare se cuvine, și oare-î cu dreptate
De a schimbă în crime a sale mici păcate?
O! critici buni de fașă; poeți în șapte luni,
Vulturul nu se mișcă de-un țipăt de lăstun.

Orî-care păsărică își are ciripirea,
Ce 'n treacăt pe-astă lume încântă auzirea,
Nălțând un imn la ceruri prin alte imnuri mi
Ș'adăogând o notă l'a lumii armonii.
Am scris eu multe versuri, și poate chiar prea multe,
Dar n'am cerut la nime cu drag să le asculte,
Nici mă-a trecut prin minte trufaș ca să pășesc
In fruntea tuturoră ce 'ntr'una versuesc.
E unul care cântă mai dulce de cât mine?
Cu-atât mai bine țerii, și lui cū-atât mai bine!
Apuce înainte s'ajungă cât de sus, —
La răsăritu-î falnic se 'nchin' al meu apus.
Iar voi, care asupra-mi săgeți tocite trageți,
Cântați, dacă se poate, fiți buni și nu mai rageți!

Mircești.

După manuscriptul autorului.